

การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบาย
ประชานิยมในประเทศไทย

ชัยยุทธ คำคุณ

ดุชนินพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบาย
ประชานิยมในประเทศไทย

ดัชนีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

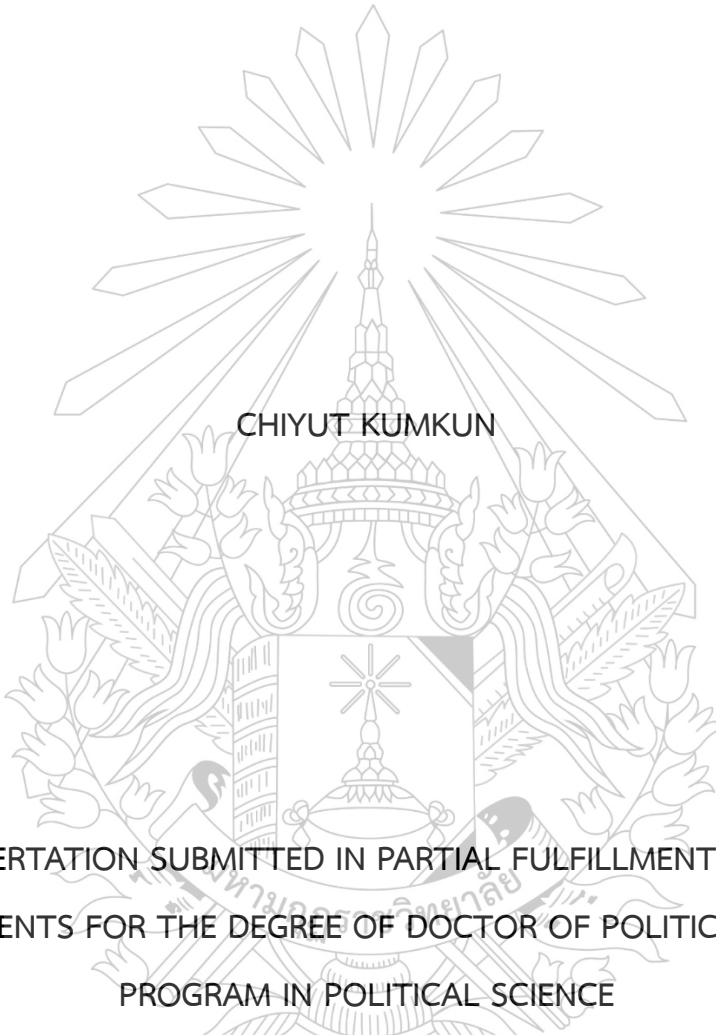
สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พุทธศักราช 2569

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

THE APPLICATION OF CONTEMPORARY DEMOCRATIC PRINCIPLES TO
THE DEVELOPMENT OF POPULIST POLICIES IN THAILAND

The logo of Mahamakut Buddhist University is a large, intricate emblem. It features a central shield with a sunburst at the top, a lotus flower in the middle, and a book at the bottom. The shield is flanked by two figures holding lotus flowers. Above the shield is a large, ornate umbrella. The entire emblem is surrounded by a circular border with Thai script.

CHIYUT KUMKUN

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE
REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
PROGRAM IN POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES

MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

2026

COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

หัวข้อคุณสมบัติ	การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบาย ประชา นิยมในประเทศไทย
ชื่อนักศึกษา	ชัยยุทธ คำคุณ
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชารัฐศาสตร์
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นำคุณสมบัตินี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

(พระมหาสุรไกร ชื่นพุทธสิริ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์)

คณะกรรมการสอบคุณสมบัติ:

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิมลภัก รัตนตรนันท)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษภา ผาทอง)

กรรมการ

(พระมหาอรุณ ปณญารุโณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.)

กรรมการ

(พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร.)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตโต, ดร.)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบาย ประชา นิยมในประเทศไทย
ชื่อนักศึกษา	ชัยยุทธ คำคุณ
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชา	สาขาวิชารัฐศาสตร์
ปีพุทธศักราช	2569
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกศญา ผาทอง

วิทยานิพนธ์นี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษานโยบายประชานิยมในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หาแนวทางในการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและสื่ออินเทอร์เน็ต การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 8 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อให้ได้ผลสรุปที่สำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. นโยบายประชานิยมในประเทศไทยมีทั้งจุดดีจุดด้อย เป็นเครื่องมือหาเสียงของพรรคการเมือง แต่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ขณะเดียวกันก็เป็นนโยบายที่ตอบสนองความต้องการและเปิดโอกาสให้ประชาชนระดับรากหญ้าเข้าถึงบริการภาครัฐ และลดความขัดแย้งในสังคม

2. ประชาธิปไตยร่วมสมัย ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ แนวคิด/ทฤษฎีร่วมสมัย และประเด็นใหม่ๆ ในสังคม โดยประชาธิปไตยร่วมสมัย ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วน ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในการกิจกรรมทางการเมือง

3. การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย อาทิ เสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เสริมสร้างให้ประชาชนเป็น “พลเมืองตื่นรู้” และ “พลเมืองดิจิทัล” ภาครัฐต้องเปิดกว้างและเปิดช่องทางให้แสดงความคิดเห็น การกระจายอำนาจและทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่น เสริมสร้างความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้

แม้ประชาธิปไตยร่วมสมัยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมความโปร่งใส ตรวจสอบได้ แต่หลักประชาธิปไตยอื่นๆ ก็ยังคงมีความสำคัญ เช่นเดียวกับ

การคำนึงถึงปัญหา/อุปสรรค ข้อจำกัดต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีผลต่อความสำเร็จ
ในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้นำนโยบายประชานิยม ด้วย

คำสำคัญ: ประชานิยม, ประชาธิปไตยร่วมสมัย, การมีส่วนร่วม, ความโปร่งใส

ABSTRACT

Dissertation Topic	THE APPLICATION OF CONTEMPORARY DEMOCRATIC PRINCIPLES TO THE DEVELOPMENT OF POPULIST POLICIES IN THAILAND
Student's Name	Chiyut Kumkun
Degree Sought	Doctor of Political Science
Program	Program in Political Science
Anno Domini	2026
Advisor	Assistant Professor Dr. Ketsada Phathong

The objectives of this dissertation were: 1) to study populist policies in Thailand 2) to study the contemporary democratic principles 3) to study and analyse to find the ways to apply the contemporary democratic principles to develop populists in Thailand. This study was documentary qualitative research using data from varieties of academic documents and internet; in-depth interviews with 18 key informants; focus group discussions with 8 specialists/experts. All mentioned-above data were gathered and analyzed to find out the key results.

The results of study were shown as follows :

1. The populist policies in Thailand reflected the weak and strong points; they were used as political instrument for election campaign. Nevertheless, they caused negative impacts to Thai economy and society in the long run, they served the citizens' needs and gave the opportunity to the grass-roots people to access government services as well as reducing the social conflict.

2. The contemporary democracy, influenced by globalization, concepts/theories of contemporary, and new social agenda etc, prioritized the citizen participation of all sectors, transparency and accountability with the use of modern technology in every political activity.

3. The application of the contemporary democratic principles to develop the populist policies in Thailand including strengthening the citizen participation, strengthening people to be "active citizen" and "digital citizen"; changing the government's role to be open and providing several and appropriate channels for people' opinion; decentralization of authorities and resources to local government; strengthening integrity, transparency and accountability etc.

Although the principles of citizens' participation, transparency, accountability were prioritized, the other principles were also important. Likewise, the problems/obstacles and limitations as well as key success factors should be taken into account.

Keywords: populism, contemporary democracy, participation, transparency

กิตติกรรมประกาศ

ดุชนิพนธ์ฉบับนี้ ได้จัดทำขึ้นเป็นผลสำเร็จสมความตั้งใจของผู้วิจัย ทั้งนี้ต้องขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในฐานะเป็นสถาบันที่บ่มเพาะและประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางการศึกษาด้านรัฐศาสตร์ และความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับผู้วิจัย ซึ่งได้รับโอกาสเข้าศึกษาในระดับปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต รุ่นที่ 3 ในปีการศึกษา พ.ศ. 2566

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านอธิการบดี ท่านคณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้ดำเนินการและสนับสนุนให้มีการจัดหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต ขอขอบพระคุณท่านประธานหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต และคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๆ ท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัยจนกระทั่งสำเร็จการศึกษา ขอขอบพระคุณ ท่านประธานกรรมการ และคณะกรรมการตรวจสอบดุชนิพนธ์ทุกท่าน ที่ได้ให้ความเมตตาและได้ให้ความกรุณามอบคำแนะนำให้ผู้วิจัยนำไปแก้ไขปรับปรุงรูปเล่มดุชนิพนธ์ให้กลายเป็นผลงานทางวิชาการที่มีคุณค่าต่อการนำไปศึกษา ขอขอบพระคุณ ผศ.ดร.เกษภา ผาทอง ที่รับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะ เป็นทั้งพี่เลี้ยงที่ทำให้กำลังใจในยามที่ผู้วิจัยรู้สึกท้อ คอยติดตามความคืบหน้า และช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขดุชนิพนธ์จนสำเร็จลุล่วงไปได้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้เกียรติและสละเวลาอันมีค่าของแต่ละท่าน ในการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก และการตอบรับการเข้าร่วมในการสนทนากลุ่ม ขอขอบพระคุณกัลยาณมิตรทุกท่าน ที่สนับสนุน ช่วยเหลือผู้วิจัยเป็นผลให้การท้าวิจัยในครั้งนี้ประสบความสำเร็จ ขอขอบคุณภรรยา และลูกๆ ที่เป็นกำลังใจและอยู่เบื้องหลังความสำเร็จในครั้งนี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เจ้าหน้าที่บัณฑิตศึกษา เจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ และเพื่อนนักศึกษาปริญญาเอกทุกท่าน ที่ช่วยทำให้ผู้วิจัยสามารถทำดุชนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง

คุณค่าทั้งหมดของเนื้อหาและประโยชน์ที่ได้รับจากอ่านดุชนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้กับบิดามารดา ครู อาจารย์ ที่ได้ให้ความรัก ความเมตตาและอบรมสั่งสอนเพื่อให้ผู้วิจัยเป็นคนเก่งและคนดีของสังคม รวมทั้งผู้มีพระคุณที่เคารพทุกท่าน ที่ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

ชัยยุทธ คำคุณ

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	จ
ABSTRACT.....	ข
กิตติกรรมประกาศ	ฅ
สารบัญ.....	ญ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญรูปภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statements and Significance of the Problems).....	1
1.2 คำถามการวิจัย (Research Question).....	4
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives).....	4
1.4 ขอบเขตการวิจัย (Scope of Study).....	4
1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitation of Study).....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Contribution to Knowledge)	6
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	7
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
2.1 แนวคิดและ/หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม	9
2.2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย	39
2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย	66
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
3.1 ระเบียบวิธีการวิจัย	69
3.2 แหล่งข้อมูล	69
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	70
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	71
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	72
3.6 สรุป.....	73

บทที่ 4 วิเคราะห์นโยบายประชานิยม หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย และ การ ประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศ ไทย.....	74
4.1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผลสรุป ...	74
4.2 การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง	206
4.3 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง.....	220
4.4 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย	224
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	227
5.1 สรุปผลการวิจัย	228
5.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	240
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	242
บรรณานุกรม	248
ภาคผนวก.....	257
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย	258
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	261
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์	270
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group)	276
ภาคผนวก จ หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	285
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	288
ภาคผนวก ช แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)	297
ประวัติผู้เขียนดัชนีฉบับนี้.....	303

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 4.1 สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เรื่องการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย.....	146
ตารางที่ 4.2 สรุปเนื้อหาการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเรื่องการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตย ร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย	211

สารบัญรูปภาพ

หน้า

ภาพที่ 4.1 การใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยม	224
ภาพที่ 5.1 การใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมใน ประเทศไทย ภายใต้ทฤษฎีระบบ.....	238

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (Statements and Significance of the Problems)

นโยบายประชานิยม (Populist Policies) เป็นหัวข้อทางรัฐศาสตร์ที่มีผู้สนใจและศึกษาเป็นอย่างมากหัวข้อหนึ่งในยุคปัจจุบัน โดยในปี ค.ศ. 2017 คำว่า “ประชานิยม” เป็นคำที่กล่าวถึงเป็นอย่างมากในศตวรรษที่ 21 และเป็นคำที่ พจนานุกรมเคมบริดจ์ (Cambridge Dictionary) ขนานนามว่าเป็นคำแห่งปี (Moffitt 2020 pp 1) ทั้งนี้ แม้ว่าต้นกำเนิดที่แท้จริงของคำว่าประชานิยมจะยากที่จะระบุแน่ชัด แต่อาจกล่าวได้ว่า ในช่วงแรก ประชานิยมมีต้นกำเนิดในรัสเซียและสหรัฐอเมริกา ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 และต่อมาได้แพร่ขยายเข้าไปในละตินอเมริกา ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดยเริ่มจากอูรุกวัย เปรู และอาร์เจนตินา ก่อนที่จะเริ่มแพร่ขยายอย่างกว้างขวางในยุโรปตะวันตก ช่วงทศวรรษที่ 1990-2010s เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และการย้ายถิ่นฐาน ซึ่งนอกจากยุโรปตะวันตกแล้ว ในช่วงเวลาเดียวกัน ประชานิยมได้แพร่ขยายไปยังส่วนต่างๆ ของโลก ไม่ว่าจะเป็นในเอเชีย แอฟริกา ยุโรปตะวันออก และอดีตประเทศภายใต้สหภาพโซเวียต จนอาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันประชานิยมได้ครอบคลุมไปทั่วทุกภูมิภาคในโลกนี้ (นิธิ เนื่องจำนงค์ 2563 หน้า 12-18)

สำหรับประเทศไทยนั้น การนำนโยบายประชานิยมมาใช้อย่างจริงจังและใช้อย่างแพร่หลายในสมัยรัฐบาลของนายทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2544 – 2548) (สมชัย ศรีสุทธิยากร 2567 หน้า 145) อาทิ โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค กองทุนหมู่บ้าน โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และนับแต่นั้นเป็นต้นมาจนถึงยุคปัจจุบัน พรรคการเมืองต่างๆ และรัฐบาลในแต่ละยุคสมัยต่างก็นำนโยบายประชานิยม ภายใต้ชื่อและกระบวนการที่แตกต่างกัน มาใช้อย่างแพร่หลาย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือดึงดูดให้ประชาชนเลือกพรรคการเมืองของตน

อย่างไรก็ตาม การใช้นโยบายประชานิยมที่ผ่านมานั้น มักถูกโจมตีโดยนักวิชาการที่วิพากษ์ โดยนำเสนอผ่านงานวิจัย บทความ ข้อเขียน และการพูดในเวทีสาธารณะต่างๆ ว่า เป็นนโยบายที่กำหนดขึ้นมาโดยขาดความเป็นเหตุเป็นผลหวังเพียงตอบสนองความต้องการในระยะสั้นของคนส่วนใหญ่ หรือคนบางกลุ่มที่เป็นฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้งของตนเท่านั้น แต่ไม่ได้คำนึงถึงวินัยทางการเงินการคลัง หรือผลกระทบในระยะยาวที่มีต่อประเทศ นโยบายประชานิยมที่ผ่านมามีแนวโน้มก่อให้เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว อาทิ การใช้นโยบายประชานิยมในละตินอเมริกา ถูกมองว่า ทำให้ปัญหาทางเศรษฐกิจรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการขาดดุลงบประมาณและ

ดุลการชำระเงิน เกิดการขาดแคลนสินค้าภายในประเทศ และปัญหาค่าเงินที่ตามมา ในทวีปยุโรป นโยบายประชานิยม ในเรื่องการสกัดกั้นการอพยพ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิก และความแตกแยกในสังคม ส่วนในทวีปเอเชีย รวมทั้งประเทศไทย นโยบายประชานิยม ที่ผ่านมา อาทิ โครงการรับจำนำข้าว นโยบายค่าแรงขั้นต่ำ 300 บาท นโยบายรถยนต์คันแรก นโยบายแจกเงินและมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจเฉพาะหน้า ทำให้เกิดการแทรกแซงกลไกตลาด บิดเบือนการตัดสินใจทางเศรษฐกิจ สร้างภาระและความเสียหายต่อระบบการเงินการคลัง สร้างปัญหาหนี้สาธารณะ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมากทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวม

แม้นโยบายประชานิยมในประเทศไทยจะก่อให้เกิดความเสียหายในระยะยาวอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม แต่ประชานิยมก็ยังเป็นนโยบายที่พรรคการเมืองและรัฐบาลได้นำมาใช้ตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา อีกทั้งมีแนวโน้มที่จะนำนโยบายประชานิยมต่าง ๆ มาใช้เพิ่มมากขึ้นในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยมีแนวโน้มความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ถดถอย อันเนื่องมาจาก ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำของโลก การหดตัวของส่งออกของประเทศอันเป็นผลมาจากการกีดกันทางการค้าของคู่ค้าสำคัญ และการขยายตัวของการลงทุนจากต่างประเทศที่ชะลอตัวลง จึงทำให้ประชาชนภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่แต่เดิมไม่เคยได้รับการเหลียวแลต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในรูปแบบนโยบายประชานิยมมากขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนากระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมและนำนโยบายดังกล่าวไปใช้เพื่อให้อุปสงค์ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในประเทศ มีความยั่งยืน และเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

ทั้งนี้ การพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับระบอบประชาธิปไตย ในหลายประการ กล่าวคือ ประการแรก การกำหนดนโยบายของพรรคการเมือง ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการกำหนดทิศทางการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นแนวทางการสร้างความเจริญเติบโตให้กับประเทศ ประการที่สอง นโยบายประชานิยมใช้เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความนิยมของประชาชนที่มีต่อพรรคการเมือง ทั้งนี้ สำหรับประเทศไทย ภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 57 ได้กำหนดแนวทางที่พรรคการเมืองจะใช้นโยบายในการโฆษณาหาเสียงให้ประชาชนทราบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรของพรรคต่างๆ

ประการที่สาม ระบอบการปกครองของประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 24 มิถุนายน 2475 เป็นระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยนี้ เป็นการปกครองที่แพร่หลายและได้รับการยอมรับจากนานาประเทศทั่วโลก โดยประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย มีสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองการปกครอง ทั้งนี้ การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้ผ่านการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ผ่านกาลเวลาหลายยุค

หลายสมัยนับแต่สมัยกรีกโบราณ จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน และที่สำคัญ ระบอบประชาธิปไตยกับนโยบายประชานิยมมีความเกี่ยวโยงซึ่งกันและกัน กล่าวคือ พรรคการเมืองต้องนำเสนอนโยบายต่อสาธารณชนในการแข่งขันเลือกตั้ง สถาบันในระบอบประชาธิปไตยมีหน้าที่ในการขับเคลื่อน และกำกับดูแลนโยบาย และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายประชานิยมและระบอบประชาธิปไตย ในมิติของการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของหลักประชาธิปไตยก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม เพราะภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การกำหนดนโยบายเกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคคล สถาบัน ซึ่งอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยประชาชน และ เพื่อประชาชน ซึ่งต่างจากระบบการปกครองแบบอื่นที่อำนาจการตัดสินใจมักจะรวมศูนย์อยู่ที่ชนชั้นนำ หรือผู้ปกครองกลุ่มเล็กๆ

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงนโยบายประชานิยมในประเทศไทย รวมทั้ง การศึกษาหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย (contemporary democratic principles) หรือหลักประชาธิปไตยที่เป็นอยู่ภายใต้บริบทสังคมโลกในปัจจุบัน เพื่อนำประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม ทั้งนี้ คำว่า “ร่วมสมัย” มีความสำคัญในงานวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า บริบทของสังคมโลกในปัจจุบันนี้ อาทิ โลกาภิวัตน์ โลกในยุคดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ และหลายวิทยาการที่พัฒนาขึ้นขณะนี้ล้วนมีส่วนสำคัญและมีอิทธิพลต่อหลักประชาธิปไตยในปัจจุบันทั้งสิ้น ขณะเดียวกัน แม้ว่าในงานวิจัย หรืองานวิชาการที่ผ่านมาในอดีตจะได้มีการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนโยบายประชานิยมของประเทศไทยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า งานศึกษาเรื่องประชานิยมของประเทศไทยส่วนมากนั้น มุ่งศึกษาโดยวิเคราะห์นโยบายใดนโยบายหนึ่งเป็นเฉพาะกรณี หรือศึกษาโดยมุ่งเน้นในเรื่องของผลกระทบ หรือความเสียหายที่เกิดขึ้น มากกว่าการศึกษาโดยการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาประชานิยม ทั้งนี้ ผู้วิจัยวางแผนที่จะศึกษาถึงรายละเอียดทฤษฎี แนวคิด ความเป็นมา และรายละเอียดต่างๆ ของนโยบายประชานิยม และ หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย รวมถึง ทฤษฎีแนวคิดในการกำหนดนโยบายสาธารณะ เพื่อศึกษาหาแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนี้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทย โดยดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด และหลักการที่ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อขจัดปัญหา/จุดอ่อนของนโยบายฯ ทำให้นโยบายประชานิยมสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในทางวิชาการ และประชาสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับรัฐ สังคม และประชาชน ทั้งในระยะสั้น และ ระยะยาว ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย (Research Question)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามการวิจัย ดังนี้

1.2.1 ทำไมนโยบายประชานิยมจึงก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.2.2 หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สอดคล้องกับบริบทของโลกและประเทศไทย และเชื่อมโยงกับการพัฒนานโยบายประชานิยม มีอะไรบ้าง

1.2.3 มีแนวทางอย่างไร ในการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการนำนโยบายประชานิยมมาใช้อย่างปฏิบัติ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติ

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Objectives)

1.3.1 เพื่อศึกษานโยบายประชานิยมของประเทศไทย ซึ่งรวมถึง ความหมาย ความเป็นมาของนโยบายประชานิยมของโลก และในประเทศไทย รวมทั้ง ปัญหาและผลกระทบของการใช้นโยบายประชานิยมของไทย ในช่วงเวลาที่ผ่านมา

1.3.2 เพื่อศึกษาค้นคว้าถึงหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ซึ่งรวมถึงการศึกษารายละเอียดต่างๆ ของประชาธิปไตย ซึ่งรวมถึง ความหมาย พัฒนาการของประชาธิปไตยของโลก และของประเทศไทย รวมทั้ง รายละเอียดของหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่มีความสำคัญต่อนโยบายประชานิยม

1.3.3 เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

1.4 ขอบเขตการวิจัย (Scope of Study)

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยวางแผนที่จะศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากงานวิจัย หนังสือ บทความทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งจากเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้วิจัยวางแผนที่จะศึกษาค้นคว้าเรื่องนโยบายประชานิยม ในแง่มุมของการกำหนดนโยบายประชานิยม มากกว่าการให้ความสนใจศึกษาในแง่ของประชานิยมในตัวผู้นำ ในแง่ของอุดมการณ์ หรือยุทธศาสตร์ของพรรคการเมือง โดยผู้วิจัยจะศึกษานโยบายประชานิยม ซึ่งรวมถึง ความหมาย รูปแบบ ประสพการณ์การนำนโยบายประชานิยมไปใช้ในประเทศต่างๆ ความเป็นมาของ

นโยบายประชานิยมในประเทศไทย ผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการแก้ไขในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

ในส่วนของหลักประชาธิปไตยภายใต้บริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน (หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย) ผู้วิจัยวางแผนที่จะศึกษาโดยพิจารณาองค์ประกอบต่างๆและรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมถึง ความหมาย รูปแบบ วิวัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทย หลักประชาธิปไตยภายใต้บริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และ ความสัมพันธ์ระหว่างนโยบายประชานิยมกับระบอบประชาธิปไตย

1.4.2 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล

การวิจัยฉบับนี้ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย และนโยบายประชานิยมในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อสามารถตอบคำถามการวิจัยและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ

1) **ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้อง รวมทั้ง ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

2) **ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources)** เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ อาทิ ตำราเรียน หนังสือ บทความทางวิชาการ วารสาร ข้อคิดเห็นจากนักวิชาการ ฯลฯ ทั้งที่เป็นเอกสาร และที่อยู่ในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม และ ประชาธิปไตยร่วมสมัย

1.4.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยวางแผนที่จะเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 กลุ่ม รวม 18 คน ได้แก่

- (1) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง (Policy Makers & Political Actors)
- (2) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ (Academics & Experts)
- (3) กลุ่มข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ (Bureaucrats & Implementers)
- (4) กลุ่มภาคประชาชนและภาคประชาสังคม (Civil Society & Citizens)
- (5) กลุ่มสื่อมวลชนและนักสื่อสารการเมือง (Media & Political Communications)

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาได้วางแผนที่จะเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) รวมจำนวน 8 คน จากกลุ่มนักวิชาการ/อาจารย์ และกลุ่มประชาชน/ภาคประชาสังคม

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยนี้ ใช้เวลาการศึกษาทั้งสิ้น 18 เดือน ประกอบด้วย

- (1) ข้อเสนอการวิจัย (บทที่ 1) รวมเวลา 3 เดือน
- (2) คำโครงการวิจัย (บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 6 เดือน และบทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย รวม 3 เดือน) รวมเวลา 9 เดือน
- (3) การจัดทำวิทยานิพนธ์ ฉบับสมบูรณ์ รวม 6 เดือน (การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และการวิเคราะห์ผล 4 เดือน และสรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ 2 เดือน

1.5 ข้อจำกัดของการวิจัย (Limitation of Study)

การศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” มีข้อจำกัดของการวิจัยดังต่อไปนี้

1.5.1 ข้อจำกัดในด้านระยะเวลา เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้กำหนดใช้ระยะเวลาในการดำเนินงาน 18 เดือน ซึ่งมีเวลาที่ค่อนข้างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับขอบเขตในการศึกษา การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1.5.2 ข้อจำกัดในเรื่องการรวบรวมข้อมูล กล่าวคือ การศึกษาในเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งเป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ของนโยบายประชานิยม และ หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยจำเป็นต้องศึกษาเอกสาร ผลงานทางวิชาการ และหนังสือจากต่างประเทศ จึงมีข้อจำกัดในการรวบรวมข้อมูล

1.5.3 ข้อจำกัดในเรื่องการควบคุมตัวแปรอื่นๆที่นอกเหนือจากตัวแปรที่ทำการศึกษากล่าวคือ ความสำเร็จของนโยบายประชานิยม อาจขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่นๆที่ไม่สามารถควบคุม ได้อาการเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี ภายใต้อิทธิพลวิวัฒนาการ ซึ่งปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้โลกนี้มีลักษณะที่ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และ คลุมเครือ หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า VUCA

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Contribution to Knowledge)

1.6.1 มีองค์ความรู้เกี่ยวกับนโยบายประชานิยม ซึ่งรวมถึง ประวัติความเป็นมา รูปแบบประชานิยม การนำนโยบายประชานิยมไปปฏิบัติ และผลกระทบที่เกิดขึ้น

1.6.2 มีความรู้ความเข้าใจ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

1.6.3 ทำให้ทราบถึงความสำคัญและแนวทางของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนแก่เศรษฐกิจ สังคม และประเทศชาติโดยรวม

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะสำหรับการวิจัย ดังนี้

1.7.1 การประยุกต์ หมายถึง การนำความรู้ ทฤษฎี หลักการ หรือสิ่งที่มีอยู่มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์หรือบริบทนั้นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาสิ่งต่างๆให้ดีขึ้น

1.7.2 ประชาธิปไตยร่วมสมัย เอกสารทางวิชาการหลายฉบับ ได้ให้คำจำกัดความของประชาธิปไตยที่ใกล้เคียงกัน คือระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน โดยประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง อย่างไรก็ตาม เมื่อพูดถึง “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” เอกสารในประเทศไทย ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” แต่คำว่า “ร่วมสมัย” นั้น โดยทั่วไปจะหมายถึง “สมัยใหม่” ซึ่งพจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้ความหมาย “ร่วมสมัย” ว่า “สมัยปัจจุบัน สมัยเดียวกัน” อย่างไรก็ตาม คำว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยนี้ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Contemporary Democracy” ดังนั้นในการศึกษาวิจัยฉบับนี้ คำนิยามศัพท์เฉพาะของ “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” จะหมายถึง ประชาธิปไตยภายใต้กระแส/บริบทโลกที่อิทธิพลต่อประชาธิปไตยในปัจจุบัน

1.7.3 พัฒนา หมายถึง การทำให้เจริญขึ้น ทำให้ก้าวหน้า คลี่คลาย หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นอย่างเป็นระบบ หรือเป็นกระบวนการ

1.7.4 นโยบายประชานิยม มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “populism policy” ทั้งนี้ นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความของ “นโยบายประชานิยม” ไว้ค่อนข้างหลากหลายทั้งในแง่ลบและในแง่บวก ในแง่ลบ อาทิ นโยบายประชานิยม คือกลยุทธ์ทางการเมืองแบบหนึ่งในการหาเสียงเลือกตั้งที่มุ่งเน้นการดึงประชาชนมาเป็นแนวร่วม หรือ นโยบายประชานิยม คือ การที่รัฐหรือผู้นำได้ใช้นโยบายที่มุ่งเน้นการเอาอกเอาใจประชาชนโดยปราศจากความรับผิดชอบ นำมาซึ่งปัญหาต่างๆ ซึ่งถ้าดูคำจำกัดความข้างต้นอาจเข้าใจว่า นโยบายประชานิยม เป็นนโยบายรัฐที่ไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม ในแง่บวกนักวิชาการหลายๆท่านก็มองว่านโยบายประชานิยม หมายถึง นโยบายที่ตอบสนองความต้องการและสนับสนุนประชาชนคนยากจนเป็นหลัก

จากการศึกษาความหมายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพิจารณาแล้ว เห็นว่า ในภาพรวมนั้น อาจนิยามศัพท์เฉพาะในภาพรวมของ “นโยบายประชานิยม” ว่าเป็นนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นฐานเสียงที่สำคัญของพรรคการเมือง ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายประชานิยมจึงมุ่งหวังให้ประชาชนสนับสนุนพรรคหรือรัฐบาล

1.7.5 ประสิทธิภาพ หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่พึงปรารถนาหรือเป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ประสิทธิภาพจะพิจารณาจากการนำผลของงานหรือกิจกรรมที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายผลสำเร็จที่เกิดขึ้น มุ่งที่ทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยต้องให้ได้ผลลัพธ์ตามที่กำหนดไว้

1.7.6 ประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน ผลสำเร็จที่ได้จะพิจารณาในแง่ของเศรษฐศาสตร์ที่มีตัวบ่งชี้ชัดในการวัด ได้แก่ ความประหยัดหรือคุ้มค่า (ต้นทุนทรัพยากร และเวลา) ระยะเวลาและคุณภาพ (ทั้งกระบวนการตั้งแต่ input, process และ output) เป็นการผลิตหรือการทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ได้ผลลัพธ์ออกมามากที่สุด โดยใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรน้อย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ จะเป็นการทบทวนวรรณกรรมซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ และข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและ/หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม และหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวดังกล่าว รวมทั้งสรุปผลจากการศึกษาเนื้อหาดังกล่าว

2.1 แนวคิดและ/หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม

2.1.1 ความหมายของประชานิยมและนโยบายประชานิยม

ในการศึกษาเรื่องประชานิยมนี้ มีการศึกษาที่หลากหลายในหลายแง่มุม และหลายมิติ ทั้งการศึกษาประชานิยมในแง่ของอุดมการณ์ทางการเมือง ความเป็นผู้นำ พรรคการเมือง กลยุทธ์ทางการเมือง นโยบายการเมือง เป็นต้น ดังนั้น ในการทำความเข้าใจคำว่า “นโยบายประชานิยม” ผู้วิจัยเห็นว่า จำเป็นที่จะต้องเข้าใจความหมายของคำว่า “ประชานิยม” และ “นโยบายประชานิยม” ควบคู่กัน เนื่องจากทั้งสองคำนี้ มีทั้งความเกี่ยวข้อง กล่าวคือ “ประชานิยม” เป็นการมองในเรื่องของมิติแนวความคิดหรืออุดมการณ์ ขณะที่ “นโยบายประชานิยม” เป็นเรื่องของเครื่องมือหรือมาตรการที่รัฐบาลนำมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งในเอกสารวิชาการมีการกล่าวทั้งสองคำนี้ทั้งในลักษณะที่ไปด้วยกันและแยกออกจากกัน

Cas Mudde and Cristobal Rovira Kaltwasser (2012) (อ้างในหนังสือแปล populism ของเกษียณ เตชะพีระ หน้า 21-31, 52-55, 166-169) ได้พูดถึงการศึกษาประชานิยมว่ามีหลายแนวทาง อาทิ การศึกษาแบบมโนคติ (ideation approach) แบบประชาชนเป็นผู้กระทำการ (the popular agency approach) แบบลาคลาว ซึ่งเป็นแนวทางตามนักรัฐศาสตร์ชื่อ Laclau (the Laclauan approach) แบบเศรษฐกิจสังคม (the socioeconomic approach) ทั้งนี้ แนวทางศึกษาแต่ละแนวมีคุณประโยชน์สำคัญอยู่ในตัว อย่างไรก็ตาม Mudde & Kaltwasser ได้สนับสนุนการศึกษาแบบมโนคติ เพราะ 1) การศึกษาแบบนี้ทำให้เข้าใจได้ว่าทำไมประชานิยมจึงสามารถยึดหยุ่นในโลกแห่งความเป็นจริง เนื่องจากแก่นแกนและมนต์เสน่ห์ของประชานิยมมีจำกัด จึงต้องไปรวมกับอุดมการณ์อื่นๆ เช่น ชาตินิยม เสรีนิยม และสังคมนิยม 2) สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางการเมืองของผู้นำประชานิยมที่หลากหลาย 3) การศึกษาแบบนี้สามารถอธิบายประเด็นที่เป็นข้อถกเถียง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างประชานิยมกับประชาธิปไตย และ 4) การศึกษาแบบนี้เป็นการมอง

ทั้งอุปสงค์ซึ่งเกี่ยวข้องกับมวลชนและอุปทานของประชานิยม ขณะที่การศึกษาแบบอื่นจะมองด้านอุปทานหรือชนชั้นนำทางการเมืองเป็นหลัก

Mudde & Kaltwasser ได้ให้ความหมายของ ประชานิยม ว่าเป็น thin centered ideology หรือ อุดมการณ์ใส่เบาบางที่สามารถผสมผสานกับแนวคิดอื่น เช่น ขวาทหรือซ้าย ซึ่งต่างจากอุดมการณ์ที่เป็น thick centered หรือ full ideologies เช่น ลัทธิฟาสซิสต์ เสรีนิยม สังคมนิยม จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่นักวิชาการบางคนเห็นว่า ประชานิยมเป็นเพียงปรากฏการณ์ชั่วคราวเท่านั้น นอกจากนี้ Mudde & Kaltwasser ยังกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประชานิยมกับเสรีประชาธิปไตยว่ามีผลทั้งเชิงบวกและลบ ในเชิงบวก กล่าวคือ ในเชิงบวก ประชานิยมเป็นปากเสียงให้ประชาชนที่รู้สึกว่ชนชั้นนำไม่ได้เป็นปากเสียงให้กับตน ช่วยให้ภาคส่วนที่ถูกกีดกันออกจากการเมืองได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ช่วยปรับปรุงสมรรถภาพในการตอบสนองระบบการเมืองโดยการเอานโยบายที่ชื่นชอบของภาคส่วนมาปฏิบัติ และเพิ่มความพร้อมรับผิดแบบประชาธิปไตยโดยทำให้ประเด็นปัญหาและนโยบายเป็นเรื่องสำคัญทางการเมือง ขณะที่ในเชิงลบ ประชานิยมไม่ให้ความสำคัญกับเสียงข้างน้อย เซาะกร่อนสถาบันที่ปกป้องสิทธิขั้นมูลฐาน สามารถสร้างความแตกแยกทางการเมืองและขัดขวางการก่อตัวของแนวร่วม และอาจบ่อนทำลายชนกลุ่มน้อยหรือผู้เห็นต่างทางศาสนา

Jan-Werner Muller (2016) (หน้า 3,7-11, 19-20) นักรัฐศาสตร์จากมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน ได้ให้ความเห็นว่า นักการเมืองประชานิยมมักเป็นพวกปฏิเสธพหุนิยม (antipluralist) และอ้างว่าตนเองเท่านั้นที่เป็นตัวแทนของประชาชน นอกจากนี้ เมื่อนักการเมืองประชานิยมลงสมัครรับเลือกตั้งก็จะอ้างว่าตนเองเป็นตัวแทนของประชาชนด้วยความมีศีลธรรม โดยวาดภาพคู่แข่งทางการเมืองว่าเป็นพวกชนชั้นนำที่คอร์รัปชันและไม่มีศีลธรรม และเมื่อได้บริหารประเทศ นักการเมืองประชานิยมก็จะไม่สนใจหรือให้ความสำคัญกับฝ่ายค้านแต่อย่างใด โดยมองว่าใครก็ตามที่ไม่ใช่พวกหรือไม่สนับสนุนถือว่าคนเหล่านั้นไม่ใช่กลุ่มของประชาชน ในความเห็นของ Muller ประชานิยมมักจะเป็นรูปแบบหนึ่งของการเมืองอัตลักษณ์ (a form of identity politics) แต่ไม่ใช่การเมืองอัตลักษณ์ทั้งหมดจะเป็นประชานิยม และเป็นอันตรายต่อระบอบประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับพหุนิยม ความอิสระ ความเสมอภาคและเคารพความเห็นต่าง

ดังนั้น ในเชิงตรรกะของประชานิยม Muller เห็นว่า มโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดในการให้คำจำกัดความของ “ประชานิยม” จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) ต่อต้านชนชั้นนำ (anti-elitist) โดยมองว่าชนชั้นนำคอร์รัปชัน หรือมีความบกพร่องทางศีลธรรม และ 2) ปฏิเสธพหุนิยม (antipluralist) เพราะการอ้างว่ามีกลุ่มของตนเท่านั้นที่เป็นประชาชน ชนชั้นนำไม่ใช่ประชาชน

Moffit (2020) PP. 11-25, 111-114 เห็นว่า ที่ผ่านมานักวิชาการได้ให้ความหมายของ “ประชานิยม” ที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม เขาได้ให้สรุปการให้ความหมายของ “ประชานิยม” ขึ้นกับบริบทของประชานิยม โดยออกเป็น 3 แนวทางคือ 1) แนวทางการให้ความหมายตามมโนคติ

หรือบริบทอุดมการณ์ (The Ideational Approach) โดยนักวิชาการสำคัญหลายท่านที่สนับสนุนและอยู่ในกลุ่มนี้ อาทิ Mudde and Rovira Kaltwasser (2017), Hawskin and Kaltwasser (2017) และ Muller(2016)) ความหมายของ “ประชานิยม” ตามแนวทางนี้ โดยเฉพาะ Mudde ได้ให้คำจำกัดความว่า ประชานิยมเป็นอุดมการณ์ที่บางเบา (thin-centered ideology) โดยสังคมแยกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มประชาชนที่บริสุทธิ์ (the pure people) และชนชั้นนำที่ฉ้อฉล (the corrupted elite) 2) แนวทางการให้ความหมายในเชิงกลยุทธ์ (The Strategic Approach) โดยนักวิชาการในกลุ่มนี้ อาทิ Weyland (2001,2017) และ Roberts (1995, 2013) ซึ่งไม่ได้มองว่าประชานิยมคุณลักษณะตามธรรมชาติของตัวแสดงทางการเมืองเหมือนแนวทางแรก แต่มองว่าเป็นวิธีปฏิบัติทางการเมือง (mode of political practice) คือเป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อให้คงอยู่ในอำนาจของผู้ไม่ใช่อุดมการณ์ 3) แนวทางการให้ความหมายเชิงวาทกรรม-การแสดงออก (The Discursive-Performative Approach) นักวิชาการในกลุ่มนี้ อาทิ Laclau (2005) เป็นแนวทางที่นิยมใช้กันของนักทฤษฎีทางการเมือง โดยการอิงงานของ Laclau ซึ่งเป็นนักทฤษฎีทางการเมืองที่มีชื่อเสียงในช่วงปลายทศวรรษที่ 20 ประชานิยมในแนวทางนี้ เป็นการใช้มิติด้านวาทกรรมและมิติด้านการแสดงออกของผู้ไม่ใช่นักวิชาการในการสร้างให้เห็นถึงการแบ่งขั้วระหว่าง ประชาชนผู้บริสุทธิ์ กับชนชั้นนำที่ฉ้อฉล รวมถึงการแสดงออกของผู้ไม่ใช่นักวิชาการเป็นรูปธรรม ผ่านการแต่งกาย ท่าทาง การใช้สื่อ รวมถึงการแสดงออก เพื่อให้เกิดภาพลักษณ์ว่าตนเองเป็นเหมือนประชาชนทั่วไป ที่ไม่ใช่ชนชั้นนำ

ทั้งนี้ Moffitt ได้ให้ความเห็นว่า ประชานิยมเป็นได้ทั้งอันตรายกับประชาธิปไตย เพราะผู้นำประชานิยมมักลดทอนความสำคัญของกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล แต่ขณะเดียวกันก็เป็นทั้งพลังขับเคลื่อนของประชาธิปไตย เพราะทำให้ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงและกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

อนุสรณ์ ธรรมใจ (บทความทางวิชาการ เรื่อง “บทเรียนและความท้าทายของประชานิยมกับการพัฒนาประชาธิปไตยและเศรษฐกิจไทย” ในหนังสือ KPI Yearbook 2567 “ประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย” สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ หน้า 325) ได้นิยามศัพท์ “ประชานิยม” มักหมายถึง ลัทธิทางการเมืองและเศรษฐกิจหรือขบวนการที่มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบและเนื้อหาได้อย่างหลากหลาย แต่มีลักษณะยึดโยงกับประชาชน การยึดโยงนี้มักเกิดขึ้นพร้อมกับการต่อต้านกลุ่มชนชั้นนำ (Anti-elitist) ต่อต้านกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ เป็นวาทกรรมหรือขบวนการทางการเมืองที่สร้างคู่ตรงข้ามของประชาชน คือ ชนชั้นนำ ขณะที่ นโยบายประชานิยม มักหมายถึง นโยบายที่เน้นการกระจายรายได้ ลดความเหลื่อมล้ำ มุ่งเป้าไปที่ประชาชนฐานล่างเพื่อสร้างความนิยม และมักไม่สนใจต่อวินัยทางการเงินและการคลังมากนัก มักนำไปสู่ปัญหาหนี้สาธารณะ ปัญหาทางด้านเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจและเงินเฟ้อสูง โดยประชานิยมคลาสสิกแบบละตินอเมริกา มักมี

แนวโน้มเอียงไปทางสังคมนิยมหรือเป็นประชานิยมฝ่ายซ้าย ขณะที่ประชานิยมฝ่ายขวาได้รับอิทธิพลจากลัทธิเสรีนิยมใหม่และลัทธิชาตินิยม

ไสว บุญมา (2546) (อ้างใน หนังสือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการเมืองภาคประชาชน ผศ.ดร.ณัฐฐา วิจิณัยภาค, 2556 หน้า 14-15) ได้กล่าวว่า นโยบายประชานิยม มีลักษณะดังนี้

1. มุ่งการหาเสียงมากกว่ามุ่งให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนของประชาชน
2. วิวัฒนาการมี 4 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้ คือ (1) กัดตั่นงบประมาณเพิ่มขึ้น แต่เนื่องจากนโยบายมุ่งการหาเสียงมากกว่าคำนึงว่านโยบายจะก่อให้เกิดรายได้เข้ารัฐคุ้มค่าหรือไม่ หรือเงินเพื่อมาใช้จ่ายเงินโครงการจะมาจากไหน (2) เมื่อเงินรายได้จากงบประมาณไม่พอใช้จ่าย รัฐบาลต้องใช้งบสำรองของประเทศ (3) เมื่อเงินสำรองของประเทศไม่เพียงพอ รัฐบาลต้องหยิบยืมจากภายนอก ซึ่งอาจเป็นการกู้ยืมในประเทศ หรืออาจเป็นการกู้ยืมจากต่างประเทศ หรือหน่วยงานระหว่างประเทศ (4) เมื่อไม่สามารถใช้คืนได้ รัฐบาลพิมพ์ธนบัตรใช้เอง ทำให้เงินตราไม่เป็นที่ยอมรับ
3. เปลี่ยนฐานความคิดประชาชน จากการพึ่งพาตนเอง เป็นการพึ่งพารัฐอย่างพร่ำเพรื่อ ทำให้ประชาชนอ่อนแอ เป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยอย่างถึงแก่น

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (งานวิจัยเรื่อง “ทักษิณา-ประชานิยม: ความหมาย ปัญหาและทางออก เสนอสถาบันพระปกเกล้า กรกฎาคม 2549 หน้า 1-23) ให้คำจำกัดความว่า “ประชานิยม” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Populism มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า Populus แปลว่า ประชาชน ทั้งนี้ ได้ให้ความหมายของประชานิยม บนพื้นฐานตามช่วงเวลาและพื้นที่ที่เกิดปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ออกเป็น 5 ความหมาย กล่าวคือ

- (1) ประชานิยมในรัสเซียและอเมริกา เป็นประชานิยมปรากฏขึ้นครั้งแรกในรัสเซียในปลายศตวรรษที่ 19 (1860-1880 โดยประมาณ) ขบวนการประชานิยมในรัสเซียส่วนใหญ่ประกอบด้วยปัญญาชนและนักศึกษาที่เข้าสู่ชนบทเพื่อปลุกกระตุ้นและจัดตั้งเกษตรกรขึ้นมา ประชานิยมตามความหมายนี้ เป็นการเปลี่ยนแปลงประเทศโดยปฏิเสธรัฐทุนนิยม และสังคมนิยม แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มุ่งอาศัยภูมิปัญญาของเกษตรกรหรือชาวนา ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคม และเป็นคนที่อยู่กับการผลิตหรือเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมเป็นหลัก แทนการอาศัยคนในเมืองหรือชนชั้นกลางเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ทั้งนี้ ประชานิยมที่ใช้คำว่า Populism ในภาษาอังกฤษแท้ๆ ปรากฏเป็นครั้งแรกในฐานะคำเรียกพรรคการเมืองและขบวนการเกษตรกรในภาคใต้และตอนกลางของภาคตะวันตกของสหรัฐอเมริกาในปลายศตวรรษที่ 19 โดยในปี 1892 มีการก่อตั้งพรรค People's Party (พรรคประชาชน) และเรียกคนของพรรคนี้อีกคนที่นิยมพรรคนี้นว่า Populists หรือพวกประชานิยม โดยเห็นว่าเกษตรกรเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น จึงต้องตั้งพรรคประชาชนขึ้นมาเพื่อสนับสนุน

ส่งเสริมเกษตรกร และภาคชนบท โดยเข้ามาแข่งขันกับพรรคการเมืองที่มีอยู่เดิม คือ พรรคเดโมแครท และ พรรครีพับลิกัน ซึ่งมองว่าทั้งสองพรรคเป็นเครื่องมือของธุรกิจใหญ่แห่งวอลสตรีท เท่านั้น

(2) ประชาชนนิยมในละตินอเมริกา เกิดขึ้นช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง หรือช่วงปี 1920s ต่อ กับช่วงปี 1930s เป็นขบวนการทางการเมืองปกติซึ่งเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น ในอาร์เจนตินา เรียกว่า ขบวนการเปรอน (Peronism) โดยการขึ้นสู่อำนาจอาศัยนโยบายที่ได้รับการสนับสนุนจาก กรรมกร ผู้ใช้แรงงาน และผู้ยากไร้ในเมือง เป็นสำคัญ โดยผู้นำขบวนการมักมีผู้นำสูงสุดที่โดดเด่น มีเสน่ห์ มีบาร์มี ดึงดูดประชาชน ทั้งนี้ ประชาชนนิยมตามแบบละตินอเมริกานี้ ไม่ใช่ขบวนการทางสังคม หรือขบวนการปฏิวัติ ปฏิรูป แต่เป็นขบวนการทางการเมืองปกติที่เกี่ยวข้องกับการแข่งขันเลือกตั้งเป็น หลัก โดยอาศัยนโยบาย ความโดดเด่นของผู้นำ ประชาชนนิยมตามความหมายนี้ ไม่เอาทุนนิยม หรือ สังคมนิยม ที่สมบูรณ์แบบเช่นเดียวกับประชานิยมในรัสเซียและอเมริกา ตัวอย่างเช่น ประธานาธิบดี ฮูโก ชาเวซ แห่งเวเนซุเอลา ซึ่งมีลักษณะเป็นประชานิยมฝ่ายซ้าย เพราะได้ยึดวิสาหกิจของเอกชน จำนวนหนึ่งมาเป็นของรัฐ หรือ ประธานาธิบดี ฟุจิโมริ ของเปรู ที่มีลักษณะเป็นประชานิยมฝ่ายขวา เพราะได้รื้อฟื้นและส่งเสริมระบบตลาดแบบทุนนิยมให้มีบทบาทและความสำคัญอีกครั้ง ทั้งนี้ ประชาชนนิยมละตินอเมริกาให้ความสำคัญแก่พรรคการเมือง กลุ่ม สมาคม สถาบันต่างๆค่อนข้างน้อย ประชาชนนิยมละตินอเมริกา มักถูกธนาคารโลกหรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ มองในแง่ลบ ว่ามีนโยบาย เศรษฐกิจที่เอาใจประชาชนในทางที่ผิด ทำให้ฐานะการเงินการคลังของประเทศเสื่อม ทำให้เกิดภาวะ เงินเฟ้อ หรือค่าเงินตกต่ำ ทำให้ประเทศเป็นหนี้ โดยเฉพาะเป็นหนี้กับต่างประเทศมหาศาล ธุรกิจ ล้มละลาย

ในละตินอเมริกา นโยบายแบบประชานิยม มักจะเกี่ยวข้องกับการให้คนจนกู้เงินจากรัฐ จำนวนไม่มากแต่กู้ได้ง่าย รัฐให้คูปองเพื่อเป็นส่วนลดแก่ประชาชนรายได้น้อย รัฐเก็บค่าโดยสาร/ขนส่งในราคาถูก รัฐสร้างงานใหม่ที่เป็นงานง่ายๆให้ประชาชน รัฐตั้งงบประมาณให้ประชาชนปรับปรุง ชุมชน สภาพแวดล้อม จัดให้การศึกษาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จัดสวัสดิการให้ผู้ใช้แรงงาน ในยามเจ็บป่วย หรือเกษียณอายุ กระตุ้นเศรษฐกิจโดยยอมขาดดุลงบประมาณ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้ถูกมองว่า รัฐพอใจที่จะให้มีคนจนอยู่ต่อไป โดยมุ่งที่จะให้คนจนพึ่งพิงรัฐบาล เพื่อประโยชน์ในการเป็นฐานเสียง มากกว่า การให้ประชาชนระดับรากหญ้ารวมตัวกัน หรือรัฐเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจหรือ สังคมขนานใหญ่

(3) ประชาชนนิยมในประเทศตะวันตก เกิดในยุโรปตะวันตกช่วงปี 2549 ในรูปของพรรคการเมืองที่ได้รับการสนับสนุนจากสามัญชน แต่ไม่ได้หมายถึงชนชั้นล่างหรือคนยากจนอีกต่อไป แล้ว เพราะยุโรปหรือประเทศตะวันตกขณะนั้น ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง ไม่ใช่คนยากจน ประชาชนนิยมตามนัยนี้ มองว่า เศรษฐกิจแบบทุนนิยมหรือระบบตลาดยังไม่รับใช้หรือเอื้อประโยชน์แก่ประชาชนเท่าที่ควร เช่น การมองว่า รัฐที่ครองอำนาจอยู่สนับสนุนให้คนต่างชาติอพยพเข้ามาอาศัย

หรือเข้ามาทำงานในยุโรปมากจนเกินความจำเป็น และผู้อพยพเหล่านี้ไม่เรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศที่เข้ามาอยู่ ผู้สังเกตการณ์จากภายนอกมักเรียกพรรคที่ดั่งขึ้นใหม่โดยการสนับสนุนของประชาชนเหล่านี้ว่า พรรคชาตินิยมใหม่ หรือ ชาตินิยมขวาจัด พวกนาซีสมัยใหม่ ดังนั้น ประชาชนตามความหมายของประชานิยมนี้ จึงไม่ใช่พวกชนชั้นล่างหรือคนยากจน แต่เป็นชนชั้นกลางในยุโรป และเป็นประชานิยมเช่นเดียวกับความหมายที่หนึ่งและสอง คือที่สนับสนุนหรือเป็นปรปักษ์ทางทุนนิยม หรือ สังคมนิยมสุดโต่ง

(4) ประชานิยม ในฐานะแนวทางการพัฒนา เป็นการเรียกแนวทางการพัฒนาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ที่ปฏิเสธการพัฒนาที่เอนเอียงเข้าข้างภาคเมือง หรือการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ แต่เน้นการพัฒนาภาคชนบท เน้นภาคเกษตร ไร่นาขนาดเล็ก ขนาดกลางของเกษตรกรอิสระ หรือสหกรณ์ ประชานิยมในแบบนี้ อาจดำเนินการโดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้นำแบบประชานิยม ประเทศตัวอย่างของการพัฒนาตามความหมายนี้ เช่น แทนซาเนียของไนเรเร (Nyrere) และจีนสมัยเหมาเจ๋อตง ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตร ยกกระดับคุณภาพชีวิตให้เกษตรกรซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้แรงงานอยู่กับพื้นที่ ไม่อพยพย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง โดยเห็นว่าเกษตรกรที่ไ้แรงงานเป็นหลักและใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือบางแห่งใช้ที่ดินร่วมกัน เป็นรากฐานที่ดีของการพัฒนา ซึ่งในแง่นี้คล้ายกับความคิดของพวก Narodniki ในปลายศตวรรษที่ 19 ของรัสเซีย ประชานิยมตามความหมายนี้ เคยปรากฏในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ในยุโรปตะวันออก

(5) ประชานิยม คือ การให้ความสำคัญหรือให้คุณค่าแก่ประชาชน โดยเฉพาะแก่คนยากจน คนธรรมดา หรือคนชั้นล่าง ซึ่งประชานิยมตามนัยนี้ มีหรือใช้มาก่อนจะมีคำว่า Populism ตามนัยนี้ ประชานิยม ถือว่ามีมาตั้งแต่ครั้งกรีกโบราณ และโรมันโบราณ โดยในยุคกรีกโบราณ ไม่ว่าจะเป็นโสคราตีส เพลโต หรืออริสโตเติล ได้มีการกล่าวย้าว่า ในระบอบประชาธิปไตย จะมีผู้นำ “ลวงประชาชน” หรือ Demagogue ซึ่งจะพูดดี ทำดี รวมทั้งนโยบายที่ถูกต้อง หรือโดนใจ ประชาชน หรือสามัญชนส่วนใหญ่อยู่เสมอ ทั้งๆที่สิ่งเหล่านี้อาจเป็นโทษต่อบ้านเมือง ซึ่งผู้นำลวงประชาชนนี้ อาจเปรียบได้กับ นักการเมืองประชานิยม และข้อเสนอเชิงนโยบายของคนประเทศนี้ อาจเปรียบได้กับ นโยบายประชานิยม (Populist Policy) ได้

Alan Knight (1998) (อ้างโดย ดร.เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ หน้า 2-3) อธิบายว่า ประชานิยมเป็นการลักษณะการปกครองที่มีมวลชนเป็นฐานอำนาจของผู้นำที่มีบารมี การปกครองแบบนี้เกิดขึ้นในช่วงที่มีวิกฤต เช่น ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำในทศวรรษ 1930 หรือ ช่วงการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจยุคไอเอ็มเอฟ (IMF) ช่วงทศวรรษ 1990 หรือ อาจเกิดในยามปกติก็ได้ ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของประชานิยมคือ การเน้นประชาชน แต่ไม่ได้หมายความว่า จะประกอบด้วยประชาชนระดับล่างเป็นหลัก ประชานิยมต้องการแต่เพียงแยกประชาชน (the people) กับฝ่ายที่ไม่ใช่ประชาชน

(the non-people) ออกจากกัน และประชานิยมไม่ได้เชื่อมโยงอุดมการณ์หรือชนชั้น ประชานิยมไม่ได้มีสาระเชิงทฤษฎีมากไม่เหมือนกับลัทธิ เช่น ศักดินา ทุนนิยม เสรีนิยม หรืออนุรักษนิยม

นิธิ เนื่องจังก์ (2563 หน้า 18-23) ให้คำนิยามขั้นต้นของ “ประชานิยม” คือรูปแบบวิธีการทางการเมืองที่อยู่บนฐานของการสร้างความแตกต่างทางศีลธรรมระหว่างฝ่ายหนึ่ง นั่นคือประชาชนซึ่งมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจทางการเมือง กับอีกฝ่ายหนึ่งนั่นคือ กลุ่มชนชั้นนำที่มักถูกให้ภาพว่าเป็นผู้ฉ้อฉลที่เข้ามาใช้อำนาจโดยบิดเบือนเจตนารมณ์ทั่วไปของประชาชน โดยองค์ประกอบขั้นต่ำของประชานิยม ต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ (1) การอ้างอิงหรือยึดโยงกับประชาชน กล่าวคือ ไม่ว่าประชานิยมจะอยู่ในรูปแบบของอุดมการณ์ ผู้นำ พรรคการเมืองก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่มีร่วมกันคือการยึดโยงกับประชาชน แม้ว่าความหมายของประชาชนในแต่ละช่วงเวลาอาจแตกต่างกัน (2) การต่อต้านชนชั้นนำซึ่งมักเกิดขึ้นพร้อมกับการยึดโยงประชาชน โดยชนชั้นนำ หรือกลุ่มคนจำนวนน้อยเหล่านี้ จะมีอำนาจ และอิทธิพลทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และมักถูกมองว่าเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะปัญหาด้านการปกครองที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของประชาชน และ (3) การเมืองว่าด้วยศีลธรรมระหว่างประชาชนผู้บริสุทธิ์และชนชั้นนำผู้ฉ้อฉล กล่าวคือ ฝ่ายแรกมีความชอบธรรมที่จะใช้อำนาจทางการเมือง ขณะที่อีกฝ่ายเป็นผู้ฉ้อฉลโดยการใช้อำนาจบิดเบือนความต้องการของประชาชน

ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชวดี แสงมเหหมัด จากบทความ “ประชานิยมทางเลือก: จากสากลสู่ประเทศไทย จากหนังสือ KPI Yearbook 2567 “ประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย” ปี 2567 สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ หน้า 361-369) ได้กล่าวถึงแนวคิดของประชานิยม (Populism) โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ประชานิยมแบบเก่า (Old Populism หรือ Traditional Populism) ซึ่งเป็นรูปแบบประชานิยมช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ซึ่งเกิดจากความไม่พอใจของเกษตรกรและประชาชนในชนบท ที่มีต่อชนชั้นนำคือ นักอุตสาหกรรม นายธนาคาร หรือชนชั้นทางการเมือง เช่น การดำเนินการของพรรคประชาชน (People's Party) ในสหรัฐอเมริกา เมื่อปี 1890 โดยนโยบายเช่น การใช้เงินเหรียญอย่างเสรี การเก็บภาษีเงินได้แบบก้าวหน้า โดยประชานิยมแบบนี้ เน้นความแตกต่างระหว่าง “ประชาชน” กับ “ชนชั้นนำ” โดยผู้นำประชานิยม จะเป็นผู้นำที่มีเสน่ห์ มีบารมี อ้างตนเองเป็นผู้แทนของประชาชนเพื่อต่อต้านชนชั้นนำ มักรวมประเด็นต่างๆเช่น ชาตินิยม การปกป้องเศรษฐกิจรวมเข้าไปด้วย โดยประชานิยมในแนวทางนี้ มีทั้งประชานิยมฝ่ายขวา (Right-Wing Populism) ซึ่งผสมผสานความเป็นชาตินิยม การต่อต้านชนชั้นนำ และนโยบายอนุรักษนิยมทางสังคมและเศรษฐกิจ ต่อต้านการอพยพและโลกาภิวัตน์ ประชานิยมฝ่ายซ้าย (Left-Wing Populism) ซึ่งผสมผสานการเมืองฝ่ายซ้ายกับวาทศิลป์และแนวคิดประชานิยม ซึ่งเน้นความยุติธรรมทางสังคม ความเท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ และเสริมอำนาจให้กับประชาชนทั่วไป ต่อต้านชนชั้น

ปกครอง ทำให้กิจการหลักเป็นของชาติและให้ชาติเป็นเจ้าของสมบัติสาธารณะ และ ฝ่ายกลาง (Moderate Populism) ซึ่งไม่เอียงไปทางซ้ายหรือขวา ผสมผสานวาทศิลป์และนโยบายประชานิยม เข้ากับแนวทางปฏิบัติที่เป็นกลางและมีความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น สร้างสมดุลระหว่างประชานิยม และการบริหารที่รับผิดชอบ รวมทั้งสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของประชาชนและ เสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงหรือทำลายระบบเดิม ไม่ปลุกปั่นให้เกิดความเกลียดชังหรือแบ่งแยกในสังคม เสริมสร้างความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การใช้นโยบาย ที่เป็นธรรม และการปกป้องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน

(2) ประชาชนนิยมทางเลือก (Alternative Populism) เป็นประชานิยมที่แตกต่างจาก แนวทางและกลยุทธ์ของประชานิยมที่ใช้อยู่แบบดั้งเดิม เนื่องจากสภาวะการณ์โลก ภูมิรัฐศาสตร์ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและการเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนนิยมตามแนวทางนี้ ไม่ได้เป็น ลักษณะประชาชนเรียกร้องหรือต่อต้านชนชั้นนำ แต่ประชาชนนิยมทางเลือกเป็นวิธีการที่เอาเทคโนโลยี ดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อสร้างแรงสนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูล ทำให้สามารถสื่อสารกับ ประชาชนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ประชาชนนิยมทางเลือกยังแบ่งย่อยออก เป็นประชานิยมแบบอนุรักษ นิยม (Conservative Populism) เน้นเรื่องอธิปไตยของชาติ ไม่เห็นด้วยกับการอพยพเข้าประเทศ และนโยบายทางสังคมแบบเสรีนิยม เน้นความเป็นตัวตนทางวัฒนธรรมและความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะจากชนชั้นสูงและต่างชาติ ประชาชนนิยม แบบอนุรักษนิยมนี้จะมีลักษณะคล้ายกับประชานิยมแบบดั้งเดิมที่เป็นประชานิยมฝ่ายขวา ขณะที่ ประชาชนนิยมแบบก้าวหน้า (Progressive Populism) มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชานิยมดั้งเดิมแบบ ฝ่ายซ้าย ที่มุ่งเน้นการปฏิรูปเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม แต่ประชานิยมแบบก้าวหน้าจะเน้นที่ นโยบายสังคมแบบองค์รวม และการปกครองที่มีส่วนร่วมมากขึ้น พยายามแก้ไขความไม่เท่าเทียมผ่าน นโยบายต่างๆ เช่น การดูแลสุขภาพถ้วนหน้า การปฏิรูปการศึกษา การปกป้องสิ่งแวดล้อม นักประชา นิยมก้าวหน้าจะสนับสนุนประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมมากขึ้น เน้นความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ จึงมัก วิเคราะห์หรือไม่เห็นด้วยกับอำนาจของบริษัทเอกชนขนาดใหญ่ บริษัทข้ามชาติ ความไม่เท่าเทียมกัน ทางการเมือง

นโยบายประชานิยม อาจมีคำเรียกที่หลากหลาย ตั้งแต่คำว่า นโยบายประชานิยม (populist policies) นโยบายเศรษฐกิจมหภาคแบบประชานิยม (populist macro-economic policies) ประชาชนนิยมทางเศรษฐกิจ (economic populism) และกระบวนทัศน์แบบประชานิยม (populist paradigm)

ขณะที่ อนุสรณ์ ธรรมใจ (บทความทางวิชาการ อ้างแล้ว 338-343) ได้ให้ความเห็นกรณี ของประชานิยมและพัฒนาการของเศรษฐกิจไทย โดยมีความเห็นว่า แม้ว่านักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่ มองว่าการดำเนินนโยบายประชานิยมส่งผลเสียหายต่อเศรษฐกิจ ฐานะทางการคลัง และผลกระทบ

ทางลบต่อประเทศชาติในระยะยาว แต่การศึกษาประชานิยมในไทยไม่สามารถนำเอง “นโยบาย” เพียงตัวแปรเดียวมาพิจารณาได้ เนื่องจาก หลายรัฐบาลที่ถูกมองว่าเป็นประชานิยมต่างมีชุดนโยบายที่แตกต่างกัน และจากการศึกษา ยังไม่สามารถยืนยันได้อย่างชัดเจนว่า นโยบายประชานิยมในไทย นำมาสู่ความขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคม และนำมาสู่การรัฐประหารและการปกครองของระบอบเผด็จการทหาร หรือสร้างความถดถอยในเศรษฐกิจของไทย ประกอบกับข้อมูลระหว่างพ.ศ. 2540 – 2567 พบว่า การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนหนี้สาธารณะต่อจีดีพี การขาดดุลงบประมาณ อัตราเงินเฟ้อ เป็นผลมาจากตัวแปรอื่นๆหรือปัจจัยอื่นๆ มากกว่าปัจจัยจากนโยบายประชานิยม ขณะที่นโยบายที่เหมาะสมว่าเป็นนโยบายประชานิยม เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้รายจ่ายด้านสาธารณสุขของครัวเรือนไทยลดลงอย่างมาก และประชาชนสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ดีขึ้น และทำให้ประชาชนชาวไทยมากกว่า 1 ล้านคน ได้พ้นจากเส้นความยากจน

Dornbusch & Edwards (1991) เห็นว่า นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายระยะสั้นที่รัฐใช้งบประมาณจำนวนมากเพื่อลดภาระและเพิ่มรายได้ของประชาชน แต่มีความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ เช่น เงินเฟ้อ ปัญหาหนี้สาธารณะในระยะยาว

Dani Rodrik (2018). (อ้างใน นิธิ เอื้องหนองน้ำ 2567 หน้า 46-47) ได้แบ่งนโยบายประชานิยมออกเป็น 4 ลักษณะ โดยพิจารณาจากการผสมผสานในเรื่องปัจจัยข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ และ ปัจจัยข้อจำกัดทางการเมือง ได้แก่ 1) ประชานิยมที่ไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ ที่อาจเรียกได้ว่า “เผด็จการส่วนบุคคลโดยผู้นำ” (personal autocracy) 2) ประชานิยม ที่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางการเมืองแต่ไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจ ที่อาจเรียกได้ว่า “ประชาธิปไตยแบบประชานิยม” (populist democracy) 3) ประชานิยมที่ไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางการเมือง แต่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจที่อาจเรียกได้ว่า “เผด็จการอำนาจนิยมโดยเทคโนโลยี” (authoritarian technocracy) และ 4) ประชานิยมอยู่ภายใต้ข้อจำกัดทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ ที่อาจเรียกได้ว่า “ระบอบเทคโนโลยีแบบเสรีนิยม (liberal technocracy) โดยชี้ให้เห็นว่านโยบายประชานิยมนั้นไม่ได้มีเพียงแบบเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศในขณะนั้น

2.1.2 ประชานิยมและนโยบายประชานิยมในต่างประเทศ: บทเรียนเชิงลบและเชิงบวก

เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (ประชานิยม-นักบุญหรือคนบาป 2546 สงวนกิจการพิมพ์ กรุงเทพฯ หน้า 8-9) กล่าวถึงประชานิยมและนโยบายประชานิยมในต่างประเทศ เกิดขึ้นเมื่อปลายทศวรรษที่ 19 ซึ่งเกิดขบวนการชาวนา (People's Party) ในประเทศสหรัฐอเมริกา และ ขบวนการสังคมนิยมเกษตรกรรม Narodniki ในรัสเซีย ซึ่งเป็นการรวมพลังของประชาชน ที่เป็นชาวนา หรือ ชนชั้นแรงงาน ที่รวมกลุ่มกันต่อต้าน ชนชั้นนำ เพื่อเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมกันทางสังคม ซึ่งต่อมา

ประชานิยมได้นำมาใช้ในความหมายของผู้นำประชานิยมและการเกิดประชานิยมในละตินอเมริกา โดยมีผู้นำที่ถูกอ้างว่าเป็นผู้นำประชานิยม คือ ฮวน เปรอน (Juan Peron) จากประเทศอาร์เจนตินา และ เกตุโย วาร์กัส (Getulio Vargas) แห่งบราซิล และอาจารย์ ลาซาร์ คาร์เดนาส (Lazaro Cardenas) จาก เม็กซิโก และ วิกเตอร์ ราอูล ฮายา เดอ ลา ทอเร (Victor Raul Haya de la Torre) จากเปรู ด้วย โดยผู้นำเหล่านี้ ดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัด เช่น ขึ้นค่าแรงงาน ควบคุมระดับอัตราแลกเปลี่ยน ควบคุมราคาสินค้า ซึ่งเป็นผลให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ภาวะเงินเฟ้อ เงินทุนไหลออก ปัญหาขาดแคลนสินค้า การขาดดุลงบประมาณ ซึ่งผลจากการที่ประเทศละตินอเมริกา โดยเฉพาะ อาร์เจนตินา ชิลี เม็กซิโก เปรู เอกวาดอร์ และนิการากัว ใช้นโยบายประชานิยม ทำให้ประเทศเหล่านี้ เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและความเสียหายอย่างใหญ่หลวงกับประเทศ

ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชวดี แสงมเหษณ์ หน้า 371-378 (บทความประชานิยมทางเลือก: จากสากลสู่ประเทศไทย ในฐานะข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า wiki.kpi.ac.th) ได้กล่าวถึงลักษณะของประชานิยมในยุโรปหลายประเทศ โดยอ้างอิงงานศึกษาของ Pippa Norris and Ronald Inglehart ในปี 2019 และการศึกษา 11 ประเทศในทวีปเอเชีย โดยอ้างอิงงานของ Asia Democracy Research Network: ADRN ในปี 2021 กล่าวโดยสรุปคือ ประชานิยมในยุโรป จะมุ่งผลประโยชน์และเสียงของประชาชนทั่วไปซึ่งมักอยู่ตรงข้ามกับชนชั้นนำ โดยแสดงทั้งรูปแบบประชานิยม ฝ่ายขวาและฝ่ายซ้าย โดยลักษณะสำคัญของประชานิยมในยุโรป คือ การต่อต้านชนชั้นนำ โดยมาจากความรู้สึกที่ว่า ชนชั้นนำคอร์รัปชันและไม่เข้าใจความต้องการประชาชน ผู้นำประชานิยมมีบุคลิกแข็งแรงแรงมีเสน่ห์ ตั้งตัวเป็นตัวแทนประชาชน มีการแก้ไขปัญหาที่เรียบง่ายตรงไปตรงมา สะท้อนความต้องการให้รัฐมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผู้นำเรียกร้องโดยตรงไปยังประชาชน โดยไม่ผ่านสถาบันหรือคนกลาง โดยผลกระทบทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากประชานิยมในยุโรป ทำให้เกิดการแบ่งแยกทางการเมืองเพิ่มขึ้น สถาบันประชาธิปไตยอ่อนแอ เพราะผู้นำประชานิยมมีแนวโน้มเผด็จการ ทำลายการตรวจสอบถ่วงดุล และเป็นปฏิปักษ์ต่อกระแสโลกาภิวัตน์

ส่วนประชานิยมในทวีปเอเชีย นั้น จากการศึกษาพบว่า ประชานิยมมีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเป้าหมาย การอธิบาย และกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อดึงดูดความนิยม เช่น ประชานิยมที่เน้นการกระจายทรัพยากร (Redistribution Populism) เป็นผลมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่มีความเหลื่อมล้ำในเรื่องราวได้และความยากจนในชนบท ประชานิยมเรื่องชาติพันธุ์และศาสนา (Ethnic/religious Populism) มาจากการต่อสู้ระหว่างคนส่วนใหญ่และคนกลุ่มน้อย ประชานิยมแบบก้าวหน้า (Progressive Populism) ก็จะเน้นเรื่องการเสริมสร้างประชาธิปไตย การป้องกันการทุจริต หรือประชานิยมแบบอำนาจนิยม (Authoritarian Populism) ก็จะมาจากการแข่งขันทางการเมืองการปกครอง ทั้งนี้ จากการศึกษาพบว่า บางประเทศมีความซับซ้อนและมีรูปแบบของประชานิยมที่ผสมผสาน เช่น ประชานิยมในประเทศฟิลิปปินส์ ในสมัยประธานาธิบดีดูเตอร์เต เป็นประชานิยมที่

เกี่ยวข้องกับการเมืองและประชานิยมอำนาจนิยม ซึ่งผู้นำการเมืองเป็นผู้ขับเคลื่อนโดยได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเพื่อเสริมสร้างอิทธิพลให้กับตนเอง หรือ ประชานิยมในอินเดียและประเทศไทย สมัยนายกรัฐมนตรี ชินวัตร ซึ่งเป็นประชานิยมแบบกระจายทรัพยากร ซึ่งเน้นเรื่องเศรษฐกิจ โดยการต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำและความยากจน และใช้เป็นส่วนหนึ่งของการหาเสียงเลือกตั้ง โดยนโยบายเป็นลักษณะ top-down

ส่วนมาเลเซีย เป็นการผสมผสานระหว่างประชานิยมแบบกระจายทรัพยากรและการปฏิรูปการเมืองจากข้างบน ขณะที่อินโดนีเซีย ศรีลังกา และเมียนมา เป็นประชานิยมที่เน้นเรื่องของชาติพันธุ์และศาสนา ซึ่งมักจะเรียกว่าเป็นประชานิยมแบบชาตินิยม เพราะต่อต้านการเข้ามาของผู้อพยพหรือชนต่างชาติ รวมถึงผู้ใช้แรงงานต่างชาติ

วิทวัส ชัยภาคภูมิ (2567 หน้า 21-26) ได้นำเสนอผลกระทบของประชานิยมในระดับโลกและในประเทศไทย เช่น ผลกระทบต่อความหลากหลายทางสังคมผ่านการสร้างบรรยากาศแห่งความเกลียดชังและการแบ่งแยกชนชั้น เช่น นโยบายของประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ที่มุ่งจะ “กวาดล้างความโสम्म” และจัดการกับ “ชนชั้นนำฝ่ายเสรีนิยม” หรือ นโยบาย American First ที่มุ่งปกป้องผลประโยชน์ของชาวอเมริกัน โดยไม่สนับสนุนการค้าเสรี โดยการสร้างกำแพงภาษี กำหนดมาตรการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดความแตกแยกในสังคมและการลดระดับของความร่วมมือระหว่างประเทศ เช่นเดียวกับ นายกรัฐมนตรี นเรนทรา โมดี ของอินเดีย และพรรค Bharatiya Janata Party หรือ BJP ที่ใช้นโยบายชาตินิยมฮินดู และหลักการ “อินเดียต้องมาก่อน” เอาชนะใจประชาชน (Schroeder, 2020)

นอกจากสร้างผลกระทบทางการเมืองและสังคมแล้ว ประชานิยมยังสร้างปัญหาทางเศรษฐกิจด้วย ตัวอย่างเช่น ประเทศเวเนซุเอลา ภายใต้การนำของประธานาธิบดีฮูโก ชาเวซ และประธานาธิบดีนิโคลัส มาดูโร ประเทศอาร์เจนตินา ภายใต้การนำของประธานาธิบดีเนสเตอร์ คิเชเนอร์ ที่นำนโยบายประชานิยมมาใช้ แล้วเกิดการขาดดุลงบประมาณอย่างรุนแรง ปัญหาหนี้สาธารณะ การขาดดุลทางการค้า และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ (Dornbusch and Sebastian, 1991)

นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจแล้ว นโยบายประชานิยมยังอาจส่งผลเสียต่อเสถียรภาพทางการเมืองได้อีกด้วย เช่น นโยบายประชานิยมในประเทศตุรกี ภายใต้การนำของประธานาธิบดีเรเซป ทายยิป เออร์โดกัน ที่ควบคุมสื่อและปราบปรามผู้เห็นต่าง (Kilic, 2015) ทำให้ประชานิยมถูกมองว่าเป็นปัญหาของระบอบประชาธิปไตย และหลักนิติธรรม

อย่างไรก็ตาม วิทวัส ได้ให้ความเห็นว่าเราไม่สามารถเหมารวมได้ว่า ประชานิยมเป็นต้นกำเนิดของวิกฤตของปัญหาต่างๆ เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้มาจากประชานิยมเพียงอย่างเดียว แต่ประชานิยมเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถทำให้ปัญหาเหล่านั้นรุนแรงขึ้นหรือทำให้การจัดการปัญหาทำได้ยากขึ้น

ตัวอย่างนโยบายประชานิยมที่ประสบความสำเร็จ

แม้ว่านโยบายประชานิยมหลายๆนโยบายทั่วโลก จะสร้างปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศต่างๆ โดยเฉพาะในละตินอเมริกา และในเอเชีย ก็ตาม แต่ก็มียุทธศาสตร์ประชานิยมที่ประสบความสำเร็จ หรือ เป็นนโยบายที่ได้รับการยอมรับและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง อาทิ

(1) นโยบาย Bolsa Familia (Family Allowance)

สกุณี อาชวานันทกุล (2559) ได้ยกตัวอย่างนโยบายประชานิยมที่ประสบความสำเร็จ คือ โครงการสวัสดิการสังคมของรัฐบาลบราซิล ในสมัยประธานาธิบดีลูลา (Lula da Silva) ที่เรียกว่า Bolsa Familia (Family Allowance)

จากข้อมูลใน Wikipedia (en.wikipedia.org) พบว่า เป็นนโยบายที่ให้เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่มีฐานะยากจนโดยตรง แบบมีเงื่อนไข กล่าวคือ ครอบครัวที่จะได้สิทธิรับเงินอุดหนุน จะต้องส่งลูกของตนเข้าเรียนฟรีที่โรงเรียนและฉีดวัคซีน โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ในระยะสั้นเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจนโดยการให้เงินอุดหนุน และในระยะยาวเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในทุนมนุษย์เพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจน โครงการดังกล่าวได้รับการยอมรับจากประชาชน จนทำให้ประธานาธิบดี Luiz Inacio Lula Silva ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ปี 2549 และได้รับการยกย่องจากนิตยสาร The Economist ในปี 2551 โดยมีเงื่อนไขที่ครอบครัวจะต้องส่งบุตรไปเรียนและต้องได้รับการฉีดวัคซีน โครงการนี้ส่งผลให้ความยากจนในประเทศบราซิลลดลง 27.7 เปอร์เซ็นต์ ในสมัยแรกของประธานาธิบดีคนนี้ ซึ่งในปี 2549 มีรายงานการศึกษาซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความยากจนของประชาชนชาวบราซิลลดลงเป็นอย่างมากระหว่าง ปี 2546-2549 รวมทั้งพบว่าการขยายในตลาดแรงงานและการเพิ่มขึ้นในค่าแรงขั้นต่ำ ขณะที่ครอบครัวชาวบราซิลประมาณ 12 ล้านครอบครัวได้รับเงินอุดหนุนจากโครงการนี้ ในปี 2554 ประมาณ 26% ของชาวบราซิลได้รับเงินอุดหนุนจากโครงการนี้ และในปี 2563 ประมาณ 13.8 ล้านครอบครัวอยู่ภายใต้โครงการนี้ และได้รับเงินโดยเฉลี่ย 34 เหรียญต่อเดือน (ขณะที่ค่าแรงขั้นต่ำของประเทศอยู่ที่ 190 เหรียญต่อเดือน) แม้ว่า ในสมัยของประธานาธิบดี Jair Bolsonaro จะยกเลิกโครงการนี้ แต่เมื่อ Lula ได้รับชัยชนะกลับมาเป็นประธานาธิบดีอีกครั้งในปี 2565 เขาได้ประกาศที่จะนำโครงการ Bolsa Familia กลับมาใช้ใหม่ โดยในปี 2563 โครงการนี้ได้กลับมาอีกครั้ง

ในปัจจุบัน โครงการนี้ให้เงินอุดหนุนครอบครัวที่มีรายได้ต่ำกว่า 140 เรียลต่อเดือน โดยอยู่ระหว่างครอบครัวละ 32-38 เรียล (ประมาณ 6-8 เหรียญสหรัฐฯ) ขึ้นกับจำนวนและอายุของเด็กในครอบครัว และหากครอบครัวใดมีรายได้ต่ำกว่า 70 เรียลต่อเดือน โครงการจะให้เงินอุดหนุน (Basic Benefit) 70 เรียลต่อเดือน โดยเงินจะโอนตรงเข้า Citizen Cards (เหมือนเป็นบัตรเดบิต) ที่ออกโดยธนาคาร Caixa Economica Federal ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ (government-owned savings

bank) โดยส่งทางไปรษณีย์ไปยังหัวหน้าครอบครัว เพื่อป้องกันการคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญห้ายาวนานในประเทศบราซิล

ความสำเร็จของโครงการส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยในเรื่องการบริหารจัดการ โดยอาศัยความร่วมมือระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่น โดยรัฐบาลท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลกลาง รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยุ่งยากของระบบราชการของหน่วยงาน เป็นผลให้ลดต้นทุนการดำเนินการและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายขึ้นกว่าโครงการอื่นๆที่ผ่านมา ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างประชาชนและรัฐบาล นอกจากนี้ ยังมีการสร้างระบบควบคุม กำกับดูแลและตรวจสอบโครงการ ตั้งแต่ปี 2549 โดยใช้เทคโนโลยีดาวเทียมและอินเทอร์เน็ต ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างท้องถิ่นที่ตั้งห่างไกลแม้จะไม่มีไฟฟ้าหรือสัญญาณโทรศัพท์ ขณะที่การเข้าชั้นเรียนของนักเรียนถูกติดตามผลทุกสองเดือนโดยภาครัฐ ทั้งนี้หากครอบครัวใดผิดเงื่อนไขไม่เข้าชั้นเรียนติดต่อกัน 5 ครั้ง จะถูกยกเลิกการได้รับสิทธิประโยชน์จากโครงการ

ในปี 2549 พบว่า โครงการ Bolsa Familia ใช้เงินไปทั้งสิ้นประมาณ 0.5% ของ GDP ประเทศบราซิล คิดเป็นประมาณ 2.5% ของค่าใช้จ่ายของรัฐ โดยโครงการสามารถให้ความช่วยเหลือประมาณ 11.2 ล้านครอบครัวหรือประมาณ 44 ล้านคน

แม้จะมีหลายๆฝ่ายในประเทศบราซิลที่ไม่เห็นด้วย เช่น เห็นว่า โครงการนี้ทำให้คนไม่ยอมทำงาน ส่งเสริมให้คนขี้เกียจ รวมทั้งพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้ามโจมตีว่านโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายซื้อเสียงคนยากจน แต่จากการศึกษาของธนาคารโลก พบว่า โครงการนี้ไม่ได้ทำให้คนขี้เกียจ หรือไม่ยอมทำงาน แต่ในทางตรงข้าม ในบางกรณีพบว่า คนกลับทำงานหนักขึ้นเพราะการที่ได้รับเงินจากโครงการนี้ทำให้กระตุ้นให้คนดำเนินกิจกรรมที่จะให้ได้รับความเสี่ยงและผลตอบแทนที่สูงขึ้น รวมถึงคนจำนวนไม่น้อยที่สนับสนุนโครงการเพราะเห็นว่าเป็นโครงการที่จะช่วยแก้ไขวิกฤตแห่งความยากจนได้อย่างแท้จริง

จากรายงานการศึกษาของ UNDP (2024) โดยใช้เทคนิค microsimulation พบว่า โครงการสร้างประโยชน์ให้กับคนจน โดยสองในสามของผู้ได้รับประโยชน์ตกกับกลุ่มที่ยากจนที่สุด ซึ่งมี 20% ของประชากร และกว่า 80% ตกกับกลุ่มคนที่ยากจนที่สุด ซึ่ที่มีรายได้ต่ำมาก (มีรายได้ต่อหัวต่ำกว่าครึ่งหนึ่งของค่าแรงขั้นต่ำ) นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่าโครงการได้ทำให้เกิดการลดการใช้แรงงานเด็ก อย่างเป็นสาระสำคัญ เด็กได้กินอาหารมากขึ้น ครอบครัวมีรายได้เพิ่มขึ้น และในปี 2561 พบว่า อัตราการฆ่าตัวตายระหว่างปี 2547 – 2555 มีแนวโน้มลดลง

(2) นโยบาย National Health Insurance Service ของประเทศเกาหลีใต้

ข้อมูลจาก Wikipedia (en.wikipedia.org.) ระบุว่า ระบบประกันสุขภาพของเกาหลีใต้ เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการ ทำหน้าที่ในการจัดหาบริการดูแล

สุขภาพผ่านระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยในปี 2558 โครงการนี้เป็นอันดับหนึ่งในกลุ่ม OECD เรื่องการเข้าถึงเรื่องการดูแลสุขภาพ โดยได้รับความพึงพอใจจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง ระบบประกันสุขภาพของเกาหลีใต้ เป็นระบบที่มีองค์การประกันสุขภาพแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการกำกับดูแล ทั้งนี้ ระบบได้รับเงินทุนจากเงินอุดหนุนจากรัฐบาล (ประมาณ 14% ของเงินทุนทั้งหมด) ค่าธรรมเนียมจากบุหรี่ย (ประมาณ 6% ของเงินทุน) และเงินสมทบเท่าๆกันจากลูกจ้างและนายจ้าง ในลักษณะเบี้ยประกันภัย เงินสมทบของลูกจ้างสามารถหักลดหย่อนภาษีได้ โดยเงินเดือนของชาวเกาหลีใต้จะถูกหักโดยเฉลี่ย 5% จากเงินเดือน ส่วนผู้ประกอบการอิสระจะจ่ายเงินสมทบผ่านภาษีตามระดับรายได้ ส่วนครัวเรือนที่มีรายได้น้อยไม่ต้องจ่าย และจะได้รับการประกันสุขภาพจากเงินทุนร่วมกันจากรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น

แม้โครงการจะได้รับการยอมรับและความพึงพอใจจากคนเกาหลีใต้โดยส่วนใหญ่ และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง แต่ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา โครงการก็ประสบปัญหาหลายอย่างจากการที่การใช้บริการด้านสุขภาพเพิ่มมากขึ้น อาทิ งบประมาณค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นและอัตราที่รัฐชดเชยให้โรงพยาบาลต่ำกว่าต้นทุนในการให้บริการ การขาดขวัญกำลังใจของบุคลากรทางการแพทย์จากภารกิจที่หนักและอัตราการลาออกที่เพิ่มมากขึ้น การเสื่อมถอยของบริการเฉพาะทางที่รัฐให้เงินชดเชยกับโรงพยาบาลต่ำ หรือการลดลงของโรงพยาบาลรัฐในท้องถิ่น เป็นต้น

กคิสนต์ สุวัฒนพิมพ์ (2560) (รายงานวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารเศรษฐกิจสาธารณสุขสำหรับนักบริหารระดับสูง รุ่นที่ 16 สถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. 2560) เห็นว่า ระบบประกันสุขภาพของเกาหลีใต้มีลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความเท่าเทียมให้กับประชาชนได้มีโอกาสในการรับบริการ โดยให้ประชาชนได้มีส่วนรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ในส่วนการควบคุมกำกับดูแล จะมีหน่วยงานกลางเข้ามากำกับดูแล ทั้งด้านคุณภาพการจัดสรรบุคลากรทางการแพทย์ ได้กล่าวถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของนโยบาย ดังนี้ จุดแข็งคือ เป็นระบบเดียวที่ดำเนินการโดย NHC และครอบคลุมประชาชนทุกคน โดยให้ผลประโยชน์ในรูปของเงินสดและบริการเท่าเทียมกัน (แม้ว่าจะเก็บเบี้ยประกันไม่เท่ากัน) จึงไม่มีปัญหาเหลื่อมล้ำแบบประเทศไทย ซึ่งมีทั้งระบบของข้าราชการ ระบบประกันสังคม และระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นอกจากนี้ ผู้ประกันสามารถเลือกสถานพยาบาลได้ และโรงพยาบาลมีสิทธิปฏิเสธการลงทะเบียนของประชาชน มีระบบแยกการรักษากับการจ่ายยาออกจากกัน และมีการเก็บเบี้ยประกันแบบร่วมจ่าย เพื่อให้ผู้ประกันมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบในการดูแลและรักษาสุขภาพของตนเอง ป้องกันการใช้บริการและขอยาเกินความจำเป็น เพื่อเพิ่มรายรับเข้าสู่ระบบ ทั้งนี้ ระบบส่งเสริมการใช้บริการที่ระดับสถานพยาบาลหรือ primary โดยให้ประชาชนจ่ายในอัตราต่ำกว่าการใช้บริการที่ ร.พ. ขนาดใหญ่ เพื่อลดความแออัดของโรงพยาบาล ส่วนจุดอ่อน คือ ประชาชนต้องร่วมจ่ายในสัดส่วนที่สูง ทำให้เกิดภาระกับผู้มีรายได้น้อย เพราะเป็นการจ่ายตามสัดส่วนค่าบริการ ไม่ใช่ตามรายได้หรือฐานะ

นอกจากนี้ สิทธิประโยชน์ยังไม่ครอบคลุมทุกโรค ระบบการชดเชยค่าบริการยังทำให้ควมคุ้มค่าใช้จ่ายยาก นอกจากนี้ การที่ผู้ประกันสามารถลงทะเบียนโรงพยาบาลใดก็ได้ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดูแลสุขภาพของครุวม ทำให้เกิดค่าใช้จ่ายมากเกินไปจนจำเป็น ไม่กระจายความแออัด เนื่องจากบางโรงพยาบาลคนลงทะเบียนมาก บางโรงพยาบาลมีคนลงทะเบียนน้อย

(3) นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคของประเทศไทย

วิโรจน์ ณ ระนอง อัญชญา ณ ระนอง และ ศศิวิทย์ วงศ์มณฑา สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลกระทบของโครงการ 30 บาทและหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ที่มีต่อค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชน” โดยได้ศึกษาผลกระทบในระยะแรกของโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค และผลของการมีหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่มีต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชนและผลที่มีต่อการลดความยากจน โดยผลการศึกษา พบว่า โครงการ 30 บาทและโครงการด้านหลักประกันสุขภาพต่างๆที่ผ่านมามีส่วนช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประชาชน เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนรายจ่ายด้านการรักษาพยาบาลต่อรายได้ของครัวเรือนที่มีแนวโน้มลดลง เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนที่จะมีนโยบายฯ และประสบความสำเร็จในการลดความยากจน เมื่อพิจารณาจากสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน แต่เมื่อหักค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลแล้ว พบว่า จะมีรายได้สุทธิต่ำกว่าเส้นความยากจน เพราะครัวเรือนที่จนเพราะต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล ซึ่งเมื่อมีโครงการ 30 บาทแล้ว พบว่า สัดส่วนของครัวเรือนกลุ่มนี้มีแนวโน้มลดลง และพบว่าโครงการนี้เป็นประโยชน์และประชาชนต้องการมากกว่าหลายโครงการที่รัฐจะช่วยเหลือคนจน

ขจรศักดิ์ สุขเปรม (2554) ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะ กรณีโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ปี 2544-2547” ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุปสรรค แบ่งออกเป็นปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก คือ การเมือง ซึ่งเป็นนโยบายที่ชูประเด็นขึ้นมาเพื่อใช้ในการหาเสียงโดยเอาใจประชาชนรากหญ้า จึงขาดความพร้อมในหลายๆด้าน เช่น ด้านการบริหาร การจัดการโครงการ ส่วนปัจจัยภายใน คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติมีความซุกซลัก เนื่องจากวัตถุประสงค์ของโครงการไม่ชัดเจน หน่วยงานส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นขาดอำนาจในการดำเนินการ การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรและกิจกรรมการนำนโยบายไปปฏิบัติ ฯลฯ และ การจัดสรรงบประมาณ ซึ่งช่วงหลังงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินการตามโครงการ นอกจากนี้ ผลกระทบที่ตามมาส่งผลกระทบต่ออุปสรรคในการบริหารจัดการโครงการ คือ ผู้บริหารไม่มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเรื่องสาธารณสุข คุณภาพของยาที่สรรพคุณในการบรรเทาไม่ใช้เพื่อการรักษา และบุคลากรทางการแพทย์ไม่มีเพียงพอ เป็นต้น

ชนิษฐา จิตรรักษ์ (2566) ได้นำเสนอบทความ “โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค)” โดยชี้ให้เห็นว่าเป็นนโยบายที่ประชาชนต้องการเพราะลดค่าใช้จ่ายในการรักษา ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพได้มากขึ้น กล้าที่จะเข้ามารักษาพยาบาล และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมและบริหารจัดการระบบสุขภาพได้ แต่ทั้งนี้ รัฐบาลในฐานะผู้ขับเคลื่อนนโยบายจะต้องสร้างความเท่าเทียมในการรักษาพยาบาลไม่ว่าจะเป็นระบบใดๆก็ตาม เช่น ประกันสังคม ประกันสุขภาพ ฯลฯ รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ หรือบุคลากรอย่างเพียงพอ และเท่าเทียม

ณัฏฐ์ หงษ์ดิลกกุล (2566) ได้นำเสนอบทความวิชาการ เรื่อง “การวิเคราะห์ผลกระทบทางสวัสดิการของโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค” โดยได้วิเคราะห์ผลกระทบทางสวัสดิการของโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค พบว่า มูลค่าของผลทางสวัสดิการที่ผู้มีสิทธิได้รับอยู่ที่ประมาณ 75 สตางค์ต่อเม็ดเงินทุกๆ 1 บาทที่รัฐต้องจ่าย และพบว่าผู้มีสิทธิในโครงการได้รับสวัสดิการผ่านช่องทางการรักษาระดับการบริโภคเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผลการศึกษาอาจประเมินผลต่ำกว่าความเป็นจริงเนื่องจากหลายปัจจัย นอกจากนี้ยังพบว่า โครงการฯ ส่งผลให้รายได้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ การศึกษานี้สนับสนุนสมมติฐานว่าครัวเรือนในกลุ่มทดลองอาจนำรายได้ที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันไปใช้เพื่อเพิ่มการบริโภคในอนาคต

รศ.ดร. จิราพร ลิ้มปานานนท์ และคณะ (2547) ได้ศึกษาวิจัย “โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค: การวิเคราะห์ประสิทธิภาพและการเข้าถึงบริการของประชาชนระดับล่าง” ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพในการจัดสรรงบประมาณในปี 2544-2545 มีการจัดสรรตามรายหัวของผู้รับบริการเป็นการจัดสรรที่เสมอภาค ทำให้สถานบริการที่รับผิดชอบประชากรมากแต่มีบุคลากรน้อย สามารถจัดสรรงบประมาณในการจัดการเพื่อให้บริการประชากรในพื้นที่ตนเองได้ แต่ในปี 2546 กระทรวงสาธารณสุขปรับเปลี่ยนวิธีจัดสรรงบประมาณใหม่ โดยหักเงินเดือนของบุคลากรทั้งหมดก่อนค่อยจัดสรรตามรายหัว ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินโครงการ ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการเสมอภาคและเท่าเทียม จำเป็นต้องมีการวางแผนงบประมาณที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดความเสมอภาค เท่าเทียม และการให้บริการที่มีคุณภาพที่ประชาชนเข้าถึงได้ และต่อเนื่องในระยะยาว ในส่วนประสิทธิภาพการบริหารระบบยาและเวชภัณฑ์ พบว่า มีรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เช่น การนำนโยบายการใช้จ่ายที่เหมาะสมมาบริหารจัดการโดยมีการประชุมคณะกรรมการเภสัชกรรมและการบำบัด การที่แพทย์มีส่วนร่วมกันกำหนดแนวทางการรักษา และมาตรฐานการรักษา การพยายามสั่งยาตามบัญชียาหลักแห่งชาติ และจัดหายาในรูปแบบรวมศูนย์จัดซื้อ เพื่อให้ได้ยาดีและประหยัดงบประมาณ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็พบปัญหาว่า มีการผลักภาระค่าใช้จ่ายให้ผู้ป่วยเพื่อสถานบริการจะได้ไม่ต้องรับภาระ ในส่วนของการศึกษาประสิทธิภาพในการให้บริการ พบว่า ประชาชนได้รับประโยชน์ในด้านบริการสุขภาพเพิ่มขึ้น การให้บริการของเจ้าหน้าที่มีการปรับตัวเพิ่มมากขึ้น แต่การจัดสรรงบประมาณซึ่งมี

ข้อจำกัดอาจเป็นอุปสรรคในการเพิ่มกำลังคน ในส่วนของการศึกษาการเข้าถึงบริการของประชาชนระดับล่างนั้น พบว่า ในภาพรวม ประชาชนเกือบทั้งหมดจะมีบัตร และได้รับการครอบคลุมสิทธิในการมีหลักประกันสุขภาพ โดยสามารถไปใช้บริการข้ามเขตได้ โดยเลือกไปใช้บริการสถานบริการที่มีความสะดวกได้ ในภาพรวมประชาชนมีความพอใจในระบบหลักประกันสุขภาพสูงมาก จนอาจกล่าวได้ว่า รัฐบาลมีความสำเร็จด้านการทำให้เกิดประชานิยม อย่างไรก็ตาม เมื่อศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบหลักประกันสุขภาพ พบว่า ภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการระบบหลักประกันสุขภาพ ทั้งๆที่ใน พรบ.หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 กำหนดให้เป็นสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น เช่น เรื่องสิทธิประโยชน์ ขั้นตอนการรับบริการ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพฯลฯ แต่ในการศึกษา ก็พบว่า ในหลายพื้นที่ ชุมชนท้องถิ่นเริ่มมีการเคลื่อนไหวในภาคประชาชนเพื่อขับเคลื่อนภารกิจอยู่บ้าง

2.1.3 แนวคิด/ทฤษฎีนโยบายประชานิยม ในมิติของนโยบายสาธารณะ

โดยเหตุที่นโยบายประชานิยม เป็นนโยบายที่ใช้หาเสียงในการเลือกตั้งของพรรคการเมือง และเมื่อได้เป็นรัฐบาล รัฐบาลได้นำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติเพื่อให้เห็นผลเป็นรูปธรรม ดังนั้น นโยบายประชานิยมจึงมีสถานะเป็นนโยบายสาธารณะที่รัฐเป็นผู้กำหนดขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลแนวคิด/ทฤษฎีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

ปิยากร หวังมหาพร (2563) (การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่: มองผ่านนโยบายประชารัฐ 2563 โอ.เอส. พรินตัง เฮาส์ กรุงเทพฯ หน้า 148-167) ได้กล่าวถึงความหมายของนโยบายสาธารณะเมื่อมองจากนักวิชาการต่างๆ จะพบว่า นักวิชาการจะมองความหมายของนโยบายสาธารณะแยกเป็น 3 แนวทาง คือ (1) นโยบายสาธารณะ ในความหมาย กิจกรรมหรือการกระทำของรัฐบาล เช่น การจัดให้มีบริการสาธารณะต่างๆ หรือการออกกฎหมาย (2) นโยบายสาธารณะ ในความหมายของการตัดสินใจของรัฐบาลที่จะดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ เช่น การตัดสินใจลงทุนในโครงการขนาดใหญ่ หรือ การสั่งยกเลิกโครงการของรัฐบาลชุดก่อน และ (3) นโยบายสาธารณะ ในความหมายแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาล เช่น นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ แนวคิดการดำเนินงานวิสาหกิจเพื่อสังคม เป็นต้น

ในส่วนของการจัดประเภทของนโยบายสาธารณะนั้น อาจแบ่งได้เป็นหลายแนวทางขึ้นอยู่กับวิธีการจัดแบ่ง เช่น แบ่งตามเนื้อหาของนโยบาย (นโยบายด้านการศึกษา นโยบายด้านความมั่นคง นโยบายด้านเศรษฐกิจ นโยบายด้านสังคม ฯลฯ) หรือ แบ่งตามผลกระทบต่อสังคมและความสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย (นโยบายกำกับควบคุม นโยบายกระจายทรัพยากร นโยบายจัดทรัพยากรเสียใหม่ ฯลฯ) เป็นต้น หรือการแบ่งนโยบายตามต้นทุนและผลประโยชน์ ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าการจัดทำนโยบายนั้น ต้นทุนและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นได้ตกกับคนส่วนใหญ่หรือเฉพาะ

กลุ่ม ซึ่งการกำหนดดังกล่าว จะสามารถวิเคราะห์เพื่อนำไปสู่การอธิบายถึงการสนับสนุนหรือการต่อต้านจากคนส่วนใหญ่ของประเทศ

ในส่วนของขั้นตอนการจัดทำนโยบายสาธารณะนั้น ปิยากรได้อ้างถึงนักวิชาการแต่ละท่าน เช่น ศุภชัย ยาวะประภาส (2533) ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2539) สมบัติ อารังธัญวงศ์ (2546) หรือนักวิชาการชาวต่างประเทศ เช่น Brian W. Hogwood & David Gunn (1984) อาจมีความเห็นในรายละเอียดที่แตกต่างกันในการกำหนดขั้นตอนการจัดทำนโยบายสาธารณะ (อ้างใน ปิยากร 2563) เช่น ศุภชัย ยาวะประภาส ได้ระบุรายละเอียดว่า การกำหนดนโยบาย ประกอบด้วย การระบุปัญหา การพัฒนาทางเลือก การเสนอทางเลือก การนำนโยบายไปปฏิบัติ ประกอบด้วย การแปลความหมาย การรวบรวมทรัพยากร การวางแผน และการจัดองค์การ การดำเนินงาน ส่วนการประเมินผล ประกอบด้วย การยกเลิกและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ในขณะที่ ทศพร ศิริสัมพันธ์ แบ่งขั้นตอนเป็น การก่อตัวของนโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ส่วนสมบัติ อารังธัญวงศ์ แบ่งขั้นตอน เป็น การก่อรูปนโยบาย การกำหนดทางเลือกและการตัดสินใจนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติและการประเมินผลนโยบาย ส่วน Brian W. Hogwood & David Gunn (1984) เห็นว่า ประกอบด้วย การแสวงหาปัญหา การกรองปัญหา การนิยามปัญหา การพยากรณ์ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การวิเคราะห์ทางเลือก การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผลนโยบายและการยกเลิกนโยบาย อย่างไรก็ตาม ปิยากร เห็นว่า นักวิชาการโดยส่วนใหญ่ แบ่งขั้นตอนของนโยบายสาธารณะเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดหรือการก่อตัวของนโยบาย ซึ่งอาจมีขั้นตอนย่อย อาทิ (2) การนำนโยบายไปปฏิบัติ และ (3) การประเมินผลนโยบาย และนักวิชาการส่วนใหญ่เห็นพ้องว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยด้านการเมือง (ซึ่งรวมวัฒนธรรมการเมือง) ที่มีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ ขณะที่นักวิชาการบางท่านเห็นว่า ปัจจัยอื่นๆ เช่น บทบาทกลุ่มผลประโยชน์ หรือ ประวัติศาสตร์ หรือ เทคโนโลยี หรือ สื่อมวลชน วิสัยทัศน์ผู้นำ หรือ การระหว่างประเทศ ก็มีอิทธิพลต่อนโยบายสาธารณะ เช่นกัน

ในการศึกษาวิเคราะห์นโยบายสาธารณะในภาพรวม อาจนำตัวแบบตามทฤษฎีระบบ ซึ่งมาจากแนวคิดของ Easton ซึ่งมองว่านโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของระบบ (policy as system output) ซึ่งมองว่านโยบายสาธารณะเป็นสิ่งที่ระบบการเมืองสนองตอบต่อแรงกดดันที่มาจากสภาพแวดล้อม โดยสิ่งแวดล้อมซึ่งมีผลกระทบต่อระบบการเมือง เป็นปัจจัยนำเข้า (input) ส่วนสภาพแวดล้อม (environment) คือ เงื่อนไขหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนอกขอบข่ายของระบบการเมือง ขณะที่ ระบบการเมืองหรือกระบวนการนโยบายคือกระบวนการที่สร้างคุณค่า (Process) และผลผลิต (output) คือ นโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้น (public policy) และรวมถึง ข้อมูลย้อนกลับ (feedback) เพื่อใช้ในการปรับปรุงประสิทธิภาพของนโยบายให้ดีขึ้น ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายนั้น (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2566 หน้า 179) และ สัณญา เคนาภูมิ (2563 หน้า 53))

2.1.4 วิวัฒนาการของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย

จากการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการในประเด็นของวิวัฒนาการของประชานิยมและนโยบายประชานิยมในประเทศไทยเริ่มขึ้นเมื่อใดนั้น ยากที่จะชี้เฉพาะเจาะจงอย่างชัดเจนว่าเริ่มขึ้นเมื่อใด เพราะขึ้นกับการนิยามให้ความหมายของคำว่าประชานิยม อย่างไรก็ตาม นักวิชาการอาทิ

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างแล้ว หน้า 53-66) ได้ให้ความเห็นว่า แม้ว่าประชานิยมและนโยบายประชานิยม จะมุ่งให้ความสำคัญ ให้ความช่วยเหลือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และรัฐบาลในยุคที่ผ่านๆมา ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลคณะราษฎร รัฐบาลปรีดี พนมยงค์ จอมพล ป. พิบูลสงคราม รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ จนกระทั่งถึงนายบรรหาร ศิลปอาชาก็ตาม แต่นโยบายที่รัฐบาลเหล่านี้ได้นำมาใช้ในแต่ละช่วงระบอบเวลานั้นไม่ใช่ประชานิยมและนโยบายประชานิยม

ยุทธศาสตร์ ห่อแก้ว (2021) (บทความ หน้า 17) เห็นว่า แนวคิดนโยบายประชานิยมปรากฏเด่นชัดครั้งแรก ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยตั้งชื่อว่า “นโยบายเงินผัน” นำงบประมาณมาจ่ายไปยังสภาตำบลทั่วประเทศ แต่ยังมีได้ดำเนินการใดๆเนื่องจากสภาถูกยุบไปเสียก่อน จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทย ซึ่งนำโดย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้เข้ามาปกครองประเทศ โดยในยุคนั้น ได้นำเสนอนโยบายประชานิยมเป็นนโยบายหลักในการหาเสียงเลือกตั้ง เช่น นโยบายรับจำนำข้าว นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรและลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และโครงการบ้านเอื้ออาทร เป็นต้น ซึ่งต่อมาพรรคไทยรักไทย ได้รับความนิยมจากนโยบายที่เข้าถึงชนชั้นระดับรากหญ้าและได้รับการเลือกตั้งอย่างถล่มทลายใน ปี พ.ศ. 2548

ทั้งนี้ ในช่วงระหว่างปี 2544 -2562 รัฐบาลในแต่ยุคต่อมาหลัง รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ดำเนินนโยบายประชานิยมของรัฐบาล อาทิ ยุคนายสมิคร สุนทรเวช ได้มีโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกคน การพักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อย การพัฒนากองทุนหมู่บ้าน ยุคสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ มีโครงการช่วยเหลือค่าครองชีพ 2,000 บาท (เช็คช่วยชาติ) โครงการชุมชนพอเพียง โครงการไทยเข้มแข็ง ยุคสมัยรัฐบาลยิ่งลักษณ์ มีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกทุกเมล็ด โครงการรถยนต์คันแรก นโยบายปรับค่าแรงขั้นต่ำ ขณะที่ในยุคสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ดำเนินโครงการ “ประชารัฐ” โดยอ้างว่า ไม่ใช่ “นโยบายประชานิยม” แต่เมื่อพิจารณาแนวทางการดำเนินโครงการ ตัวอย่างเช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน) ก็ยังเป็นนโยบายที่เน้นสวัสดิการให้เปล่าแก่ประชาชนแบบนโยบายประชานิยมอยู่ดี ทั้งนี้ นักวิชาการบางท่านให้ความเห็นว่า นโยบายประชานิยม จะมุ่งเน้นที่ความนิยมชมชอบของประชาชนเป็นหลัก ผู้รับผลประโยชน์จากนโยบายมักไม่ได้คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาในอนาคต ส่วนนโยบายประชารัฐ มุ่งปิดจุดอ่อนของนโยบายประชานิยม โดยสาระสำคัญของนโยบายจะอยู่ที่การใช้อำนาจรัฐเพื่อประโยชน์

ของประชาชนเป็นสำคัญ มิได้มุ่งเน้นในการสร้างความนิยมชมชอบของประชาชนในระยะสั้น (นณริฎ พิศลยบุตร (2559)

สมชัย ศรีสุทธิยากร (2567) หน้า 150-163 ได้นำเสนอข้อมูลการตรวจสอบและการสร้างความรับผิดชอบจากการดำเนินนโยบายประชานิยมในประเทศไทย โดยการออกกฎหมายต่างๆ ทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดในมาตรา 62 ที่ให้รัฐต้องรักษาวินัยการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้แก่ พระราชบัญญัติการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ. 2561 และ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2561 เพื่อกำหนดรายละเอียดอย่างเป็นรูปธรรมในการกำกับนโยบายของฝ่ายบริหาร นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในหมวด 12 องค์การอิสระ ส่วนที่ 5 ยังได้กำหนดให้มีคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน คณะกรรมการการเลือกตั้ง และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เพื่อเป็นองค์กรตรวจสอบการใช้นโยบายประชานิยม ขณะเดียวกัน ในส่วนนิติบัญญัติ รัฐสภาทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภามีกลไก ทั้งการตั้งกระทู้ ขอสังเกต เรียกหน่วยงานมาชี้แจง ให้ข้อมูล ในสภา หรือในชั้นกรรมาธิการ แต่ไม่สามารถให้องค์กรอิสระมีมติเพื่อระงับยับยั้งโครงการ ขณะเดียวกัน ภาคนักวิชาการและสื่อมวลชนก็มีบทบาทสำคัญในการวิพากษ์วิจารณ์ เช่นเดียวกับภาคประชาชนที่ตื่นรู้ องค์กรประชาสังคมต่างๆ

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทางวิชาการ ผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการจำนวนมากมีความเห็นตรงกันว่า จุดเริ่มต้นของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นในปี 2544 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้เข้ามาปกครองประเทศไทย และได้ดำเนินนโยบายประชานิยมมาใช้ในการพัฒนาประเทศ อาทิ นโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นโยบายพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย 3 ปี โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และในช่วงสองทศวรรษนี้ รัฐบาลในยุคต่อๆมาก็ได้นำนโยบายประชานิยมมาใช้ ภายใต้รูปแบบและวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย เช่น รัฐบาลสมัคร สุนทรเวช ได้ต่อยอดนโยบายของรัฐบาลทักษิณ เช่น โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค การพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย การจัดสรรเงินทุนประจำหมู่บ้าน โครงการธนาคารประชาชน ในขณะที่รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้มีนโยบายโครงการจ่ายเงินช่วยเหลือค่าครองชีพ 2,000 บาท (เช็คช่วยชาติ) โครงการชุมชนพอเพียง และโครงการไทยเข้มแข็ง ยุครัฐบาลยิ่งลักษณ์ มีโครงการรับจำนำข้าวเปลือกทุกเมล็ด โครงการรถยนต์คันแรก โครงการปรับค่าแรงขั้นต่ำวันละ 300 บาท และโครงการปรับฐานเงินเดือนข้าราชการเป็น 15,000 บาท ยุครัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา มีโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (บัตรคนจน) มาตรการช่วยเหลือค่าไฟฟ้า มาตรการคนละครึ่ง เราเที่ยวด้วยกัน ซ่อปติมีคิน เป็นต้น

แม้แต่ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2569 พรรคการเมืองต่างๆได้นำนโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือในการหาเสียงแทบทุกพรรค เพื่อหวังดึงดูดคะแนนเสียงจากประชาชนผู้มาเลือกตั้ง

อาทิ พรคมภูมิใจไทย เสนอนโยบาย อาทิ นโยบายลดค่าไฟฟ้า นโยบายคนละครึ่งพลัส (ระยะ 2) นโยบายทหารอาสา/พยาบาลอาสา นโยบายมอเตอร์ไซด์ไฟฟ้า ฯลฯ พรคมเพื่อไทย เสนอนโยบาย เช่น นโยบายพักหนี้เกษตรกร นโยบายล้างหนี้ในระบบ นโยบายประกันกำไรสินค้าเกษตร นโยบายเศรษฐกิจใหม่ 9 คน/วัน นโยบายรถไฟฟ้า 20 บาทตลอดสาย นโยบายลดค่าไฟ ฯลฯ พรคมประชาชน เสนอนโยบาย เช่น นโยบายเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ เพิ่มเบี้ยผู้พิการ พักหนี้เกษตรกร ฯลฯ พรคมกล้าธรรม เสนอนโยบาย เช่น นโยบายประกันรายได้ประชาชน นโยบายแก้หนี้ครัว ฯลฯ พรคมประชาธิปไตย เสนอนโยบาย เช่น นโยบายเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ นโยบายประกันรายได้เกษตรกร นโยบายรถไฟฟ้า รถเมล์ 30 บาทตลอดสาย ฯลฯ

2.1.5 ปัจจัยที่ก่อให้เกิด “ประชานิยม” ในประเทศไทย และผลกระทบ

ทรงภูมิ พรหมภาพ และ ดร. โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ (วิทยานิพนธ์ เผยแพร่ในวารสารรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 หน้า 240 - 246) ได้ศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดประชานิยมทางการเมือง ในช่วงปี พ.ศ. 2549 – 2553 โดยพบว่า มี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ คือ จากการที่ปัญหาด้านเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันมีมากขึ้น ทำให้รัฐบาลเข้ามาแก้ไขปัญหาด้วยการนำนโยบายประชานิยมมาใช้ ซึ่งทำให้เกิดการยึดติดกับประชานิยม ทั้งรัฐบาลและประชาชน โดยทางการเมืองใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือที่ใช้แข่งขันเพื่อสร้างความนิยมแก่นักการเมือง ขณะที่ประชาชน รอความช่วยเหลือจากสิ่งที่รัฐบาลหยิบยื่นให้ ขณะที่ปัจจัยด้านการเมือง นั้น รัฐบาลหลังยุครัฐบาลทักษิณ ต่างให้ความสำคัญกับนโยบายประชานิยมและใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือหาคะแนนเสียงในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าสภา โดยนำเสนอนโยบายที่ประชาชนต้องการ

เช่นเดียวกับ อนุสรณ์ ธรรมใจ (อ้างแล้ว หน้า 347) ที่มองว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวของนโยบายประชานิยม และการเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจรอบใหม่ และ ประภาส ปิ่นตบแต่ง (ประชานิยมกับปัญหาประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน wiki.kpi.ac.th ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า) ที่เห็นว่าการเกิดนโยบายประชานิยม ในยุคสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ในปี 2544-2549 มีเงื่อนไขสำคัญ คือ ปัจจัยความไม่สมดุลทางเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยเชิงโครงสร้างการเมืองจากผลการปฏิรูปการเมือง และ ปัจจัยด้านองค์กร ซึ่งเกี่ยวกับบทบาทผู้นำ และกลยุทธ์ทางการเมือง

ในส่วนผลกระทบจากการใช้นโยบายประชานิยมนั้น มีหน่วยงานและนักวิชาการหลายท่านที่ได้กล่าวถึงผลกระทบของการใช้นโยบายประชานิยมในประเทศไทย อาทิ

นวนลน้อย ตรีนันต์ (2567) หน้า 198 – 200 เห็นว่า นโยบายประชานิยมมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มผู้มีรายได้น้อย โดยเฉพาะในชนบท แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาว่า

นโยบายประชานิยมจะมีส่วนลดความเหลื่อมล้ำมาน้อยเพียงใด ต้องพิจารณาเป็นรายนโยบาย กล่าวคือ นโยบายที่ชัดเจนว่าสามารถทำให้ลดความเหลื่อมล้ำและได้พัฒนาจากโครงการประชานิยมไปสู่ระบบสวัสดิการที่มีความยั่งยืนคือ ระบบหลักประกันสุขภาพที่มีจุดเริ่มต้นจาก นโยบาย “30 บาทรักษาทุกโรค” ของรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ขณะที่ นโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ พบว่า สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้บ้าง โดยมีสาเหตุจากการตกหล่นในการลงทะเบียนและการรั่วไหลไปสู่ผู้ไม่มีสิทธิ

นโยบายจำนำข้าวทุกเม็ดในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด ก่อให้เกิดปัญหามากมาย ทั้งไม่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ เพราะกลุ่มที่ได้ประโยชน์เป็นชาวนารายกลางและรายใหญ่ ซึ่งไม่ใช่กลุ่มมีรายได้น้อย มีการทุจริตคอร์รัปชัน มีการบิดเบือนตลาด ทำลายการส่งออก และโครงสร้างการค้าข้าวในตลาดแข่งขัน และเกิดภาระทางการคลังค่อนข้างมาก

เมื่อพิจารณาภาพรวมพบว่า นโยบายประชานิยมทำให้ความเหลื่อมล้ำในประเทศดีขึ้น โดยอิงงานศึกษาของธรรมาพิชิต และคณะ พบว่า เป็นผลมาจากเงินโอนภาครัฐ แต่ไม่ก่อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิต

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (อ้างแล้ว หน้า 133 – 160) เห็นว่านโยบายประชานิยมมีผลทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และระบบราชการ

ในทางเศรษฐกิจ โดยอ้างถึงข้อมูลสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และนักวิชาการทางเศรษฐศาสตร์หลายท่าน พบว่า ประชานิยม และนโยบายเศรษฐกิจอื่นๆของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้ทำให้เศรษฐกิจเติบโตนัก โดยเทียบกับรัฐบาลที่ผ่านมา แต่สิ่งที่น่าห่วงคือ ฐานะเงินคลังที่จะลดลง เพราะเมื่อเศรษฐกิจเริ่มหดตัว การเก็บภาษีจะเริ่มไม่ทันกับการใช้จ่ายของภาครัฐ ซึ่งยังคงเร่งใช้จ่ายผ่าน “ประชานิยม” และการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่

ในทางสังคม นโยบายประชานิยมทำให้ประชาชนมีความรู้สึกพึงพิงรัฐมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านพึ่งพาตนเอง และช่วยกันเองน้อยลง ไม่คิดที่คิดหรือทำอะไรเพื่อพัฒนาท้องถิ่นหรือชุมชนของตนเอง แต่มุ่งที่จะรอความช่วยเหลือจากรัฐ นอกจากนั้น นโยบายประชานิยม ในยุค พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ยังลดความสำคัญขององค์กรพัฒนาเอกชน และบทบาทของ “ราชูปถัมภ์” ภายใต้โครงการหลวงต่างๆ ลดลง เพราะประชาชนทั่วไปตื่นต้นที่จะได้รับสิ่งที่นโยบายประชานิยมมอบให้แทน เช่นเดียวกับนักวิชาการ สื่อมวลชน ถูกลดการให้ความสำคัญ เนื่องจากรัฐบาลให้ความสำคัญกับคำแนะนำและความคิดเห็นตลอดจนข้อติติงลดน้อยลง เพราะรัฐบาลมุ่งสนใจแต่เฉพาะผู้ลงคะแนนเสียงในชนบทซึ่งเป็นเสียงส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ผลของนโยบายประชานิยม ทำให้การแก้ไขปัญหาด้วยการปฏิรูปที่ต้นเหตุ ด้วยแนวคิดการปฏิรูปการเมือง การสร้างประชาสังคมที่ดี การกระจายอำนาจ การสร้างประชาสังคม และการพัฒนาท้องถิ่น การปฏิรูปการศึกษา จะลดความสำคัญลงไปเรื่อยๆ ดูเป็นเรื่องไม่จำเป็น เพราะการแก้ไขปัญหาจะมุ่งสู่การแก้ไขปัญหาโดย “ผู้นำ” มากกว่า

ในทางการเมือง ประชาชนนิยม ทำให้เกิดการสนับสนุนจากประชาชนในชนบทและต่างจังหวัด เกิดความนิยมและภักดีในตัวผู้นำและในพรรคเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะถูกต่อต้านจากคนในเมือง ก็ตาม นอกจากนี้ นโยบายประชานิยม ยังก่อให้เกิดการถกเถียงในสังคมไทย เรื่องการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น ประชาธิปไตยต้องฟังเฉพาะเสียงส่วนมาก หรือควรรับฟังเสียงข้างน้อยด้วย และ จำเป็นหรือไม่ที่ ผู้ปกครองระบอบประชาธิปไตยจะต้องฟังเสียงคนชั้นสูงและฟังเสียงสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือ อภิชน ด้วย ทั้งนี้ ประเด็นดังกล่าว เกี่ยวข้องกับ ทฤษฎีอรรถประโยชน์นิยม ของ เจเรมี เบนธัม (Jeremy Bentham) และประเด็นว่า นโยบายที่ดีนั้น ควรเป็นนโยบายที่เป็นนโยบายที่คนส่วนใหญ่ ชอบหรือต้องการเท่านั้น หรือ ควรเป็นนโยบายที่มี “ธรรม” หรือ “หลักการ” เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

ในทางระบบราชการ นโยบายประชานิยม ในยุค พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ส่งผลต่อระบบ ราชการอย่างมาก เพราะทำให้ “อมาตยธิปไตย” สิ้นสุดลงอย่างชัดเจน ข้าราชการต้องลดบทบาท ของตนเอง และยอมรับนโยบายของฝ่ายการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศในด้าน สวัสดิการสังคม และในด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน เช่นเดียวกับบทบาทในการบริหารราชการ แผ่นดินของข้าราชการซึ่งมีบทบาทลดน้อยลง

ภัทร หวังกิตติกุล (2560) ศึกษาผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณที่มีต่อการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรูปแบบเอกสาร และการ สัมภาษณ์ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า นโยบายประชานิยมเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างชน ชั้นกลาง กับ กลุ่มคนระดับรากหญ้า โดยมีสาเหตุมาจาก 1) นโยบายประชานิยมก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางอำนาจ กล่าวคือ รัฐอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล กับ กลุ่มคนรากหญ้า ซึ่งความสัมพันธ์นี้ทำให้การประสานผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มชนชั้นกลางกับกลุ่มคน รากหญ้าสิ้นสุดลง ทั้งนี้ กลุ่มคนรากหญ้ามียอำนาจเพิ่มขึ้นและสถาปนาเครือข่ายทางสังคมเพื่อให้ได้ รัฐบาลกลุ่มทุนใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนได้อย่างแท้จริง ขณะที่กลุ่มชนชั้นกลาง ถูกช่วงชิงอำนาจทางการเมืองโดยกลุ่มทุนใหม่และกลุ่มคนรากหญ้า 2) ความไม่เป็นธรรมในการ จัดสรรทรัพยากร จึงทำให้เกิดการแบ่งแยกกลุ่มคนออกเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายที่ได้รับผลประโยชน์จาก นโยบาย (กลุ่มคนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่) และฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากนโยบาย (กลุ่ม ชนชั้นกลาง ซึ่งเป็นคนส่วนน้อย) ซึ่งได้รับผลกระทบในรูปแบบต่างๆ อาทิ ถูกแทรกแซงธุรกิจ ถูกเอา ไรต์เอาเปรียบด้านการใช้เงินภาษี ฯลฯ ทำให้ชนชั้นกลางพบว่าระบบการเมืองที่เป็นอยู่ (ระบอบ ประชาธิปไตย) ไม่อาจใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง จึงหันไปร่วมมือกับอำนาจนอกระบบ เช่น ทหาร ในการยึดอำนาจการปกครอง โดยการทำรัฐประหารใน พ.ศ. 2557

โดยผลสรุปของการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นโยบายประชานิยมทำให้การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยเกิดข้อบกพร่องจากการไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนในสังคม อัน

นำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชั้นกลางกับกลุ่มคนรากหญ้า และการสิ้นสุดการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในที่สุด

ทั้งนี้ งานวิจัยได้เสนอแนะให้แก้ไขรูปแบบนโยบายให้มีความเป็นธรรมในการกระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง และเปิดโอกาสให้กลุ่มคนทุกกลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกัน

พิมพ์เพ็ญ ลัดพลี และคณะ ได้ศึกษานโยบายประชานิยม เรื่องมาตรการลดค่าครองชีพของประชาชนในโครงการรณรงค์ฟรี ซึ่งเริ่มในปี 2551 โดยในระยะที่ 1 โครงการมีอายุเพียง 6 เดือน และมีการต่ออายุ 22 ครั้งภายใต้การดำเนินการของรัฐบาล 5 สมัย โดยมอบให้ ชสมก เป็นผู้ดำเนินโครงการ และใช้เงินงบประมาณอุดหนุนโครงการทั้งสิ้น 28,243 ล้านบาท

การศึกษานี้ได้รวบรวมข้อมูลต้นทุนและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการรณรงค์ฟรี (ระหว่างวันที่ 1 สิงหาคม 2551 - วันที่ 30 กันยายน 2560) ซึ่งผลการศึกษา หากมองอย่างผิวเผิน จะพบว่า “โครงการรณรงค์ฟรี” เป็นนโยบายประชานิยมที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของ ชสมก ที่มีผลขาดทุนมาโดยตลอดทั้งก่อนการศึกษาระหว่างการทำการศึกษานอกจากนี้ การกำหนดราคาโดยสาร์ยังเป็นการแทรกแซงกลไกตลาด ไม่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันและเป็นภาระทางการคลังกับประเทศ แต่จากการพิจารณาในรูปแบบการวิเคราะห์ต้นทุน-ผลประโยชน์ (Cost-Benefit Analysis) จะพบว่าโครงการรณรงค์ฟรีนี้ มีความคุ้มค่าเชิงสังคม แต่ไม่คุ้มค่าทางการเงิน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในเชิงสังคมและนโยบาย จะเห็นได้ว่า โครงการรณรงค์ฟรียังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินงานและต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงในหลายประการ ทั้งฝ่ายรัฐบาลผู้กำหนดนโยบาย และฝ่าย ชสมก. ในฐานะผู้ดำเนินโครงการ

อนุสรณ์ ธรรมใจ (อ้างแล้ว หน้า 322) เห็นว่า นโยบายประชานิยมอาจช่วยแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจเฉพาะหน้าได้ แต่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาระยะยาว เนื่องจากปัญหาโครงสร้างไม่ได้รับการแก้ไข ทั้งนี้ ผู้นำประชานิยมมักดำเนินบทบาทในลักษณะผู้อุปถัมภ์ ซึ่งในหลายกรณียิ่งขยายความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มคนที่ได้รับการอุปถัมภ์ กับอีกกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบอุปถัมภ์ ให้เพิ่มมากขึ้น

กรณีของไทย นโยบายประชานิยม อาทิ นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค (ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นนโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ในสมัยรัฐบาลสุรยุทธ์ และรัฐบาลอภิสิทธิ์) ลดรายจ่ายด้านสาธารณสุขของครัวเรือน สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้ดีขึ้น โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร โครงการรับจำนำข้าวและมาตรการแทรกแซงสินค้าเกษตรต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ปัญหาความยากจนลดลง แต่ก็ทำให้ภาระทางการคลังเพิ่มมากขึ้น หนี้สาธารณะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายประชานิยมทำให้อำนาจทางชนชั้นมีความเหลื่อมล้ำมากขึ้น ประชาชนระดับรากหญ้าได้ตระหนักถึงคุณค่าของระบอบประชาธิปไตยที่ทำให้เขาได้รับประโยชน์ พรรคการเมืองเห็นความสำคัญของนโยบายประชานิยมเพื่อจูงใจประชาชนในการเลือกตั้ง นโยบายประชานิยมบางนโยบายได้เป็นส่วนหนึ่งของการปรับพฤติกรรมที่เสี่ยงมากเป็นการแข่งขันเชิงนโยบายมากขึ้น ทั้งนี้ จาก

การศึกษา พบว่า ประชาชนิยมและประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกัน กล่าวคือ ประชาชนิยมส่งผลบวกมากกว่าผลลบต่อประชาธิปไตย แต่ไม่ได้มีความสัมพันธ์ที่ชัดเจนนักต่อการพัฒนาการของเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) กล่าวคือ อาจมีผลทางบวกหรือทางลบก็ได้ (อนุสรณ์ อ่างแล้ว หน้า 322, 347-348)

Sachs, 1989; Dornbusch and Edwards, 1991 pp11-12 (อ้างในนิธิ เนื่องจำนงค์: ประชาชนิยม: ว่าด้วยพรหมแดนของแนวคิดและปฏิบัติการประชาชนนิยม หนังสือ KPI Yearbook 2567 ประชาชนิยมกับการระบอบการประชาธิปไตย หน้า 45-46) วัฏจักรประชาชนนิยม เริ่มจาก 1) นโยบายใหม่มุ่งเน้นการอัดฉีดเงินเข้าไปในระบบเพื่อเพิ่มรายได้ 2) เมื่ออุปสงค์ภายในประเทศสูงขึ้นมากส่งผลให้เงินเฟ้อสูงขึ้น (มากกว่าการเพิ่มขึ้นของค่าแรง) ขณะเดียวกัน เงินทุนสำรองระหว่างประเทศเริ่มลดลง การขาดดุลงบประมาณเพิ่มขึ้น 3) จุดเริ่มต้นของการล่มสลายที่จะเกิดขึ้นเมื่ออัตราเงินเฟ้อพุ่งทะยาน และเงินทุนต่างประเทศเริ่มไหลออก 4) การเข้ามาแก้ปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลใหม่ โดยหันกลับไปดำเนินนโยบายแบบอนุรักษนิยมมุ่งรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจมหภาคเช่นเดิม

Joseph Stiglitz หนังสือ The Price of Inequality, W.W. Norton & Company (2012) ที่เสนอว่า นโยบายประชาชนนิยมสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ เช่น สวัสดิการสังคม การศึกษา สาธารณสุข ซึ่งนโยบายในลักษณะนี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนระดับรากหญ้า นโยบายเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในระบบทุนนิยมที่มีปัญหา โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และสังคม ขณะที่นโยบายประชาชนนิยมที่เน้นแจกเงินระยะสั้น หรือปลุกกระแสชาตินิยมสุดโต่ง เป็นนโยบายประชาชนนิยมที่สร้างปัญหาและทำลายเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและประชาธิปไตย ทั้งนี้ Stiglitz ไม่ได้เสนอให้เลิกนโยบายประชาชนนิยม แต่เสนอให้แก้ปัญหาที่ต้นเหตุเช่น แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

นภนต์ ภูมิมา (2023) ชี้ให้เห็นว่านักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่เห็นว่านโยบายประชาชนนิยมมีลักษณะของการกระตุ้นการบริโภคในประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องของการกระตุ้นอุปสงค์ แม้ทำให้เศรษฐกิจขยายตัวในช่วงแรก แต่โดยเหตุที่มีปัญหาในเรื่องประสิทธิภาพของนโยบายและการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ทำให้เกิดผลเสียตามมา นโยบายประชาชนนิยมจึงมีผลเสียมากกว่าผลดี นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่จึงมองว่านโยบายที่ดีจึงควรเป็นนโยบายที่กระตุ้นทางด้านอุปทานที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต อาทิ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาการศึกษาและทักษะมนุษย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็มีนักเศรษฐศาสตร์จำนวนไม่น้อย ที่เชื่อว่าการส่งเสริมทางด้านอุปสงค์ก็เป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาได้ โดยมองว่า เมื่อกระตุ้นให้อุปสงค์มีเพิ่มขึ้นด้วยนโยบายของรัฐบาล ก็จะไปกระตุ้นอุปทานในที่สุด ด้วยเหตุนี้ การกระตุ้นอุปสงค์ผ่านนโยบายประชาชนนิยมจึงสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวได้ เพียงแต่รูปแบบของนโยบายต้องออกแบบอย่างเหมาะสม โดย

หลักการสำหรับการออกแบบนโยบายประชานิยม เพื่อให้ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจระยะยาว คือ 1) นโยบายควรมุ่งเป้าไปที่การเพิ่มบริโภคสำหรับภาคการผลิตที่มีศักยภาพในการยกระดับการผลิต เช่น ภาคอุตสาหกรรม หรือภาคการผลิตอื่นที่มีศักยภาพ 2) นโยบายควรมุ่งเป้าไปที่การสนับสนุนการสร้างนวัตกรรม โดยนโยบายควรเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับประชาชนในการพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งการทำนโยบายประชานิยมที่เน้นการบริโภค ควรต้องนึกถึงการลงทุนของภาคเอกชนโดยเฉพาะผู้ประกอบการขนาดเล็กด้วย และ 3) นโยบายควรพยายามแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเรื้อรังซึ่งเป็นผลจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ การแจกเงิน อาจเป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชาชนที่มีรายได้น้อย แต่ไม่ได้ช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำ

Ipsos ซึ่งเป็นบริษัทวิจัยระดับโลก ได้เผยแพร่บทความชื่อ “Decoding Populism in Thailand” และรายงานผลสำรวจ “The IPSOS Populism Report 2025” ซึ่งสำรวจความเห็นใน 31 ประเทศทั่วโลก (ในจำนวนนี้ มีประเทศต่างๆทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว อาทิ ประเทศไทย เปรู แอฟริกาใต้ อาร์เจนตินา สหรัฐอเมริกา เกาหลีใต้ อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ชิลี ญี่ปุ่น อินเดีย เยอรมัน เบลเยียม ฝรั่งเศส ตุรกี) ซึ่งเผยแพร่เมื่อเดือนมิถุนายน 2568 พบว่า ปัจจัยทางสังคมและการเมืองของโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เอื้อให้ประชานิยมแพร่ขยายออกไป ทั้งนี้ จากแบบสำรวจผู้ตอบแบบสำรวจในประเทศไทย จำนวน 66% เห็นด้วยว่า สังคมมีความแตกแยก และ 61% เห็นว่าประเทศมีความถดถอย นอกจากนี้ 77% ของผู้ตอบแบบสอบถามในประเทศไทย (ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย 61% ของทุกประเทศรวมกันและเพิ่มจากปี 2565 ซึ่งมีค่า 69%) เห็นด้วยกับคำกล่าวที่ว่า “เศรษฐกิจถูกคนรวยและมีอำนาจเอาเปรียบ นักการเมืองและพรรคการเมืองดั้งเดิม (traditional parties) ไม่สนใจประชาชน และเพื่อแก้ไขปัญหานี้ ประชาชนต้องการผู้นำที่ดึงประเทศนี้ออกจากคนรวยและผู้มีอำนาจ และผู้เสียภาษีในประเทศนี้ไม่เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน” เช่นเดียวกับที่ 79% ของผู้ตอบแบบสำรวจในประเทศไทย (ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ย 47% ของผู้ตอบแบบสำรวจทั้งหมด) เห็นว่าประเทศไทยต้องการผู้นำที่เข้มแข็งในจะทำลายระบบที่เป็นอยู่ขณะนี้ ทั้งนี้ ประเทศผู้ตอบแบบสำรวจ โดยเฉพาะผู้ตอบในประเทศไทย ถึง 76%-78% เห็นว่า สังคมมีการแบ่งแยกระหว่างประชาชนทั่วไปกลุ่มหนึ่งกับ นักการเมืองและชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ (economic elite) อีกกลุ่มหนึ่ง โดยคนกลุ่มหลังนี้ไม่สนใจกลุ่มคนที่ทำงานหนัก ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่า ปัญหาทางการเมืองที่สำคัญที่สุดในประเทศควรจะต้องตัดสินใจโดยประชาชนด้วยการออกเสียงโดยตรงไม่ใช่ผ่านผู้แทน ขณะที่สื่อมวลชนกระแสหลักสนใจในเรื่องการทำธุรกิจเพื่อเงินมากกว่าการเล่าความจริง

Amartya Sen (Development as Freedom, 1999) อ้างโดย อภิชาติ สถิตินิรมัย (2555) ได้กล่าวถึงความเห็นของ Amartya Sen ที่เสนอให้เสรีภาพและสิทธิทางการเมืองมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจใน 3 ลักษณะ คือ 1) เสรีภาพมีคุณค่าในตัวมันเอง (constitutive role) กล่าวคือ คนเรามีเหตุผลที่จะให้คุณค่ากับเสรีภาพโดยตัวมันเอง โดยไม่จำเป็นต้องหาเหตุผลเชิงเครื่องมือหรือ

เชิงอื่นมารองรับความสำคัญของเสรีภาพ เช่น เสรีภาพจากความหิวโหยที่ผู้ด้อยอาหารตามความเชื่อของศาสนา(หรือทางการเมืองก็ตาม) ย่อมมีเสรีภาพที่จะเลือกอาหารเมื่อใดก็ได้ 2) เสรีภาพในฐานะเครื่องมือ-วิธีการพัฒนา (instrument role) เพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิผลสูง ซึ่งเป็นเพราะเสรีภาพและสิทธิทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยจะทำหน้าที่เป็นเครื่องมือบังคับให้ผู้ปกครองต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน ต้องฟังเสียงและแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน 3) เสรีภาพในฐานะเครื่องมือเพื่อการก่อร่างสร้างระบบคุณค่า (constructive role) กล่าวคือ การวิภาษวิจารณ์อย่างเปิดเผย การแสดงความเห็น ถกเถียง แลกเปลี่ยนความคิด ฯลฯ มีบทบาทในการเสริมสร้างความเข้าใจ

ขณะที่ John West (2014) ได้สรุปแนวคิดของ Amartya Sen ว่า เสรีภาพเป็นทั้งเป้าหมายและเครื่องมือหลักในการพัฒนา โดยมองว่า “คน” คือเครื่องยนต์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ Sen มองว่าระบอบประชาธิปไตยและการคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพ ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา และเพิ่มโอกาสในการได้มาซึ่งรัฐบาลที่ดี และซื่อสัตย์ Sen เรียกร้องให้มีการส่งเสริมเสรีภาพทางการเมือง เสรีภาพทางเศรษฐกิจ โอกาสทางสังคม ความปลอดภัย และความโปร่งใส โดยรัฐบาลมีหน้าที่ในการสนับสนุนให้เกิดเสรีภาพ ด้วยการให้การศึกษา สาธารณะ การสาธารณสุข ความปลอดภัยทางสังคม การมีนโยบายมหภาคที่ดี การเสริมสร้างผลิตภาพ และการสร้างและการคุ้มครองสภาพแวดล้อม

2.1.6 แนวทางในการพัฒนานโยบายประชานิยม

วิทวัส ชัยภาคภูมิ (2567 หน้า 26-32) เห็นว่า ความเป็นพลเมืองไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่สถานะทางกฎหมายและสิทธิหน้าที่เท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในโครงสร้างและกระบวนการทางสังคม การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและองค์กรต่างๆ เป็นบทบาทสำคัญของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความเป็นพลเมืองจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของ “พลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) ดังนั้น การแก้ไขผลกระทบจากนโยบายประชานิยม จึงไม่ควรจำกัดเสรีภาพในการนำเสนอแนะนโยบาย แต่ต้องให้ความสำคัญกับการสร้างสำนึกของพลเมือง ซึ่งเป็นแนวทาง “ล่างขึ้นบน (Bottom Up)” ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกระดับ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของพลเมือง

สตีธร ธนานิธิโชติ (2567 หน้า 126) เสนอให้ใช้การนำวิธีการภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (deliberative democracy) มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการตัดสินใจสาธารณะต่างๆ เช่น การออกกฎหมาย การกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผนพัฒนา ฯลฯ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมมาทางตรงของประชาชน ในกลไกการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรม และ การมีกลไก

หรือมาตรการทางกฎหมายในการกำกับควบคุมการแพร่กระจายข้อมูลอันเป็นเท็จหรือบิดเบือนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ

อย่างไรก็ตาม Dornbusch, Rudiger and Edwards, Sebastian (1990) (อ้างในอนุสรณ์ หน้า 335-336) ได้ให้ความเห็นว่า นโยบายประชานิยมสามารถนำไปใช้ร่วมกับนโยบายเศรษฐกิจมหภาคได้โดยไม่สร้างความเสียหายให้กับประเทศ โดยมีเงื่อนไขว่า 1) นโยบายประชานิยมต้องไม่ทำลายกรอบนโยบายหลักของเศรษฐกิจมหภาค เช่น ต้องไม่ทำลายเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อ เสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ระดับเงินสำรองระหว่างประเทศ เพดานหนี้สาธารณะ เพดานการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด เป็นต้น 2) โครงการประชานิยมต้องไม่สร้างความขัดแย้งระหว่างผู้ได้ผลประโยชน์และผู้เสียผลประโยชน์ กล่าวคือ ผลของโครงการต้องนำไปสู่ win-win situation 3) โครงการประชานิยมจะต้องไม่ก่อให้เกิดการบิดเบือนทรัพยากรมากจนเกินไป ต้องไม่ฝืนกลไกตลาดโดยเฉพาะกลไกราคา ซึ่งทำหน้าที่ในการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) โครงการประชานิยมไม่ควรทำให้ประชาชนได้รับประโยชน์มากจนทำให้เกิดการขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน หรือ ทำให้ขาดความดำรงชีวิตด้วยความรอบคอบ เช่น ไม่ออมเงินเพื่อรักษาสุขภาพของตนเองหรือเพื่อย้ายมาฉุกเฉินในอนาคต ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์คือ โครงการประชานิยมต้องไม่ทำให้ประชาชนเกิด moral hazard การป้องกันในกรณีนี้ ตัวอย่างเช่น หากเป็นโครงการค้ำประกันให้กับประชาชนก็ควรให้ประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จากการประกันต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย 5) โครงการประชานิยมควรใช้มาตรการที่จูงใจไม่ใช่อำนาจบังคับให้เข้าร่วมโครงการ เพราะการใช้มาตรการจูงใจจะไม่ทำลายกลไกตลาด

2.1.7 สรุปเอกสารที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัย พบว่า การให้คำจำกัดความคำว่า “ประชานิยม (Populism หรือ Populist” และ “นโยบายประชานิยม” (populist policies) มีความหลากหลาย โดยขึ้นกับแนวทางของการศึกษา ช่วงเวลา และบริบทที่นักวิชาการแต่ละท่านให้ความสนใจ ทั้งนี้ แม้แต่นักวิชาการด้วยกันยังนำเสนอการแบ่งรูปแบบแนวทางของการศึกษาที่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น การศึกษาประชานิยมของ Cas Mudde and Rovira Kaltwasser ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบแนวทางการศึกษาของ Moffit แต่อย่างไรก็ตาม ในภาพรวม ความหมายของ “ประชานิยม” จะขึ้นกับว่าจะนำไปใช้ในมิติใด เช่น ในมิติที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์ หรือ ยุทธศาสตร์ทางการเมือง หรือ บุคลิกของผู้นำ หรือ นโยบาย ทั้งนี้ คำว่า “ประชานิยม” หรือ “นโยบายประชานิยม” ก็สะท้อนความหมายทั้งเชิงลบและเชิงบวก กล่าวคือ ความหมายเชิงลบ ในเชิงอุดมการณ์ มองว่า “ประชานิยม” เป็นอุดมการณ์ไส้บางเบา (thin centered ideology) ที่แทบไม่มีแก่นแท้ของแนวความคิด ซึ่งต่างจากอุดมการณ์แบบ thick centered ideologies เช่น เสรีนิยม สังคมนิยม ซึ่งนักวิชาการบางท่านอาจมองว่าเป็นเพียงแค่แนวคิดหรือปรากฏการณ์มากกว่า ในเชิงของการปฏิบัติ มองว่า “ประชานิยม” ที่พยายามแบ่งคนเป็นสองกลุ่ม คือ ประชาชนบริสุทธิ์ (pure citizen) กับ กลุ่มที่เอารัดเอาเปรียบ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทในแต่ละ

ช่วงเวลาว่าหมายถึงใคร เช่น ระหว่างเกษตรกรกับชนชั้นนำที่เป็นผู้ประกอบการ ระหว่างคนที่เป็นเจ้าของประเทศกับผู้อพยพ หรือระหว่างกลุ่มประชาชนคนรากหญ้ากับชนชั้นนำที่เป็นนักธุรกิจและนักการเมืองที่คอร์รัปชัน เป็นต้น หรือ การให้ความหมายของ “นโยบายประชานิยม” ในเชิงกลยุทธ์ ที่มักสะท้อนถึงการขาดอุดมการณ์ของนักการเมือง เพียงเพื่อนำนโยบายมาใช้ในเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียง เพียงเพื่อหวังให้ชนะการเลือกตั้ง โดยขาดเหตุผลความเหมาะสมทางวิชาการรองรับ ทั้งนี้ อาจมีเหตุผลในทางเศรษฐศาสตร์หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ มุมมอง “ประชานิยม” ในแง่ลบ มักจะเห็นว่า “ประชานิยม” เป็นอันตรายต่อระบอบประชาธิปไตย เพราะประชานิยมสร้างความขัดแย้ง ลดความเข้มแข็งของการตรวจสอบถ่วงดุล ไม่สนับสนุนให้ประชาชน/ประชาสังคมแสดงความคิดเห็นและไม่ส่งเสริมพหุนิยม

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอความหมายของประชานิยมในเชิงบวก เช่น ในงานเขียนของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ ที่กล่าวถึงประชานิยมในเชิงพัฒนา หรือการให้คุณค่าแก่ประชาชน หรือในงานเขียนของถวิลวดีและรัชต์ แสงมเหหมัด ซึ่งกล่าวถึงประชานิยมทางเลือก ซึ่งมีลักษณะเด่น เช่น เน้นการปฏิรูปเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม การปกครองที่มีส่วนร่วมมากขึ้น ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนสร้างความขัดแย้ง เป็นต้น

ในส่วนของการใช้นโยบายประชานิยมในต่างประเทศ จากปลายทศวรรษที่ 19 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พบว่า มีการแพร่ขยายของการใช้นโยบายประชานิยมไปทั่วโลก ซึ่งสะท้อนถึงการใช้นโยบายประชานิยมที่ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบต่อประเทศ โดยเฉพาะหลายประเทศในละตินอเมริกา ในช่วงปี 1920s ต่อกับช่วงปี 1930s เช่น อาร์เจนตินา บราซิล เม็กซิโก เปรู ได้มีนโยบายเศรษฐกิจที่เอาใจประชาชนจนทำให้ฐานะทางการเงินการคลังเกิดปัญหา เงินเฟ้อ ค่าเงินตกต่ำ เกิดปัญหาหนี้สาธารณะ ฯลฯ ขณะที่ประเทศในทวีปเอเชีย พบว่า นโยบายประชานิยมมีความหลากหลาย เช่น ประชานิยมทางเศรษฐกิจที่เน้นการกระจายทรัพยากร ประชานิยมเรื่องชาติพันธุ์และศาสนา ซึ่งเป็นการต่อสู้ระหว่างคนส่วนใหญ่ของประเทศกับชนกลุ่มน้อย ประชานิยมแบบก้าวหน้า ซึ่งจะเน้นเสริมสร้างประชาธิปไตย ป้องกันการทุจริต หรือ ประชานิยมแบบอำนาจนิยม ซึ่งจากการศึกษาของนักวิชาการบางท่านในทวีปเอเชีย เช่น การศึกษาของ Pippa Norris and Ronald Inglehart ในปี 2019 (ซึ่งอ้างในงานเขียนของถวิลวดี และ รัชต์ แสงมเหหมัด พบว่า มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องความซับซ้อนและการมีรูปแบบของประชานิยมที่ผสมผสาน

จากการศึกษาผลกระทบจากการใช้นโยบายประชานิยมนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบจากเอกสารในประเทศ และต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นในสหรัฐอเมริกา ละตินอเมริกา ยุโรป หรือแม้แต่ในทวีปเอเชีย พบว่า มีผลกระทบทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยนักวิชาการส่วนหนึ่งมองว่าผลจากการใช้นโยบายประชานิยมจะส่งผลดีกับประชาชน และประเทศ แต่ในระยะสั้น แต่กลับสร้างปัญหาและความเสียหายให้กับประเทศในระยะยาว

ในทางสังคมนั้น นโยบายประชานิยม ทำให้เกิดความแตกแยกทางสังคม เนื่องจากประชานิยมมุ่งเน้นการแยกกลุ่มคนในประเทศออกเป็น “พวกเรา” และ “พวกเขา” ทำให้ประชาชนเคยชินกับการพึ่งพิงรัฐบาล บางครั้งนโยบายประชานิยมมุ่งไปสู่ความเป็นชาตินิยมจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ

ในทางการเมือง ประชานิยมและนโยบายประชานิยมเป็นภัยคุกคามต่อระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการกำหนดนโยบายส่วนใหญ่ถูกกำหนดโดยผู้นำหรือรัฐบาล โดยไม่สนใจการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้นโยบายประชานิยมมักมีข้อครหาเกี่ยวกับการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มอุปถัมภ์และพวกพ้อง การปกปิดข้อมูลที่สำคัญ รวมทั้งการใช้อำนาจก้าวล่วงการตรวจสอบและถ่วงดุลจากกลุ่มต่างๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในทางเศรษฐกิจ นโยบายประชานิยมมักถูกกำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งประชาชนอาจได้รับประโยชน์จากนโยบายต่างๆ ในระยะสั้น แต่ในระยะยาว พบว่า นโยบายเหล่านี้ส่งผลกระทบและสร้างความเสียหาย ให้กับ กลไกทางเศรษฐกิจ ระบบการเงินการคลัง และเป้าหมายทางเศรษฐกิจของประเทศ อาทิ การจ้างแรงงาน ภาวะเงินเพื่อการกระจายรายได้ ปัญหาหนี้สาธารณะ เป็นต้น

ขณะที่นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง เห็นว่า นโยบายประชานิยมสามารถนำไปใช้ร่วมกับนโยบายเศรษฐกิจมหภาคได้โดยไม่สร้างความเสียหายให้กับประเทศ บางส่วนเห็นว่านโยบายประชานิยมที่ส่งเสริมทางด้านอุปสงค์ก็เป็นปัจจัยให้เกิดการพัฒนาได้ โดยมองว่า เมื่อกระตุ้นให้อุปสงค์มีเพิ่มขึ้นด้วยนโยบายของรัฐบาล ก็จะไปกระตุ้นอุปทานในที่สุด ด้วยเหตุนี้ การกระตุ้นอุปสงค์ผ่านนโยบายประชานิยมจึงสามารถเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจในระยะยาวได้ เพียงแต่รูปแบบของนโยบายต้องออกแบบอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับนักวิชาการบางส่วนเห็นว่านโยบายประชานิยมสามารถเสริมสร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ เพราะกระตุ้นให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แสดงความคิดเห็น และส่งเสริมให้สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นต้น จากการศึกษาพบว่านโยบายประชานิยมที่ประสบความสำเร็จที่อาจจะนำมาใช้เป็นต้นแบบหรือโมเดลในการต่อยอดสำหรับการพัฒนานโยบายประชานิยมต่อไปได้ เช่น นโยบาย Bolsa Familia ของบราซิล นโยบาย National Health Insurance Service ของเกาหลีใต้ หรือ นโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค ของประเทศไทย

ในส่วนของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการโดยส่วนใหญ่ เห็นว่า นโยบายประชานิยมเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544 สมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร โดยนำเสนอ นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายหลักในการหาเสียงเลือกตั้ง และได้รับการตอบรับจากประชาชนคนรากหญ้าอย่างท่วมท้น จนได้จัดตั้งเป็นรัฐบาลในเวลาต่อมา ซึ่งต่อมารัฐบาลในยุคหลังๆ เช่น รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รัฐบาลยิ่งลักษณ์ ชินวัตร หรือรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ก็ยังนำนโยบาย

ประชานิยมมาใช้เป็นเครื่องมือหาเสียงและนำมาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง หรือแม้แต่ในการเลือกตั้งครั้งล่าสุดในปี 2569 ทุกพรรคการเมืองก็ใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือในการหาเสียงแทบทั้งสิ้น แม้นโยบายประชานิยมจะได้เสียงวิพากษ์จากนักวิชาการ ว่า นโยบายประชานิยมโดยส่วนใหญ่มักจะส่งผลดีแค่ในระยะสั้น แต่ก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในระยะยาวต่อมา ก็ตาม ทั้งนี้จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้ประชานิยมได้รับความนิยม เช่น การศึกษาของ ทรวงภูมิ พรหมภาพ และ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ พบว่า มาจากปัจจัยปัญหาทางเศรษฐกิจ และ ปัจจัยทางการเมืองที่พรรคการเมืองใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือในการหาเสียง ในส่วนของการแก้ไขนั้น นักวิชาการหลายท่าน เช่น Dornbusch, Rudiger and Edwards, Sebastian มองว่า นโยบายประชานิยมสามารถใช้ร่วมกับนโยบายเศรษฐกิจได้โดยไม่สร้างเสียหายกับประเทศภายใต้เงื่อนไขว่า นโยบายจะต้องไม่ทำลายเป้าหมายทางเศรษฐกิจ หรือ Stiglitz มองว่า นโยบายประชานิยมสามารถลดความเหลื่อมล้ำได้ เช่น นโยบายด้านการศึกษา การสาธารณสุข หรือ นกนัต ภูมมา ที่เห็นว่า นโยบายประชานิยมในปัจจุบันซึ่งเป็นนโยบายด้านอุปสงค์สามารถทำให้เกิดการพัฒนาได้ เพราะอุปสงค์จะไปกระตุ้นอุปทานให้เกิดการผลิตในที่สุด เช่นเดียวกับนักวิชาการบางส่วนเห็นว่า นโยบายประชานิยมสามารถเสริมสร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้ เพราะกระตุ้นให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แสดงความคิดเห็น และส่งเสริมให้ประชาชนระดับรากหญ้าเข้าถึงบริการของรัฐ ดังนั้น แนวทางในการพัฒนานโยบายประชานิยม นักวิชาการหลายๆท่าน เช่น วิทวัส ชัยภาคภูมิ, สติธร ธนานิธิโชติ จึงนำเสนอให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบายประชานิยม โดยการสร้างให้ประชาชนเป็น “พลเมืองตื่นรู้ (active citizen)”

2.2 การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

2.2.1 ความหมายของประชาธิปไตย

ในการศึกษาหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น จำเป็นที่จะต้องเข้าใจถึงพื้นฐานและพัฒนาการของระบอบประชาธิปไตยของโลก และของประเทศไทยเสียก่อน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ซึ่งอยู่ภายใต้บริบทของเศรษฐกิจ สังคม ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น (2550) คำว่า “ประชาธิปไตย” แปลมาจากคำ ภาษาอังกฤษ “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษากรีกโบราณ คือ “Democratic” ที่แปลว่า การปกครองโดยประชาชน ขณะที่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติความหมายของประชาธิปไตยว่าเป็น ระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ทั้งนี้ นักวิชาการหลายคนเน้นความหมายตามรากศัพท์ของประชาธิปไตยอยู่ที่ “การปกครอง” โดย “ประชาชน” คือ การปกครองจะเป็นประชาธิปไตยได้ก็ต่อเมื่ออำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจอิสระสูงสุดใน

การปกครองประเทศนั้น จะต้องใช้โดยประชาชน ทั้งนี้จะใช้โดยตรงหรือใช้ผ่านตัวแทนก็ได้ ซึ่งหลักการนี้ ต้องอยู่บนความเชื่อที่ว่า คนเรามีความสามารถในการพัฒนาตัวเองและพัฒนาซึ่งกันและกัน โดยการเลือกทางที่ดีที่สุดผ่านการลองผิดลองถูกและประสานประโยชน์ระหว่างกัน ไม่ต้องรอให้ผู้อื่นทำให้ เพราะหากไม่ทำด้วยตนเอง พอไม่มีผู้อื่นที่จะทำให้อาจกลายเป็นว่าตนเองทำไม่เป็น

2.2.2 พัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ และนิพนธ์ โชะเฮง (2566) พัฒนาการของประชาธิปไตยของโลก ถือกำเนิดมาเป็นเวลานานกว่าสองพันปี ในสมัยยุคกรีกโบราณ ได้มีการกล่าวถึงประชาธิปไตย อาทิ ในการปกครองของนครเอเธนส์ ประชาธิปไตยถูกนำมาใช้ในความหมายที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชน (Rule by the Common People) ซึ่งมาจากคำว่า “Kratos” (การปกครอง) By the “Demos” (ประชาชน) รวมเป็น “Demokratia” เป็นระบอบการปกครองที่ควบคุมโดยประชาชน (By the People) โดยให้สิทธิเฉพาะพลเมืองที่เป็นชายเท่านั้น ไม่รวมผู้หญิงหรือทาสแต่อย่างใด

ทั้งนี้ ประชาธิปไตยในยุคกรีกโบราณมีความหมายทั้งเชิงบวกและเชิงลบ กล่าวคือ ในยุคคลีสทิส (Cleisthenes, 565-500 B.C.) เป็นบุคคลที่ลดอำนาจขุนนาง เพิ่มสิทธิเสรีภาพให้กับพลเมือง มีสภาที่เรียกว่า “Ecclesia” เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวเอเธนส์ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ถกเถียงและร่วมตัดสินใจในประเด็นที่สำคัญต่อรัฐโดยถือเสียงส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์การตัดสินใจ ซึ่งประชาธิปไตยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาในยุคเพริคลีส (Pericles, 490-429 B.C.) โดยมีคำใหม่ที่เกิดขึ้นคือ Demokratia โดย Pericles มีคำกล่าวที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยคือ รัฐธรรมนูญเป็นอำนาจที่อยู่ในมือคนส่วนใหญ่ ความเท่าเทียมหรือเสมอภาคมีความสำคัญและมาก่อนกฎหมาย ทุกคนมีอิสระทางการเมือง การดำเนินชีวิต ในยุคของ ธีซิดิส (Thucydides) ได้เน้นย้ำคำกล่าวของ Pericles ทั้งในเรื่องอุดมคติของประชาธิปไตย องค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตย เช่น การให้ความสำคัญของหลักความเสมอภาคที่ต้องมาก่อนกฎหมาย และมองว่า พลเมืองเอเธนส์มีความรู้และสนใจการเมือง พร้อมทั้งจะอุทิศตนในการปกป้องเมืองเมื่อถูกรุกราน รวมทั้งพลเมืองเอเธนส์มีอิสระที่จะเลือกผู้ปกครองด้วยตนเอง

ในช่วงดังกล่าวข้างต้น ประชาธิปไตยเอเธนส์ได้เฟื่องฟู จนทำให้รัฐอื่นๆมองว่าเอเธนส์เป็นภัยคุกคาม เพราะรัฐอื่นๆปกครองด้วยระบอบคณาธิปไตย เอเธนส์จึงถูกรุกรานและล่มสลายในระยะเวลาต่อมา

ต่อมาเมื่ออาณาจักรโรมันเรืองอำนาจ นักปรัชญาหลายท่านที่มีชื่อเสียง เช่น โซคราตีส เพลโต และ อริสโตเติล ได้มีทัศนคติต่อประชาธิปไตยในแง่ที่ไม่ดีนัก ดังจะเห็นได้จากงานเขียนของอริสโตเติล ที่ชื่อ “Republic” ได้จัดกลุ่มการปกครอง โดยพิจารณาจากจำนวนของผู้ปกครอง และ พิจารณาจากประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้ อริสโตเติล ได้จัดการปกครองแบบ Monarchy และ แบบ Aristocracy เป็นการปกครองที่ดี ในขณะที่ การปกครองแบบประชาธิปไตย (Democracy หรือ Demokratia) อยู่ใน

กลุ่มที่ไม่ดี เนื่องจากเป็นการปกครองโดยคนจนจำนวนมากที่คำนึงผลประโยชน์ตัวเองไม่คำนึงประโยชน์ส่วนรวม

ประชาธิปไตยในยุคกลางหรือยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) เป็นยุคที่บริบทของโลกมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้น เกิดความคิดและวิวัฒนาการใหม่ๆ โดยมีนักปรัชญาทางการเมืองหลายท่านที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย อาทิ มาเคียวเวลลี, โทมัส ฮอบส์, จอห์น ล็อก, ฌอง ฌาคส์ รูสโซ, จอห์น สจ๊วต มิลล์ เป็นต้น ซึ่งแนวคิด/ทฤษฎีของนักปรัชญาการเมืองข้างต้น มีอิทธิพลแพร่กระจายแนวคิดและพัฒนารูปแบบประชาธิปไตยให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้นในยุคนี้ รายละเอียดของแนวคิดของนักปรัชญาการเมืองในยุคนี้ จะได้กล่าวในรายละเอียดในหัวข้อแนวคิด/ทฤษฎีของระบอบประชาธิปไตยต่อไป

รูปแบบของประชาธิปไตย จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการ พบว่าส่วนใหญ่แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) และ ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (Representative Democracy) ประชาธิปไตยทางตรง เป็นรูปแบบที่คนทุกคนมีส่วนร่วมโดยตรงในการตัดสินใจทุกครั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับกฎหมายหรือนโยบายของประเทศ โดยเข้าไปร่วมประชุม แสดงความคิดเห็น และลงคะแนนตามสิ่งที่ตนเองตัดสินใจ ประชาธิปไตยในรูปแบบนี้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เพราะประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยตรง เหมาะสำหรับประเทศเล็กๆ แต่ไม่เหมาะกับบริบทของโลกในปัจจุบันที่ประชากรในของประเทศเพิ่มมากขึ้นและประเด็นทางการเมืองมีความหลากหลายและเพิ่มจำนวนมากขึ้นเกินกว่าทุกคนจะสนใจในทุกเรื่องที่ต้องตัดสินใจ ขณะที่ประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นรูปแบบที่ใช้ในประเทศต่างๆ ส่วนใหญ่ในปัจจุบัน โดยประชาชนออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนเพื่อตัดสินใจในประเด็นต่างๆทางการเมืองแทน โดยที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง ทั้งนี้ หากผู้แทนไม่ปฏิบัติตามที่ประชาชนคาดหวัง ประชาชนสามารถไม่ลงคะแนนเสียงให้กับบุคคลนั้นในการเลือกตั้งครั้งต่อไป

2.2.3 พัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทย

สมภพ ระวังทุกข์ (2566 หน้า 45) ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 อย่างไรก็ตาม ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาเกือบหนึ่งศตวรรษของประเทศไทยนั้น ประชาธิปไตยของไทยอยู่ในสภาพล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด ประเทศมีการทำรัฐประหารสำเร็จ 13 ครั้ง ขณะที่มีความพยายามทำรัฐประหารแต่ล้มเหลวกลายเป็นกบฏ อีกกว่าสิบครั้ง ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญฉบับแรกในปี 2475 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นฉบับล่าสุด ทั้งนี้ประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญทั้งรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และรัฐธรรมนูญฉบับถาวร รวมทั้งสิ้นถึง 20 ฉบับ ซึ่งรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่เป็นผลพวงจากการทำรัฐประหารของทหาร ซึ่งคณะรัฐประหาร

มักจะเขียนรัฐธรรมนูญขึ้นมาใหม่ให้ตรงกับความต้องการของตน มีรัฐธรรมนูญเพียงสองฉบับเท่านั้นที่ร่างขึ้นมาโดยรัฐสภาที่ได้รับการเลือกตั้ง ได้แก่ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2489 และ รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

2.2.4 ความท้าทายที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยในยุคปัจจุบัน (ประชาธิปไตยร่วมสมัย)

คำกล่าวของอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) ณ สุสาน Gettysburg National Cemetery เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน ค.ศ. 1863 ที่ว่า “ประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” นั้น ถือได้ว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลค่อนข้างมากต่อนักคิดหรือนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ในเวลาต่อมาพร้อมกับยอมรับว่าเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงความ เป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ (ณัฐพงศ์ บุญเหลือ และนิพนธ์ โชะเฮง หน้า 66)

ทั้งนี้ ประชาธิปไตยได้เผชิญกับความท้าทายต่างๆ ภายใต้บริบทในยุคปัจจุบัน ซึ่งอยู่ภายใต้กระแสโลกในยุคดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็วของข้อมูล ข่าวสาร การเคลื่อนย้ายของเงินทุน และบุคคล ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ อย่างก้าวกระโดด อาทิ Internet of Thing (IOT) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ขณะเดียวกันโลกให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อม และการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับ การเกิดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของโลก อาทิ รัสเซีย-ยูเครน, อิสราเอล-ปาเลสไตน์ หรือ กรณีพิพาทบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ รวมทั้งกระแสชาตินิยม และ กระแส Deglobalization ที่เริ่มเข้ามามีอิทธิพล ทำให้เกิดสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้ (Knowledge-based Society) และคนต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เป็นไปตามบริบทใหม่ของสังคม

สำหรับประชาธิปไตยในช่วงศตวรรษที่ 20 และในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 หรือช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา อาจกล่าวได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยทั่วโลกเสื่อมถอยลง โดยมีเพียง 6.6% ประชากรโลกเท่านั้นที่อาศัยอยู่ในประเทศที่นิยามว่ามีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์ และเกือบ 3 ใน 4 หรือ 72% ของประชากรโลกอยู่ในระบอบเผด็จการ ขณะที่อัตราการมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งลดลงเกือบ 10% ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา และสิทธิทางการเมืองและสิทธิพลเมืองถอยลงใน 60 ประเทศ แต่ดีขึ้นเพียง 34 ประเทศ (Ronja Tilli. 2025) ขณะเดียวกัน ในช่วงระยะเวลาสองทศวรรษนี้ประชาธิปไตยได้เผชิญกับความท้าทายต่างๆ อาทิ การเข้าสู่ประชาธิปไตยยุคดิจิทัล ที่สื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อกระบวนการทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ เช่น การแพร่กระจายของข่าวปลอม การแบ่งขั้วทางความคิด และการละเมิดความเป็นส่วนตัว (อุเทนทร์ วัชรชินโรส (2024) บทคัดย่อ) เช่นเดียวกับปัญหาการถดถอยของประชาธิปไตยของไทย อาทิ ปัญหาระบบคิดและวิธีการมองประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญเฉพาะรูปแบบหรือกระบวนการของประชาธิปไตย จึงทำให้เป้าหมายของประชาธิปไตยไทยถูกละเลย ตกอยู่ในสภาพไม่มีจุดหมายปลายทาง ปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากระบบอุปถัมภ์หรืออำนาจนิยมอุปถัมภ์ กำลังถูกท้าทายโดย “วัฒนธรรมทุนนิยมเสรีประชาธิปไตย” ปัญหา การแทรกแซงทางการเมืองจากการทำรัฐประหารที่เกิดขึ้นเป็นระยะในช่วงเวลาที่ผ่านมา ทำให้สถาบันทางการเมืองและ

องค์กรอิสระอ่อนแอ มีการคอร์รัปชันจากนักการเมืองและพวกพ้อง ปัญหาที่เกิดจากการบริหารราชการแผ่นดินแบบรวมศูนย์อำนาจซึ่งทำให้เกิดผลกระทบทางลบตามมาเช่น ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และสังคม ความเจริญแบบกระจุกตัว การเคลื่อนย้ายเข้าเมือง ความแออัดและมลพิษ ปัญหาคอร์รัปชัน ปัญหาพรรคการเมืองขาดความเป็นสถาบันอย่างแท้จริง และ ปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจไทยขาดประสิทธิภาพในการผลิต เกิดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ อันเป็นผลมาจากระบบทุนนิยมซึ่งเอื้อประโยชน์ให้กลุ่มธุรกิจที่มีอำนาจทางการเมือง (ณัฐพล บุญยพิพัฒน์ (2560) หน้า 79 - 89)

2.2.5 แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยร่วมสมัย

โดยเหตุที่ประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ ประชาธิปไตยที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของบริบท/กระแสโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งการศึกษาแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ออกเป็น 2 ส่วนคือ **ส่วนแรก** เป็นแนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยดั้งเดิม และ **ส่วนที่สอง** เป็นแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบริบท/กระแสโลกที่มีอิทธิพลต่อประชาธิปไตยของประเทศไทยในปัจจุบัน

(1) แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับระบอบประชาธิปไตยดั้งเดิม

1. แนวคิดของโรมัส ฮอบส์

โรมัส ฮอบส์ (อ้างใน ทินพันธุ์ นาคะตะ (2560) หน้า 114-141) เป็นนักปราชญ์ชาวอังกฤษในศตวรรษที่ 17 ที่ศึกษาโลกและธรรมชาติอย่างมีเหตุผลโดยใช้คณิตศาสตร์และกลศาสตร์ ไม่ใช่ปรัชญาแบบหลักธรรมทางศาสนา ทฤษฎีการเมืองของฮอบส์ในหนังสือ เรื่อง Leviathan เป็นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และ การเมือง โดยมองธรรมชาติของมนุษย์ว่า มีความต้องการไม่สิ้นสุด โดยใช้อำนาจและวิธีการเพื่อให้ได้มาเพื่อความพอใจสถานะที่ดีขึ้น และความปลอดภัย จึงก่อให้เกิดสงครามหรือการทำร้ายกัน ฮอบส์มองว่า คนเราตามธรรมชาติมีความเท่าเทียมกันทั้งทางร่างกายและจิตใจ แม้ภายนอกบางคนจะดูแข็งแรงหรือฉลาดกว่าคนอื่น แต่คนอ่อนแอก็สามารถทำร้ายคนแข็งแรงได้เช่นกัน จากธรรมชาติของมนุษย์ที่ไม่รู้จักพอและแสวงหาอำนาจ จึงทำให้ธรรมชาติของมนุษย์เป็นคนเห็นแก่ตัว แสวงหาผลประโยชน์ให้กับตัวเอง ในสภาวะธรรมชาติจึงมีแต่สงคราม ดังนั้น จึงทำให้คนเราต้องมีข้อตกลงเพื่อสร้างความสงบสุขร่วมกัน โดยการก่อตั้งประชาคมการเมืองเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของตน ด้วยการมอบอำนาจให้กับคนหรือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งทำหน้าที่ในการสร้างความปลอดภัยและความสงบสุข ซึ่งก่อให้เกิดรัฐาธิปัตย์ (Leviathan หรือ Sovereignty) และอำนาจอธิปไตยที่เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ

2. ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory) ของ John Locke

John Locke (อ้างใน พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย (ทฤษฎีการเมืองยุคใหม่ 2547 หจก. พิมพ์อักษร) เป็นนักปราชญ์ชาวอังกฤษ ในศตวรรษที่ 17 ซึ่งมองสภาวะธรรมชาติของคนแตกต่างจากฮอบส์ที่มองว่าเห็นแก่ตัว แต่ลือคมองว่าธรรมชาติของมนุษย์เป็นสภาวะที่ถูกชักนำด้วยเหตุผล มีเสรีภาพแต่ไม่ได้ทำ

ตามอำเภอใจเหมือนฮอบส์ มีความเกื้อกูลกัน จึงไม่จำเป็นที่จะนำไปสู่สงคราม ทั้งนี้ ล็อคเน้นว่าคนเรามีความชอบธรรมในการครอบครองทรัพย์สิน แต่ไม่มีข้อพิพาทในเรื่องที่ดินเพราะแต่ละคนมองการครอบครองที่ดินเท่าที่จำเป็นและพอเพียง อย่างไรก็ตาม ในสภาวะธรรมชาติก็ยังมีสิ่งที่คุกคามคนและการครอบครองทรัพย์สิน เพราะการเข้าข้างตนเอง ดังนั้น คนยังคงมองเห็นว่าการเข้ามาสู่สภาวะสังคมจะทำให้ตนเองมีชีวิตที่ดีกว่า ด้วยการสละสิทธิการลงโทษด้วยตนเองและรับรองอำนาจให้องค์คณะทางการเมืองและยอมรับกฎระเบียบต่างๆที่ถูกกำหนดขึ้น ทั้งนี้ อำนาจทางการเมืองที่ให้องค์คณะของล๊อคนั้น เป็นไปอย่างมีขอบเขตเท่าที่จำเป็นต่อจุดมุ่งหมายของสังคม ซึ่งแนวคิดนี้จะมีลักษณะของการเป็นเสรีนิยม ไม่ใช่เผด็จการ

3. แนวคิดของฌอง ฌาคส์ รูสโซ

Jean Jacques Rousseau (อ้างใน ทินพันธุ์ นาคะตะ หนังสือปรัชญาการเมือง หน้า 146 – 176) ได้กล่าวถึงแนวคิดของฌอง ฌาคส์ รูสโซ ในเรื่องสัญญาประชาคม ว่า สังคมการเมืองเกิดจากการทำข้อตกลงหรือสัญญาร่วมกันไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือโดยปริยาย หรือ ไม่ว่าจะเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม เช่น ประชาชนทำข้อตกลงกับรัฐ เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากสภาวะธรรมชาติ ซึ่งรูสโซเห็นว่า ในสภาวะธรรมชาตินั้น คนอยู่อย่างอิสระ ต่างคนต่างอยู่ แต่เมื่อสถานการณ์บีบบังคับ คนเหล่านั้นเห็นว่ต้องรวมตัวกันเพื่อให้สามารถทำในสิ่งที่ตนต้องการ จึงทำความตกลงร่วมกันก่อตั้งประชาคมขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัย รวมถึงการคุ้มครองชีวิต ทรัพย์สิน เสรีภาพ และเมื่อก่อตั้งสังคมการเมืองแล้ว ก็ถือว่าเป็นการมอบสิทธิทั้งหมดให้กับประชาคม โดยที่คนจะมีสิทธิเท่าที่ประชาคมให้ และมีหน้าที่ตามที่ประชาคมกำหนด ดังนั้น ทุกคนมีความผูกพันระหว่างกัน และอยู่ภายใต้กฎหมายซึ่งมีบทลงโทษหากมีการละเมิดสัญญาประชาคม แม้ประชาคมมีอำนาจเด็ดขาดเหนือสมาชิก แต่ประชาคมก็ สามารถยกเลิกได้ เมื่อประชาชนไม่ยินยอม ประชาชนมีสิทธิเปลี่ยนแปลงสัญญาได้ตลอดเวลา และประชาชนสามารถจะกลับสู่สถานะเดิมที่มีสิทธิเสรีภาพในสภาวะธรรมชาติได้

4. แนวคิดประโยชน์นิยม

แนวคิดประโยชน์นิยมเกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 18-19 โดยมีนักปราชญ์คนสำคัญชื่อ เบนแธม (Jeremy Bentham) และ จอห์น สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) เป็นผู้มื่ออิทธิพลในแนวคิดนี้

เกอรา ฆาทอง (2562) นำเสนอว่า แนวคิดของเบนธัมในเรื่องนี้ อยู่ภายใต้หลักการที่เรียกว่า “หลักความสุข” (the greatest happiness principle) และหลังจากนั้น ไม่นาน จอห์น สจ๊วต มิลล์ ซึ่งเป็นศิษย์ของเบนธัมและบุตรชายของเพื่อนร่วมงานคนสนิท คือ เจมส์ มิลล์ ได้มาต่อยอดและให้ชื่อทฤษฎีของเบนธัม ว่า ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) ซึ่งแนวคิดนี้ได้มีการนำมาผสมผสานกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์คลาสสิก จนแตกแขนงเป็นทฤษฎีเศรษฐศาสตร์แบบสวัสดิการ และมีบทบาทต่อแนวคิดในการกำหนดนโยบายสาธารณะในเวลาต่อมา สำหรับแนวคิดของเบนธัมนั้น นำเสนอว่า ความสุขและ

ความทุกข์เป็นตัวกำหนดว่าเราควรทำอะไร ดังนั้น การกระทำใดที่สร้างความสุขให้แก่ผู้กระทำ ถือว่าการกระทำนั้นถูกต้อง และการกระทำใดที่สร้างความทุกข์การกระทำนั้น เป็นการกระทำที่ผิด ดังนั้น เบนธัมได้เสนอหลักประโยชน์สุข (Principle of Utility) กล่าวคือ นโยบายที่ควรกระทำ คือนโยบายที่ผลประโยชน์มีแนวโน้มที่จะเพิ่มปริมาณความสุขรวมของชุมชน (ซึ่งต้องพิจารณาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว) การกระทำที่ถูกต้องคือ การกระทำที่ทำให้ปริมาณความสุขสูงที่สุดเมื่อเทียบกับการกระทำอื่นๆ หรือถ้าเราอยู่ในสถานการณ์ที่สร้างความทุกข์ เราก็ควรเลือกการกระทำที่ทำให้ทุกข์น้อยที่สุด ทั้งนี้ ประโยชน์สุขของเบนธัมนั้น สามารถวัดผลของการกระทำได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วย ขณะที่ จอห์น สจ๊วต มิลล์ ได้ต่อยอดแนวคิดของเบนธัม โดยอธิบายแนวคิดของเขาในงานเขียนที่ชื่อ ลัทธิประโยชน์นิยม (Utilitarianism) หรือเรียกว่า หลักมสุข (The Greatest Happiness Principle) ซึ่งมุ่งเน้นดูแต่ผลลัพธ์ของการกระทำเช่นกัน

จอห์น สจ๊วต มิลล์ (อ้างใน ทฤษฎีประชาธิปไตย มุมมองจากคลาสสิกร่วมสมัยสู่ยุคแห่งอนาคต ของณัฐพงศ์ บุญเหลือ และ นิพนธ์ โชตะเฮง หน้า 90-93) เห็นว่า รูปแบบหรือระบอบการปกครองที่ดีที่สุดคือประชาธิปไตย เนื่องจากประชาธิปไตยจะช่วยส่งเสริมสถานะของคนในระดับต่างๆ ดีขึ้นมากกว่าการปกครองในรูปแบบอื่นๆ ทั้งนี้ ประชาธิปไตยในแนวคิดของมิลล์แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ต้องเป็นการปกครองโดยผ่านผู้แทนของประชาชนเพราะระบบจะสร้างสมดุลระหว่างผู้แทนกับผู้ปกครองซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ และ ต้องเป็นการปกครองโดยผู้เชี่ยวชาญ ภายใต้การควบคุมของผู้แทนของประชาชน โดยมิลล์เชื่อว่าความยุติธรรมขึ้นกับความเป็นประชาธิปไตย เพราะถ้าประชาธิปไตยควบคุมไม่ได้ ก็จะกลายเป็น “ทฤษาธิปไตย (Tyranny)” หรือระบบ “สมบูรณาญาสิทธิราช”

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2548 หน้า 90-91) ผลงานของมิลล์ที่สำคัญ คือ ทฤษฎีและความสำคัญของสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ การสนับสนุนข้อดีและความสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทนที่เห็นความสำคัญของเสียงข้างมากแต่เคารพเสียงข้างน้อย แนวคิดเรื่องการปรับปรุงตัวแทนแบบสัดส่วนเพื่อป้องกันเผด็จการทางความคิดจากเสียงข้างมากจนขาดความคิดในทางเลือกอื่น แนวคิดการควบคุม การเสริมสร้างการศึกษาทางการเมืองแก่สังคมรวมทั้งการปรับปรุงการปกครองท้องถิ่น การสนับสนุนและเรียกร้องสิทธิสตรีในการเลือกตั้ง และการสนับสนุนการปกครองท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

(2) แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบริบท/กระแสโลกที่มีอิทธิพลต่อหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยของประเทศไทยในปัจจุบัน

1. กระแสโลกาภิวัตน์ และ VUCA World

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 5 ได้ให้ความหมายของ “โลกาภิวัตน์” ว่า “การแพร่กระจายไปทั่วโลก; การที่ประชาคมโลกไม่ว่าจะอยู่ ณ จุดใด สามารถรับรู้ สัมพันธ์ หรือรับ

ผลกระทบจากสิ่งที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วกว้างขวาง ซึ่งเนื่องมาจากการพัฒนาระบบสารสนเทศ เป็นต้น

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2567) “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประชาธิปไตยในยุคหลังโลกาภิวัตน์” วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ได้นำเสนอว่า โลกาภิวัตน์ หมายถึงความสัมพันธ์ของคนในทุกมุมโลกอันเป็นผลมาจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ทำให้การติดต่อสื่อสารมีความใกล้ชิดกัน โลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งการเปลี่ยนแปลงในเทคโนโลยี เศรษฐกิจ โครงสร้างอายุประชากร รวมถึงกระแสต่อต้านโลกาภิวัตน์ ทำให้ทุกคนในโลกและสังคมจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อให้ตามทันกระแส เช่นเดียวกับรูปแบบการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ปรับเปลี่ยน ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในทางตรงมากขึ้น เช่น การมีบทบาทในการผลักดันในเชิงกระบวนการนโยบายมากขึ้น จากเดิมที่มีลักษณะที่ต้องใช้ผู้แทนทำหน้าที่แทน นอกจากนี้วัลลภได้นำเสนอว่า ในปัจจุบัน ประชาชนได้ขยายเวทีทางการเมืองในการเรียกร้องสิทธิพลเมือง (สิทธิทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม) และสิทธิทางการเมือง (อาทิ เสรีภาพในการพูด สิทธิในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูล สิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วม) ต่อรัฐหรือรัฐบาลด้วยตนเองมากกว่าการพึ่งพิงนักการเมืองหรือตัวแทนในช่วงก่อนโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้ ในปัจจุบันที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่นมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในการตรวจสอบการทำงาน เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับชาติ ที่ประชาชนมีบทบาทโดยตรงมากขึ้น จากการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่มากมายได้โดยง่ายจากสื่อออนไลน์ จากเหตุผลดังกล่าว รัฐจึงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมสื่อและข้อมูลเพื่อความมั่นคงของรัฐและป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล แต่การดำเนินการดังกล่าว ก็อาจเป็นประเด็นว่าจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลหรือไม่

กรพจน์ อัครวินิจิตร (ไม่ระบุปี) เสนอว่า โลกาภิวัตน์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมระดับโลก ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงขนาดใหญ่ที่มีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตของประชาคมโลกทุกด้าน รวมทั้งด้านการเมือง การที่โลกเข้าสู่ภาวะไร้พรมแดนและมีการสื่อสารไร้ขอบเขต ทำให้อำนาจในการปกครองหรืออำนาจของรัฐบาลที่เคยควบคุมพื้นที่ที่เบ็ดเสร็จในดินแดนตนเองลดลง เพราะต้องยึดตามหลักแนวทางสากล ประชาชนทั่วโลกมีอิสระในการแสวงหาความรู้ เช่นเดียวกับการกระบวนการประชาธิปไตยซึ่งเติบโตและขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งบทบาททางการเมืองของประชาชน การเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ การเกิดกระบวนการและกลุ่มทางสังคมต่างๆ กรพจน์ได้นำเสนอว่า กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ได้แก่ (1) ความเป็นท้องถิ่นนิยม โดยการสร้างความรู้สึกชาตินิยมระดับท้องถิ่นแทนที่อุดมการณ์ชาตินิยม ทำให้คนแต่ละพื้นที่รักษาและหวงแหนทรัพยากรภายในท้องถิ่นของตนเพิ่มขึ้น (2) บทบาทของสถาบันและกลุ่มทางการเมือง ในยุคโลกาภิวัตน์ เกิดกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ และแต่ละกลุ่มมีอิสระในการเรียกร้องความต้องการของตน มีการเรียกร้องให้ปฏิรูปทางการเมืองและสังคม ประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์ได้รับอิทธิพลจากกระแส

ระบบทุนนิยม ซึ่งเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นไปได้ยากที่จะทำให้เกิดความเท่าเทียม เพราะผลตอบแทนระหว่างแรงงาน กับนายทุนแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยากที่จะทำให้ความเป็นประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้

David Held อ้างใน “นานาประชาธิปไตย (Models of Democracy) แปลโดย สุทธิมาน ลิ้มปณฺสรณ์ จาก สำนักพิมพ์บุ๊คสเคป 2564) นำเสนอว่า กระบวนการโลกาภิวัตน์ของโลกปัจจุบันบอกถึงปรากฏการณ์สำคัญอย่างน้อย 2 เรื่อง ปรากฏการณ์แรกคือห่วงโซ่ของกิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งแผ่ขยายไปในมิติใหม่ของกิจกรรม เช่น ในด้านเทคโนโลยี องค์กร การบริหารจัดการ และกฎหมาย ส่วนปรากฏการณ์ที่สองคือปฏิสัมพันธ์และความเชื่อมโยงภายในรัฐ รวมถึงระหว่างรัฐกับสังคมที่เข้มข้นกว่าที่ผ่านมา โดยใช้เครือข่ายการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่เป็นสื่อกลาง

ดังนั้น โลกาภิวัตน์จึงไม่ใช่เป็นแต่เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ แต่เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับโลกในหลายมิติซึ่งรวมถึงการเมืองระหว่างประเทศ รวมทั้งส่งผลโดยตรงต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ โลกาภิวัตน์ทำให้พรมแดนของรัฐชาติไม่ชัดเจน อันเป็นผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสารและการคมนาคม อีกทั้ง รัฐต้องพึ่งพาเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ ต้องปฏิบัติตามกติกาสากลจากองค์กรระหว่างประเทศต่างๆที่มีผลผูกพัน จึงทำให้รัฐถูกจำกัดอำนาจให้น้อยลงกว่าที่เกิดขึ้นก่อนมีโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ โลกาภิวัตน์เป็นตัวเร่งให้ประชาธิปไตยแพร่กระจาย โดยเฉพาะในด้านการเลือกตั้ง การขยายตัวของสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพของสื่อมวลชน โดยเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาททำให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารข้อมูล และสามารถแสดงความคิดเห็นมากขึ้นและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งเกิดความเคลื่อนไหวทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ เช่นเดียวกับการขยายตัวของภาคประชาสังคมและเครือข่ายข้ามชาติ ทั้งนี้ ผู้เขียนเสนอแนะว่า รัฐต้องมีการปรับตัวโดยต้องเสริมสร้างความโปร่งใส เปิดให้สาธารณะสามารถตรวจสอบและกำหนดนโยบายขององค์กรภาครัฐระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพ ให้ประชาชนและประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น สนับสนุนกระบวนการปรึกษาหารือ รวมทั้งเสริมสร้างกลไกในการตรวจสอบ

นฤมิตร สอดสุข (2544) (บทความ เรื่อง “โลกการเมืองจนถึงยุคโลกาภิวัตน์: วิวาทะว่าด้วยการพัฒนากับประชาธิปไตย วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 23 ฉบับที่ 2) เห็นว่า การพัฒนาการเมืองของโลกปัจจุบันในยุคโลกาภิวัตน์ มีแนวโน้มที่จะจำกัดบทบาทของรัฐ โดยเป็นรูปแบบการปกครองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมแบบเปิดกว้างมากขึ้น ผ่านประชาธิปไตยทั้งทางตรง โดยมีแนวทางที่จะเป็นแบบประชาธิปไตยเสรีที่เปิดโอกาสให้พลังกลุ่มองค์กรหรือชุมชนของพลเมืองเข้ามามีบทบาทมากขึ้น แนวโน้มการเมืองยุคใหม่น่าจะเป็นผลดีต่อสังคมโดยรวม ที่จะไม่ก่อให้เกิดธรรมรัฐหรือธรรมาภิบาลซึ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า (2566) หน้า 16-17 นำเสนอว่า VUCA แต่เดิมเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความเป็นผู้นำ โดยศาสตราจารย์ Warren Gamaliel Bennis และ Burt Nanus ซึ่งต่อมาถูกนำไปใช้ในทางการทหารของสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายสงครามเย็นใกล้การล่มสลายของสหภาพโซเวียต และถูกนำกลับมาใช้อีกครั้งหลังเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายนหรือ 9/11 รวมทั้งสงครามอัฟกานิสถานและสงครามอิรัก และถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายตั้งแต่ปี 2563 ในแวดวงธุรกิจและขยายไปสู่แวดวงอื่นๆอย่างกว้างขวาง VUCA เป็นแนวคิดที่อธิบายสภาวะโลกปัจจุบันทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ (1) มีความผันผวน คือ สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาอันสั้น มีความไม่คงที่ และไม่รู้ว่าจะสถานการณ์จะกลับมาเป็นปกติเมื่อใด (Volatility) (2) มีความไม่แน่นอน คือ สถานการณ์ที่ขาดความชัดเจน หรือ สถานการณ์ยังไม่เป็นที่แน่ชัด ทำให้คาดการณ์ได้ยากไม่สามารถเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น ยากต่อการตัดสินใจ และยากที่จะคาดเดาสິงจะเกิดขึ้นในอนาคต (Uncertainty) (3) มีความซับซ้อน คือ สถานการณ์ที่มีปัจจัยหรือตัวแปรจำนวนมากที่ต้องนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจ ปัจจัยแต่ละตัวมีความเชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกันอย่างมีนัยสำคัญจนยากที่จะแยกแยะ บางปัจจัยคาดเดาได้ยาก ทำให้การวิเคราะห์สถานการณ์ และการหาข้อสรุปทำได้ยาก (Complexity) และ (4) มีความคลุมเครือ คือ สถานการณ์ที่ขาดความชัดเจนในการตีความบางสิ่ง เป็นสถานการณ์ที่ไม่อาจหาความสัมพันธ์ระหว่างต้นเหตุและผลลัพธ์ได้ อีกทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆก็ไม่มี ความชัดเจน ทำให้ยากต่อการคาดเดาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้ (Ambiguity)

ทั้งนี้ โลกาภิวัตน์และ VUCA World มีความสัมพันธ์กัน เพราะ กระแสโลกาภิวัตน์เป็นตัวเร่งให้เกิดสภาวะ VUCA อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นเดียวกับ กระแสการพัฒนาเทคโนโลยี และ กระแสการเติบโตทางการเงินภายใต้ระบบทุนนิยม (Financialization) ที่มีผลต่อ VUCA World เช่นกัน (นรรีชต์ ผินเชียร (2562))

Anthony Giddens (1990) *The Consequences of Modernity*. Stanford University Press นำเสนอผลสืบเนื่องจากความทันสมัย โดยอธิบายว่า โลกาภิวัตน์ เป็นการย่นระยะทางของเวลา และพื้นที่ให้แคบลง (time-space compression) โดยโลกาภิวัตน์เชื่อมโยงระบบการเงินโลก เทคโนโลยีการสื่อสาร และการเคลื่อนย้ายคนและสินค้าเข้าด้วยกัน เป็นผลให้เกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างกัน กล่าวคือ ไม่มีประเทศใดประเทศหนึ่งจะอยู่ได้ด้วยตนเอง แต่จำเป็นต้องพึ่งพาเป็นเครือข่าย ระบบโลกมีการเชื่อมโยงกันในหลายระดับ และมีการแพร่ขยายของข้อมูลเป็นจำนวนมาก รวมทั้งก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางการเมือง ทั้งในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนมีความซับซ้อนกันมากขึ้น และอำนาจของรัฐลดน้อยลงจากเดิม

Zygmunt Bauman (2000) *Liquid Modernity*. Polity Press. นำเสนอให้เห็นว่าโลกสมัยใหม่ได้เปลี่ยนผ่านจากสังคมที่มั่นคง ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง เป็นสังคมที่มีลักษณะเหมือนของเหลวที่

เปลี่ยนแปลงรูปร่างตามภาวะบรรจุ คือ ไม่มั่นคง เปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวเร็ว โดยองค์ประกอบของแนวคิดของ Bauman สำหรับโลกสมัยใหม่ คือ การเสื่อมถอยของสถาบันทางสังคมแบบดั้งเดิม ความไม่แน่นอนของเส้นทางชีวิตของปัจเจกบุคคล การเน้นบทบาทของปัจเจกบุคคลที่มากขึ้นในการดำรงชีวิต และอำนาจรวมศูนย์ของรัฐ และสถาบันทางการเมืองเริ่มเสื่อมถอย รวมทั้งเกิดความคลุมเครือของศีลธรรม คือ ไม่มีเกณฑ์ศีลธรรมที่ชัดเจน การตัดสินใจเกิดขึ้นอยู่กับสถานการณ์

David Froomkin, Ian Shapiro (2021) เห็นว่า ความเชื่อมั่นของสาธารณชนในระบอบประชาธิปไตยในโลกได้ลดต่ำลง ประชาธิปไตยในหลายประเทศอยู่ภายใต้ระบบประธานาธิบดีที่เป็นอำนาจนิยม เช่น ฮังการี อินเดีย บราซิล ฟิลิปปินส์ และ สหรัฐอเมริกา หรือระบบชาตินิยมที่เป็นอำนาจนิยม เช่น ออสเตรีย และ เนเธอร์แลนด์ ซึ่งทำให้เกิดความสงสัยในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งมีแนวคิดที่จะให้อำนาจจากนิติบัญญัติไปสู่ฝ่ายบริหาร โดยเห็นว่ามีประสิทธิภาพมากกว่า โดยนักทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice) ดั้งเดิม มองว่า ฝ่ายนิติบัญญัติถูกรวบงำโดยกลุ่มทุนหรือถูกชักจูงได้ง่าย จึงเสนอแนวคิดอำนาจนิยม หรือการรวมศูนย์อำนาจกับผู้นำฝ่ายบริหาร เช่น ประธานาธิบดี หรือหน่วยงานบริหารที่ไม่ถูกตรวจสอบน่าจะเป็นทางออกที่มีประสิทธิภาพดีกว่า ซึ่ง Froomin และ Shapiro เห็นว่าความคิดดังกล่าวไม่ถูกต้อง โดยชี้จุดอ่อนของการฝ่ายบริหาร 3 ประเด็นคือ การมองข้ามความล้มเหลวของฝ่ายบริหาร (เช่น การคอร์รัปชัน การขาดความโปร่งใสขาดหลักการ) การวินิจฉัยปัญหาของนักวิชาการดั้งเดิมที่ผิดพลาด-เพราะมักกล่าวว่าเป็นความบกพร่องในการทำหน้าที่ของนิติบัญญัติซึ่งเป็นความอ่อนแอของพรรคการเมือง มากกว่าที่จะมองว่าเป็นจุดอ่อนของระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน และการตัดสินใจของรัฐบาลอำนาจนิยมมักขาดความชอบธรรมและการยอมรับจากสาธารณะ ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ซึ่งขัดกับหลักพื้นฐานของ Public Choice

Yascha Mounk (2018) *The People vs. Democracy*. Harvard University Press. เสนอว่า ประชาธิปไตยเสรีนิยม มีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน คือ (1) ประชาธิปไตย ซึ่งอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ การตัดสินใจทางการเมืองขึ้นอยู่กับเสียงส่วนใหญ่ และ (2) เสรีนิยม เป็นอุดมการณ์ที่ยึดมั่นในสิทธิเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ซึ่งขณะนี้ ประชาธิปไตยเสรีนิยมกำลังถูกท้าทายอย่างรุนแรง ทั้งกระแสประชานิยม การสั่นคลอนความเชื่อมั่นต่อสถาบันการเมือง ทั้งนี้ Mounk เห็นว่า โลกกำลังเข้าสู่ภาวะที่เรียกว่า ประชาธิปไตยที่ไม่เสรี (illiberal Democracy) คือการที่ประชาธิปไตยมีการเลือกตั้ง แต่ขาดการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพื้นฐาน หรือมีการคุ้มครองสิทธิแต่ขาดการยึดโยงกับเจตจำนงของประชาชน ฝ่ายบริหารมีอำนาจสูง ขณะที่รัฐสภาและองค์กรอิสระถูกลดบทบาท และมักมีการทำลายหลักนิติธรรม หรือเป็นประชาธิปไตยแค่ในกระบวนการ ในส่วนของประชาชน (People) นั้น Mounk ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนไม่ใช่หน่วยที่เป็นปัจเจกบุคคลโดย

ธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นทางการเมือง เป็นการรวมตัวของกลุ่มที่มีความหลากหลาย มีความขัดแย้งกัน ดังนั้น จึงต้องอาศัยสถาบันและกระบวนการในการหาฉันทามติ

2. แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยม (Liberal Democracy)

ไพโรวัลย์ เคนพรม (หลักรัฐศาสตร์ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 2560) เห็นว่า แนวคิดประชาธิปไตยเสรีนิยม เป็นแนวคิดที่ได้อิทธิพลจากนักคิดเสรีนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งมีผลประโยชน์ร่วมกัน เสรีภาพส่วนบุคคล กรรมสิทธิในทรัพย์สิน ความเท่าเทียมในโอกาสของปัจเจกบุคคล และนำระบบทุนนิยม ซึ่งพัฒนามาจากนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ อัดัม สมิธ มาใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ โดยรัฐจะไม่เข้ามาแทรกแซงกลไกตลาด และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เมื่อสังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น นักคิดเสรีนิยมสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนเพื่อให้ตัวแทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในกิจกรรมต่างๆทางการเมือง สังคมในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมเป็นสังคมที่มีกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลาย จึงมีการต่อรองผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

ประจักษ์ ก้องกีรติ (2562 หน้า 113-115) ระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมแผ่ขยายไปทั่วโลก หลังสงครามเย็นสิ้นสุดลง ทั้งนี้ ประชาธิปไตยเสรีนิยมเป็นการผสมผสานหลักประชาธิปไตย (democracy) ที่เน้นความเสมอภาคทางการเมืองและอำนาจอธิปไตยที่เป็นของปวงชน เข้ากับหลักการเสรีนิยม (liberalism) ที่เน้นการตรวจสอบถ่วงดุล จำกัดอำนาจรัฐ และปกป้องเสรีภาพส่วนบุคคล โดยระบอบนี้ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของประชาธิปไตยแบบผู้แทน (representative democracy)

โดยระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมนี้ เคารพหลักการเรื่องอำนาจอธิปไตยและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไปพร้อมกัน จึงอยู่บนพื้นฐานของการปกครองที่ยึดเสียงข้างมากของประชาชน แต่ก็ต้องเคารพและปกป้องเสียงข้างน้อยด้วย

3. แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)

Carole Pateman (หนังสือ “Participation and Democratic Theory, Cambridge University Press, 1970) มองว่าในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน การที่ประชาชนมีบทบาทในการใช้สิทธิเพื่อไปเลือกผู้แทนนั้น ยังไม่เพียงพอ และทำให้ประชาชนโดยเฉพาะที่มีรายได้ต่ำขาดความสนใจในการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ เพราะไม่ได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เป็นกระบวนการในการสร้างพลเมืองให้มีความสามารถในการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย

ประจักษ์ ก้องกีรติ (อ้างแล้ว หน้า 145 – 147) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อแก้จุดอ่อนของประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนซึ่งมักไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากเท่าที่ควร ประชาชนมักมีสิทธิแค่ลงคะแนนเสียงเลือก

ผู้แทนเท่านั้น จึงมีนักรัฐศาสตร์จำนวนมากที่วิจารณ์ว่าประชาธิปไตยแบบมีตัวแทนนั้น ไม่ใช่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง เพราะไม่เปิดโอกาสให้เสียงส่วนใหญ่กำหนดนโยบายและทิศทางการเมือง ทั้งนี้ หัวใจหลักของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ ประชาชนต้องไม่เพียงเป็นผู้ถูกปกครองหรือพลเมืองที่เฉื่อยชา ที่ต้องคอยทำตามหรือรอรับความช่วยเหลือจากภาครัฐตลอดเวลา ในขณะเดียวกันก็ต้องไม่เพียงเป็นผู้เสียภาษีและเดินทางไปเลือกตั้งเท่านั้น แต่ต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ด้วย

ศ.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ดร.ถวิลวดี บุรีกุล จากหนังสือ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)” สถาบันพระปกเกล้า 2548 (อ้างใน รศ.วิสุทธิ์ โพธิแท่น “แนวคิดของประชาธิปไตย” หน้า 4) ได้กล่าวถึง “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” ว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เกี่ยวข้องกับวิธีการกระจายอำนาจและทรัพยากรต่างๆ ที่ไม่เท่าเทียมกันอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และวิธีการที่ประชาชนเหล่านั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อตนเอง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจึงหมายถึง การที่อำนาจการตัดสินใจได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุกคนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลในกิจกรรมส่วนรวม

ณัฐฐา วินิจนัยภาค (2556) ให้ความเห็นโดยสรุปว่า หลักการหรือองค์ประกอบสำคัญของคำว่า ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจและทรัพยากรต่างๆ ในระหว่างประชาชนอย่างเท่าเทียม มีการเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มีโครงสร้างการทำงานที่มีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ คำนึงถึงความต้องการของประชาชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสาร กระบวนการทางนโยบายและกระบวนการยุติธรรม ได้ ดังนั้นแนวคิดในเรื่องนี้ จึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ทั้งการมีส่วนร่วมในโครงสร้างสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

ทั้งนี้ วิธีการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจมีหลายวิธีขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และความละเอียดของการแบ่งเป็นสำคัญ ตัวอย่าง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล หนังสืออ้างถึงใน ณัฐฐา วินิจนัยภาค P. 69-70) การมีส่วนร่วมของประชาชนเรียงตามลำดับจากต่ำสุดไปหาสูงสุด ได้แก่ (1) การให้ข้อมูลประชาชนเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้วางแผนแต่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น (2) การเปิดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน (3) การปรึกษาหารือโดยเปิดการเจรจาอย่างเป็นทางการระหว่างผู้วางแผนและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือข้อสงสัยต่างๆ (4) การวางแผนร่วมกัน มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผน (5) ระดับร่วมปฏิบัติการ ด้วยร่วมกันนำโครงการไปปฏิบัติ (6) ระดับการควบคุมโดยประชาชน ทั้งนี้ ในงานวิจัยของสถาบันพระปกเกล้า เมื่อปี พ.ศ. 2545 (อ้างจากหนังสือการให้บริการสาธารณะ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. นนทบุรี ปี 2550 โรงพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า หน้า 1-47) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่

ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ว่า ประกอบด้วยปัจจัยที่มีความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ (1) ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง (2) ความสนใจทางการเมือง (3) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (4) ลักษณะการอาศัยในเมืองหรือชนบท (5) ความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาล โดยปัจจัยที่ (1) ถึง (3) และ (5) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่วนปัจจัยที่ (5) มีความสัมพันธ์เชิงลบ

Robert Dahl (Democracy and its Critics 1989) ที่ระบุว่า ประชาธิปไตยจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีเงื่อนไขด้านความเสมอภาคและโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยประชาชนต้องมีสิทธิในการเลือกตั้ง รวมทั้งการมีโอกาสแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างแท้จริง มีเสรีภาพในการวิจารณ์รัฐบาล ทั้งนี้ ระบอบประชาธิปไตย ประชาชน/ภาคประชาสังคมจะต้องสามารถเข้าถึงข้อมูล สื่อมวลชนต้องมีเสรีภาพ ต้องมีความเท่าเทียมกันทางการเมือง

พระมหากษัตริย์วชิราวุธ และ ศิลปะ หินไชยศรี (2568) “การส่งเสริมประชาธิปไตยภาคประชาชนในประเทศไทย: แนวโน้มในอนาคต” วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ 30 ฉบับที่ 2 ได้วิเคราะห์แนวคิดทางรัฐศาสตร์ร่วมสมัย บริบททางสังคม และการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกสมัยใหม่ และพบว่า แนวโน้มของอนาคตประชาธิปไตยภาคประชาชนมีทั้งโอกาสและความท้าทาย โดยเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขยายพื้นที่ของการมีส่วนร่วม การเข้าถึงข้อมูล และการรวมตัวของประชาชนในรูปแบบใหม่ และในอนาคต การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจ และการเสริมสร้างบทบาทส่วนท้องถิ่น ขณะเดียวกันภัยคุกคามจากดิจิทัลก็จะเป็นประเด็นที่สำคัญที่จะต้องดูแลอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ การส่งเสริมประชาธิปไตยภาคประชาชน เป็นกระบวนการที่ต้องร่วมมือกันในทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม มีสิทธิเสรีภาพ และมีความเป็นนิติธรรม โดยในระดับนโยบายสาธารณะ ภาครัฐควรออกนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม เช่น กฎหมายส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิเข้าถึงข้อมูล การเปิดเผยงบประมาณ การทำประชาพิจารณ์ เป็นต้น

Archon Fung จากบทความ Varieties of Participation in Complex Governance, ใน Public Administration Review, Harvard University (December 2006) พูดถึงมิติต่างๆในการมีส่วนร่วม ได้แก่ ใครควรมีส่วนร่วม ควรมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนข้อมูลและตัดสินใจอย่างไร และ ความเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาหรือกับนโยบายหรือกิจกรรมสาธารณะ ทั้งนี้ ในส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ Fung ชี้ให้เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชน/ประชาสังคม และนักวิชาการ ที่มีความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมก็จะยิ่งสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ รูปแบบการสื่อสารควรเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้วยเหตุและผล

4. แนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัล

วีระ เลิศสมพร (2563 หน้า 7-8) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ประชาธิปไตยดิจิทัล” หมายถึง ความเป็นประชาธิปไตยในยุคสมัยใหม่ที่ภาคส่วนต่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาครัฐนำ เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านทางออนไลน์ เช่น อีเมล อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม เป็นต้น มาใช้เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นในด้านข้อมูลสารสนเทศ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านติดต่อสื่อสาร ด้านการบริหารงานภาครัฐ และด้านอื่นๆ ทั้งนี้ ในบางวรรณกรรม นักวิชาการ อาจใช้ชื่อเรียก ประชาธิปไตยอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Democracy) โดยมองในแง่ของการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนและความเป็น ประชาธิปไตยให้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกต (หน้า24-25) ว่ายุคดิจิทัลในปัจจุบันนั้นส่งผล ต่อกิจกรรมต่างๆทางการเมืองรวมถึงความเป็นประชาธิปไตย โดยอินเทอร์เน็ตมีผลต่อความเป็น ประชาธิปไตยในปัจจุบันเมื่อเทียบกับประชาธิปไตยสมัยก่อน 7 ประการ (Hoff, J. 2006 E-Democracy in Denmark: Black Clouds on a Blue Sky? In Hoff, J (Ed), Internet, Governance and Democracy: Democratic Transitions from Asian and European Perspectives. Copenhagen S: NIAS Press. P.1-17 อ้างในหนังสือประชาธิปไตยดิจิทัล หน้า 27-28) คือ (1) เพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม (2) ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ (3) สร้าง ความสะดวกในการแสดงความคิดเห็น (4) สร้างสื่อสารแบบการสื่อสารที่เชื่อมโยงถึงกันหมด (all to all) แทนสื่อรูปแบบเดิมที่เป็นแบบผู้ผลิตสื่อสู่สาธารณะชน (one to all) (5) ช่วยเพิ่มความสามารถในการสืบค้น บันทึก และจัดการข้อมูล (6) สร้างการสื่อสารเฉพาะกลุ่ม (7) เปิดโอกาสให้คนทั่วไปและ กลุ่มองค์กรต่างทำหน้าที่ผลิตสื่อสู่สาธารณะได้ ซึ่งการใช้เทคโนโลยีสามารถส่งผลให้ประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะการเพิ่มการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นกับปัจจัยต่างๆด้วย (P53-54 และ P76-77) อาทิ ความรับผิดชอบ การใช้เทคโนโลยีมากหรือน้อยในการสื่อสาร จากรัฐสู่พลเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ การถกเถียงและปรึกษาหารือ อย่าง อิสระและเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม มุมมองด้านลบต่อประชาธิปไตยดิจิทัล ก็มีเช่นกัน อาทิ ประชาธิปไตยดิจิทัลอาจก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันของพลเมืองในการเข้าถึง สารสนเทศและความรู้ การลดทอนคุณลักษณะที่แท้จริงของการเมือง ความไม่ปลอดภัยจากการ แลกซ์ข้อมูล ภาวะสารสนเทศท่วมท้น อคติในการเลือก เช่น ผู้ที่มีแนวคิดเดียวกันก็จะอยู่ในบล็อก เดียวกันจึงขาดการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลาย เป็นต้น

ทั้งนี้ เทคโนโลยีสารสนเทศ (เช่น โพล บล็อก แบบสำรวจ Search Engine, FAQ, Website, Chat Rooms, Forum, E-Voting, Podcasts) สามารถนำมาใช้เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนใน ทุกขั้นตอนของการดำเนินนโยบาย (P 83-86) ได้แก่ การจัดทำวาระหรือประเด็นนโยบาย การ วิเคราะห์นโยบาย การกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การติดตามและกำกับดูแลนโยบาย

Kenneth L. Hacker and Jan van Dijk (2000 ส่วนที่ 1 บทนำ) หนังสือ Digital Democracy: Issues of Theory and Practice Sage Publication (2000) ให้ความหมายของประชาธิปไตยดิจิทัล คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศการสื่อสาร (Information and communication technology: ICT) และการสื่อสารที่ใช้คอมพิวเตอร์เป็นสื่อกลาง (computer-mediated communication: CMC) ในสื่อทุกรูปแบบ (เช่น อินเทอร์เน็ต การกระจายเสียงหรือการถ่ายทอดสดแบบโต้ตอบ โซเชียลมีเดีย) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพระบอบประชาธิปไตยทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมทั้งเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ดังนั้น ประชาธิปไตยดิจิทัลเป็นผลรวมของความพยายามที่จะทำให้เข้าถึงกิจกรรมต่างๆของระบอบประชาธิปไตยโดยปราศจากข้อจำกัดในเรื่องเวลา พื้นที่ และเงื่อนไขข้อจำกัดทางกายภาพอื่นๆ โดยใช้ ICTและCMC เข้าเสริม แต่ไม่ใช่การทดแทนระบอบนาฬิกาแบบเดิม

การใช้ ICT และ CMC ทางการเมือง มีผลต่อระบอบประชาธิปไตยหลายประการ รวมถึง

- 1) ช่วยเพิ่มขนาดและความเร็วในการแพร่ข้อมูล ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้มากขึ้น
- 2) ช่วยให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองทำได้ง่ายขึ้นและลดอุปสรรคในเรื่องเวลา การเข้าถึงข้อมูล การไม่กล้าแสดงออก ความไม่กระตือรือร้น ฯลฯ

สร้างช่องทางในการจัดการ/สร้างกลุ่มเฉพาะเพื่อการพูดคุย/อภิปราย โดยใช้ต้นทุนที่ต่ำ

- 1) ช่วยให้เกิดชุมชนทางการเมืองใหม่โดยที่เป็นอิสระจากภาครัฐ
- 2) ลดชนชั้นทางการเมืองให้น้อยลงโดยการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารแบบโต้ตอบ
- 3) ประชาชนมีสิทธิมีเสียงมากขึ้นในการนำเสนอต่อภาครัฐ
- 4) ช่วยขจัดการบิดเบือนที่เกิดจากคนกลาง เช่น สื่อสารมวลชน ตัวแทน หรือ กลุ่มองค์กร เพราะเป็นการสื่อสารโดยตรง
- 5) ระบบการเมืองสามารถตอบสนองต่อสิ่งซึ่งประชาชนสนใจได้โดยตรง และช่วยในการทำวิจัยประเด็นทางการเมืองเพื่อทราบข้อเท็จจริง

- 6) ช่วยแก้ไขปัญหาของระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน เช่น การลดข้อจำกัดในการเลือกตั้งซึ่งต้องยึดถือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตเลือกตั้ง

แต่อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีไม่ได้ทำให้ประชาธิปไตยดีขึ้นโดยอัตโนมัติ เพราะขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ เช่น การกระจุกตัวของอำนาจ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ในด้านต่างๆ อาทิ ทักษะ การเข้าถึงการใช้งาน ดังนั้น แม้ทุกคนจะมีส่วนร่วมโดยการออนไลน์ได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะมีอำนาจทางการเมืองเท่ากัน

1. แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

Jürgen Habermas (1996) มองว่า กฎหมายต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริงด้วยความถูกต้อง คือ กฎหมายต้องถูกต้องตามกฎหมายและประชาชนให้การยอมรับ ทั้งนี้ Habermas ได้เน้นย้ำถึงบทบาท

การสื่อสารสาธารณะในการสร้างความถูกต้องตามกฎหมาย โดยอ้างถึงทฤษฎีวาทกรรม (Discourse Theory) ซึ่งมองว่า ความชอบธรรมของประชาธิปไตย (Democratic Legitimacy) มาจาก (public deliberation) การสื่อสารอย่างมีเหตุผลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะ การตัดสินใจทางการเมืองจะชอบธรรมได้ต่อเมื่อมีการแลกเปลี่ยนเหตุผล การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่มีการบังคับหรือครอบงำ และทำให้เกิดพื้นที่สาธารณะที่เปิดกว้างให้ทุกคนเข้าถึง เป็นอิสระ จะเป็นหัวใจของประชาธิปไตย โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้โดยตรงผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ประจักษ์ ก้องกีรติ (อ้างแล้ว หน้า 75-78) ในโลกปัจจุบัน ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเป็นประชาธิปไตยรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสนับสนุนให้ปัจเจกบุคคลเข้ามาแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจเพื่อนำเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการ ในขณะที่เข้าใจและรับรู้สิ่งที่คนอื่นต้องการด้วยเช่นกัน เครื่องมือสำคัญของระบอบนี้คือการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การเลือกตั้งอย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสะท้อนความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ดังนั้น แนวคิดนี้จึงเสนอให้ส่งเสริมประชาชนเข้าร่วมการถกเถียง แลกเปลี่ยนทัศนะ ปรึกษาหารือ ต่อสู้และต่อรองทางความคิดซึ่งกันและกัน และต่อรองกับรัฐ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือเกิดขึ้นเพื่อให้อำนาจประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองเพื่อส่วนรวมมากขึ้น เพื่ออำนาจจะได้ไม่กระจุกตัวอยู่กับนักการเมือง ศาล สื่อมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือนักวิชาการ ทั้งนี้ ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือจึงให้คุณค่าและความสำคัญต่อเสียงของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม มีข้อวิพากษ์วิจารณ์ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือว่า ในความเป็นจริงของการปรึกษาหารือทุกคนก็มักจะแข่งขันกันนำเสนอมุมมองของตนเอง โดยอาศัยวาทศิลป์หรือทักษะในการพูด ซึ่งคนที่คิดเห็นต่างจากกลุ่มมักจะไม่มีโอกาสในการเสนอความเห็น จึงข้อจำกัดและความไม่เท่าเทียมและโอกาสที่เสียงของทุกคนที่พูดจะถูกรับฟัง

2. แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบพหุนิยม (Pluralist Democracy) เป็นแนวคิดที่เสนอว่าการเมืองไม่ได้ถูกควบคุมโดยคนกลุ่มเดียว แต่เป็นการแข่งขันและถ่วงดุลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในสังคม ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาชน/ประชาสังคม

Robert A. Dahl (1971) ได้เสนอแนวคิด “Polyarchy” หรือพหุอำนาจ ซึ่งเป็นรูปแบบในทางปฏิบัติของระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน กล่าวคือ ไม่ใช่เป็นการปกครองโดยตรงโดยประชาชนแบบอุดมคติของประชาธิปไตย แต่พหุอำนาจเป็นการปกครองโดยกลุ่มคนหลายกลุ่มที่มาร่วมกันในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและต่างฝ่ายต่างแสวงหาอำนาจโดยเปิดเผย ทั้งนี้ ลักษณะของพหุอำนาจที่สำคัญ คือ การเลือกตั้งที่อิสระและเป็นธรรม พลเมืองผู้ใหญ่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วไป สิทธิในการลงสมัครเลือกตั้ง เสรีภาพในการแสดงออก สิทธิในการเข้าถึงข้อมูล และ สิทธิในการรวมกลุ่มอย่างอิสระ ทั้งนี้ Dahl ได้นำเสนอว่า ในโลกแห่งความเป็นจริง ไม่มีประเทศไหนในโลกที่มี

ลักษณะเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ แต่ประเทศต่างๆ แม้แต่ประเทศในตะวันตกก็มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยที่เป็นพหุอำนาจทั้งสิ้น ทั้งนี้ ภายใต้ระบบนี้ Dahl ให้ความสำคัญกับ หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ การเปิดโอกาสให้คัดค้านอำนาจรัฐ (Participation and Opposition)

ประจักษ์ ก้องกีรติ (อ้างแล้ว หน้า 149-150) ประชาธิปไตยแบบพหุนิยม คือ รูปแบบประชาธิปไตยที่ไม่มีใครหรือกลุ่มใดอยู่เหนือการเมืองและมีอำนาจครอบงำเหนือกลุ่มอื่นๆ อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แนวคิดดังกล่าวเชื่อเรื่องความหลากหลายทางผลประโยชน์และวัฒนธรรม นักปรัชญาเสรีนิยมหลายคนเห็นว่า การไม่เห็นพ้องกัน การทะเลาะกัน หรือมีความขัดแย้งกันเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเป็นเรื่องปกติในสังคมมนุษย์ ดังนั้น ในสังคมสมัยใหม่ การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุนิยมแสดงถึงศักยภาพในการมีความอดทนอดกลั้นของมนุษย์สมัยใหม่ และยอมรับต่อความเห็นที่หลากหลายทั้งด้านการเมือง ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ

David Truman (1951) เป็นนักวิชาการที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาแนวคิดพหุนิยม โดย Truman ได้ศึกษาการเมืองในสหรัฐอเมริกา และ มองว่า หน่วยพื้นฐานของการเมืองไม่ใช่ “ปัจเจกบุคคล” แต่เป็น “กลุ่ม” ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลมีผลประโยชน์ร่วมกันและรวมตัวกันเพื่อปกป้องหรือส่งเสริมผลประโยชน์ ดังนั้น การเมืองจึงประกอบด้วยกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ (ซึ่งอาจเป็นกลุ่มธุรกิจ องค์กรภาคประชาชน กลุ่มแรงงาน กลุ่มวิชาชีพ หรือ กลุ่มอื่นๆ) ซึ่งมีบทบาทในระบบการเมืองประชาธิปไตย กลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีบทบาทสะท้อนความต้องการของสมาชิกและกดดันรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลดำเนินการให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างประชาชนกับรัฐบาล และช่วยในการลดความขัดแย้งในสังคม ทั้งนี้ แนวคิดหลักของ Truman คือ พหุนิยม ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ อำนาจในสังคมกระจายอยู่ในกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียวครอบงำ นอกจากนี้ การแข่งขันเพื่อปกป้องผลประโยชน์ในกลุ่มของตนจะนำไปสู่ความสมดุล นอกจากนี้ Truman ยังนำเสนอแนวคิดที่พูดถึง “กลุ่มอ้างอิง (reference groups) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการต่อวิถีคิดหรือการตัดสินใจเพื่ออธิบายแรงจูงใจทางสังคมของการเข้าร่วมทางการเมือง เช่น ครอบครัว กลุ่มอาชีพ ชุมชน ซึ่งเมื่อแต่ละคนมีกรอบแนวคิดร่วมกัน ก็จะมีแนวโน้มที่จะรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ได้

เอนก เหล่าธรรมทัศน์ “สองนคราประชาธิปไตย” 2537 โครงการจัดพิมพ์คบไฟ ได้วิเคราะห์สังคมไทย และนำเสนอว่า สังคมไทยไม่ได้มีศูนย์กลางอำนาจเดียวเฉพาะที่รัฐหรือชนชั้นนำ แต่ประกอบด้วยกลุ่มหลากหลายที่มีอำนาจและผลประโยชน์ต่างกัน โดยชี้ให้เห็นถึงสังคมที่แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ สังคมเมือง และสังคมชนบท โดยที่สังคมเมือง ส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลาง เป็นสังคมที่มีรายได้สูงกว่า ประชาชนมีการศึกษาระดับสูง ต้องการคุณภาพนัการเมือง ขณะที่ สังคมชนบท ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร คนชนบท อยู่ในต่างจังหวัด มีรายได้ต่ำกว่า สนใจผลประโยชน์ที่จับต้องได้ เช่น เงิน สนับสนุน โครงการพัฒนาต่างๆ ดังนั้น สังคมไทยจึงมีลักษณะที่เป็นพหุนิยมซึ่งไม่สมบูรณ์แบบ มีความ

เหลื่อมล้ำ มีความขัดแย้งทางความคิดเพราะ อำนาจกระจายไม่เท่ากัน บางกลุ่มมีอิทธิพลมากกว่า มีระบบอุปถัมภ์และใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวมาก

ลิขิต ธีรเวคิน (2549) ได้วิเคราะห์เรื่องพหุนิยม ชี้ให้เห็นว่า การเมืองไทยมีลักษณะเป็นพหุนิยมแบบผสมผสาน กล่าวคือ การเมืองไทยไม่ใช่พหุนิยมแบบตะวันตก ที่กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ แข่งขันกันอย่างเสรีเต็มที่ แต่ประเทศไทยเป็นพหุนิยมแบบระบบราชการและทหาร ทั้งนี้ แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้มีศูนย์อำนาจเดียว และมีหลายกลุ่มอำนาจทำงานในลักษณะประสานงานและแข่งขันกัน เช่น ข้าราชการประจำ ทหาร นักการเมือง กลุ่มธุรกิจ ภาคประชาชน กลุ่มต่างๆ เหล่านี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยที่แต่ละกลุ่มมีพื้นที่อำนาจของตนเอง ไม่มีกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งควบคุมการเมืองได้ทั้งหมด ดังนั้น นโยบายรัฐจึงเกิดจากการประสานผลประโยชน์ แต่อย่างไรก็ตาม รัฐยังมีบทบาทสูง และมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจในบางส่วนโดยเฉพาะในระบบราชการและความมั่นคง จึงไม่ใช่พหุนิยมแบบเสรีเต็มรูปแบบ

3. แนวคิดรัฐสวัสดิการ (Welfare State)

เป็นแนวคิดที่เชื่อว่าประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ไม่ใช่แค่ไปเลือกตั้งหรือสิทธิทางการเมืองเท่านั้น แต่ต้องรวมถึง “สิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจ” เช่น การศึกษา การสาธารณสุข สวัสดิการ และความมั่นคงในชีวิต โดยรัฐมีบทบาทสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

Richard Titmuss (2019) มองว่า รัฐสวัสดิการไม่ใช่แค่เครื่องมือทางเศรษฐกิจเพื่อช่วยคนจนเท่านั้น แต่เห็นว่า เป็นระบบคุณธรรมทางสังคมที่เชื่อมโยงโดยตรงกับประชาธิปไตย ความเท่าเทียม และความเป็นพลเมือง ทั้งนี้ Titmuss เห็นว่า หากปล่อยให้กลไกระบบตลาดเสรีทำงานแต่ฝ่ายเดียว จะทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำให้เกิดความอยุติธรรมในสังคม ทำให้คนยากจนเสียเปรียบ เกิดความล้มเหลวของกลไกตลาด ดังนั้น รัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการจัดสรรทรัพยากรใหม่ เพื่อลดความไม่เท่าเทียม และสร้างหลักประกันทางสังคม ทั้งนี้ Titmuss ได้เสนอแนวคิด “ความเป็นพลเมือง (Citizenship)” โดยเห็นว่า พลเมืองที่แท้จริง จะต้องมียุทธศาสตร์ทางการเมือง และสิทธิทางสังคม เช่น การได้รับบริการด้านสุขภาพ การศึกษา ความมั่นคงทางรายได้ ทั้งนี้ หากขาดสิทธิทางสังคม ประชาธิปไตยจะเป็นเพียงแค่รูปแบบเท่านั้น นอกจากนี้ Titmuss ให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมเชิงโครงสร้างและความเป็นธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยมองว่า ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำทางการเมือง และทำให้โอกาสในการเข้าถึงอำนาจไม่เท่ากัน ทั้งนี้ Titmuss เชื่อว่ารัฐสวัสดิการเป็นฐานของประชาธิปไตยที่แท้จริง เพราะแก้ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำ เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน และสร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร

Gosta Esping-Anderson (1990) เห็นว่า รัฐสวัสดิการไม่ได้มีแบบเดียว แต่มีหลายรูปแบบที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับระดับการพึ่งพาตลาด ทั้งนี้ Gosta ได้นำแบ่งรัฐสวัสดิการออกเป็น 3 แบบ

ได้แก่ (1) รัฐสวัสดิการเสรี โดยรัฐมีบทบาทในการช่วยเหลือเฉพาะคนจนจริงๆ ให้ความสำคัญกับกลไกตลาดเป็นหลัก และให้สวัสดิการแบบมีเงื่อนไข ตัวอย่างรัฐสวัสดิการรูปแบบนี้ เช่น สหรัฐอเมริกา และอังกฤษในช่วง มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง (2) รัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยม โดยรัฐมีบทบาทในการให้สวัสดิการผูกกับอาชีพและสถานะ เน้นครอบครัวและคงโครงสร้างแบบเดิม ตัวอย่างเช่น เยอรมัน ฝรั่งเศส (3) รัฐสวัสดิการแบบสังคมประชาธิปไตย โดยรัฐจะให้สวัสดิการถ้วนหน้า เน้นความเท่าเทียมสูง ลดบทบาทกลไกตลาด รูปแบบนี้ ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการที่เท่าเทียม ตัวอย่างเช่น สวีเดน เดนมาร์ก ทั้งนี้ Anderson มองว่า รัฐสวัสดิการมีผลโดยตรงต่อคุณภาพประชาธิปไตยเพราะลดความเหลื่อมล้ำ

บุญส่ง ชเลธร (2025) ได้ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนารัฐสวัสดิการในประเทศไทย โดยเห็นว่า สาเหตุที่ประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาเป็นรัฐสวัสดิการได้อย่างเต็มรูปแบบดังเช่นในประเทศพัฒนาแล้ว สามารถแบ่งได้ตามแนวการวิเคราะห์ ออกเป็น 2 แนวทาง คือ (1) การวิเคราะห์ที่ปัจจัยและเหตุ พบว่า ปัญหาอุปสรรค มาจาก ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและข้อจำกัดทางการคลัง คือการจัดเก็บรายได้ของรัฐอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐานสากลทำให้ไม่สามารถขยายบริการสังคมได้ ปัจจัยระบบราชการที่มีประสิทธิภาพต่ำ โครงสร้างไม่ยืดหยุ่น ปัจจัยด้านการทุจริตคอร์รัปชัน ปัจจัยการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ปัจจัยจากแรงต้านของกลุ่มผลประโยชน์ และปัจจัยด้านวัฒนธรรมสังคมและค่านิยมที่มองว่าสวัสดิการเป็นเพียงการสงเคราะห์จากรัฐมากกว่าเป็นสิทธิของพลเมือง (2) การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับประเทศพัฒนาแล้ว พบว่าอุปสรรคสำคัญ คือ การขาดหลักการเสมอภาค เพราะสวัสดิการไทยยังจำกัดเฉพาะกลุ่ม ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วมีการจัดการสวัสดิการแบบถ้วนหน้า ปัญหาตลาดล้มเหลวและรัฐไม่มีบทบาทเชิงรุกซึ่งต่างจากประเทศพัฒนาแล้วซึ่งรัฐมีบทบาทชัดเจน ปัญหาการบริหารรวมศูนย์ไม่ยืดหยุ่น ข้ำซ้อน ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณและบริการไม่ต่อเนื่อง ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้คุณภาพการบริการลดลงและประชาชนขาดความเชื่อมั่น และปัญหาการขาดเสถียรภาพทางการเมือง ทำให้นโยบายสวัสดิการขาดความต่อเนื่อง ทั้งนี้ ชเลธรเสนอรูปแบบของรัฐสวัสดิการของประเทศไทยที่เหมาะสม ควรใช้โมเดลผสมที่ตั้งอยู่บนหลักการถ้วนหน้า ควบคู่กับมาตรการเฉพาะกลุ่ม โดยคำนึงถึงอุปสรรคและข้อจำกัด โดยให้สวัสดิการแบบมีเงื่อนไขเพื่อลดความยากจนและพัฒนาทุนมนุษย์ รวมทั้งการบูรณาการสวัสดิการกับการพัฒนาทักษะแรงงาน ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและ Big Data เพื่อลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพ รวมทั้งการปฏิรูปภาษีและสร้างวินัยการคลัง เพื่อให้ระบบภาษีเข้มแข็ง รวมทั้งเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ เพื่อความยั่งยืนและเสถียรภาพในระยะยาว ทั้งนี้ การนำระบบรัฐสวัสดิการมาใช้กับสังคมไทยจะช่วยสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2564) เห็นว่า รัฐสวัสดิการจะเกิดขึ้นได้ ต้องมีเงื่อนไข 3 ข้อหรือสิ่งที่ต้องทำ 3 อย่างคือ 1) บริการฟรีหรือราคาถูกมาก ซึ่งจะได้ในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวีย เช่น เยอรมัน เนเธอร์แลนด์ ซึ่งมีระบบศึกษาและบริการฟรีหรือจัดในราคาที่ถูกลง ทุกคนได้รับหมดไม่จำกัดเฉพาะคนจน 2) สงเคราะห์สังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสทุกกลุ่มอย่างเพียงพอและทั่วหน้า 3) จัดเก็บภาษีหลายประเภทและอัตราสูง เพื่อนำรายได้จากการเก็บภาษีไปจัดสวัสดิการให้กับประชาชน สวัสดิการ 3 ด้านถ้าเป็นขั้นต่ำ เรียก Social Safety Net คือการคุ้มครองทางสังคมที่เน้นคนยากจนและคนด้อยโอกาสเป็นหลัก ทั้งนี้ รัฐสวัสดิการ (welfare state) ไม่เหมือนสวัสดิการโดยรัฐ (state welfare) เพราะรัฐสวัสดิการในความหมายรวบยอดหมายถึงรัฐหรือประเทศที่มีการจัดระบบสวัสดิการสังคมอย่างทั่วด้านให้ทุกคนในสังคม โดยมีลักษณะทั่วไปของรัฐสวัสดิการคือ รัฐประกันรายได้ขั้นต่ำของทุกคนในสังคม รัฐสร้างความมั่นคงในชีวิตให้กับทุกคน โดยให้มีหลักประกันรายได้ และอยู่รอดปลอดภัยจากภาวะวิกฤตต่างๆ และให้พลเมืองทุกคนได้รับบริการสังคมอย่างเสมอหน้า ส่วนสวัสดิการโดยรัฐ นั้น มีอยู่ทุกประเทศ โดยเฉพาะด้านบริการสังคมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การสาธารณสุข เช่น การช่วยเหลือเด็ก คนชรา คนพิการ ฯลฯ โดยกรมประชาสงเคราะห์ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นเรื่องยากของประเทศไทยที่จะเป็นรัฐสวัสดิการ เพราะความไม่ต่อเนื่องของรัฐบาลและอำนาจรัฐส่วนใหญ่อยู่กับกลุ่มทุนและกลุ่มแอบอิงราชการ/ขุนนาง ซึ่งยากที่จะยอมเสียผลประโยชน์ส่วนตนโดยการยอมจัดให้เก็บภาษีทางตรงและตนเองได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ภาษีส่วนใหญ่ก็เป็นภาษีทางอ้อมผู้เสียภาษีส่วนใหญ่เป็นชนชั้นล่างและชั้นกลาง

2.2.6 หลัก/องค์ประกอบของประชาธิปไตยร่วมสมัย

จากการทบทวนเอกสารทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหรือหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย พบว่า มีนักวิชาการให้ความเห็นค่อนข้างหลากหลาย อาทิ

ณัฐพงศ์ บุญเหลือ และนิพนธ์ โชะเฮง (อ้างแล้ว หน้า 157 - 185) เห็นว่า หลักการประชาธิปไตยในปัจจุบัน ประกอบด้วย (1) หลักการปกครองด้วยกฎหมายที่มุ่งเน้นให้ผู้ปกครองใช้กฎหมายเป็นบรรทัดฐานในการปกครองโดยไม่คำนึงว่ากฎหมายนั้นจะมีที่มาจากคนกลุ่มใดและสัญญาประชาคมซึ่งเป็นเจตจำนงร่วมของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่รับประกันความเสมอภาค ความยุติธรรม และรวมถึงเสรีภาพ (the rule of law and the social contract) (2) หลักเสรีภาพและอิสระภาพ (Freedom and Autonomy) ซึ่งถือเป็นหลักคุณค่าสำคัญของประชาธิปไตยอันเป็นพื้นฐานสำหรับการดำเนินการทางการเมือง ในการตัดสินใจวางแผนชีวิต (3) หลักความเสมอภาคทางการเมือง (political equality) ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง รวมถึงการได้รับการปฏิบัติจากรัฐ/เจ้าหน้าที่อย่างเป็นธรรมและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกคนในสังคม (4) หลักความเป็นตัวแทน (Representative) คือ การเป็นผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนของคนส่วนใหญ่น่าจะเป็นหลักประกันในการตัดสินใจเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และทำให้เกิด

ความยอมรับจากสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นความชอบธรรมทางการเมือง (5) หลักเสียงข้างมาก (majority) เป็นเกณฑ์เชิงปริมาณในการบริหารราชการยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะระบอบประชาธิปไตย โดยอ้อมหรือมีผู้แทน เป็นหลักการที่ได้รับการยอมรับจากสังคมถึงความชอบธรรม และเป็นกลไกในการแสวงหาข้อยุติ ภายใต้แนวคิดพื้นฐานว่าทุกคนในฐานะที่เป็นสมาชิกย่อมมีสิทธิมีเสียงที่เท่าเทียมและเสมอภาคกัน (6) หลักความเป็นพลเมือง (citizenship) มีส่วนร่วมและตื่นตัวทางการเมืองสนใจติดตามข่าวสารข้อมูล การมีความรู้ความเข้าใจและความรับผิดชอบต่อการตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงเข้าใจในบทบาทหน้าที่ในฐานะพลเมืองซึ่งรวมถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของสมาชิกอื่นในสังคม ยอมรับความแตกต่างที่มีหลากหลายในค่านิยม ความเชื่อ ความแตกต่างในเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ (7) หลักอธิปไตยเป็นของประชาชน (people's sovereignty) ซึ่งเป็นหลักการสูงสุดของระบอบประชาธิปไตย ที่ (8) หลักการปกครองโดยประชาชน/ปกครองตนเอง โดยการให้ความสำคัญกับกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ โดยการยอมรับการมีอยู่ และความหลากหลายในความต้องการ ทั้งนี้ กลุ่มผลประโยชน์มีความสำคัญและเป็นกลไกในการปกครองและเป็นปัจจัยสำคัญต่อความก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตยและ (9) การกระจายอำนาจบริหาร

ไพโรวัลย์ เคนพรม (2566 หน้า 87-99) เห็นว่า หลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย (1) อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยรัฐเป็นเพียงผู้ใช้อำนาจแทนประชาชน ซึ่งประชาชนมอบอำนาจให้ด้วยความยินยอม แต่ก็มีสิทธิที่จะเรียกคืนอำนาจกลับคืนได้ หากรัฐขาดความชอบธรรมและไม่ตอบสนองความต้องการประชาชน ด้วยเหตุที่อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชน ดังนั้น ประชาชนจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยต้องมีการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ผู้แทนประชาชน และองค์กรทางการเมือง (2) เสรีภาพ บุคคลแต่ละคนมีสิทธิและเสรีภาพตามธรรมชาติ แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันในสังคมการเมือง การใช้เสรีภาพต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพคนอื่น และรัฐต้องเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเช่นกัน โดยเฉพาะรัฐต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการแสวงหาความสุขในชีวิต รวมถึงเสรีภาพในการออกแบบกำหนดอนาคตของตนเองในการมีชีวิตที่ดี (3) ปังเจกบุคคล กล่าวคือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยมที่ผู้แทนมาจากการเลือกตั้งได้ใช้อำนาจในการจัดการกิจการสาธารณะเพื่อตอบสนองบุคคลแต่ละคนตามหลักที่เรียกว่า ปังเจกบุคคล ทั้งนี้ รัฐต้องไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับประชาชนมากเกินไป รัฐควรทำในกิจกรรมพื้นฐาน เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การควบคุมความสงบ การป้องกันประเทศ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ส่วนอื่นๆควรปล่อยให้เอกชนดำเนินการและปล่อยให้ไปไปตามกลไกตลาด แต่รัฐต้องเข้าแทรกแซงกรณีที่เกิดความเหลื่อมล้ำจนเกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เป็นธรรมและต้องไม่ใช้อำนาจที่ไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (4) ความเท่าเทียม เช่น ความเท่าเทียมในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมในโอกาส โดยเฉพาะการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยประชาชนควรมี

ความตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลไกต่างๆให้มากที่สุด รวมถึงการตรวจสอบการทำงานของผู้แทนประชาชนที่ตนได้เลือกเข้าทำหน้าที่แทนตน

ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง (2559) เห็นว่า หลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย (1) หลักความเสมอภาค ซึ่งประกอบด้วยความเสมอภาคทางการเมืองที่ประชาชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างเท่าเทียมกัน ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจที่ประชาชนต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพ การประกอบอาชีพต้องเป็นไปอย่างเสรีเป็นธรรมไม่มีการผูกขาดทางการค้า และความเสมอภาคทางโอกาสที่บุคคลสามารถจะได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาลและการให้บริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน (2) หลักสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ ซึ่ง สิทธิ คือ อำนาจอันชอบธรรม หรือประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครอง เสรีภาพคือการมีอิสระที่จะกระทำการใดๆโดยไม่ต้องไม่ละเมิดเสรีภาพของผู้อื่น และหน้าที่คือสิ่งที่บุคคลต้องปฏิบัติหรืองดเว้นจากการปฏิบัติ ทั้งนี้การใช้สิทธิ เสรีภาพต้องไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น และต้องปฏิบัติหน้าที่ของภายใต้กฎหมาย (3) หลักนิติธรรม คือ การใช้กฎหมายเป็นหลักในการบริหารประเทศ บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องใช้กฎหมายต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ (4) หลักการใช้เหตุผล คือการใช้หลักเหตุผลมาเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ และหากมีการตัดสินใจปัญหาด้วยการออกเสียงต้องยอมรับมติของเสียงข้างมาก แต่ต้องเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (5) หลักการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงเช่น การออกเสียงประชามติ การเสนอชื่อถอดถอน ฯลฯ ทางอ้อม เช่น การเลือกตั้งตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่บริหารประเทศและออกกฎหมายแทนตน

Lyman Tower Sargent (2009) อ้างใน เรื่องวิทย์ เกษสุวรรณ (หนังสือ หลักรัฐศาสตร์: Political Science หน้า 140 – 148 บริษัทเคล็ดไทย กท. 2566) เห็นว่า หลักประชาธิปไตย ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยความคิดพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยในทุกกระบวนคือประชาชนควรมีส่วนร่วมตัดสินใจทางการเมืองซึ่งรวมถึงกิจกรรมอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์ การประชุมทางการเมือง การมีส่วนร่วมในนโยบายสาธารณะ ซึ่งในประเด็นของการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ ทำให้เกิดทฤษฎีขึ้นมา 2 ทฤษฎีคือ ทฤษฎีผู้นำ (elitist theories) ซึ่งมองว่าไม่สามารถให้ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งหมด ดังนั้น ประชาชนควรมีส่วนร่วมเป็นเพียงการตรวจสอบการกระทำของผู้นำ กับ ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (participation theories) ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมจำนวนมากเป็นสิ่งจำเป็นของประชาธิปไตย จึงต้องสร้างประชาธิปไตยทางตรงขึ้นมาใหม่อีกครั้ง เช่น การลงประชามติ การรับรองมติ การประชาพิจารณ์ ฯลฯ 2) หลักความเสมอภาค ซึ่งรวมถึงความเสมอภาคทางการเมือง ความเสมอภาคทางกฎหมาย ความเสมอภาคในโอกาส ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ และ ความเสมอภาคทางสังคม 3) อิสรภาพและเสรีภาพ ทั้งสองคำนี้มักถูกนำมาใช้สลับกันหรืออาจใช้แยกกัน แต่จริงแล้ว คำว่า “อิสรภาพ” “เสรีภาพ” และ “สิทธิ” หมายถึง

ความสามารถที่จะกระทำโดยปราศจากข้อจำกัดหรือไม่มีการจำกัดให้ทำตามวิธีใดวิธีหนึ่ง แต่หากจะแยกความหมาย “อิสรภาพ” เป็นคำทั่วไป “เสรีภาพ” ตามปกติหมายถึงอิสรภาพทางสังคมและการเมือง ส่วน “สิทธิ” มักหมายถึงอิสรภาพที่รับประกันโดยกฎหมายโดยเฉพาะ 4) ระบบการเป็นตัวแทน มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ทั้งนี้ ตัวแทนต้องคิดถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ และ 5) ระบบเลือกตั้ง เป็นกลไกของประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ทั้งนี้ เพราะเป็นวิธีการหลักที่ทำให้มั่นใจว่าการปกครองจะสนองตอบต่อประชาชนในสังคมขนาดใหญ่และซับซ้อน หลักของการเลือกตั้งตามปกติ คือ คนที่ได้เสียงข้างมากที่สุดเป็นผู้ชนะ การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อประชาธิปไตย เพราะนอกจากกำหนดรัฐบาลแล้ว ยังเป็นวิธีการการมีส่วนร่วมของสังคมสมัยใหม่

2.2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยและนโยบายประชานิยม

พิมพ์กมล เกษแก้ว (2563) ให้ความเห็นว่า ประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนานโยบายสาธารณะ เนื่องจากทำให้เกิดมุมมองความคิดเห็นใหม่ๆ และยังช่วยให้ประชาชนมีอิสระในการนำเสนอประเด็นต่างๆ รวมทั้งการโต้แย้งกับผู้มีอำนาจ อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ที่จะพัฒนาปัญหาของตนเองที่สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่มีการแข่งขันสูงมาก อาจทำให้ความเป็นประชาธิปไตยถูกแรงกดดันทางสังคม และผู้มีอำนาจ ส่งผลกระทบทางลบ เช่น ข้อสรุปจากการมีส่วนร่วมอาจไม่ได้มาจากเหตุผลที่แท้จริง แต่อาจเกิดจากผลประโยชน์ และส่งผลต่อการพัฒนานโยบายสาธารณะได้ ดังนั้น ผู้ทำหน้าที่ในการพัฒนานโยบายสาธารณะต้องมีความสามารถในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การใช้ “ทุนทางสังคม” ไม่ว่าจะเป็นค่านิยมร่วม อัตลักษณ์ที่มีร่วมกัน การทำงานร่วมกัน ความเชื่อใจซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย ในการพัฒนานโยบายสาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด สิ่งสำคัญคือการสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วมให้เกิดกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหาด้วยความจริงใจ ยึดหลักเสรีภาพ และเสมอภาคในการมีส่วนร่วม ซึ่งมีใช่เป็นการบังคับ รวมทั้งการให้ข้อมูล เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการจนไปสู่การพัฒนานโยบายให้มีความเป็นรูปธรรมและเป็นธรรมกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

Dale Krane and Gary S. Marshall (2003) เห็นว่า ระบอบประชาธิปไตยที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน การแข่งขันทางการเมือง ความรับผิดชอบของรัฐบาล การตอบสนองต่อสาธารณะ และความโปร่งใส ดังนั้น นโยบายสาธารณะจึงเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนว่าประชาธิปไตยสามารถตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด ประชาธิปไตยและนโยบายสาธารณะจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกัน ทั้งนี้หน่วยงานรัฐในประเทศออกแบบและนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยที่ภายใต้หลักการของประชาธิปไตย คือ การที่ประชาชนเป็นผู้สะท้อนปัญหาเพื่อหน่วยงานรัฐจะได้นำข้อมูลไปตัดสินใจ ซึ่งกระบวนการขึ้นอยู่กับรูปแบบของ

ประชาธิปไตย (ทางตรง ทางอ้อม การปกครองแบบรัฐสภา ประธานาธิบดี หรือ กึ่งประธานาธิบดี) ซึ่งส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย ภายใต้หลักประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิทางการเมืองอย่างเสมอภาค ซึ่งจะทำให้เสียงส่วนใหญ่ของประชาชนมีผลต่อการกำหนดนโยบายที่สะท้อนถึงความต้องการ แต่โดยเหตุที่สังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนแบบดั้งเดิมเป็นกลไกที่ดีในการกำหนดนโยบายสาธารณะ ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องส่งเสริม/พัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เพิ่มมากขึ้นในศตวรรษนี้ ทั้งนี้ ผู้เขียนมองว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของประชาธิปไตย การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ควบคุม ตรวจสอบ ทำให้นโยบายสาธารณะมีความชอบธรรมมากขึ้น เนื่องจากประชาชนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจ นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมยังทำให้ได้รับทราบข้อมูลซึ่งเป็นข้อเท็จจริง ซึ่งนำไปสู่การกำหนดนโยบายให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

2.2.8 สรุปเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยร่วมสมัย จากการศึกษาเอกสารทางวิชาการต่างๆในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ผู้วิจัย พบว่า ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยถือกำเนิดเป็นระยะเวลาานกว่าสองพันปีแล้ว จากยุคกรีกโบราณ ยุคโรมัน ยุคกลาง มาจนถึงในยุคปัจจุบัน โดยรูปแบบหลักของประชาธิปไตย พบว่างานวิชาการส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็น ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกครั้งโดยตรง เหมาะกับประเทศเล็กๆที่ประชากรไม่มากและมีประเด็นทางการเมืองที่ไม่หลากหลาย และ ประชาธิปไตยทางอ้อม หรือประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ในประเทศต่างๆในปัจจุบัน โดยประชาชนออกเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่ตัดสินใจในประเด็นต่างๆทางการเมืองแทน สำหรับพัฒนาของประชาธิปไตยในประเทศไทย พบว่า ประเทศไทยเปลี่ยนระบอบการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2575 โดยในช่วงที่ผ่านมา นักวิชาการ เช่น สมภพ ระงับทุกข์ เห็นว่าประชาธิปไตยของไทยอยู่ในสภาพล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด โดยมีการทำรัฐประหารสำเร็จ 13 ครั้ง โดยไม่นับที่ทำรัฐประหารแต่ล้มเหลว มีรัฐธรรมนูญรวมทั้งสิ้น 20 ฉบับ โดยฉบับล่าสุดเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ทั้งนี้ ระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันได้เผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกในยุคดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ ภูมิรัฐศาสตร์ ประเด็นความท้าทายใหม่ๆเช่น กระแสชาตินิยม สภาพแวดล้อม การพัฒนาที่ยั่งยืน ฯลฯ จากการศึกษาของ Ronja Tilli พบว่า ในช่วงศตวรรษที่ 20 และ 21 ประชาธิปไตยทั่วโลกเริ่มเสื่อมถอยลง และประชาธิปไตยเผชิญความท้าทายใหม่ๆ ทำให้ระบอบประชาธิปไตย สถาบันทางการเมืององค์กรอิสระอ่อนแอ มีการคอร์รัปชัน เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้และสังคม ฯลฯ

สำหรับแนวคิดและทฤษฎีสำคัญที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ประกอบด้วย แนวคิด/ทฤษฎีของระบอบประชาธิปไตยดั้งเดิม และ แนวคิด/ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความ “ร่วมสมัย” ที่เกี่ยวข้องกับบริบท/กระแสโลกที่มีอิทธิพลต่อระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปัจจุบัน ในส่วนแนวคิด/ทฤษฎีของระบอบประชาธิปไตยแบบดั้งเดิมจะเกี่ยวข้องกับแนวคิดของโทมัส ฮอบส์, John Locke, Jean Jacques Rousseau ซึ่งเกี่ยวข้องการศึกษาธรรมชาติของมนุษย์ และการมอบอำนาจของตนให้กับบุคคล/คณะบุคคลทำหน้าที่ในการปกครองประเทศ และแนวคิดของประโยชน์นิยม ที่อธิบายระบอบประชาธิปไตยที่เป็นระบอบที่ดีที่สุดในการตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล ในส่วนแนวคิด/ทฤษฎีของบริบท/กระแสโลกที่มีอิทธิพลต่อระบอบประชาธิปไตย เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ กระแสโลกาภิวัตน์ที่นักวิชาการหลายท่านได้เสนอความเห็น เช่น วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ เห็นว่า โลกาภิวัตน์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในทางตรงมากขึ้น ประชาชนขยายเวทีทางการเมืองโดยใช้สิทธิเสรีภาพทางตรงมากกว่าการพึ่งพิงตัวแทนมากขึ้น หรือ David Held เห็นว่า โลกาภิวัตน์ทำให้พรมแดนของชาติไม่ชัดเจน มีกิจกรรมทางการเมืองใหม่ๆมากขึ้น ประชาชนและรัฐบาลมีปฏิสัมพันธ์มากขึ้นโดยใช้เครือข่ายการสื่อสารและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ ขณะที่ VUCA World ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ กระทบต่อระบอบประชาธิปไตย เช่น เกิดความไม่แน่นอนทางการเมือง นอกจากนี้ แนวคิด/ทฤษฎีสมัยใหม่ เช่น ระบอบประชาธิปไตยเสรีนิยม แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ แนวคิดประชาธิปไตยแบบพหุนิยม เป็นแนวคิดร่วมสมัยที่มีจุดยืนร่วมกันคือ การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน/ประชาสังคม และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ในการแสดงความคิดเห็น ปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ ในกิจกรรมต่างๆทางการเมืองซึ่งรวมถึงการตัดสินใจในขั้นตอนต่างๆของการกำหนดนโยบายสาธารณะ การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยภายใต้แนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัลมาใช้ในการสร้างพื้นที่ให้กับทุกภาคส่วนให้สามารถเข้าถึงข้อมูล โดยลดข้อจำกัดต่างๆให้น้อยลง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัล และ แนวคิดเรื่องรัฐสวัสดิการ (Welfare State) เนื่องจากเห็นว่า เป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม ในส่วนแนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัล ซึ่งจากการศึกษา นักวิชาการบางท่าน เช่น วีระ เลิศสมพร เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเสริมสร้างประชาธิปไตยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วมของประชาชน Kenneth L. Hacker and Jan van Dijk เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (ICT และ CMC) มีผลต่อระบอบประชาธิปไตย เช่น การเพิ่มขนาดและความเร็วในการแพร่ข้อมูล ช่วยให้การมีส่วนร่วมทำได้ง่ายขึ้น เพราะลดอุปสรรคด้านเวลา การเข้าถึงข้อมูล ฯลฯ ส่วนการศึกษาด้านรัฐสวัสดิการ นักวิชาการ เช่น Gosta Esping-Anderson ได้แบ่งรัฐสวัสดิการออกเป็น 3 แบบ คือ รัฐสวัสดิการเสรี โดยช่วยเหลือเฉพาะคนจนจริงๆ ให้ความสำคัญกับกลไกตลาด รัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยม โดยรัฐมีบทบาทในการให้สวัสดิการผูกกับอาชีพและสถานะ และ รัฐ

สวัสดิการแบบสังคมประชาธิปไตย โดยรัฐจะให้สวัสดิการทั่วหน้า เน้นความเท่าเทียม ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ เห็นว่า รัฐสวัสดิการอาจเกิดขึ้นได้ ภายใต้เงื่อนไข 3 ข้อ คือ 1) บริการฟรีหรือราคาถูกลงมาก 2) สงเคราะห์สังคมทั่วหน้า 3) เก็บภาษีหลายประเภทและอัตราสูง ทั้งนี้ รัฐสวัสดิการ (Welfare State) ไม่เหมือน สวัสดิการโดยรัฐ (state welfare) ส่วนบุญส่ง ชเลธร เห็นว่า ประเทศไทยไม่สามารถพัฒนาเป็นรัฐสวัสดิการได้อย่างเต็มรูปแบบดังเช่นประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ปัจจัยจำกัดด้านเศรษฐกิจและการคลัง ปัจจัยระบบราชการที่มีประสิทธิภาพต่ำ ปัจจัยแรงต้านจากกลุ่มผลประโยชน์ ปัจจัยด้านวัฒนธรรมสังคม เป็นต้น

ทั้งนี้ จากการศึกษาหลักหรือองค์ประกอบของประชาธิปไตยร่วมสมัย ผู้วิจัยพบว่า นักวิชาการแต่ละท่านให้ความเห็นของหลัก/องค์ประกอบของประชาธิปไตยร่วมสมัยที่มีทั้งส่วนที่เหมือนกันและส่วนที่ต่างกัน โดยภาพรวม หลัก/องค์ประกอบจะครอบคลุมถึง หลักอธิปไตยเป็นของประชาชน (People's Sovereignty) หลักสิทธิเสรีภาพ (Rights and Liberties) หลักความเสมอภาค (Equality) หลักนิติธรรม (Rule of Law) หลักความรับผิดชอบและการตรวจสอบ (Accountabilities and Transparency) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (Participation) หลักความเป็นอิสระของสื่อและการสื่อสาร (Freedom of Expression and Media) หลักความเป็นตัวแทน (Representative) หลักเสียงข้างมาก (Majority)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า หัวใจสำคัญของหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ทั้งนี้ การนำหลักการดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยม จำเป็นต้องอาศัยประชาธิปไตยดิจิทัลเป็นกลไกในการพัฒนา ทั้งนี้ หลัก/องค์ประกอบประชาธิปไตยอื่น ๆ ก็มีผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม เช่นกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยใดมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย จำเป็นที่จะต้องนำแนวคิดการแก้ไขปัญหามาประยุกต์ โดยวิเคราะห์ว่าปัญหาของนโยบายประชานิยมมาจากส่วนใด และเมื่อรู้ว่าปัญหาคืออะไร ก็ดำเนินการแก้ไขปัญหานั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนา ในเรื่องอริยสัจ 4 คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค คือ เมื่อรู้ปัญหาที่เกิดจากนโยบายประชานิยม (ทุกข์) แล้ว ก็จำเป็นต้องรู้ว่าสาเหตุที่เกิดปัญหาต่างๆทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองมาจากเพราะเหตุใด (สมุทัย) ทั้งนี้ เพื่อที่จะประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหานี้ (นิโรธ) และดำเนินการในรายละเอียดเพื่อแก้ปัญหานี้ (มรรค)

2.3 กรอบแนวคิดการวิจัย

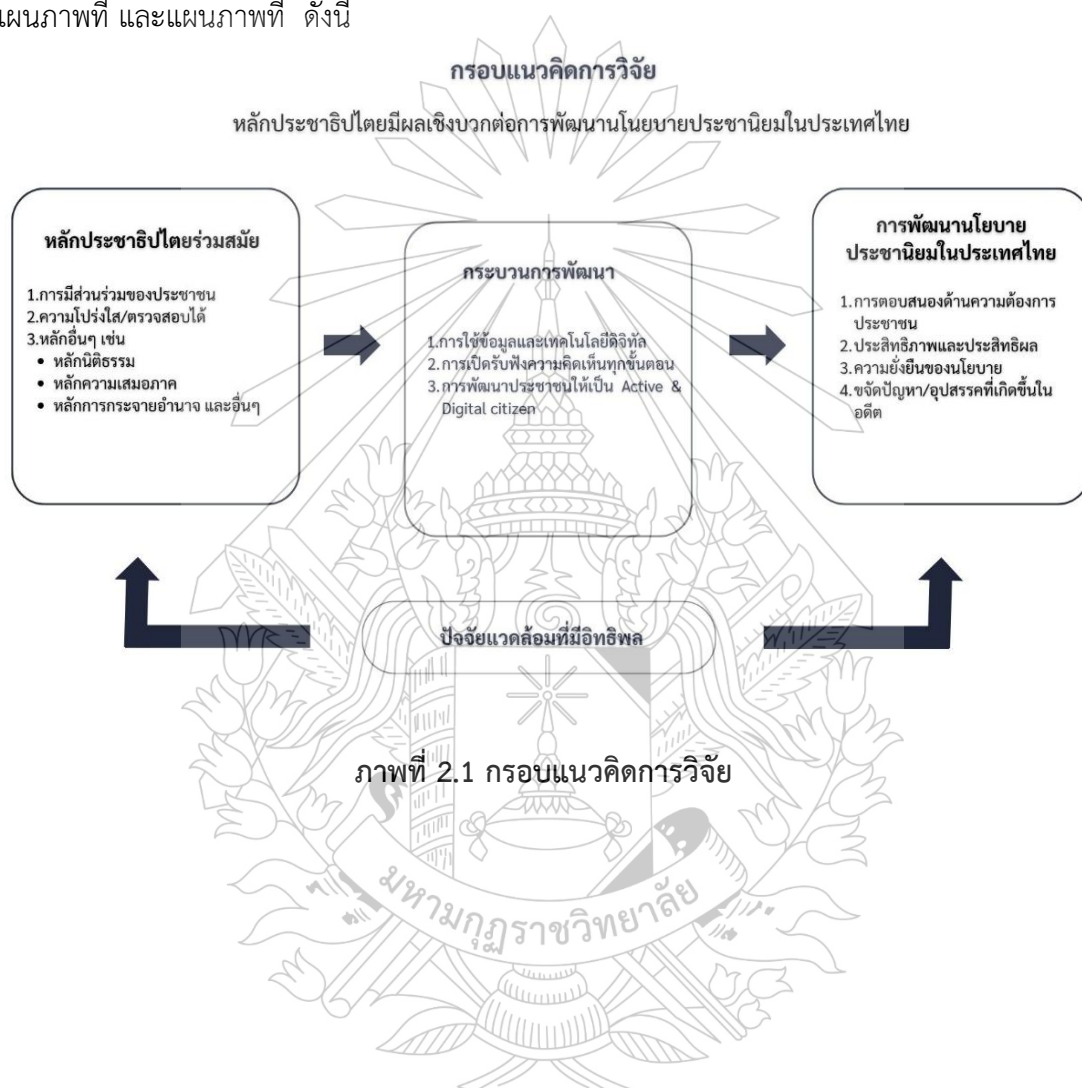
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย” จากการทบทวนเอกสารทางวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยและวัตถุประสงค์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานในการพิจารณาองค์ประกอบในเรื่องการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย โดยใช้หลักความสัมพันธ์และความเชื่อมโยง ได้แก่

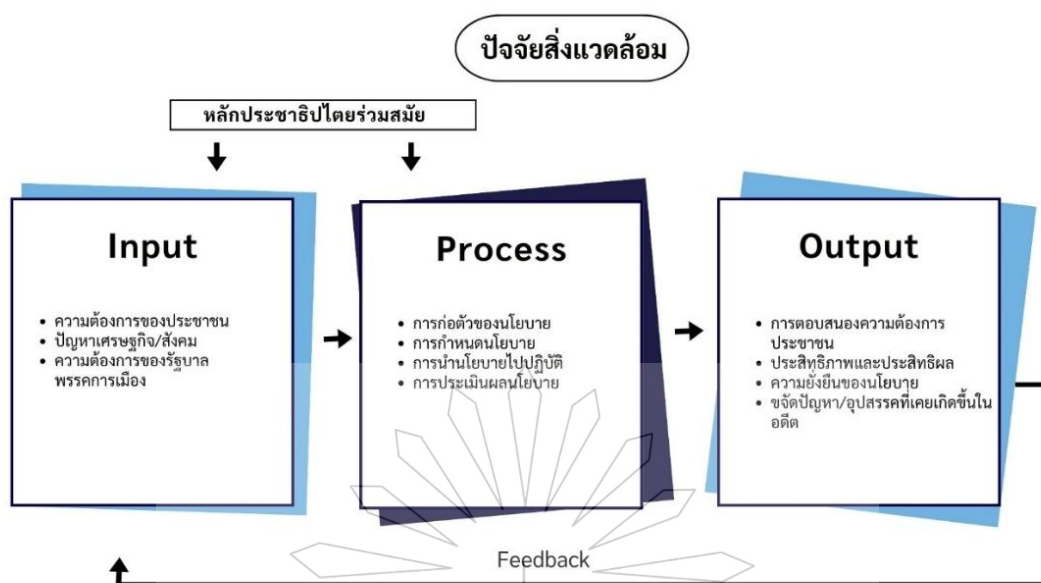
1) นโยบายประชานิยมในประเทศไทย ซึ่งมีประเด็นที่ใช้ในการศึกษา คือ (1) ความหมายของประชานิยมและนโยบายประชานิยม ภายใต้บริบทต่างๆ อาทิ อุดมการณ์ กลยุทธ์ทางการเมือง นโยบายสาธารณะ (2) ประชานิยมและนโยบายประชานิยมในต่างประเทศ ซึ่งมีประเด็นที่ใช้ในการศึกษา คือประสบการณ์ของการใช้นโยบายประชานิยมในต่างประเทศ ทั้งในละตินอเมริกา ยุโรป และในเอเชีย โดยพิจารณาผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ และ (3) แนวคิด/ทฤษฎีประชานิยมในมิติของนโยบายสาธารณะ เป็นการศึกษาใช้นโยบายประชานิยมเพื่อสร้างความเข้าใจในขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย และพิจารณาเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (4) วิวัฒนาการของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจถึงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับช่วงเวลา รัฐบาลที่นำนโยบายไปใช้ รูปแบบของนโยบายที่นำมาใช้ (5) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดประชานิยมในประเทศไทยและผลกระทบ ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการเกิดและแพร่ขยายของนโยบายประชานิยมในประเทศไทยและศึกษางานวิชาการต่างๆถึงผลกระทบของนโยบายประชานิยมที่เกิดขึ้นในมิติต่างๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในเชิงบวกและลบ (6) แนวทางในการพัฒนานโยบายประชานิยม เพื่อศึกษาจากข้อมูลว่ามีแนวทางหรือวิธีการใดที่จะทำให้ให้นโยบายประชานิยมตอบสนองต่อความต้องการประชาชน ส่งผลดีต่อประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และมีความยั่งยืน

2) ประชาธิปไตยร่วมสมัย ซึ่งมีประเด็นที่ใช้ในการศึกษา คือ (1) ความหมายของประชาธิปไตย เพื่อศึกษาและทำความเข้าใจในความหมายของประชาธิปไตย (2) พัฒนาการของระบอบประชาธิปไตย เพื่อทำความเข้าใจถึงวิวัฒนาการของระบอบการปกครองนี้ซึ่งมีต้นกำเนิดจากต่างประเทศจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งรวมถึงรูปแบบประชาธิปไตย (3) พัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทย โดยศึกษาวิวัฒนาการของประชาธิปไตยในส่วนของประเทศไทย (4) ประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นการศึกษาทำความเข้าใจถึงอิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย (5) แนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยการศึกษาองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน แนวคิด/ทฤษฎีในส่วนที่เป็นประชาธิปไตยดั้งเดิมและ แนวคิด/ทฤษฎีรวมทั้ง บริบท/กระแสที่มีผลต่อประชาธิปไตยในปัจจุบัน (6) หลัก/องค์ประกอบของประชาธิปไตย

ร่วมสมัย เป็นการพิจารณาถึงหลักสำคัญที่เป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน (7) ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยกับนโยบายประชานิยม เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ทำการศึกษาในงานวิจัยนี้

แนวทางการศึกษาดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลนำไปสู่รูปแบบหรือแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) และกรอบแนวคิดตามทฤษฎีระบบ ตามแผนภาพที่ และแผนภาพที่ ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดเชิงระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ได้แก่ วิธีการและขั้นตอนในการวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และบทสรุป

3.1 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1.1 การออกแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการศึกษาวิจัยจากเอกสาร หนังสือ งานวิจัย บทความและข้อมูลทางวิชาการ (Documentary Analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และ การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดของประเด็นต่างๆ และให้เกิดความครอบคลุมเนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพจะสามารถได้ข้อมูลเชิงลึกมากเพียงพอที่จะสามารถนำข้อมูลที่ได้มาดำเนินการวิเคราะห์เพื่อตอบคำถามการวิจัย และหาข้อสรุปสำหรับการวิจัยต่อไป

3.2 แหล่งข้อมูล

โดยเหตุที่การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงกำหนดแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าประกอบด้วย

1) ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัย อาทิ เอกสารงานวิจัย ตำราเรียน หนังสือบทความทางวิชาการ วารสาร ข้อคิดเห็น ที่เกี่ยวข้องกับการนโยบายประชานิยม และหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ทั้งจากเอกสาร และ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ จากในประเทศและต่างประเทศ

2) การให้สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 คน โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปยังกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งเชิงลึกและเชิงกว้างครอบคลุมในมิติต่างๆ จำนวน 5 กลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ (Bureaucrats & Implementers) กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง (Policy Makers & Political Actors) กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ (Academics & Experts) กลุ่มภาคประชาชน

และภาคประชาสังคม (Civil Society & Citizens) และกลุ่มสื่อมวลชนและนักสื่อสารการเมือง (Media & Political Communicators) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- กลุ่มข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ ประกอบด้วย ข้าราชการ และข้าราชการบำนาญ จำนวน 4 คน
- กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง ประกอบด้วย อดีตสมาชิกวุฒิสภา อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการธิการ จำนวน 3 คน
- กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ด้านเศรษฐศาสตร์ หรือรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน
- กลุ่มภาคประชาชนและภาคประชาสังคม อาทิ หอการค้าไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และผู้มีประสบการณ์การทำงานในภาคประชาสังคมอื่นๆ จำนวน 5 คน
- กลุ่มสื่อมวลชนและนักสื่อสารการเมือง จำนวน 2 คน

3) การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมทั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมในบางประเด็นซึ่งยังไม่สมบูรณ์ โดยกำหนดกลุ่มผู้สนทนา 2 กลุ่มประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ/อาจารย์ จำนวน 4 รูป/คน และ กลุ่มประชาชน/ภาคประชาสังคม จำนวน 4 คน รวม 8 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งในส่วนของการสัมภาษณ์นั้น ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) กล่าวคือ

3.3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้แบบสัมภาษณ์โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน กล่าวคือ ตอนที่หนึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ อาทิ ชื่อ ที่อยู่ อาชีพหลัก วุฒิ การศึกษา สถานที่สัมภาษณ์ ส่วนตอนที่สอง เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคำถาม ดังนี้

- (1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม
- (2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยม

- (3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยม
 - (4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัด
 - (5) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและปฏิบัติ
- ทั้งนี้ในแต่ละกลุ่มคำถามจะประกอบด้วยคำถามย่อยๆที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มนั้นๆ

3.3.2 การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ใช้แบบสัมภาษณ์โดยกำหนดประเด็นการสนทนาไว้ 5 ประเด็น ดังนี้

- (1) คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมในประเทศไทย โดยมีประเด็นย่อย อาทิ ความคิดเห็นของการส่งเสริมหรือขัดแย้งของประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม จุดแข็งจุดอ่อนของนโยบายประชานิยม
- (2) คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีประเด็นย่อย อาทิ ความคิดเห็นในเรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย กลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม แนวทางการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง งบประมาณแบบมีส่วนร่วมควรเริ่มจากส่วนกลางหรือท้องถิ่น
- (3) คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยมีประเด็นย่อย อาทิ ความคิดเห็นในเรื่องกลไกในการเสริมสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้เพื่อให้เกิดความยั่งยืน ใครควรมีบทบาทหลักในการประเมินนโยบาย การสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ระยะสั้นและระยะยาวควรทำอย่างไร
- (4) คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด โดยมีประเด็นย่อย อาทิ ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ผลของข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญห
- (5) คำถามเกี่ยวกับมุมมองเชิงอนาคต โดยมีประเด็นย่อย อาทิ แนวโน้มนโยบายใน 10 ปี ข้างหน้า เทคโนโลยีจะช่วยพัฒนานโยบายประชานิยมอย่างไร การป้องกันความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยี

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ กล่าวคือ

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลต้นทางจากหนังสือต่างประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของนโยบายประชานิยม เช่น หนังสือ “What is Populism?” ของ Jan-Werner Muller หนังสือ “Populism” ของ Benjamin Moffitt เป็นต้น

3.4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชานิยม และ

นโยบายประชานิยม ประชาธิปไตยและหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ตลอดจนรายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวข้อง

3.4.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งได้กำหนดหัวข้อที่สัมภาษณ์ไว้อย่างเป็นทางการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย (การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง) โดยทำการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์จำนวน 18 คน จากกลุ่มต่างๆจำนวน 5 กลุ่มดังกล่าวไว้ในแล้วในเรื่องกลุ่มตัวอย่าง ให้ข้อมูลในแต่ละเรื่อง โดยมีจุดมุ่งหมายของคำถามเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากที่สุด

3.4.4 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจากตัวแทนกลุ่มต่างๆ จำนวน 2 กลุ่ม รวม 8 รูป/คนประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ/อาจารย์ และ กลุ่มประชาชน/ภาคประชาสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

- (1) กำหนดบุคคลซึ่งจะมาสนทนากลุ่มจำนวน 8 รูป/คน โดยกำหนดแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)
- (2) ติดต่อประสานงานเพื่อเรียนเชิญบุคคลทั้ง 8 รูป/คน มาเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม
- (3) ประสานกับทางมหาวิทยาลัย เพื่อออกหนังสือเชิญ พร้อมแจ้งหัวข้อ แนวคำถามที่จะใช้ในการสนทนา ตลอดจน แจ้งสถานที่ วัน เวลา ในการสนทนา
- (4) จัดเตรียมข้อมูล เนื้อหา คำถามที่จะใช้ในการสนทนา
- (5) จัดเตรียมสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก เครื่องมือ/อุปกรณ์ต่างๆที่จำเป็นสำหรับใช้ในการสนทนากลุ่ม อาทิ ไมโครโฟน คอมพิวเตอร์ projector เครื่องบันทึกเสียง ในกรณีที่ผู้เข้าร่วมสนทนาไม่สะดวกในการเดินทาง ผู้วิจัยได้จัดเตรียมการเครื่องมือ/อุปกรณ์สำหรับการสื่อสารทางไกลในรูปแบบ Zoom Application เพื่ออำนวยความสะดวก
- (6) เมื่อเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” ในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) โดยมีรายละเอียดของวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- (1) ในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารทั้งปฐมภูมิ และ ทุตยภูมิ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ โดยการแบ่งกลุ่มข้อมูลที่เกี่ยวข้องออกเป็นส่วนของนโยบายประชานิยม และ หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย และจัดข้อมูลเป็นหัวข้อๆแยกย่อยออกไป ทั้งนี้ เพื่อให้สะดวกในการการศึกษา

วิเคราะห์ ง่ายต่อการตรวจสอบว่าในแต่ละหัวข้อมีข้อมูลหรือไม่และมากน้อยเพียงใด และเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์หาข้อสรุป โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2

(2) ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยจะใช้การจดบันทึกในข้อมูลที่สำคัญควบคู่การบันทึกเสียง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเสียงมาถอดคำพูด และจัดทำสรุปการสัมภาษณ์โดยนำเฉพาะข้อมูลการให้สัมภาษณ์และความเห็นของแต่ละท่านในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัย และคำถามที่สอบถามซึ่งสะท้อนถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัยแต่ละเรื่อง มาใช้ในการวิเคราะห์

(3) ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล จะคำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่นๆได้

(4) ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์และสรุปผล ในกรณีที่พบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม และข้อสมมติฐานการวิจัย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงไม่สอดคล้องกันเอง หรือไม่สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรมและข้อสมมติฐานการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์เพื่อหาสาเหตุของความไม่สอดคล้อง เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาข้อสรุปในขั้นตอนต่อไป

3.6 สรุป

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดเก็บข้อมูลจากข้อมูล ปฐมภูมิ ทดัยภูมิ ประกอบกับ การจัดเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งมาจากกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มข้าราชการและผู้ปฏิบัติงานภาครัฐ กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มภาคประชาชนและภาคประชาสังคม และกลุ่มสื่อมวลชนและนักสื่อสารการเมือง รวมจำนวน 18 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) โดยผู้วิจัยกำหนดตัวแทนจากกลุ่มต่างๆข้างต้นแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 8 คน ทั้งนี้ ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ เพื่อเปรียบเทียบกับสมมติฐานการวิจัย และสรุปผลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์นโยบายประชานิยม หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย และ การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาทั้งในส่วนของการค้นคว้าเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากส่วนต่างๆ มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ โดยคำนึงถึงบริบทและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษา โดยโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย และวัตถุประสงค์ในการที่จะวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะที่เหมาะสมและเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยม รวมทั้งองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ โดยในบทนี้ ได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ

- 4.1 ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล
- 4.2 ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง และผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผลสรุป

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” นั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ซึ่งมาจากกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มข้าราชการและผู้บริหารงานภาครัฐ กลุ่มภาคประชาชนและภาคประชาสังคม และกลุ่มสื่อมวลชนและนักสื่อสารการเมือง โดยมีรายละเอียดคำถามแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นคือ

- 4.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม
- 4.1.2 ประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย
- 4.1.3 ประเด็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย
- 4.1.4 ประเด็นเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด
- 4.1.5 ประเด็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.1.1 ประเด็นเกี่ยวกับความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 12 มีนาคม 2569) เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นรูปแบบประชาธิปไตยในโลกปัจจุบัน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางสังคม เน้นการมีส่วนร่วมได้ในทุกมิติ ส่วนนโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่เข้าถึงประชาชนฐานรากโดยตรง เห็นผลเร็วจับต้องได้ ได้รับความนิยมทางการเมืองสูง แต่มีประเด็นเรื่องภาระงบประมาณและความยั่งยืนทางการคลัง ประชาธิปไตยร่วมสมัยไม่ได้มีข้อห้ามเรื่องประชานิยม ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมทั้งความเท่าเทียมในทุกมิติ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย” มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของ “ประชาชน” ที่ไม่ใช่แค่การไป “เลือกตั้งในคูหา” เพียงไม่กี่วันเท่านั้นแล้ว “ประชาชน” ก็หมดสิทธิในการแสดงความคิด-ความเห็น-การแสดงออก แต่ “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” จะเปิดโอกาสให้ “ประชาชน” มีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ความเห็นในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่อง “นโยบายที่สำคัญ” และเป็นประโยชน์ต่อ “สังคมโดยรวม” และเป็นหลักประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบัน ส่วน “ประชานิยม” ถือเป็นแนวคิดหรือกลยุทธ์ทางการเมืองของบรรดาพรรคการเมือง และนักการเมือง ที่เน้นการตอบสนองความต้องการ-การเอาอกเอาใจประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะ “กลุ่มรากหญ้า” เพื่อต้องการ “คะแนนนิยม” และ “คะแนนเสียง” ให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ มาเลือกหรือลงคะแนนให้ตัวเอง และส่วนใหญ่ “ประชานิยม” จะมุ่งเน้นการแจกเงิน หรือให้สวัสดิการต่างๆ โดยระยะแรก...อาจส่งผลดีในการลดความเหลื่อมล้ำ ทำให้ “ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย” พึงพอใจและได้ประโยชน์ แต่จะส่งผลเสียในระยะยาว หาก “นโยบายประชานิยม” ในแต่ละเรื่อง ขาดความรอบคอบในการคิด โดยเฉพาะการหา “รายได้” มาเข้าประเทศ ทั้งนี้ประชาธิปไตยร่วมสมัย” มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดความคิด หรือการนำเสนอความเห็นทางการเมือง ผ่านเครือข่ายทางสื่อสารมวลชน โซเชียลมีเดีย และช่องทางต่างๆ เพื่อให้ได้แนวคิด แนวทาง ข้อเสนอที่ผ่านการถ่วงถ่วงเบื้องต้นให้ตกผลึก และมีรายละเอียดที่ชัดเจนพอสมควร ในขณะที่ “ประชานิยม” ที่พรรคการเมืองและนักการเมือง มุ่งเน้นแต่ “การแจก-การเสนอว่าจะให้” กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย-กลุ่มรากหญ้า-กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อหวังคะแนนเสียงเป็นผลลัพธ์สำคัญ โดย “นโยบายประชานิยม” หลายอย่างก่อให้เกิดผลเสียกับประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดเก็บรายได้เข้าประเทศ ที่อาจไม่สอดคล้องกับ “รายจ่าย” ของแต่ละนโยบายประชานิยม อีกทั้งยังเป็นการสอนให้ “ประชาชน” มุ่งแต่จะ “รับของแจก-อยากได้ของฟรี” จนอาจไม่สนใจหรือคิดที่จะทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือตัวเองและครอบครัว จึงควรให้ความสำคัญกับการ

แก้ไขเป็นอันดับต้นๆ โดยนำเสนอ “หลักคิด-แนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ” พร้อมกับเปิดโอกาสให้ “ประชาชน” มีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ความเห็น และแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องนั้นๆ อย่างเต็มที่ หรืออีกนัยหนึ่ง พรรคการเมืองหรือนักการเมือง อาจมอบหมายให้หน่วยราชการต่างๆ ที่ตัวเองควบคุมดูแล เป็นผู้ดำเนินการในการจัดให้ “ประชาชน” มีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ความเห็น และแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ ผ่านเครือข่าย ช่องทางของหน่วยราชการนั้นๆ ที่พึงมี เพราะจะทำให้ “บทสรุป” ของความคิด-ความเห็นในเรื่องนั้นๆ พุ่งเป้าได้ตรงจุด และตรงกลุ่มเป้าหมาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นระบบการปกครองที่มีตัวแทนของประชาชนถูกคัดเลือกเข้าไปบริหารประเทศ โดยคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม และในระหว่างการบริหารนั้นประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารผ่านระบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมสามารถมีการตรวจสอบได้ ขณะที่นโยบายประชานิยมของไทยนั้น เห็นว่าไม่มีความแตกต่างในแนวคิดกับประเทศต่าง ๆ ที่ใช้มาก่อน ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย อาทิ โครงการรักษา 30 บาททุกโรคของชิลี โครงการบ้านราคาถูกให้ประชาชนของรัสเซีย หรือการแปลงทรัพย์สินเป็นทุนของเม็กซิโก รวมทั้งการแจกเงินให้ประชาชนที่ประเทศเกือบทั่วโลกใช้ในยามวิกฤติ และส่วนมากใช้ในระยะสั้น แต่ประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยอาจเปลี่ยนรูปแบบ ชื่อเรียก และที่สำคัญกลับเพิ่มขึ้นในจำนวนและงบประมาณที่ใช้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม นั้น เห็นว่าประชาธิปไตยคือหลักการในการปกครอง ส่วนนโยบายคือเครื่องมือเพื่อการปกครอง ความสัมพันธ์อยู่ในมิติของการใช้ประโยชน์จากนโยบายเพื่อเป็นเครื่องมือของนักการเมืองเพื่อให้สามารถครองใจและได้รับความนิยมจากประชาชน ดังนั้นต้องกำหนดบทบาทที่และความรับผิดชอบของประชาชนให้ชัดเจน ซึ่งรัฐธรรมนูญปัจจุบันก็มีอยู่ เช่น หน้าที่ในการมีส่วนร่วมลงคะแนนเลือกตั้ง และบทความรับผิดชอบ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 15 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยพัฒนามาจากประชาธิปไตยผ่านตัวแทน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น มากกว่าการเลือกตัวแทนเข้าสภา โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยตรงมากขึ้นในเรื่องที่จะมีผลต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง โดยมีลักษณะสำคัญคือ (1) เน้นการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทิศทางและการปฏิบัติทางการเมือง (2) การกระจายอำนาจและทรัพยากรให้ประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ให้มีความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย (4) การเมืองภาคประชาชน ส่งเสริมพลังชุมชนและบทบาทประชาชน ส่วนประชานิยมในบริบทประเทศไทย เห็นว่า มัก

ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนเลือกผู้แทนของตนเข้าสภา นโยบายประชานิยมในไทยจึงมีลักษณะตอบสนองความต้องการของชนชั้นรากหญ้าในระยะสั้นและไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถของชนชั้นรากหญ้าในการต่อยอดเพื่อสร้างผลผลิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว เมื่อมองในเชิงอุปสงค์อุปทาน มุมมองด้านอุปสงค์ก็คือประชาชนมีแนวโน้มต้องการได้รับผลประโยชน์ที่จับต้องได้และเกิดขึ้นทันที ขณะที่ในแง่อุปทาน นักการเมืองและรัฐบาลมักจะใช้นโยบายประชานิยมแบบทำได้ทันที ด้วยเหตุผลที่การเป็นรัฐบาลมีวาระแค่ 4 ปีหรือน้อยกว่า และระบบตรวจสอบของสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่วงดุลของไทยไม่เข้มแข็งพอ ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่า มีความสัมพันธ์เพราะหลักของประชาธิปไตยร่วมสมัย ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นส่วนประกอบสำคัญในการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ แนวทางที่จะให้เข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม ต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างช่องทางในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลที่ย่างและเป็นปัจจุบัน ให้เสรีภาพกับประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นรูปแบบและแนวปฏิบัติของประชาธิปไตยตามบริบทโลกปัจจุบัน ซึ่งมาจากการพัฒนาและปรับตัวจากประชาธิปไตยแบบดั้งเดิมให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง รวมไปถึงภูมิรัฐศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ขณะที่นโยบายประชานิยมในประเทศไทยมุ่งตอบสนองความต้องการที่เห็นผลระยะสั้นมากกว่าการเติบโตหรือความมั่นคงระยะยาว เน้นการกระตุ้นการบริโภคระยะสั้น โดยเป็นการกระตุ้นที่มีได้นำไปสู่การเติบโตหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวอย่างชัดเจน ตัวอย่างนโยบายประชานิยมที่มีลักษณะดังกล่าวจะรวมถึงนโยบายต่าง ๆ ที่มุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือน เช่น คนละครึ่ง แจกเงิน 10,000 บาท ลดค่าไฟ ชำรุดไฟฟ้าฟรี เป็นต้น เป็นนโยบายมีลักษณะตอบสนองหรือเชื่อมโยงกับฐานเสียงทางการเมืองอย่างชัดเจน รวมทั้งนโยบายประชานิยมที่ใช้ก่อกวนหวังในการเพิ่มคะแนนเสียงทางการเมืองเป็นหลักด้วย เป็นนโยบายที่เป็นที่นิยมในพรรคการเมืองส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีผลต่อการถ่วงดุลการคลังและหนี้สาธารณะซึ่งมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในระยะยาวก็ตาม รวมทั้งเป็นนโยบายที่เน้นการบริโภค โดยมีได้ช่วยกระตุ้นโดยตรงทั้งการลงทุนหรือการจ้างงาน ซึ่งจะนำไปสู่รายได้ภาครัฐที่เพิ่มขึ้นผ่านการจัดเก็บภาษี การใช้นโยบายประชานิยมอย่างต่อเนื่องที่ผ่านมาทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณมากมายเพื่อการจัดสรรโครงการลงทุนอื่น ๆ ที่มีผลดีในระยะยาว ซึ่งประชาธิปไตยร่วม

สมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือสำคัญของนักการเมืองในการเข้าสู่อำนาจรัฐ ทำให้นโยบายประชานิยมกลายเป็นเครื่องมือหลักของนโยบายในการเลือกตั้ง ซึ่งนำไปสู่ประชาธิปไตยร่วมสมัยในปัจจุบัน นอกจากนี้ นโยบายประชานิยมช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะกลุ่มรากหญ้าจะคาดหวังให้พรรคการเมืองที่เข้าสู่อำนาจรัฐหลังเลือกตั้งให้ออกนโยบายประชานิยมที่สัญญาไว้ ดังนั้นจึงควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้มากขึ้น เพื่อให้เข้าใจว่าประชาธิปไตยประกอบด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชน ภาคประชาชนจะต้องสามารถตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ และให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิและพึงเสียงของเสียงข้างน้อย (Minority Vote) ด้วย รวมทั้งต้องลดการสร้างค่านิยมทางการเมืองโดยขาดความยั่งยืน ต้องพัฒนาความรู้ทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน และส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้สามารถประเมินนโยบายประชานิยมได้อย่างรอบด้าน รวมทั้งออกแบบนโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีกลไกประเมินผลและปรับปรุงนโยบายอย่างชัดเจน อีกทั้งจะต้องคำนึงถึงวินัยการคลังและความคุ้มค่าในระยะยาวด้วย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นแนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่พัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทโลกปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการใช้อำนาจรัฐภายใต้หลักนิติธรรม ไม่จำกัดเฉพาะการเลือกตั้ง แต่ครอบคลุมกระบวนการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะ ส่วนจุดเด่นของนโยบายประชานิยมไทย เป็นนโยบายที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนมากของประเทศในระยะสั้น เพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองให้นักการเมืองได้เข้าไปบริหารงบประมาณประเทศ โดยนโยบายดังกล่าวอาจเป็นประโยชน์กับประเทศชาติ แต่ในหลายกรณีนโยบายประชานิยมมุ่งเน้นเพียงคะแนนเสียง ขาดการคำนึงถึงวินัยทางการคลัง ความคุ้มค่า และผลกระทบในระยะยาว ส่งผลให้เกิดภาระต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ ประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับนโยบายประชานิยม เนื่องจากนโยบายถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองภายใต้การเลือกตั้ง หากขาดหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย นโยบายประชานิยมอาจกลายเป็นเพียงเครื่องมือทางการเมือง แต่หากนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ จะช่วยเพิ่มความชอบธรรม และความยั่งยืนของนโยบาย ดังนั้น ควรปรับมุมมองต่อนโยบายประชานิยมจาก “นโยบายเอาใจประชาชน” ที่ไปเน้นในเรื่องการหาเสียงและแจกเงินที่ไม่เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างความสามารถการแข่งขันของชาติ เป็น “นโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด”

ภายใต้ความต้องการระยะยาวที่ทำให้คงปริมาณในอนาคต สร้างนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วม กำหนดไปสู่หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและความรับผิดชอบทางนโยบาย ควรส่งเสริมความเข้าใจว่า ประชาชนมิใช่เพียงการแจกจ่ายผลประโยชน์ แต่ต้องผสมผสานกับหลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนตามแนวคิดประชาธิปไตยร่วมสมัย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เน้นให้ความสำคัญกับสิ่งที่ประชาชนหรือสังคมต้องการ หรือประชาชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการออกนโยบายต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้บริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมคิดและต้องการ ขณะที่นโยบายประชานิยมในบริบทของประเทศไทยมีจุดเด่นสำคัญคือการเน้นการแจกเงินให้ประชาชนเป็นหลัก เพื่อเรียกคะแนนเสียงคะแนนนิยมให้กับพรรคการเมืองของตนเอง โดยไม่ชัดเจนว่าจะสามารถหาแหล่งเงินได้อย่างไร ทั้งนี้ เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์กับนโยบายประชานิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากนโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่เน้นความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น พรรคการเมืองต้องกำหนดนโยบาย เพื่อให้นโยบายออกมาตรงใจกับประชาชนมากที่สุด และพรรคการเมืองก็จะได้รับคะแนนเสียง ความนิยมมากขึ้น นำไปสู่การชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมให้ประชาชนเข้าใจก่อน โดยสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจดังกล่าว เพื่อความรวดเร็ว และสามารถเผยแพร่ความรู้ได้กว้างขวางมากขึ้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยไม่ใช่เพียงระบบการเลือกตั้งหรือการได้มาซึ่งอำนาจทางการเมืองผ่านเสียงข้างมากเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบของรัฐ และการเปิดพื้นที่ให้ความคิดเห็นที่หลากหลายสามารถเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายได้จริง ประชาธิปไตยในยุคปัจจุบันยังได้รับอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น ความคาดหวังต่อธรรมาภิบาลและความโปร่งใสของรัฐที่สูงขึ้น การให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียม และความหลากหลายทางสังคม นอกจากนี้ ผมมองว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยยังเน้นแนวคิดเรื่อง deliberative democracy หรือประชาธิปไตยเชิงปรึกษาหารือ มากขึ้น คือการให้ประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และรัฐ มีพื้นที่แลกเปลี่ยนเหตุผลก่อนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและทำให้นโยบายมีความยั่งยืนมากขึ้น

ในบริบทภาคเอกชน เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยยังหมายถึง การเปิดให้ stakeholder หลายฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายสาธารณะ เพราะนโยบายจำนวนมากส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ การลงทุน และการดำเนินธุรกิจโดยตรง หากกระบวนการมีส่วนร่วมดี ก็จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้จริง ขณะที่นโยบายประชานิยมในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีแรงขับเคลื่อนจากการแข่งขันทางการเมืองค่อนข้างสูง ทำให้นักการเมืองมักให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระยะสั้นหรือการสร้างคะแนนนิยมเป็นหลัก ไม่คำนึงผลในระยะยาว สิ่งซึ่งน่ากังวล คือ หากนโยบายประชานิยมเน้นเพียงการอุดหนุนหรือการโอนทรัพยากรโดยไม่ได้สร้างศักยภาพในการหารายได้หรือเพิ่มผลิตภาพของประชาชนในระยะยาว ก็อาจทำให้เกิดภาวะพึ่งพิงรัฐมากขึ้น และลดแรงจูงใจในการพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของตนเอง ในระยะยาว สิ่งนี้อาจนำไปสู่ภาระทางการคลังที่เพิ่มขึ้น รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณในการลงทุนเชิงโครงสร้าง เช่น การศึกษา นวัตกรรม หรือโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มองว่านโยบายประชานิยมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เพราะในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะช่วงเศรษฐกิจชะลอตัวหรือเกิดวิกฤต นโยบายลักษณะนี้สามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและกระตุ้นเศรษฐกิจได้ เพียงแต่ควรออกแบบให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เช่น การสร้างทักษะอาชีพ การสนับสนุนผู้ประกอบการ หรือการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ ความท้าทายคือการต้องหาสมดุลระหว่าง การตอบสนองความต้องการของประชาชนในระยะสั้นกับการรักษาวินัยการคลังและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว รวมถึงการเปลี่ยนนโยบายจาก “การพึ่งพา” ไปสู่ “การเสริมศักยภาพ” ของประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ทั้งนี้ เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างชัดเจน เพราะในระบบประชาธิปไตย นักการเมืองจำเป็นต้องได้รับความชอบธรรมผ่านเสียงของประชาชน จึงเป็นเรื่องปกติที่นโยบายสาธารณะจะพยายามตอบสนองความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนในวงกว้าง ซึ่งนโยบายประชานิยมก็เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางนโยบายที่สะท้อนพลวัตดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในบริบทประชาธิปไตยร่วมสมัย ความสัมพันธ์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแข่งขันทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพของข้อมูลข่าวสาร และกลไกตรวจสอบถ่วงดุลด้วย รวมทั้งการมีกลไกสถาบันที่เข้มแข็ง เพื่อให้นโยบายประชานิยมจะได้ถูกออกแบบอย่างรอบคอบและคำนึงถึงความยั่งยืนมากขึ้น ในมุมมองภาคเอกชน เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยที่มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สามารถช่วยให้การออกแบบนโยบายประชานิยมมีความสมดุลมากขึ้น เช่น การรับฟังข้อมูลจากภาคธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนหลายกลุ่ม จะช่วยให้นโยบายไม่เพียงสร้าง

ความนิยม แต่ยังสามารถสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ด้วย การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมควรเริ่มจากการทำให้สังคมมองเรื่องเหล่านี้รอบด้านมากขึ้น ไม่ใช่มองเพียงในแง่การแข่งขันทางการเมืองหรือผลประโยชน์ระยะสั้น แต่ควรเข้าใจถึงผลกระทบในระยะยาวต่อเศรษฐกิจ สังคม และความสามารถในการพัฒนาประเทศด้วย โดยการ ส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ เพื่อการประเมินนโยบายก็จะต้องมีความรอบคอบและมองระยะยาวมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัยควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับการออกแบบนโยบายควรมุ่งไปสู่การเสริมศักยภาพของประชาชนมากกว่าการช่วยเหลือเป็นครั้งๆ และสุดท้าย ความโปร่งใสของข้อมูลและการติดตามประเมินผลนโยบายเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ประชาชนเข้าใจข้อเท็จจริง สามารถตรวจสอบนโยบายได้ และทำให้การตัดสินใจ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเกี่ยวข้องกับบริบทของโลกและปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เมื่อมาดูบริบทในประเทศไทย การบริหารประเทศจากนโยบายรัฐบาลเพียงอย่างเดียวย่อมไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ครอบคลุม เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะรวมถึง การตรวจสอบถ่วงดุลจึงเป็นสิ่งสำคัญ นโยบายประชานิยมในบริบทของประเทศไทยมีลักษณะที่เน้นผลลัพธ์เร่งด่วน มักเป็นมาตรการระยะสั้น ไม่เน้นความมั่นคงระยะยาว มุ่งเน้นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและเกษตรกร เช่น การพักหนี้ การลดค่าโดยสารขนส่งสาธารณะ ลดค่าน้ำ-ค่าไฟ การตรึงราคาน้ำมัน โครงการคนละครึ่ง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เงินดิจิทัลวอลเล็ต รถคันแรก การแทรกแซงราคาพืชผลการเกษตร โครงการประกันรายได้เกษตรกร นโยบายประชานิยมช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและลดความเหลื่อมล้ำเฉพาะหน้ารวดเร็วได้ดี แต่สร้างภาระผูกพันทางการคลังระยะยาว หากไม่มีการหารายได้ใหม่ๆ มาสนับสนุน ขณะเดียวกัน เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือในระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ระบบเลือกตั้ง พรรคการเมืองจำเป็นต้องหาเสียงเพื่อชนะใจคนส่วนใหญ่ (Majority) ด้วยการนำเสนอประชานิยมที่ประชาชนถูกใจ นโยบายประชานิยมจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนจึงต้องเข้าใจการเมืองในยุคปัจจุบัน และต้องร่วมคิดและมีส่วนร่วม เนื่องจากนโยบายประชานิยมเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย ประชาชนจึงต้องสามารถเป็นกลไกร่วมตรวจสอบ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า การเมืองไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะการขยายตัวของแนวคิด “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” ควบคู่ไปกับการใช้นโยบายประชานิยมอย่างเป็นระบบ การพัฒนาดังกล่าวสะท้อนทั้งความพยายามในการตอบสนองความต้องการของประชาชน และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยไทย โดยมีนโยบายประชานิยมเป็นทั้งพลังขับเคลื่อนและข้อจำกัดในเวลาเดียวกัน หากประเทศไทยสามารถสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของประชาชนกับการเสริมสร้างสถาบันประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง จะช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีความมั่นคงยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น ขณะที่นโยบายประชานิยมในประเทศไทยมีจุดเด่นที่การตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างรวดเร็วและเป็นรูปธรรม ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนจำนวนมาก และสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม จุดเด่นเหล่านี้ก็มาพร้อมข้อจำกัด หากขาดการออกแบบเชิงโครงสร้างและกลไกตรวจสอบที่เข้มแข็ง อาจส่งผลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและการพัฒนาการของประชาธิปไตยในระยะยาว โดยสรุปนโยบายประชานิยมมีจุดเด่นคือ 1.นโยบายประชานิยมของไทยมักเน้นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันของประชาชนโดยตรง จึงได้รับการตอบรับอย่างรวดเร็ว 2.มุ่งเน้นการขยายบทบาทรัฐจากผู้กำกับดูแลไปสู่ผู้จัดสรรสวัสดิการ ทำให้กลุ่มประชาชนฐานรากและกลุ่มเปราะบางเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานมากขึ้น 3.ในบริบทการเมืองไทยที่สถาบันประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็ง นโยบายประชานิยมถูกใช้เพื่อสร้างความนิยมและความชอบธรรมให้รัฐบาลหรือพรรคการเมือง โดยอาศัยความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้นำกับประชาชน มากกว่าการพึ่งพากลไกสถาบัน 4.นโยบายประชานิยมในไทยมักถูกออกแบบและดำเนินการจากส่วนกลาง โดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดกรอบนโยบายหลัก ขณะที่ท้องถิ่นมีบทบาทเชิงปฏิบัติจำกัด ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกแบบนโยบายยังไม่ลึกซึ้ง 5.ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โอกาส และการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้นโยบายประชานิยมกลายเป็นกลไกสำคัญในการ “ชดเชย” ช่องว่างดังกล่าว แม้จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างได้ทั้งหมด แต่ช่วยบรรเทาความไม่พอใจและลดแรงกดดันทางสังคมในระยะสั้น ในประเทศไทยประชาธิปไตยร่วมสมัยเปิดพื้นที่ให้ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มฐานรากและชนชั้นกลางระดับล่าง มีบทบาทและเสียงทางการเมืองมากขึ้น นโยบายประชานิยมจึงทำหน้าที่เป็น กลไกเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนโดยตรง ผ่านนโยบายที่ตอบโจทยชีวิตประจำวัน นโยบายประชานิยมเป็นหนึ่งใน “เครื่องมือ” ที่ทำให้ประชาธิปไตยร่วมสมัยของไทยมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตามในบริบทการเมืองไทยที่สถาบันประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็ง นโยบายประชานิยมมักถูกใช้ควบคู่กับการรวมศูนย์

อำนาจและการสื่อสารทางการเมืองแบบผู้นำเป็นศูนย์กลาง ในลักษณะนี้ประชาชนนิยมอาจกลายเป็นปัจจัยที่บ่อนทำลายคุณภาพของประชาธิปไตยโดยรวมสมัย มากกว่าการเสริมสร้างให้เข้มแข็ง ทำให้ปัจจุบันความท้าทายสำคัญของประเทศไทย คือการทำให้ประชาธิปไตยโดยรวมสมัยทำหน้าที่เป็น กรอบกำกับนโยบายประชานิยม ไม่ใช่ปล่อยให้ประชานิยมครอบงำระบบการเมือง ข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับประเทศไทย คือการทำให้ประชาธิปไตยโดยรวมสมัยเป็น “กรอบคิด” ในการกำกับนโยบายประชานิยม ไม่ใช่ปล่อยให้ประชานิยมครอบงำการเมือง การสร้างความเข้าใจที่รอบด้าน การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ และสถาบันประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จะช่วยให้การเมืองไทยสามารถตอบสนองประชาชนได้อย่างเป็นธรรม มีเสถียรภาพ และยั่งยืนในระยะยาว

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ นอกจากการยึดเสียงข้างมากแล้ว ยังคำนึงถึงบริบทแวดล้อมของภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เช่น โลกในยุคดิจิทัล AI เงินดิจิทัล ข้อมูลทาง Social รวมทั้ง สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น gender ที่รวมถึง LGBT สภาพการณ์ของ climate change ที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคน เป็นต้น ส่วนนโยบายประชานิยมของไทย มีจุดเด่นที่การแย่งชิงฐานเสียงทางการเมืองเพื่อให้พรรคตนเองได้คะแนนนิยม สุดท้าย คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นรัฐบาล รวมทั้ง การทุจริต คอร์รัปชัน การใช้เส้นสายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในธุรกิจของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนเสพติดประชานิยม และประชาชนจะขาดความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อหาเลี้ยงตนเอง แต่จะรอเงินจากนโยบายประชานิยมในการเลี้ยงชีพแทน ทั้งนี้ มองว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน เพราะการดำเนินชีวิตของประชาชนในสมัยนี้ตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ เช่น Social Media ระบบ Digital ต่างๆ ดังนั้น นโยบายประชานิยมสามารถแทรกซึมผ่านสื่อดิจิทัลและแทรกซึมการรับรู้ของประชาชน เห็นว่า ต้องทำความเข้าใจโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ให้เข้าใจถึงคำว่าประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทของความเป็นปัจจุบัน รวมทั้งนโยบายประชานิยมซึ่งมีทั้งจุดเด่นจุดด้อย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน แต่เป็นการปรับตัวเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของประชาชน มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การตรวจสอบ การใช้อำนาจรัฐ และการรับรองสิทธิเสรีภาพ และนโยบายประชานิยมในขณะนี้ เป็นการแจกแจงอย่างเดียว ขาดความยั่งยืน ซึ่งจะเป็นอันตรายในอนาคต แต่ที่มีจุดเด่น คือ เป็นการกระจายทรัพยากรตรงสู่ประชาชน ผ่านโครงการที่เห็นผลเร็ว เช่น 30 บาทรักษาทุกโรค และเน้นกลุ่มเป้าหมาย

ระดับล่าง ประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ประชาธิปไตยร่วมสมัยยังเป็นลักษณะประชาธิปไตยแบบที่เป็นตัวแทนที่มาจากพรรคการเมืองส่งผู้แทนของตนในการเลือกตั้ง ดังนั้น ทุกพรรคการเมือง มีการแจก การแถม ทำให้แต่ละพรรคกลัวเสียคะแนนเลยทำด้วยนโยบายประชานิยม เป็นเครื่องมือหาเสียงทางการเมือง ดังนั้น จึงต้องทำให้อำนาจอธิปไตยเป็นของทุกคนอย่างจริงจังและทั่วถึง ส่วนในเรื่องของนโยบายประชานิยม ต้องคำนึงว่าทำได้จริงหรือไม่ งบประมาณมีหรือไม่ และต้องเป็นนโยบายที่ยั่งยืน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นหลักการประชาธิปไตยที่รับฟังความคิดเห็นของทุกคนทั้งผู้เห็นต่างและเสียงส่วนใหญ่ โดยมีการบูรณาการในหลากหลายมิติ ทั้งรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศสามารถปรับตัวให้เข้ากับภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่นโยบายประชานิยม เป็นนโยบายที่พรรคการเมืองเน้นเป็นเครื่องมือในการหาเสียง โดยพยายามดึงดูดกลุ่มคนรากหญ้า แต่ส่งผลดีในระยะสั้นมากกว่าในระยะยาวทั้งนี้ เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน และนโยบายประชานิยมที่ดีจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมประชาธิปไตยร่วมสมัย เช่น นโยบายที่ช่วยให้ผู้สูงวัยและมีรายได้น้อยเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ จึงควรเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้ โดยการทำความเข้าใจกับครู อาจารย์ เพื่อให้สร้างองค์ความรู้ และปลูกฝังความเข้าใจที่ถูกต้องกับนักเรียน นักศึกษา และให้ความรู้กับสื่อมวลชนเพื่อให้ความรู้กับกลุ่มประชาชนทั่วไป

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ที่เรามี และเข้าใจว่านโยบายประชานิยมในประเทศไทย เป็นการให้เฉพาะกลุ่ม มุ่งหวังผลทางการเมืองมากกว่าการให้ความสนใจในเรื่องประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของนโยบายว่าจะยั่งยืนหรือไม่ เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ ไม่ค่อยเห็นด้วยกับประชานิยมในปัจจุบัน โดยที่ประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ประชาธิปไตยคือการให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียง โดยประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ดังนั้น พรรคการเมืองต้องเสนอนโยบายเพื่อดึงดูดให้ประชาชนลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปผลักดันนโยบายของพรรคการเมืองนั้นๆ นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ในแง่ของการให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูล เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบนโยบายได้ ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูลได้โดยง่าย เผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ

ประชาธิปไตยร่วมสมัย และนโยบายประชานิยม และเสริมสร้างให้ผู้มีอำนาจรัฐให้ความสำคัญของการกำหนดนโยบายประชานิยมเพื่อให้ผลในระยะยาวอย่างยั่งยืนมากกว่าการเน้นแต่ระยะสั้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นประชาธิปไตยแบบไม่ใช่แบบ Classic แต่มีความเป็นปัจจุบันและมีความสอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ส่วนประชานิยมในเชิงนโยบายของไทยนั้น มีความเห็นว่านโยบายประชานิยมของไทยยังถูกนำมาใช้เพื่อเป้าหมายการสร้างความนิยมทางการเมืองมากเกินไป ทำให้จุดดี จุดเด่นของแนวคิดประชานิยมถูกกลดทอนไป ทั้งนี้มองว่าความสัมพันธ์ของประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม เป็นเรื่องของปรัชญาความคิดที่นำมาผสมกันในการเมือง กล่าวคือ ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงแนวการปกครองของระบอบประชาธิปไตยไปตามยุคสมัยที่เป็นปัจจุบัน ส่วนนโยบายประชานิยมเป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารประเทศทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ การนำนโยบายประชานิยมมาใช้ จึงเป็นการลดช่องว่างของคนในสังคม แต่ต้องนำมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะสอดคล้องกับประชาธิปไตยร่วมสมัย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัย คือระบบการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชนและภาคส่วนต่างๆในสังคม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลและเหตุผล การคำนึงถึงความยั่งยืนและคนรุ่นต่อไป และความรับผิดชอบต่อพลเมืองต่อส่วนรวม ประชาธิปไตยร่วมสมัยจึงเป็นการยกระดับประชาชนจาก “ผู้รับนโยบาย” เป็น “ผู้ร่วมออกแบบนโยบาย” และเน้นสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่ใช้เหตุผลและคำนึงประโยชน์สาธารณะ ส่วนนโยบายประชานิยมในประเทศไทยนั้น โดยส่วนใหญ่เน้นผลลัพธ์ระยะสั้น ขาดการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้าง ขาดการประเมินผลระยะยาว และพึ่งพางบประมาณรัฐเป็นหลัก สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่ามีความสัมพันธ์กัน เพราะในระบบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน พรรคการเมืองต้องนำเสนอ นโยบายที่น่าสนใจ เพื่อให้ประชาชนเลือกพรรคและผู้แทนไปทำหน้าที่แทนประชาชน พรรคการเมืองจึงใช้นโยบายประชานิยมที่สนองความต้องการประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มฐานราก ขณะที่ประชาธิปไตยก็มีความสัมพันธ์กับนโยบาย เพราะถ้าประชาธิปไตยเข้มแข็ง นโยบายที่กำหนดก็จะตอบสนองความต้องการของประชาชน และเป็นประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากทั้งสองสิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญ จึงต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน และนักการเมือง ในเรื่อง

ของประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 22 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยคือระบอบที่หลอมรวมระหว่างหลักอำนาจธิปไตยเป็นของปวงชนเข้ากับหลักนิติธรรม และการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ โดยประชาธิปไตยในยุคนี้ ต้องเผชิญกับบริบทของโลกดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งบีบให้กระบวนการตัดสินใจต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก รัฐบาลต้องเคารพกฎหมายและรักษาวินัยทางการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยที่นโยบายประชานิยมในประเทศไทยมีลักษณะสำคัญคือ เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับฐานรากอย่างรวดเร็วและเห็นผลเป็นรูปธรรม จุดเด่นประการสำคัญคือ การสร้างสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะที่เคยเป็นเอกสิทธิ์ของคนบางกลุ่ม เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค หรือ การพักชำระหนี้เกษตรกร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนสถานะของประชาชน จาก “ผู้รับสงเคราะห์” เป็น “ผู้ถือสิทธิ” อย่างไรก็ตาม นโยบายเหล่านี้ก็มีลักษณะเป็นการคิดจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงในแต่ละพื้นที่ แต่ด้วยความที่เป็นนโยบายที่สร้างคะแนนเสียงได้สูง จึงทำให้พรรคการเมืองทุกยุคสมัยจำเป็นต้องนำมาใช้เป็นจุดขายหลัก ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่า มีความสัมพันธ์กันโดยเป็นทั้ง “ตัวขับเคลื่อน” และ “ตัวควบคุม” ในแง่ของการขับเคลื่อน หมายถึงว่า การแข่งขันภายใต้ระบอบประชาธิปไตยบังคับให้พรรคการเมืองต้องเสนอนโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมในการก้าวเข้าสู่อำนาจ แต่ในอีกมุมหนึ่ง หลักการประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ยึดถือหลักนิติธรรมและประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล จะทำหน้าที่เป็นตัวกลั่นกรองให้นโยบายประชานิยมต้องผ่านการตรวจสอบความคุ้มค่า และความเสียหายนการคลัง ทั้งนี้ ควรเปลี่ยนทัศนคติ/แนวคิดของประชาชนในเรื่องนโยบายประชานิยม จากความต้องการให้รัฐแจกเงินเพื่อประโยชน์ระยะสั้น ไปสู่การลงทุนในทุนมนุษย์เพื่อประโยชน์ในระยะยาว ที่ต้องมีการคำนวณผลตอบแทนอย่างชัดเจน ควรมีการสร้างบรรทัดฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนักการเมืองต่อคำมั่นสัญญา โดยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่ายเพื่อการประเมินผล นอกจากนี้ พรรคการเมืองควรเปลี่ยนจากการทำนโยบายเพื่อคะแนนเสียงมาเป็นนโยบายเพื่อความยั่งยืน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมถกเถียงถึงผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบก่อนมีการประกาศใช้จริง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 23 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย น่าจะหมายถึงประชาธิปไตยที่มีผู้เล่นที่หลากหลายมากกว่า นักการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา โดยน่าจะมุ่งเน้นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและ การมีมิติสัมพันธ์มากกว่าการเป็นประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ในขณะที่เห็นว่านโยบายประชานิยมมีจุดด้อยคือ การมุ่งเน้นการแจกโดยมองประโยชน์ของ ฝ่ายการเมืองเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้เห็นว่านโยบายประชานิยมกับประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์กัน เพราะในระบบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ประชาชนต้องเลือกผู้แทนจากพรรคการเมืองเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง ทั้งนี้ พรรคการเมืองเป็นผู้เสนอนโยบายเพื่อจูงใจให้คนเลือกตั้ง ขณะที่ ฝ่ายบริหารเมื่อเข้าไปบริหารประเทศจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย โดยมีสถาบันทางการเมืองและภาคประชาชนมีสิทธิในการเข้าไปตรวจสอบ การจะสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบายประชานิยมและหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

สรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นเรื่องนโยบายประชานิยมและหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ทำให้ทราบถึงแนวคิดประชาธิปไตยร่วมสมัย จุดเด่นจุดด้อยของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย ความสัมพันธ์ระหว่างประชานิยมกับประชาธิปไตยร่วมสมัย รวมทั้งข้อเสนอแนะ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

สำหรับแนวคิดของประชาธิปไตยร่วมสมัย นั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นร่วมกันว่า เป็นประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับบริบทโลกและปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เน้นให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาท การกระจายอำนาจ การตรวจสอบการให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ บางท่านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นการยกระดับประชาชน จาก “ผู้รับนโยบาย” เป็น “ผู้ร่วมออกแบบนโยบาย” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 16 วันที่ 21 มีนาคม 2569) รวมถึง มองถึงบทบาทของดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ที่มีอิทธิพลให้กระบวนการตัดสินใจต้องมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 17 วันที่ 22 มีนาคม 2569) และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีมิติสัมพันธ์มากกว่าการเป็นประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 18 วันที่ 23 มีนาคม 2569) ส่วนนโยบายประชานิยมนั้น มีทั้งจุดเด่นจุดด้อย โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นว่า เป็นเครื่องมือหาเสียง เป็นนโยบายที่เข้าถึงประชาชนระดับรากหญ้า จับต้องได้ เห็นผลเร็วจึงได้รับความนิยมอย่างสูง แต่ก็มีปัญหาด้านงบประมาณ ภาระด้านการคลัง ก่อให้เกิดความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม ระบบการเมือง

ในระยะยาว สร้างปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน เกิดวัฒนธรรมแบบประชานิยมการพึ่งพา บางท่านเห็นว่า นโยบายประชานิยมของไทยนั้น ไม่แตกต่างในแนวคิดกับประเทศต่างๆ ที่ใช้มาก่อน เช่น โครงการรักษา พริของชิลี โครงการบ้านราคาถูกของรัสเซีย หรือการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนของเม็กซิโก (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ลำดับ 3 วันที่ 13 มีนาคม 2569) นอกจากนี้ ในบริบทสถาบันการเมืองไทยไม่เข้มแข็ง นโยบาย ประชาชนนิยมถูกใช้เพื่อสร้างความนิยมและความชอบธรรมให้รัฐบาลพรรคการเมือง โดยอาศัย ความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้นำกับประชาชนมากกว่าการพึ่งพากลไกสถาบัน รวมทั้งการออกแบบ นโยบายมาจากส่วนกลาง ทำให้ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทจำกัด (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ลำดับ 10 วันที่ 18 มีนาคม 2569) ขณะเดียวกัน การที่นโยบายประชานิยมได้รับความนิยม จากประชาชน สามารถอธิบายได้ในเชิงอุปสงค์และอุปทาน อุปสงค์ คือ ความต้องการของประชาชนที่ อยากได้ผลประโยชน์ที่จับต้องได้และเกิดขึ้นทันที ส่วนอุปทาน คือ นักการเมืองและรัฐบาลที่พร้อมจะ ทำนโยบายประชานิยมแบบทำได้ทันที ด้วยเหตุผลที่รัฐบาลที่ผ่านมาสามารถอยู่ได้ 4 ปีหรือน้อยกว่า (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569) ทั้งนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เห็นไปในแนวทางเดียวกัน ว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์กับนโยบายประชานิยม ด้วยเหตุผลหลายประการ กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยใช้ระบบการเลือกตั้งซึ่งพรรคการเมืองใช้นโยบายประชานิยมที่ ตรงกับความต้องการประชาชนเป็นเครื่องมือหาเสียง โดยมีการขยายความว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นเสมือนหลัก หรือ กรอบในการปกครอง ส่วนนโยบายเป็นเครื่องมือเพื่อการปกครอง (ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ลำดับ 3 วันที่ 13 มีนาคม 2569) นอกจากนี้ ในบริบทของประชาธิปไตยร่วมสมัย ความสัมพันธ์ มิได้จำกัดเฉพาะเรื่องการแข่งขันทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพข้อมูลข่าวสาร และกลไกตรวจสอบถ่วงดุลด้วย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 วันที่ 17 มีนาคม 2569)

กล่าวโดยสรุป จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แสดงให้เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วม สมัยให้ความสำคัญกับความเป็น “ร่วมสมัย” คือ บริบทและสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและมี อิทธิพลต่อระบอบประชาธิปไตย ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่เน้นให้ความสำคัญกับหลัก ประชาธิปไตย โดยเฉพาะในเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาสังคมในทุกภาคส่วน หลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยมาใช้ในกิจกรรมต่างๆ ของ ระบอบประชาธิปไตย ขณะที่ นโยบายประชานิยมของประเทศไทยได้รับความนิยม โดยมีปัจจัยจาก พื้นฐานความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายประชานิยมมีทั้งส่วนดีและส่วนด้อย โดยที่ ประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กัน เมื่อพิจารณาจาก

ระบอบการปกครองซึ่งประเทศไทยมีการปกครองในลักษณะประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน หรือเมื่อพิจารณาในลักษณะที่ประชาธิปไตยร่วมสมัยทำหน้าที่เสมือนเป็น “กรอบ” หรือ ทำหน้าที่เป็น “ตัวผลักดัน และกำกับดูแล” นโยบายประชานิยม ที่เกิดขึ้นจากพรรคการเมืองหรือผู้กำหนดนโยบาย

4.1.2 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 12 มีนาคม 2569) เห็นว่าประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายมากขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายโดยตรง ยังต่ำมาก ทั้งกระบวนการการกำหนดนโยบาย การก่อตัวของนโยบาย ส่วนการมีส่วนร่วมในภาคประชาสังคมที่หลากหลายอยู่ในระดับปานกลาง มักจะถูกที่องค์กรเครือข่ายชุมชน แต่เข้าถึงกระบวนการตัดสินใจระดับชาติ ยังมีข้อจำกัดในหลายๆเรื่อง โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและประเมินผล ทั้งนี้ เห็นว่าปัจจุบันมีการใช้สื่อและโซเชียลมีเดียในระดับสูงน่าจะเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แต่อย่างไรก็ตามจะมีผู้เข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มที่สนใจเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่จะมองปัญหาเฉพาะหน้าเรื่องเศรษฐกิจมากกว่า และเห็นว่ายิ่งประชาชนมีส่วนร่วมมาก นโยบายประชานิยมก็จะมีคามยั่งยืนมาก หากมีส่วนร่วมน้อย จะมีผลระยะสั้น การมีส่วนร่วมมากจะสะท้อนปัญหาที่แท้จริง และจะส่งผลต่อความชอบธรรม ลดความขัดแย้ง ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการคลัง ทำให้มีผลต่อการพัฒนาเชิงโครงสร้างได้ เพราะฉะนั้นจึงควร (1) ให้ความรู้กับประชาชน แนวทางการมีส่วนร่วมต่างๆทุกช่องทางให้เข้าถึงง่ายและต่อเนื่อง (2) เปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมออกแบบนโยบายตั้งแต่ต้น (3) ข้อมูลนโยบายต้องมีความโปร่งใส เข้าใจง่าย ตรวจสอบได้ง่าย (4) เชื่อมการมีส่วนร่วมกับกระบวนการตัดสินใจเข้าสู่การพิจารณา

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า “น้อยมาก” ส่วนใหญ่มักออกมาจากแนวความคิดของพรรคการเมืองและนักการเมือง ที่มักคิดว่าจะนำเสนออะไรอย่างไร เพื่อให้ประชาชนนิยมชมชอบเพียงด้านเดียว โดยจะนำเสนอหลายๆ นโยบายประชานิยม แล้วอดูกระแสตอบรับจากประชาชนว่าชื่นชอบนโยบายประชานิยมอะไรเป็นหลัก อีกทั้ง “นโยบายประชานิยม” บางเรื่องก็เสี่ยงต่อการผิดกฎหมายเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยเฉพาะประเด็นในเรื่อง “สัญญาว่าจะให้” ส่วนช่องทาง/กลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นผ่านโซเชียลมีเดีย-สื่อสารมวลชน ทั้งที่เป็นทางการของหน่วยงานรัฐ หรือภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ว่าเป็นความเป็นกลาง และเมื่อนำเสนอความคิด ความเห็น-แนวทางการแก้ปัญหาแล้ว จะถูกนำไปใช้ในทาง

ปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมอยู่แล้ว เพราะนโยบายจะถูกกลั่นกรองจากกลุ่มผลประโยชน์ ประชาชน ประชาสังคม ชุมชน การค้า นักวิชาการ ในทุกมิติ ทำให้การออกแบบนโยบายและการประเมินผลเป็นไปอย่างรอบคอบ โดยคำนึงทุกด้าน ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการจัดทำนโยบาย เห็นว่า พรรคการเมืองต่างๆ จะได้รับ “เงินอุดหนุนพรรคการเมือง” จาก กกต. ดังนั้น ควรเปิดช่องทางให้ประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายของพรรคการเมืองนั้นๆ นำเสนอแนวคิด แนวทาง หรือการแก้ปัญหาเรื่องราวต่างๆ ที่ประชาชนแต่ละกลุ่มประสบพบเจอ แล้วนำเงินอุดหนุนนั้น มาจัดทำเวิร์คช็อป หรือจัดทำประชาพิจารณ์ หรือจัดสัมมนาในเรื่องนั้นๆ โดยตรง เพื่อที่แต่ละพรรคการเมือง ที่รับรู้ถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายของตัวเองอยู่แล้วว่า อยู่ในพื้นที่ใด จังหวัดใด และในพื้นที่นั้นๆ ประสบปัญหาอะไรบ้าง หรือต้องการแนวทางการแก้ปัญหาอะไร เพื่อให้ตรงเป้าประสงค์มากที่สุด และยังสามารถนำแนวคิดที่ผ่านการตกผลึกมาแล้วนั้น มาประยุกต์ปรับใช้ให้เป็น “นโยบายประชานิยม” ที่ได้ผลและตรงจุด ตรงกลุ่มเป้าหมายที่สุด ไม่ใช่การหวาน “นโยบายประชานิยม” แบบเหวี่ยงแห

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย โดยเฉพาะในขั้นตอนการกำหนดนโยบายอย่างเป็นทางการนั้นไม่มี แต่ประชาชนแสดงความต้องการรูปแบบและผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อแสดงแรงกดดันให้กับผู้เกี่ยวข้องต้องออกแบบให้ตรงกับความต้องการ เช่น การแจกเงินดิจิทัล 10,000 บาท จนกลายเป็นแจกเงินสด ขณะที่เห็นว่า สื่อออนไลน์น่าจะเป็นช่องทางที่เอื้อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร้องเรียนหรือตรวจสอบ เพราะการใช้อำนาจของประชาชนผ่านองค์กรต่าง ๆ หรือตัวแทนในช่วงที่ผ่านมาล้มเหลวและขาดความน่าเชื่อถือจากการขาดธรรมาภิบาลขององค์กรและผู้แทนที่เป็นตัวแทนของประชาชนผู้ที่มีส่วนได้เสีย อนึ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของนโยบาย แต่จะมีประสิทธิภาพ หรือคุณภาพต่อประเทศและสังคมในระยะยาวนั้นต้องการมากกว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ประชาชนต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และมีการติดตามการพัฒนา พร้อมกับทัศนคติที่มีต่อสาธารณะในภาพรวมด้วย โดยเสนอว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ควรมีครบทุกขั้นตอนของกระบวนการตั้งแต่ การออกแบบนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้โน้มน้าวดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 15 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพิจารณาในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนนี้ อาจพิจารณาในปัจจุบันที่เกี่ยวข้องคือ (1) ระดับการให้ข้อมูลของรัฐมากนักน้อยเพียงใด (2) ระดับการรับฟังความคิดเห็น ผ่านช่องทางแสดงความคิดเห็นต่างๆ เช่น

แบบสอบถาม ประชาพิจารณ์ ประชุม ฯลฯ (3) ระดับการปรึกษาหารือ (4) ระดับความร่วมมือ โดยดูว่าประชาชนได้ร่วมวางแผน และตัดสินใจร่วมกับภาครัฐในขั้นตอนต่าง ๆ มากน้อยแค่ไหน (5) ระดับการให้อำนาจ คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในระดับสูงสุดของการกำหนดนโยบายหรือไม่ ดังนั้น จากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าว จะพบว่า การกำหนดนโยบายประชานิยมของไทยนั้นจะถูกกำหนดโดยพรรคการเมืองในช่วงที่มีการเลือกตั้งเพื่อจูงใจระดับรากหญ้าในฐานะที่เป็น voter สำคัญ และเมื่อได้เป็นรัฐบาลก็จะผลักดันนโยบายประชานิยมในระยะสั้นเพื่อรักษาฐานเสียงของตนเองสำหรับการเลือกตั้งครั้งหน้า ดังนั้น เห็นว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายประชานิยมในปัจจุบันยังมีน้อยภายใต้เหตุผลดังกล่าว ขณะที่ช่องทาง/กลไกที่เอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยม มักจะอยู่ในรูปแบบของการเรียกร้อง การแสดงความคิดเห็น ผ่านกลไกที่มีอยู่ เช่น พรรคการเมือง ผ่านผู้แทนของตนในระบอบรัฐสภา หรือผ่านกลุ่มอิทธิพลทางความคิดในสื่อต่างๆ แต่อย่างไรก็ตาม ช่องทางข้างต้น เป็นการมีส่วนร่วมในลักษณะของตัวบุคคลหรือปัจเจกชน ดังนั้น รัฐควรเปิดพื้นที่ให้เสนอความเห็นเป็นการทั่วไป เช่น การเปิดเวทีสาธารณะและสมัชชา การทำประชาพิจารณ์และรับฟังความคิดเห็น รวมถึงเวทีประชาคมหรือประชาคมหมู่บ้านเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาคมได้ร่วมวางแผนและจัดการ นอกจากนี้ การสร้าง platform รับฟังความคิดเห็นผ่านช่องทางออนไลน์ เพื่อเปิดกว้างให้มีการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะ หรือประเมินผลกระทบเชิงนโยบายโดยตรง ก็เป็นช่องทางที่เอื้อในการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน ทั้งนี้ เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนจะส่งผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยมเพราะประชาชนเป็นทั้งผู้เข้าใจปัญหาในฐานะที่รู้ถึงความต้องการของตนเอง รู้ถึงบริบทสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่ และเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากนโยบายนั้นๆ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงสะท้อนความเป็นจริงที่มีจากความรู้ ประสบการณ์ตรง และข้อมูลเชิงปฏิบัติ (Tacit Knowledge) ที่ไม่ใช่แค่มุมมองของผู้กำหนดนโยบาย จึงส่งผลให้ลดความผิดพลาด ลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้นโยบาย และสร้างทางเลือกที่สร้างสรรค์กว่าเดิม นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังสร้างการยอมรับ สร้างความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Sense of ownership) และลดการต่อต้าน ส่งผลต่อความยั่งยืนของนโยบายในระยะยาว ส่วนข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่า ประชาชนควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย กล่าวคือ ในขั้นตอนการก่อตัวและการออกแบบนโยบาย (เพื่อให้นโยบายนั้น ตรงกับความต้องการ มีการพิจารณาความเหมาะสม โดยการมองอย่างรอบด้าน และสอดคล้องกับบริบทที่เป็นอยู่) ขั้นตอน การตัดสินใจนโยบาย (เพื่อเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุด) ขั้นตอนการนำแนวทางไปปฏิบัติ (เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจถึงขั้นตอน/แนวทาง ที่

ถูกต้อง ตรงกัน) ขั้นตอนการติดตามประเมินผล (เพื่อกำกับ ติดตามว่านโยบายตอบสนองตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มีส่วนใดต้องปรับปรุง)

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัด และมีส่วนร่วมทางอ้อม เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกผู้แทนเข้าสู่อำนาจผ่านการเลือกตั้ง แล้ว ผู้ได้รับเลือกและมีอำนาจทางการเมืองจะดำเนินนโยบายต่าง ๆ รวมถึงดำเนินนโยบายประชานิยม บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีบทบาทสะท้อนปัญหามากกว่าการออกแบบนโยบาย ทั้งนี้ ประชาชนสามารถบอกปัญหาและความต้องการ (เช่น ค่าครองชีพ หนี้สิน รายได้) ได้ แต่การกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ และการกำหนดกลไกดำเนินการยังคงเป็นอำนาจของรัฐและฝ่ายการเมืองเป็นหลัก ขณะเดียวกันเห็นว่า ช่องทาง/กลไกที่เอื้อในการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับขั้นตอนของกระบวนการนโยบายว่าอยู่ในขั้นตอนใด เช่น การก่อตัว การออกแบบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือ การประเมินผล กล่าวคือ ช่องทางการเลือกตั้ง ที่ประชาชนจะเลือกผู้เข้าสู่อำนาจรัฐ นำไปสู่นโยบายภาครัฐ ช่องทาง Social Media ที่ช่วยสะท้อนความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง และ ช่องทางการวิพากษ์วิจารณ์ผ่านพื้นที่สาธารณะและสื่อต่าง ๆ ที่ช่วยจุดประกายประเด็นน่าสนใจ นำไปสู่การผลักดันให้เกิดดำเนินนโยบายเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับนโยบายประชานิยม ทั้งในด้านคุณภาพของนโยบายฯ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความยืดหยุ่นของนโยบายเมื่อบริบทเปลี่ยนแปลง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาชนไทยยังมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายประชานิยมในระดับจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการรับฟังความคิดเห็นเชิงสัญลักษณ์ มากกว่าการมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยการเมืองเองกำหนดนโยบายประชานิยมโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ประเทศในระยะยาวหวังเพียงคะแนนเสียงเพื่อเข้ามากุมอำนาจทางการเมืองใช้งบประมาณประเทศเท่านั้น ทั้งนี้กลไกสำคัญที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เวทีสาธารณะ กระบวนการรับฟังความคิดเห็น และแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นรวมถึงเวทีท้องถิ่นกลุ่มวิชาชีพ อาชีพต่างๆที่ควรกระทำการแบบต่อเนื่องเพื่อให้ได้ประโยชน์กับประชาชนและการสร้างผลผลิตชาติในระยะยาว ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง ช่วยลดจุดอ่อนของนโยบายประชานิยมที่ฉาบฉวยมุ่งหวังเพียงผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่สร้างประโยชน์กับประชาชนและการสร้างผลผลิตชาติในระยะยาวจะทำให้

เป็นความต้องการที่แท้จริงของประเทศ นำไปสู่การพัฒนานโยบายที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมความเข้าใจว่าประชานิยมไม่ใช่เพียงการแจกจ่ายผลประโยชน์ แต่ต้องผสมผสานกับหลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนตามแนวคิดประชาธิปไตยด้วย เพื่อให้ทุกฝ่ายต้องยอมรับกติกาที่มีอยู่ตามกลไกประชาธิปไตย โดยตัดอำนาจองค์กรอิสระที่สร้างความบิดเบี้ยวในการตัดสินใจ รวมถึงลดการใช้ความรุนแรงทางการเมืองในโลกโซเชียล บูรณาการหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเข้ากับกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมตั้งแต่ต้นเพื่อลดความเสียหายและเพิ่มความยั่งยืน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า ในปัจจุบันประชาชนทั่วไปไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยม จะมีแค่ประชาชนบางกลุ่มที่ใกล้ชิดกับนักการเมืองเท่านั้นที่มีบทบาทหรือส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยม ทั้งนี้ กลไกหรือช่องทางสื่อสารออนไลน์หรือสื่อ Social ต่าง ๆ เช่น Page, Facebook, TikTok, Line App เป็นต้น น่าจะเป็นกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เพราะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งคนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึง ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ในต่างจังหวัดอาจใช้การจัดประชุมกลุ่มย่อยตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ขณะเดียวกัน เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะส่งผลต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากขึ้น เนื่องจากการกำหนดนโยบายประชานิยมที่มาจากความคิดของประชาชนจะเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการจริง ๆ อยากรู้ก็ดี นโยบายดังกล่าวต้องอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางการคลัง เช่น ต้องพัฒนาการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายประชานิยม ความยั่งยืน คุณภาพ รวมถึงพัฒนาทักษะอาชีพให้สามารถสร้างรายได้เป็นของตนเองได้ เพื่อลดการพึ่งพาการช่วยเหลือจากรัฐ เป็นต้น โดยที่นโยบายฯ จะต้องไม่สร้างภาระงบประมาณในระยะยาว ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ควรสนับสนุนและเอื้อให้ประชาชนและภาคประชาสังคมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการตั้งแต่ การออกแบบนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้นโยบายดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายประชานิยมเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต โดยเฉพาะผ่านกลไกการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นในสื่อสาธารณะ และช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งทำให้เสียงของประชาชนถูกสะท้อนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองได้รวดเร็วขึ้น นักการเมืองจึงต้องรับฟังความต้องการของประชาชนมากขึ้น และมักนำไปสู่การออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์ความเดือดร้อนใน

ชีวิตประจำวันโดยตรง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงคุณภาพ คิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังค่อนข้างจำกัดอยู่ในลักษณะ “การสะท้อนความต้องการ” มากกว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนออกแบบหรือประเมินนโยบายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นหรือสนับสนุนนโยบาย แต่ยังมีพื้นที่ไม่มากนักในการร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ผลกระทบ หรือต้นทุนของนโยบายอย่างรอบด้าน อีกประเด็นหนึ่งคือ การเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วนยังเป็นความท้าทาย ทำให้การมีส่วนร่วมบางครั้งอาจอยู่บนข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจเชิงนโยบายในระยะยาว ในมุมมองของภาคเอกชน เห็นว่าหากสามารถพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างและมีข้อมูลประกอบมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเวทีรับฟังความคิดเห็น การทำ policy consultation หรือการเปิดเผยข้อมูลนโยบายอย่างโปร่งใส จะช่วยให้นโยบายประชานิยมตอบโจทย์ทั้งประชาชน เศรษฐกิจ และความยั่งยืนของประเทศได้ดีขึ้น โดยสรุป เห็นว่า ประชาชนไทยมีส่วนร่วมในนโยบายประชานิยมมากขึ้นในเชิงปริมาณ แต่ในเชิงคุณภาพยังมีช่องว่างในการพัฒนา โดยเฉพาะเรื่องข้อมูล การมีส่วนร่วมในขั้นตอนออกแบบนโยบาย และการติดตามประเมินผลในระยะยาว ในส่วนของช่องทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น แม้ปัจจุบันจะมีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากขึ้น แต่หากพิจารณาในเชิงคุณภาพ ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่พอสมควร โดยเฉพาะในกรณีนโยบายประชานิยม ซึ่งบางครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมอาจเป็นเพียงการสะท้อนความต้องการหรือความคาดหวังในระยะสั้น มากกว่าการมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายอย่างรอบด้าน กลไกการเลือกตั้งยังคงเป็นช่องทางหลักที่ส่งผลต่อนโยบายมากที่สุด แต่ในทางปฏิบัติ การแข่งขันทางการเมืองอาจทำให้นโยบายถูกออกแบบเพื่อสร้างความนิยมมากกว่าการพิจารณาความยั่งยืนหรือผลกระทบระยะยาว ส่งผลให้บทบาทของประชาชนบางครั้งจำกัดอยู่ที่การ “เลือกจากสิ่งที่ถูกเสนอ” มากกว่าการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางของการกำหนดนโยบาย ขณะเดียวกัน ช่องทางดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย แม้จะเปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น แต่ก็มีผลเสียเรื่องคุณภาพของข้อมูล การสื่อสารแบบเร่งด่วน และกระแสสังคมที่อาจเน้นอารมณ์มากกว่าเหตุผล ซึ่งอาจส่งผลให้การกำหนดนโยบายบางครั้งตอบสนองต่อแรงกดดันระยะสั้น มากกว่าการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ดังนั้น จึงเห็นว่ากลไกที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมคือกระบวนการปรึกษาหารือเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ เช่น เวทีรับฟังความคิดเห็นที่มีข้อมูลครบถ้วน การเปิดเผยผลกระทบด้านงบประมาณและเศรษฐกิจอย่างโปร่งใส และการให้ภาคธุรกิจ นักวิชาการ และประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนออกแบบนโยบาย ไม่ใช่เพียงรับฟังหลังจากนโยบายถูกกำหนดแล้ว นอกจากนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนและคุณภาพของนโยบายประชานิยม แต่ผลลัพธ์จะขึ้นอยู่กับลักษณะและคุณภาพของการมีส่วนร่วม

ร่วมของประชาชนด้วย ไม่ใช่เพียงจำนวนคนที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นเท่านั้น หากการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นบนฐานข้อมูลที่เพียงพอ มีการแลกเปลี่ยนเหตุผล และเปิดพื้นที่ให้หลายภาคส่วนร่วมพิจารณาผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว นโยบายประชานิยมก็มีแนวโน้มจะมีคุณภาพมากขึ้น เพราะจะสะท้อนความต้องการจริงของประชาชน ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ การคลัง และความยั่งยืนของประเทศ ในมุมของภาคเอกชน เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพควรเปิดโอกาสให้ทั้งประชาชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และภาครัฐ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน เพราะนโยบายประชานิยมจำนวนมากส่งผลต่อเศรษฐกิจจริง การลงทุน และความสามารถในการแข่งขัน หากกระบวนการมีส่วนร่วมรอบด้าน ก็จะช่วยลดความเสี่ยงที่นโยบายจะสร้างภาระระยะยาวโดยไม่จำเป็น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีบทบาทน้อยมากในการกำหนดนโยบายประชานิยม คือมีเพียงอำนาจในการเลือกนโยบายที่พรรคการเมืองนำเสนอ แต่ขาดอำนาจในการเข้าไปร่วมออกแบบนโยบายให้เป็นไปตามความต้องการอย่างใดก็ตาม เนื่องจากเป็นยุคดิจิทัล ประชาชนเริ่มแสดงความคิดเห็นและส่งเสียงวิจารณ์หรือการกดดันผ่าน Social Media หากไม่เห็นด้วยกับนโยบาย จนมีผลให้บางนโยบายมีการปรับเปลี่ยนซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมแบบตั้งรับ แต่ประชาชนก็ยังไม่ได้เข้าไปร่วมออกแบบนโยบายตั้งแต่ต้น ส่วนกลไกหรือช่องทางของการมีส่วนร่วมนั้น เห็นว่า การใช้ Platform ทางอิเล็กทรอนิกส์น่าจะเป็นช่องทางที่เหมาะสม เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมายผ่านแพลตฟอร์มกลางของรัฐ (Official Platform) ที่มีผลผูกพัน (Legally Binding E-Initiative) หากประชาชนเสนอนโยบายและรวมรายชื่อได้ครบตามเกณฑ์ รัฐสภาต้องนำเรื่องนั้นเข้าสู่วาระการประชุมและอภิปรายโดยทันที กลไกนี้ใช้ประโยชน์จากดิจิทัลรวดเร็ว ลดต้นทุนการมีส่วนร่วม แต่ต้องมีกฎหมายรองรับให้มีผลจริงเพื่อเป็นหลักประกันว่าการทำหน้าที่ของประชาชนสามารถไปถึงกลไกในสภา ทั้งนี้ หากประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ประชาชนจะกลายเป็นผู้ตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพโครงการสูงขึ้น งบประมาณถูกใช้แก้ปัญหาได้ตรงจุด ลดความสูญเปล่าของงบประมาณที่เสียไปกับสิ่งที่ประชาชนไม่ได้ใช้ หากเป็นนโยบายที่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นโยบายนั้นจะมีความยั่งยืนข้ามรัฐบาล ไม่ถูกยกเลิกเพราะประชาชนจะออกมาปกป้อง จึงเสนอแนะว่า ควรใช้ Social Listening Tools จับกระแสความคิดเห็นร้อนในโซเชียลมีเดีย หรือสร้างช่องทาง Online ผ่านแพลตฟอร์มกลางของรัฐ นอกจากนี้ ควรใช้กระบวนการ Design Thinking ร่วมกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ (Stakeholders) ทั้งฝ่ายได้และฝ่ายเสีย เพื่อทำนโยบายต้นแบบ ทำนโยบายในพื้นที่จำกัด (Sandbox) ก่อนประกาศใช้เป็นการทั่วไป เพื่อ

คู่มือ และใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันแจ้งเหตุ (Traffy Fondue) หรือเว็บไซต์ติดตามงบประมาณ ให้ประชาชนช่วยตรวจสอบ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า ในปัจจุบันประชาชนไทยมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ลึกและเป็นระบบเท่าที่ควร โดยบทบาทหลักของประชาชนอยู่ที่การเลือกตั้งและการแสดงออกผ่านสื่อสาธารณะ ขณะที่โอกาสเข้ามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนคิดและออกแบบนโยบายยังจำกัด มากกว่าจะเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบายโดยตรง โดยบทบาทที่เห็นได้ชัดคือการ แสดงออกผ่านกระบวนการทางการเมืองและการเลือกตั้ง แสดงความคิดเห็นของนโยบายประชานิยมที่นำเสนอมาแล้ว หรือการเข้าร่วมกิจกรรมภาคประชาสังคมหรือกลุ่มเคลื่อนไหว โดยเฉพาะผู้ที่สนับสนุนนโยบายเฉพาะด้าน เช่น สิ่งแวดล้อม เกษตร ท้องถิ่น ฯลฯ มากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบหรือกำกับนโยบายอย่างจริงจัง เนื่องจาก กระบวนการร่างนโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ยังอยู่ในการตัดสินใจของรัฐบาลและนักการเมือง ไม่ได้เปิดเวทีการมีส่วนร่วมเชิงลึกจากประชาชนทั่วไป ขณะเดียวกัน การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นแบบเป็นระบบ แม้จะมีคณะกรรมการหรือเวทีบางกรณี แต่ยังไม่เป็นมาตรฐานทั่วประเทศ และมักเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวเมื่อมีประเด็นถกเถียงมาก นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญและกระบวนการวิเคราะห์ ทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์นโยบาย และช่องทางเพื่อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายประชานิยมมีน้อย มาจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ขาดกลไกการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นระบบ ขาดความเท่าเทียมทางข้อมูลและทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล การเมืองไทยมักเน้นตอบสนองผลลัพธ์ระยะสั้นจากเสียงสนับสนุน นอกจากนี้ เห็นว่าช่องทางหรือกลไกใดที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายมากที่สุดนั้น ในประเทศไทย สื่อสังคมออนไลน์ และ ภาคประชาสังคม เป็นกลไกที่มีพลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในการสะท้อนเสียงและกดดันเชิงนโยบาย อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังขาดกลไกที่เชื่อมโยงความคิดเห็นเหล่านี้เข้ากับการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและมีผลผูกพัน ทั้งนี้ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเพื่อรับฟังการประชาพิจารณ์ในโครงการหรือนโยบายบางด้าน กลไกนี้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง ครอบคลุม และอำนาจผูกพันต่อการตัดสินใจ ขณะที่ในต่างจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบจ. เทศบาล อบต. เป็นกลไกที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยเอื้อต่อการสะท้อนปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน อย่างไรก็ตามบทบาทในการกำหนดนโยบายขนาดใหญ่หรือเชิง

โครงสร้างยังค่อนข้างจำกัดจากการรวมศูนย์อำนาจ ขณะที่ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มวิชาชีพ และ เครือข่ายประชาชน มีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเด็นนโยบายเฉพาะด้าน รวมถึงทำหน้าที่เป็น ตัวกลางระหว่างประชาชนกับรัฐ กลไกนี้ช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย แต่การเข้าถึงยังจำกัด เฉพาะบางกลุ่ม ดังนั้น ในบริบทประเทศไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วย ยกระดับคุณภาพของนโยบายประชานิยม และเพิ่มความยั่งยืนในระยะยาว หากการมีส่วนร่วมถูก ออกแบบให้เป็นระบบ มีข้อมูลรองรับ และเชื่อมโยงกับการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างแท้จริง จะช่วย ให้ประชานิยมไทยพัฒนาไปจากการ “ให้ระยะสั้น” สู่การ “สร้างระบบที่ยั่งยืน” และสอดคล้องกับ หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อคุณภาพของนโยบาย ประชานิยม ในการสะท้อนปัญหาทำให้ออกแบบนโยบายได้ตรงจุดและปิดจุดอ่อนมากขึ้น ทำให้รัฐ มองเห็นข้อจำกัด ทำให้รัฐต้องมีคำตอบในการอธิบายเหตุผล ความคุ้มค่า และผลกระทบของนโยบาย ซึ่งยกระดับคุณภาพการบริหารนโยบายประชานิยมเพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบ และเมื่อมี ส่วนร่วม ประชาชนจะรู้สึกเป็น “เจ้าของนโยบาย” มากกว่าผู้รับผลประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้ การยอมรับและการสนับสนุนในระยะยาวเพิ่มขึ้น แม้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลก็ตาม รวมทั้ง ช่วยทำ ให้นโยบายยืนอยู่บนฐานสถาบันการเมือง มากกว่าความนิยมเฉพาะบุคคล ลดการพึ่งพาความนิยม ของผู้นำ และการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอเปิดโอกาสให้เกิดการประเมินและปรับแก้นโยบายตาม สถานการณ์จริง ช่วยให้ประชานิยมไม่กลายเป็นภาระทางการคลังหรือปัญหาในระยะยาว ถือเป็นการ เพิ่มโอกาสในการปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ประเทศไทยควรสร้างกลไกการมีส่วนร่วม มิใช่การให้มีส่วนร่วมเป็นครั้งคราว ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอน ให้อำนาจและ งบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน รัฐควรเปิดเผยข้อมูล นโยบายอย่างครบถ้วน เข้าใจง่าย และทันเวลา เพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบและ แสดงความเห็นอย่างมีเหตุผล รวมทั้ง พัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และ ทักษะในการมีส่วนร่วมทางนโยบาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัจจุบันประชาชน มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมค่อนข้างน้อย อีกทั้งประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ใน ระบบคุณธรรมและจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ธรรมชาติของคนเราที่นิยมสิ่งที่ได้มา โดยง่าย และประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก จึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ส่วนช่องทางหรือ กลไกที่เอื้อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระนั้น เห็นว่าสามารถใช้ผ่านช่องทาง Social Media ต่างๆ และเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนของนโยบายแต่ทั้งนี้

ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนด้วย ทั้งนี้การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งรวมถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีอคติ ที่เป็นประโยชน์ผ่านช่องทาง/กลไกที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย การให้ความรู้ที่ครบวงจร และในแง่มุมต่างๆต่อประชาชน รวมทั้งการชี้ให้เห็นประโยชน์/โทษ ของนโยบายประชานิยม

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ในปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมน้อย เพราะเป็นแค่ในฐานะผู้ลงคะแนนเสียงเท่านั้น เพราะพรรคการเมืองกำหนดนโยบายต่างๆเหล่านี้นี้มาแล้ว ประชาชนหรือผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้น รวมทั้งมีความยุ่งยากในการประเมินผลนโยบายเพราะขาดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ ขณะที่ ช่องทางการส่งข้อมูลผ่านทางอีเมล เฟสบุ๊ก หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น ไลน์ น่าจะเป็นช่องทางที่เอื้อให้กับการมีส่วนร่วมมากที่สุด และเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญมากที่สุดต่อความยั่งยืนของนโยบาย เพราะถ้ากำหนดนโยบายไปแล้วประชาชนไม่เห็นด้วย ก็ไม่มีประโยชน์อะไรกับพรรคการเมือง หรือรัฐบาล หรือกำหนดนโยบายประชานิยมไปแล้ว เป็นนโยบายที่ไม่ดีสร้างความเสียหายกับประเทศ ก็ต้องถูกยกเลิกในที่สุด ดังนั้น อยากให้ประชาชนติดตามและเสนอแนะ มีส่วนร่วมในการทำนโยบายของพรรคการเมือง ทั้งนี้ พรรคการเมืองและภาครัฐก็ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้นำเสนอ เสนอแนะ และเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวกทุกช่องทาง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายประชานิยมยังมีน้อย และเป็นแบบอ้อม กล่าวคือพรรคการเมืองต่างๆสามารถจับสัญญาณได้ว่าประชาชนมีความต้องการอะไร โดยเฉพาะคนในระดับรากหญ้า คนที่อยู่ในชนบท ชนใช้แรงงาน ซึ่งมีรายได้น้อย มีกำลังซื้อต่ำ ดังจะสังเกตเห็นว่าเกือบทุกพรรคการเมืองจะนำนโยบายประชานิยมกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยการแจก แคม เพื่อสนองความต้องการของคนเหล่านั้น ทั้งนี้ ช่องทาง/กลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันน่าจะเป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น Facebook, Line Application เพื่อสร้าง Policy Dialogue ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด Solution จาก pain point ที่กำลังเผชิญอยู่ ทั้งนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อก่อนนโยบายประชานิยมนั้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของนโยบาย ทั้งนี้ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม อาจกระทำโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจตั้งแต่นักเรียน นักศึกษา การใช้สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล และ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า บทบาทประชาชนยังมีน้อยเพราะว่าประชาชนไม่ค่อยได้รับรู้ถึงขั้นตอนกระบวนการกำหนดนโยบาย กว่าจะรู้นโยบายก็ออกมาแล้ว ซึ่งประชาชนไม่มีโอกาสได้คัดค้าน ขณะเดียวกัน ประชาชนบางส่วนก็ไม่ใส่ใจ ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าไร ขณะที่ช่องทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เห็นว่า ช่องทาง/กลไกที่เกี่ยวข้องกับการเอาเทคโนโลยีมาช่วย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะเป็นการโหวตทาง Internet โดยการลงทะเบียน ระบุไอดีเพื่อแสดงตัวตน และเพื่อความโปร่งใส ซึ่งเป็นวิธีแสดงความคิดเห็นที่ง่ายและนำผลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นนำเสนอต่อประชาชน ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญ ถ้าประชาชนเข้ามาสนใจหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย น่าจะทำให้เกิดความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายจากกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำให้สะท้อนมุมมองความคิดเห็นที่มีต่อนโยบายทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผู้กำหนดนโยบายสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ เช่น ทราบถึงความต้องการ ทราบถึงประเด็นที่จะต้องพิจารณา ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และยังสามารถใช้เป็นช่องทางในการลดการทุจริตคอร์รัปชันได้ ทั้งนี้ เห็นว่าการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นประโยชน์ อาทิ การให้ความรู้กับประชาชนถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม การเปิดช่องทาง/กลไกที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้โดยง่าย การปลูกฝังให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น การจัดทำข้อมูลนโยบายที่สามารถเข้าถึงและง่ายต่อการทำความเข้าใจ การนำเสนอข้อมูลต้องครบถ้วน รอบด้าน ต้องไม่นำเสนอข้อมูลด้านเดียว เช่น ถ้าใช้นโยบายนี้แล้ว จะเอางบมาจากไหน ผลประโยชน์ที่ได้รับมีความคุ้มค่าหรือไม่ เป็นต้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก เพราะโครงสร้างการปกครองของไทยยังเป็นแบบรวมศูนย์ ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน ยังไม่มีสถานะหรือบทบาทเท่าที่ควร ส่วนช่องทางที่เอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดนั้น เห็นว่า ควรจะเริ่มจากการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นแทนการรวมศูนย์ก่อน พร้อมๆกัน ควรมีกฎหมายรับรององค์กรภาคประชาชน ให้เวทีที่องค์กรภาคประชาชนมีสิทธิมีเสียง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำนโยบาย นอกจากนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนทำให้นโยบายประชานิยมมีความยั่งยืน เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมทำให้นโยบายประชานิยมเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและประชาชน ดังนั้น ประชาธิปไตยร่วมสมัยจึงต้องคำนึงและสร้างดุลอำนาจเชิงนโยบายที่สมดุล โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนของนโยบาย ทั้งนี้ ควรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาครัฐเชิงนโยบาย ควรมีข้อกำหนดให้

องค์กรภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น อาทิ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ ได้กำหนดให้มืองค์กรผู้ใช้น้ำตามกฎหมาย โดยให้องค์กรมีส่วนร่วมในคณะกรรมการลุ่มน้ำในคณะทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.)

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่าประชาชนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายค่อนข้างน้อย เพราะนโยบายมักกำหนดมาจากข้าราชการ หรือนักการเมืองมากกว่ารับฟังเสียงของประชาชน นอกจากนี้ ในขั้นตอนต่างๆ เช่น การพัฒนานโยบายสู่การปฏิบัติ การประเมินผล ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในส่วนของกลไกหรือช่องทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันนั้น เห็นว่า การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มน่าจะเป็นกลไกในการให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่ง เทคโนโลยีสามารถช่วยในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย อาทิ การลงทะเบียน การรับฟังความคิดเห็น การติดตามนโยบาย การเสริมสร้างความโปร่งใส เป็นต้น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมอย่างแน่นอน เพราะสามารถทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมานั้น สะท้อนปัญหาอย่างแท้จริง สะท้อนความคิดเห็นและมุมมองทั้งเชิงวิชาการและในทางปฏิบัติในหลากหลายมิติ ทำให้เกิดการถ่วงถ่วงนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันทั้งผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานราชการที่รับปฏิบัติ และประชาชนในฐานะผู้รับบริการหรือผู้รับผลจากนโยบาย เกิดความโปร่งใส และการตรวจสอบประเมินผลโดยภาคประชาชน ผลคือทำให้นโยบายตอบสนองต่อความต้องการประชาชนมากที่สุดและเกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้โดยการให้ความรู้กับประชาชน ในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง ต้องพัฒนาคนและความรับผิดชอบ เพื่อให้ประชาชนเป็น Digital Citizen ควบคู่กับ Democracy citizen คือรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบ ควบคู่กับการมีความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับดิจิทัล

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2569) เห็นว่า ในปัจจุบันแม้ประชาชนจะตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น แต่บทบาทในการกำหนดนโยบายประชานิยมยังคงอยู่ในระดับที่จำกัด ประชาชนมักมีบทบาทมากที่สุดในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ผ่านการแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์ ซึ่งพรรคการเมืองจะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการทำแคมเปญ แต่ในขั้นตอนการออกแบบรายละเอียดทางกฎหมายและงบประมาณ ประชาชนจะไม่มีบทบาท การมีส่วนร่วมมักจบลงที่การแจ้งชุมชนเพื่อรับทราบโครงการที่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางแล้ว มากกว่าจะเป็นการร่วมตัดสินใจเลือกนโยบายที่ตรงกับความต้องการจริงๆ ทั้งนี้ ช่องทางการมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม คือสื่อสังคมออนไลน์ ที่ทำหน้าที่ในการสะท้อนปัญหาได้ทันที อย่างไรก็ตาม

กลไกกรรมการประชาคม และการคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีพลังและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายได้ โดยสะท้อนความต้องการที่แท้จริงสู่ฝ่ายบริหารได้ดีกว่าการพึ่งพานโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว การมีส่วนร่วมของประชาชนคือเกราะป้องกันที่ช่วยเพิ่มคุณภาพและความยั่งยืนให้กับนโยบายประชานิยม เนื่องจากช่วยลดโอกาสการเกิดนโยบายที่ไร้เหตุผลหรือนโยบายที่มุ่งเน้นเพียงกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มเล็กๆ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วม จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งนำไปสู่การตรวจสอบและติดตามผล ทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าและลดการรั่วไหล ในแง่ของความยั่งยืน นโยบายที่ผ่านการกลั่นกรองจากประชาชนจะมีความต่อเนื่องแม้มีการเปลี่ยนรัฐบาล เพราะประชาชนจะเป็นผู้ปกป้องนโยบายนั้นเอง สำหรับข้อเสนอแนะ ภาครัฐควรจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมเชิงอำนาจ โดยมีกฎหมายรองรับงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจใช้งบประมาณส่วนหนึ่งในพื้นที่ตนเอง นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลนโยบายสาธารณะที่ประชาชนสามารถตรวจสอบที่มาของเงินงบประมาณ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และความเสี่ยงทางการคลังได้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 23 มีนาคม 2569) เห็นว่า ยังมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามประชาชนสามารถมีส่วนร่วมผ่านทางสื่อในมิติต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมผ่านประชาคมผ่านการสัมมนา และเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลมากต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบายประชานิยม และ ควรจะสร้างแรงกดดันจากภาคประชาชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้เห็นว่าแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย ต้องมีนักการเมืองที่มีเจตจำนงเพื่อประชาชนอย่างชัดเจน ขณะที่ประชาชนต้องสร้างพลังเสียงของตัวเองให้มากขึ้น โดยมีนักวิชาการ กลุ่มประชาสังคม และ สื่อมวลชนช่วยในการขับเคลื่อน

สรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

จากการให้สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายมากขึ้น แต่ยังอยู่ในระดับต่ำหรือค่อนข้างจำกัด ทั้งในส่วนของการก่อตัวของนโยบาย การวางแผนคิด การออกแบบนโยบาย และการเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ทั้งนี้ บางท่านให้ความเห็นเพิ่มเติมที่น่าสนใจในประเด็นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ธรรมชาติของคนที่นิยมสิ่งที่ได้มาโดยง่ายและนึกถึงประโยชน์ส่วนตน จึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 วันที่ 19 มีนาคม 2569) หรือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

กำหนดนโยบายมีน้อย เพราะพรรคการเมืองได้กำหนดนโยบายไว้แล้ว (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 วันที่ 19 มีนาคม 2569) รวมทั้ง โครงสร้างของประเทศไทยยังเป็นแบบรวมศูนย์ ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน ยังไม่มีสถานะหรือบทบาทเท่าที่ควร (ผู้ให้ข้อมูล ลำดับที่ 15 วันที่ 21 มีนาคม 2569) ขณะเดียวกัน การเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่ลึกและเป็นระบบเท่าที่ควร โดยมีส่วนร่วมหลักอยู่ที่การเลือกตั้งและการแสดงออกผ่านสื่อสาธารณะหรือเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านกลุ่มเคลื่อนไหวหรือภาคประชาสังคมในนโยบายเฉพาะด้าน มากกว่าการเป็นผู้กำหนดทิศทางหรือออกแบบนโยบายโดยตรง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นยังขาดกลไกที่เป็นระบบ และมีผลผูกพัน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 10 วันที่ 18 มีนาคม 2569) ขณะที่ บางท่านได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายน้อยนั้น สามารถพิจารณาได้จากปัจจัยหลายๆประการ ได้แก่ การให้ข้อมูลของรัฐ การรับฟังความคิดเห็น การปรึกษาหารือ ความร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐ การให้อำนาจประชาชน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569)

สำหรับช่องทางสำคัญในปัจจุบันที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเห็นตรงกันว่า การใช้สื่อ social media หรือ แพลตฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ เป็นช่องทางที่สำคัญ และมองว่ายิ่งประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นมากเท่าไรนโยบายประชานิยมยิ่งจะมีความยั่งยืนมากเท่านั้น เพราะสามารถสะท้อนปัญหา ความต้องการที่แท้จริง สร้างความชอบธรรมและลดความขัดแย้ง โดยการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้งในส่วนของประชาชนและภาครัฐ การใช้ social listening tool จับกระแสความเดือดร้อนใน social media การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในทุกขั้นตอน การมีกฎหมายรองรับและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างถาวรไม่ใช่แบบเป็นครั้งคราว การกระจายอำนาจและงบประมาณไปสู่พื้นที่และท้องถิ่น การพัฒนาคนให้มีศักยภาพ ทั้งนี้ บางท่านให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า คุณภาพของการแสดงความคิดเห็นขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนด้วย ดังนั้น การพัฒนาประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ รวมทั้งข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านสื่อต้องไม่อคติ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 11 วันที่ 19 มีนาคม 2569) ขณะเดียวกัน การเข้าไปมีส่วนร่วมในรูปแบบดั้งเดิม เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในระดับพื้นที่หรือชุมชน การทำประชาพิจารณ์ ก็ยังเป็นกลไกที่สำคัญในการเชื่อมโยงความคิดเห็นของประชาชนไปยังรัฐบาล (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 10 วันที่ 18 มีนาคม 2569)

กล่าวโดยสรุป จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายยังอยู่ในระดับต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนยัง

เป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อมมากกว่าทางตรง ซึ่งสาเหตุมาจากปัจจัยที่มีจากทั้งภาครัฐ และ ของประชาชนเอง กล่าวคือ ในส่วนของภาครัฐ ยังคงมีปัญหา อาทิ เรื่องการกำหนดนโยบายแบบรวมศูนย์ การเข้าถึงข้อมูลของประชาชน การขาดกลไกรับฟังความคิดเห็นที่มีประสิทธิภาพ และในส่วนของประชาชน เช่น ขาดความกระตือรือร้นหรือความสนใจ การให้ความสำคัญกับผลประโยชน์เพื่อแก้ไข ปัญหาเฉพาะหน้า เป็นต้น ทั้งนี้ กลไกสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีอิทธิพลในปัจจุบัน คือ การใช้ social media ทางอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่างๆ ควบคู่กับการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆของการกำหนดนโยบายในระดับพื้นที่/ท้องถิ่น เช่น เวทีรับฟังความคิดเห็น ประชาพิจารณ์ เป็นต้น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนจะทำให้ประชาชนมีความยั่งยืน เนื่องจาก ภาคส่วนต่างๆได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ และ แนวทางการแก้ไขปัญหา ในการออกแบบนโยบาย ตรวจสอบถ่วงดุล แต่ทั้งนี้ จำเป็นที่จะต้อง เสริมสร้างคุณภาพของประชาชน รวมทั้ง พัฒนา/ปรับปรุงกลไกต่างๆของภาครัฐในการเปิดรับฟัง ความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปพิจารณาอย่างจริงจัง

4.1.3 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 12 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่นำมาใช้กับนโยบายประชานิยม คือ (1) การมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ให้เกิดส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่รูปแบบ คือ การสร้างเวทีให้มีชีวิต มี Dynamic ในทุกระดับ (2) ความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลได้ และมีความรับผิดชอบ (3) ต้องเสมอภาค ยุติธรรม ในทุกกลุ่มสังคม (4) ให้เกิดความยั่งยืน และมีความรับผิดชอบต่อในระยะยาวที่ทุกพรรคการเมืองสามารถสานต่อโดยสุจริต ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ คือ หลักการมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ให้เกิดส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่รูปแบบ คือ การสร้างเวทีให้มีชีวิต มี Dynamic ในทุกระดับ โดยปัจจัยที่เอื้อในการนำหลักประชาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติไว้ชัดเจน ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมและชุมชน การเล็งเห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การมีอยู่ของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์และการศึกษา โดยให้มีแนวทางคือ (1) การให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางอย่างแท้จริง (2) ทำให้การมีส่วนร่วมมีผลผูกพัน เช่นออกเป็นกฎหมายและให้รายงานต่อสาธารณะ (3) สร้างช่องทางเทคโนโลยีดิจิทัล ให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและกระตุ้นให้เปิดการมีส่วนร่วมตลอดเวลา (4) ให้ความรู้ในทุกระดับของสังคมและทุกวัย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำไปใช้กับการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและประชาสังคม โดยการนำแนวคิดที่ผ่านการตกลึกด้วยการระดมความคิดเห็นต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งผลดี-ผลเสีย สิ่งใดที่คิดว่าไม่ดี มีผลเสียมากกว่า ก็ไม่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายประชานิยม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยมีปัจจัยที่เอื้อให้การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือปัจจัยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเต็มที่ ไม่ถูก “กีดกัน” จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีผลประโยชน์แอบแฝง รวมไปถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน เพื่อมิให้ถูกคุกคามหรือถูกระบวนการยุติธรรม ใช้เป็นช่องทางการในการเอาผิด ทั้งนี้ ในปัจจุบัน “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” ในประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง “เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน” เพื่อลดการผูกขาดอำนาจและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ โดย “ประชาชน” ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่อง “ส่วนรวมของประเทศ” ไม่ใช่ปล่อยให้กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ใช้กลไก เช่น การทำประชามติ หรือประชาพิจารณ์ แบบกินรวบ แล้วมากำหนดแนวทางหรือนโยบายใดๆ โดยที่ “ประชาชน” ไม่มีส่วนในการตัดสินใจหรือนำเสนอความเห็นที่ตรงประเด็นเลย ทั้งที่หลายนโยบายส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนโดยตรง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม คือ หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกแบบและพัฒนาคุณภาพของนโยบายประชานิยม รวมทั้งการติดตามประเมินผลเพื่อให้นโยบายดังกล่าวดำเนินการได้ตรงเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวมมากกว่าเพื่อการสร้างคะแนนนิยมทางการเมืองให้กับพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ประชาชนต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว ไม่เช่นนั้นจะเป็นช่องว่างของระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ประชาชนสามารถคอร์รัปชันเชิงนโยบายได้ ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ เช่น การกำหนดนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการแจกเงิน จากเดิมคนละสามพันบาท แต่ต่อมาแปลงเป็น “จ่ายคนละครึ่ง” เพื่อให้คนนโยบายประชานิยมนี้นี้มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นเศรษฐกิจ จากเสียงเรียกร้องของประชาชน โดยเฉพาะธุรกิจรายเล็กที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียจำนวนน้อยแสดงการมีส่วนร่วมโดยแสดงข้อคิดเห็นในการกำหนดคุณสมบัติของธุรกิจผู้ร่วมนโยบาย รวมทั้งการใช้จ่ายเงินของผู้รับเงินไม่ได้มีการนำออกมาใช้มากเท่าที่ควรและใช้ในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนมาก จึงนำมาสู่การออกแบบนโยบายใหม่ ซึ่งต่อมาก็เป็นการปรับมาเป็น “คนละครึ่ง” ทำให้การหมุนเวียนของเงินมีมา

กรอบขึ้น ทำให้การใช้จ่ายรวมของระบบเศรษฐกิจมีมากขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยที่สนับสนุนการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในปัจจุบัน คือ การตื่นตัวของประชาชนในเรื่องประชาธิปไตย และความอิสระที่มีมากขององค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ทำให้กลายเป็นตัวแทนในการ Voice ความต้องการของตนเองให้รัฐบาลและสาธารณะได้รับรู้ได้มากกว่าเดิมและยังปัจจุบันการสื่อสารออนไลน์และโซเชียลมีเดียทำให้องค์กรเหล่านี้มีจำนวนมากที่ตัวเองเป็นผู้แทนของ Interested groups ต่างๆ แต่องค์กรหรือกลุ่มเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพและคุณภาพเพื่อการมีส่วนร่วม โดยมองประโยชน์ส่วนอย่างแท้จริงหรือไม่ก็ขึ้นกับคุณภาพขององค์กรนั้น ๆ และการกำกับองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จากผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ เห็นว่า ความสำคัญของปัจจัยในกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อำนาจประชาธิปไตยร่วมสมัย ก็คือคุณภาพของคน ที่หมายถึง ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยร่วมสมัยนี้ก่อน ทั้งสิทธิ หน้าที่ ทั้งของตนเองและเพื่อนร่วมสังคม และต้องรับรู้ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองในกฎและกติกาของประชาธิปไตย โดยมีแนวทางที่เสนอคือ (1) การพัฒนาประชาชนให้มีความรู้และความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งความรับผิดชอบต่อการใช้สิทธินั้น ๆ อย่างแท้จริง (2) การเปิดเวทีประชาชนเพื่อให้มีสิทธิและเสียงในการแสดงความคิดเห็น (3) ยอมรับความแตกต่างทางความคิดและยอมรับและเคารพเสียงส่วนใหญ่ของสังคม (4) สร้างกลไกรองรับการร้องเรียน ร้องทุกข์ ในทุกระดับ (5) การพัฒนาระบบตรวจสอบ ติดตาม ที่โปร่งใส รวดเร็ว ซึ่งอาจต้องใช้ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 15 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักการที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับประชาชนในทุกระดับชั้นของสังคมในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียง การแสดงประชามติในนโยบายประชานิยม หลักการหรือแนวคิดที่สำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม ได้แก่ (1) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) คือประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง เช่น มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ การเปิดเวทีสาธารณะรับฟังความคิดเห็นก่อนออกนโยบาย การจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย เพื่อลดการตัดสินใจในลักษณะบนลงล่าง (Top-down) และลดนโยบายที่เน้นการหาเสียง (2) การกระจายอำนาจและทรัพยากร จากหลักการท้องถิ่นรู้ปัญหาของตนเองมากที่สุด เพื่อลดปัญหานโยบายเดียวใช้ทั่วประเทศ ทำให้การช่วยเหลือสามารถมุ่งตรงไปยังกลุ่มเปราะบาง หรือตามความจำเป็นที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การกระจายงบประมาณและทรัพยากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สามารถผลักดันนโยบายให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จคือ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือโครงการ 30 บาท

รักษาทุกโรค ซึ่งพรรคการเมืองใช้นโยบายสาธารณสุขถ้วนหน้าเป็นนโยบายหาเสียง โดยมีการจัดตั้ง คณะกรรมการหลักประกันสุขภาพที่มีตัวแทนภาคประชาชน มีการกระจายทรัพยากรสู่โรงพยาบาล ชุมชนทั่วประเทศ โดยมีความเสมอภาคทางสังคมในทุกระดับชนชั้น และมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อ คุณภาพชีวิตประชาชน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยความสมัครใจ มีสิทธิ มีความเสมอภาคในการเข้า ร่วม และมีความเข้าใจในเรื่องที่ร่วมกิจกรรม (2) วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย เคารพ ความเห็นต่าง ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา และสร้างกฎกติการ่วมกัน (3) สถาบันการเมืองที่เข้มแข็ง และโปร่งใส รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน การพัฒนาสถาบันการเมืองให้ มี เสถียรภาพและยึดโยงกับประชาชน รวมทั้งมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (4) การพัฒนา เศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการศึกษาที่มีคุณภาพ ประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ในกระบวนการ ประชาธิปไตย เพื่อลดข้อขัดแย้งและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (5) เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สามารถตรวจสอบความโปร่งใส รวมทั้งการ ประเมินผลโครงการหรือนโยบาย

ทั้งนี้ แนวทางในการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เช่น (1) การมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดทำงบประมาณ ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีสิทธิเสนอและตัดสินใจวางแผน งบประมาณ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย (2) การใช้เทคโนโลยี ดิจิทัลเพื่อลดช่องว่างในการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน เช่น การสร้าง Platform รับฟังความ คิดเห็นจากประชาชนในการทำประชาพิจารณ์ การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณโครงการ การจัดซื้อจัด จ้าง ในรูปแบบที่ประชาชนเข้าถึงง่าย (3) การกระจายอำนาจและทรัพยากรดังที่ได้กล่าวในตอนต้น และ (4) หลักนิติธรรมสิทธิมนุษยชน โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม และเป็นกลาง คำนึงถึง สิทธิ เสรีภาพ ของพลเมืองอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการเมืองแบบใดก็ตาม รวมทั้งการ ส่งเสริมความเป็นอิสระ ขององค์กรตรวจสอบและศาลยุติธรรม

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตย ร่วมสมัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนานโยบายประชานิยม ก็คือ หลักประชาธิปไตย ซึ่งก็คือ อำนาจ อธิปไตย หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากต้องเคารพเสียงข้าง น้อย และหลักนิติธรรม โดยมีรายละเอียดคือ จากองค์ประกอบของประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ อำนาจอธิปไตย หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการ ปกครองโดยเสียงข้างมากต้องเคารพเสียงข้างน้อย และหลักนิติธรรม (1) หลักอำนาจอธิปไตย คือ

นโยบายประชานิยมควรตั้งอยู่บนฐานความต้องการและการออกแบบนโยบายจะต้องมีการรับฟังประชาชนที่สะท้อนปัญหาหรือความต้องการจริงก่อน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนมิใช่เพียงผู้รับผลประโยชน์ แต่เป็นเจ้าของนโยบายอย่างแท้จริง (2) หลักเสรีภาพ คือ ประชาชนต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ (3) หลักความเสมอภาค นโยบายประชานิยมควรมุ่งลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสที่เท่าเทียม โดยออกแบบมาตรการช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกลุ่ม ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (4) หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยเคารพเสียงข้างน้อย แม้นโยบายประชานิยมจะได้รับความชอบธรรมจากเสียงข้างมาก แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้เสียงข้างน้อยหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบได้สะท้อนหรือแสดงความคิดเห็น และมีกลไกคุ้มครองสิทธิและให้การเยียวยาแก่กลุ่มเหล่านั้นหากได้รับผลกระทบทางลบ (5) หลักนิติธรรม นโยบายประชานิยมต้องดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีความชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ การใช้งบประมาณต้องคุ้มค่า ถูกต้องตามกรอบวินัยทางการคลัง ไม่ทำลายความมั่นคงทางการคลังของภาครัฐ สร้างความเชื่อมั่นทางสังคมในระยะยาว อย่างไรก็ตาม จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงบริบท กระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และ ไม่ชัดเจน (VUCA: Volatile, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ภูมิรัฐศาสตร์/เศรษฐกิจ รวมทั้งประเด็นใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้การประยุกต์ใช้มีความซับซ้อน หลากหลาย ไม่สามารถใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งในการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยดังกล่าวข้างต้นที่ใช้กับนโยบายประชานิยม อาทิ นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า นโยบายคนละครึ่ง ส่วนปัจจัยที่จะสนับสนุนหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมตัดสินใจ ปัจจัยโครงสร้างทางการเมืองและกฎหมาย คือการมีสถาบันการเมือง และองค์กรอิสระที่ต้องมีอิสระอย่างแท้จริง ในการตรวจสอบ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนและภาคประชาสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยในเรื่องความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการได้มาซึ่งเทคโนโลยี รวมทั้งปัจจัยทางการศึกษา ที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีคุณภาพ (2) ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์นโยบายอย่างมีเหตุผล (มี Rationality) โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง โปร่งใส และเข้าถึงได้ (3) ส่งเสริมบทบาทของสถาบันวิชาการ สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม ในการยกระดับคุณภาพการอภิปรายสาธารณะ (4) ส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิและโอกาส

(5) ยึดหลักนิติธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ (6) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจ (7) พัฒนาการเรียนรู้ทางพลเมืองอย่างต่อเนื่อง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการใช้อำนาจอธิปไตยใต้หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลและเหตุผล ตัวอย่างของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ในนโยบายประชานิยมของประเทศไทย อาทิ นโยบายเรื่องกองทุนหมู่บ้าน Small Medium Large ที่เคยเกิดขึ้นจะเห็นในภาพชัดเจนว่าสามารถสร้างประโยชน์ โดยที่บางหมู่บ้านทำได้ดีในเรื่องการสร้างสวัสดิการหรือโครงการพัฒนาชุมชนที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด การออกแบบนโยบาย การดำเนินงาน และการประเมินผล ทำให้มีประโยชน์จนถึงปัจจุบัน โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ปัจจัยความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใน Social network ปัจจัยเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนประชาธิปไตย (Digital Democracy) ใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (โดยจำกัดความคิดเห็นแบบ Avatar) พัฒนาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) เพื่อความโปร่งใส และปัจจัยการเปิดกว้างของรัฐบาลทั้งการเมืองและราชการที่สนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมจะทำให้เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในบริบทประเทศไทย โดยในส่วนแนวทางการส่งเสริมนั้น เห็นว่า การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่างแท้จริง โดยควรมีการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าการเลือกตั้ง เช่น การทำประชาพิจารณ์ เวทีสาธารณะ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลสำหรับแสดงความคิดเห็น บรรจุการศึกษาหน้าที่พลเมือง สิทธิและเสรีภาพในหลักสูตรการศึกษาโดยจำกัดอคติของผู้สอนที่สอดแทรกความเห็นตัวเองในนักศึกษา ปลูกฝังการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ประชาชนแยกแยะข้อมูลจริง-เท็จได้ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่างโดยไม่ขัดแย้ง เข้มงวดควบคุมการบิดเบือนข้อมูล ข่าวปลอม และการชักจูงทางการเมืองในโลกออนไลน์

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (เมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2569) หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ควรนำมาใช้กับนโยบายประชานิยม คือ หลักการที่เน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น ความต้องการของประชาชน หรือแนวทางแก้ไขของปัญหานั้นให้ตรงจุด เพื่อที่พรรคการเมืองจะได้นำไปปรับ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมต่อไปได้ โดยปัจจัยที่จะ

นำมาสู่ความสำเร็จในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ รัฐธรรมนูญที่กำหนดความเท่าเทียม และ ประโยชน์ต้องตกกับประชาชน รวมทั้ง การแพร่ขยายของภาคประชาชน และประชาสังคมที่ต้องการมีส่วนร่วมในนโยบาย ที่ต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า แนวคิดประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาประยุกต์ในการพัฒนานโยบายประชานิยม ประการแรกคือ แนวคิดประชาธิปไตยเชิงปรึกษาหารือ (deliberative democracy) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูล เหตุผล และผลกระทบของนโยบายอย่างรอบด้าน ก่อนการตัดสินใจจริง แนวคิดนี้ช่วยลดความเสี่ยงที่นโยบายประชานิยมจะตอบสนองเฉพาะความต้องการระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากร หรือความยั่งยืน ประการที่สองคือหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ซึ่งมีความสำคัญมากในบริบทนโยบายประชานิยม เพราะหากต้นทุน ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และภาระในอนาคตถูกเปิดเผยอย่างชัดเจน ประชาชนก็จะสามารถประเมินนโยบายได้บนฐานข้อมูลมากขึ้น ลดความเสี่ยงของการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยความนิยมเพียงอย่างเดียว ประการที่สาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับ “ความร่วมมือ” คือการใช้ประโยชน์จากข้อมูล คือการใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย เพราะช่วยให้การตัดสินใจเชิงนโยบายไม่ถูกกำหนดจากแรงกดดันทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ และผลกระทบระยะยาวควบคู่กัน ในมุมมองภาคเอกชน เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย (multi-stakeholder governance) ก็มีความสำคัญ เพราะนโยบายประชานิยมจำนวนมากส่งผลต่อเศรษฐกิจจริง การลงทุน และการจ้างงาน หากออกแบบนโยบายโดยรับฟังข้อมูลจากหลายภาคส่วนตั้งแต่ต้น ก็จะช่วยลดความเสี่ยงของนโยบายที่สร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยไม่ตั้งใจ หากพูดถึงการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม ตัวอย่างที่ค่อนข้างเห็นได้ในบริบทไทย คือ นโยบายด้านหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือการขยายการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งแม้จะถูกมองว่าเป็นนโยบายประชานิยมในช่วงแรก แต่ในระยะยาวก็มีการพัฒนา ปรับปรุงระบบ และรับฟังข้อเสนอแนะจากหลายภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาคประชาชน บุคลากรทางการแพทย์ ภาควิชาการ และหน่วยงานรัฐ ทำให้นโยบายมีความยั่งยืนมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในวงกว้าง ซึ่งกรณีนี้สะท้อนหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยหลายด้าน เช่น การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความโปร่งใสของข้อมูลสาธารณะ และการปรับนโยบายตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งช่วยให้นโยบายที่เริ่มต้นจากการตอบโจทย์ประชาชนสามารถพัฒนาไปสู่ระบบสวัสดิการที่มีเสถียรภาพมากขึ้น สำหรับต่างประเทศ ตัวอย่างที่น่าสนใจคือ

กรณีโครงการ Bolsa Família ของบราซิล ซึ่งเป็นนโยบายช่วยเหลือครัวเรือนรายได้น้อยผ่านเงินสนับสนุนแบบมีเงื่อนไข เช่น การส่งบุตรหลานเข้าเรียนหรือเข้ารับบริการสาธารณสุข นโยบายนี้แม้มีลักษณะประชานิยมในแง่การช่วยเหลือประชาชนโดยตรง แต่ถูกออกแบบบนฐานข้อมูล มีระบบติดตามประเมินผล และมีเงื่อนไขที่ช่วยพัฒนาศักยภาพระยะยาวของครัวเรือน ทำให้สามารถลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ ปัจจัยความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในสังคมไทย ปัจจัยการเติบโตของภาคประชาสังคม ภาคธุรกิจ และเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ ในการแสดงความคิดเห็น ปัจจัยความตื่นตัวของประชาชนต่อประเด็นเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ซึ่งทำให้ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมกับนโยบายมากขึ้น ปัจจัยความร่วมมือระหว่างรัฐ ธุรกิจ และภาคประชาชน ทั้งนี้ ปัจจัยต่างๆดังกล่าว อยู่ภายใต้เงื่อนไขคุณภาพของข้อมูล ความโปร่งใสของรัฐ และความเข้มแข็งของกลไกตรวจสอบ เช่นกัน สำหรับข้อเสนอแนะนั้น เห็นว่า ประการแรก ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของข้อมูลสาธารณะอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเปิดเผยต้นทุน ผลกระทบ และข้อจำกัดของนโยบายอย่างตรงไปตรงมา ประการที่สอง กระบวนการมีส่วนร่วมควรถูกออกแบบให้เป็น “การปรึกษาหารืออย่างมีเหตุผล” สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงลึกและวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบด้าน ประการที่สาม ยึดหลักการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นสิ่งจำเป็นมาก หากขาดกลไกตรวจสอบและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ก็อาจทำให้นโยบายที่ได้รับความนิยมไม่ได้หมายความว่าจะเป็นนโยบายที่มีประสิทธิภาพหรือยั่งยืนเสมอไป

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาใช้กับนโยบายประชานิยม คือ (1) หลักการเปลี่ยนจากระบบอุปถัมภ์เป็นฐานสิทธิ โดยยกระดับนโยบายประชานิยมให้กลายเป็น กฎหมายสวัสดิการ เช่น เบี้ยคนชรา กลายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย (2) หลักการเวทีประชาเสวนาหาทางออก ให้ประชาชนที่มีความหลากหลายมานั่งอภิปรายกันว่าถ้าจะเอานโยบายนี้ เราต้องแลกด้วยการขึ้นภาษีอะไร หรือจะตัดงบประมาณส่วนไหนมาใช้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจต้นทุนที่แท้จริง (3) หลักการการกระจายอำนาจสู่หน่วยย่อย โดยลดบทบาทส่วนกลาง เปลี่ยนงบประมาณให้กระจายลงสู่ ท้องถิ่นเพื่อให้ อบต./เทศบาล เป็นผู้ออกแบบสวัสดิการเอง โดยรัฐส่วนกลางทำหน้าที่แค่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำและสนับสนุนเพื่อให้ได้นโยบายที่แก้ปัญหาตรงจุด (4) หลักการงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งสัดส่วนงบประมาณโครงการออกมา แล้วให้ประชาชนในพื้นที่เลือกว่าจะเอาไปทำอะไร และ

(5) หลักการรัฐเปิดเผยข้อมูลและโปร่งใส โดยนำเทคโนโลยีมาใช้เปิดเผยข้อมูลทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความไว้วางใจ และทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้ตรวจสอบ โดยตัวอย่างในประเทศไทย คือ ระบบ "หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า" ที่เริ่มต้นจากนโยบายประชานิยมเพื่อดึงดูดคะแนนเสียงกลายเป็นสิทธิของพลเมืองที่มีกฎหมายรองรับ เกิดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่มีตัวแทนจากภาคประชาชนและ NGO เป็นกรรมการ เพื่อยุติตรวจสอบและรักษามาตรฐานประโยชน์ของผู้ป่วย นโยบายนี้ก็ไม่ถูกยกเลิกเพราะกลายเป็นสิทธิของประชาชนในปัจจุบัน ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความเป็นไปได้มากขึ้นได้แก่ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อ การตื่นตัวของประชาชนในวงกว้าง บทบาทของตัวกลางการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนการค้า กระแสการเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ (1) การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต้องโปร่งใส เข้าถึงง่าย เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ทันที (2) เปิดกว้างให้ประชาชนมีพื้นที่ทั้งกายภาพและออนไลน์ ให้ประชาชนเห็นต่างมาคุยกันหาทางออก (3) เปิดใจโดยภาครัฐต้องยอมรับว่าประชาชนคือหุ้นส่วนไม่ใช่ภาระ และประชาชนต้องยอมรับฟังเหตุผลของภาคส่วนอื่นด้วย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาพัฒนานโยบายประชานิยม คือ (1) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีบทบาทที่มากกว่าการเลือกตั้ง เช่น ต้องมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมออกแบบนโยบาย (2) หลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพราะนโยบายประชานิยมมักเกี่ยวข้องกับงบประมาณจำนวนมาก จึงควรเปิดเผยข้อมูลต้นทุน ประโยชน์ และผลกระทบของนโยบาย พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชน สื่อ และองค์กรอิสระตรวจสอบ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและลดข้อครหาการใช้นโยบายเพื่อผลทางการเมืองระยะสั้น (3) ประชาธิปไตยร่วมสมัยเน้นหลักความเป็นธรรมทางสังคมโดยการออกแบบนโยบายประชานิยมให้เข้าถึงกลุ่มเปราะบางอย่างแท้จริงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่เพียงการแจกจ่ายผลประโยชน์ช่วยให้ประชานิยมเป็นเครื่องมือสร้างความเท่าเทียม ทั้งนี้ การออกแบบนโยบายจำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และดำเนินนโยบายประชานิยมให้เหมาะกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการยอมรับของประชาชน ทั้งนี้ ตัวอย่างของการใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมในประเทศไทย อาทิ นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า, มาตรการช่วยเหลือผ่านระบบดิจิทัล, และ โครงการเชิงพื้นที่ที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นต้น แม้ยังมีข้อจำกัด แต่แสดงให้เห็นว่าประชานิยมสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบที่มีคุณภาพ ชอบธรรม และยั่งยืนได้ หากดำเนินอยู่ภายใต้กรอบประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่าง

แท้จริง ทั้งนี้ ปัจจัยสนับสนุนการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ที่สำคัญ ได้แก่ (1) ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ มีความสนใจและตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ปัจจัยนี้เอื้อต่อหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากภาคประชาชน (2) การเติบโตของเทคโนโลยี ดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นโดยรวมกลุ่มผลักดันประเด็นนโยบายและช่วยกันตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล (3) องค์กรภาคประชาชน นักวิชาการ และเครือข่ายวิชาชีพ มีบทบาทในการเสนอข้อมูล วิเคราะห์นโยบาย และทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ช่วยยกระดับคุณภาพการมีส่วนร่วมจากการแสดงความคิดเห็นทั่วไปไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย (4) ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ความเหลื่อมล้ำ สังคมสูงวัย และเศรษฐกิจดิจิทัล ทำให้รัฐบาลไม่สามารถกำหนดนโยบายจากส่วนกลางเพียงลำพัง จำเป็นต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์จากประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย (5) แม้จะมีข้อจำกัด แต่รัฐธรรมนูญและกฎหมายของไทยยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การรับฟังความคิดเห็น การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย หรือการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นฐานทางกฎหมายที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้ประชาธิปไตยร่วมสมัย (6) เนื่องจากประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก การยึดถือหลักธรรมาภิบาล สิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแรงกดดันเชิงบวกให้รัฐต้องปรับตัวและเปิดพื้นที่ทางประชาธิปไตยมากขึ้น นอกจากนี้ สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ต้องนำบริบททางการเมือง สังคม และโครงสร้างอำนาจมาพิจารณาด้วย เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เป็นเพียงเชิงสัญลักษณ์ แต่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายได้จริง และทำให้การกำหนดนโยบายประชานิยมมีความชอบธรรมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาใช้กับนโยบายประชานิยมคือ หลักการของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในนโยบายประชานิยมผ่านความเป็นร่วมสมัย เช่น ผ่านสื่อหลากหลาย มีการยอมรับฟังความคิดเห็นไม่จำกัดเพศ ศาสนา อายุ เป็นต้น ตัวอย่างนโยบายในปัจจุบัน คือ นโยบายคนละครึ่งพลัส ที่ให้ประชาชน และ ผู้ประกอบการ มีส่วนร่วม ไม่ใช่แจก 100% และสามารถแสดงความคิดเห็นจากนโยบายดังกล่าวได้อย่างเสรี โดยใช้ช่องทางการมีสื่อดิจิทัล ที่แพร่หลายในวงกว้าง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างแท้จริง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สำคัญ คือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมออกแบบ และตัดสินใจ ความเสมอภาคทางโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการและการยึดมั่นในหลักปฏิบัติที่มีความ

โปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีตัวอย่างคือ เช่นหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (20 บาทรักษาทุกโรค) เป็นการนำแนวคิดประชาธิปไตยมาใช้กำหนดนโยบายที่ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการรักษาพยาบาลโดยไม่ยากจนลง ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ และ ความจำเป็นที่ต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแนวใหม่ ที่เน้นการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เน้นอุดมการณ์ โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สามารถเสนอความคิดเห็นในขั้นตอนต่างๆของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการประเมินผล ส่งเสริมการศึกษาและสร้างค่านิยมประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนและนักการเมืองมีจิตสำนึกในประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่นำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม คือ การมีส่วนร่วมในการเมืองภาคประชาชน จะเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนานโยบายประชานิยม ที่จะไปสู่การสร้างสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังได้ ช่วยให้ประชาชนที่ไม่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคมได้ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำ โดยผู้นำและนักการเมืองต้องมีอุดมการณ์ที่จะทำเพื่อส่วนรวม ไม่ทำเพื่อตนเองและพวกพ้อง พร้อมรับฟังความคิดเห็น (2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนโยบาย การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง (3) ปัจจัยเรื่องคุณภาพของคนภายในประเทศ การที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย (4) ปัจจัยเรื่องคุณภาพของสื่อสารมวลชน การรู้จักบทบาทหน้าที่ในฐานะสื่อ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม ที่สำคัญ คือ หลักความโปร่งใส โดยเฉพาะการจัดทำนโยบาย และการตรวจสอบ เพื่อป้องกันการทุจริต และเพื่อประเมินผลนโยบาย หลักคุณธรรม เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายมีคุณธรรม โดยมองถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ และ หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตัวอย่างของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ อาทิ เห็นว่านโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่สามารถช่วยเหลือคนยากจนให้เข้าถึงระบบสาธารณสุขของรัฐ แม้รัฐจะต้องรับภาระงบประมาณมาก และอาจมีจุดรั่วไหล แต่ก็ทำให้คนมีรายได้น้อยเข้าถึงระบบฯ ซึ่งเราสามารถนำหลักความโปร่งใส/ตรวจสอบได้ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และปรับปรุงให้นโยบายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยลดจุดรั่วไหล ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้นำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ ปัจจัยในเรื่องระบอบการปกครอง โดยไทยให้

ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้รัฐธรรมนูญ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเอื้อต่อการให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารข้อมูล การให้แสดงความคิดเห็น ปัจจัยความเข้มแข็งของ ภาคประชาสังคม ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน และปัจจัยด้านคุณภาพของประชาชน ทุมนุชย์ ระดับความรู้/การศึกษา ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะในเรื่องนี้คือ ต้องสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยให้ เข้มแข็ง ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยี/ช่องทางที่เหมาะสมมาใช้ และแก้ไข/ปรับปรุง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการตรวจสอบการดำเนินงานของ หน่วยงานภาครัฐ ให้สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตย ร่วมสมัยที่นำมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกระจายอำนาจ ไปสู่พื้นที่หรือท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้มากกว่าเดิม ตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.ทรัพยากร น้ำ 2561 เรียกได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ยอมรับภาคประชาชน และท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมร่วมคิด ร่วมทำ และกำหนดนโยบาย ทั้งนี้ ภาครัฐ และหน่วยงานราชการ ต้องรับฟังภาคประชาชนมากกว่าเดิม และจริงจัง ทั้งนี้แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย จำเป็นที่จะต้องให้ ความสำคัญกับกฎหมายในการรองรับอำนาจของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ ตรวจสอบ ถ่วงดุล และร่วมกำหนดนโยบาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตย ร่วมสมัยที่สำคัญที่นำมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การเสริมสร้างความโปร่งใส และการตรวจสอบโดยภาคประชาสังคม องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การนำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม จะทำให้ประชานิยม ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและมีความยั่งยืน โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการนำหลัก ประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ ระบอบการปกครองของประเทศไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยและมี รัฐธรรมนูญที่เอื้อให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก ปัจจัยในเรื่องความตื่นตัวของ ประชาชนและการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นของประชาชนและทุกภาคส่วน รวมทั้งปัจจัยในเรื่อง ความก้าวหน้าในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการสื่อสารและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ทั้งนี้ เห็นว่า ควรมีแนวทางดังนี้ คือ (1) การให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ในเรื่อง งบประมาณที่มีอยู่จำกัด เราอาจให้ภาคเอกชนได้เข้ามาสนับสนุนการลงทุนในรูปแบบ PPP หรือ โครงการ ประชารัฐ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี หรือการให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการระดมทุน และทำ โครงการตามความต้องการของตนเอง (2)การพัฒนาคุณภาพของคนให้มีความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิทธิ

หน้าที่ กล่าวที่จะแสดงความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ ที่ถูกต้อง และ (3) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการมีส่วนร่วมในวงกว้าง การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ที่ทันสมัย รวดเร็ว เข้าถึงง่าย สู่สาธารณะชน รวมถึงเพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย และประเมินผล (4) การให้หน่วยงาน มหาวิทยาลัย หรือ สถาบันวิชาการที่มีความเป็นอิสระ เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของนโยบาย เพราะมีความเป็นกลางและได้รับการยอมรับจากสังคม

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 22 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักการที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักความเสมอภาคที่เป็นธรรม โดยนโยบายประชานิยมต้องไม่อยู่เหนือวินัยการเงินการคลัง และมีการกำหนดให้ทุกนโยบายประชานิยมต้องมีการระบุที่มาของเงินและผลกระทบต่อนี้สาธารณะอย่างชัดเจนตั้งแต่วันแรกที่นำเสนอ ทั้งนี้ ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมคือ การปฏิรูประบบสุขภาพผ่านกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งนำหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและแบบปรึกษาหารือมาใช้อย่างเหมาะสม ทำให้เห็นได้ว่า นโยบายประชานิยมสามารถถูกบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนได้ หากมีกลไกทางวิชาการเข้ามารองรับและมีประชาชนเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทาง อีกตัวอย่างคือ การใช้ Big Data และ AI ในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อรับสวัสดิการของรัฐ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและการสวมสิทธิ์ ซึ่งทำให้นโยบายเหล่านี้มีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับในเชิงคุณภาพมากกว่าการแจกเงินโดยไม่มีข้อมูลรองรับ ส่วนปัจจัยที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในบริบทของประเทศไทยนั้น ปัจจัยสำคัญประการแรก คือ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ เพราะจะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบนโยบายได้ทันที ประการที่สองคือ กรอบกฎหมายวินัยการเงินการคลังและกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง ที่บังคับให้พรรคการเมืองต้องรายงานความคุ้มค่าและความเสี่ยงของนโยบาย ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาบังคับใช้เชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมและนักวิชาการที่ตื่นตัวในการทำหน้าที่ตรวจสอบนโยบายสาธารณะ ก็เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยสร้างแรงกดดันให้ฝ่ายการเมืองนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะ ภาครัฐและนักการเมืองควรจัดตั้งองค์กรที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ เพื่อเป็นพื้นที่ทดลองนโยบายประชานิยมในภาพเล็กก่อนจะบังคับใช้จริง คล้ายๆ กับ Sandbox ในภาคธุรกิจ เพื่อที่จะประเมินผลกระทบและควมมีการตรากฎหมายที่กำหนดให้มีการมีส่วนร่วมแบบบังคับ สำหรับนโยบายที่มีมูลค่างบประมาณสูงเกินกว่าเพดานกำหนด

และควรนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มาใช้กับโครงการประชานิยมทุกโครงการเพื่อให้มั่นใจว่าเงินที่นำมาใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์เป้าหมายในการพัฒนาอย่างแท้จริง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 23 มีนาคม 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมที่เห็นเด่นชัดคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และมีกระบวนการหรือกลไกที่จะนำไปสู่แนวทางที่ประชาชนต้องการได้มากที่สุด ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้นำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ในการพัฒนา คือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ Social Media ปัจจัยการตื่นตัวของประชาชนที่มีต่อนโยบาย และ ปัจจัยการตื่นรู้ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ของพลเมือง ส่วนแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ การเสริมสร้างเจตน์จำนงของ นักการเมืองให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเองหรือพวกพ้อง การเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน และ การสร้างความตื่นตัวของประชาชนในการกำหนดนโยบายในทุกขั้นตอน

สรุปผลข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกประเด็นการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่นำมาใช้กับนโยบายประชานิยมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ก็ต้องคำนึงถึงหลักประชาธิปไตยอื่นด้วย เช่น หลักความเสมอภาค หลักนิติธรรม การกระจายอำนาจ ขณะเดียวกันหลายท่านได้ให้ความเห็นเพิ่มเติม อาทิ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมนั้น ต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงแค่รูปแบบ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 วันที่ 12 มีนาคม 2569) หลักการสำคัญที่นำมาประยุกต์ใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ แนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง เพื่อลดการตัดสินใจในลักษณะบนลงล่าง (Top-down) การกระจายอำนาจและทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569) ขณะที่ บางท่านเห็นว่าแนวคิดประชาธิปไตยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ คือ ประชาธิปไตยเชิงปรึกษาหารือ ที่เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูล เหตุผลและผลกระทบของนโยบายรอบด้าน ก่อนตัดสินใจจริง ซึ่งแนวคิดนี้ช่วยลดความเสี่ยงที่นโยบายประชานิยมจะตอบสนองเฉพาะความต้องการระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือความยั่งยืน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 8 วันที่ 17 มีนาคม 2569)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลายท่านยกตัวอย่างนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นตัวอย่างความสำเร็จของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย ในขณะที่บางท่านเห็นว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้าน

สามารถสร้างประโยชน์ และทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 6 วันที่ 16 มีนาคม 2569) ขณะที่ บางท่านยกตัวอย่าง โครงการ Bolsa Familia ของบราซิล ซึ่งเป็นนโยบาย ช่วยเหลือครัวเรือนรายได้น้อยผ่านเงินสนับสนุนแบบมีเงื่อนไข (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 8 วันที่ 17 มีนาคม 2569) หรือ นโยบายคนละครึ่งพลัส ที่ให้ประชาชนและผู้ประกอบการมีส่วนร่วม ไม่ได้แจก 100 % และประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นในนโยบายดังกล่าวได้อย่างเสรี

สำหรับปัจจัยที่สนับสนุนการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นำเสนอ ปัจจัยที่หลากหลาย อาทิ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติชัดเจน ความตื่นตัวของประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่และภาคประชาสังคมในการมีส่วนร่วมกำหนดนโยบายและประเมินผล/ ตรวจสอบ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสาร ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อาทิ ความเหลื่อมล้ำ สังคมสูงวัย และปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งรัฐไม่สามารถกำหนดนโยบายได้ด้วยตนเอง จำเป็นต้องหารือกับทุกภาคส่วน วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย ปัจจัยภาครัฐ เป็นต้น

ส่วนข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างแท้จริง และต่อเนื่อง การพัฒนาประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีจิตสำนึกในระบอบประชาธิปไตยยอมรับ/แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและเคารพเสียงส่วนใหญ่ การพัฒนาระบบตรวจสอบ ติดตามให้โปร่งใส รวดเร็ว การนำเทคโนโลยีและช่องทางการแสดงความคิดเห็นที่ทันสมัยเข้าถึงง่าย การมีกฎหมายรองรับอำนาจการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐต้องปรับตัวเปิดพื้นที่ประชาธิปไตยให้มากขึ้น ส่งเสริมบทบาทของสถาบันวิชาการ สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม ส่งเสริมการกระจายอำนาจและบทบาทองค์กรส่วนท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทำให้เห็นได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย จะช่วยพัฒนานโยบายประชานิยม ให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน เกิดผลดีทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งก่อให้เกิดความยั่งยืนของนโยบายได้ โดยเฉพาะการนำหลักการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน ควบคู่กับการสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยนำเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ทันสมัย (social network) มาใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการนโยบาย เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการสะท้อนความต้องการที่แท้จริง และให้ทุกภาคส่วนได้เข้า ร่วมในการปรึกษาหารือ พิจารณาตัดสินใจ ในการออกแบบนโยบายประชานิยมที่ดีที่สุด และได้รับการยอมรับ ทั้งนี้ แนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณา ทั้งในส่วนของการเสริมสร้างทักษะความรู้ ความเข้าใจ การตื่นตัวทางการเมืองให้กับประชาชน และ

การปรับเปลี่ยนบทบาทของภาครัฐ ซึ่งรวมถึงการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม การเผยแพร่ข้อมูลที่จำเป็นต่อการตัดสินใจ การพิจารณาการกระจายอำนาจสู่พื้นที่/ท้องถิ่น เป็นต้น

4.1.4 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 12 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ (1) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจ ไม่กระจายอำนาจอย่างแท้จริงและขาดการมีส่วนร่วมจากฐานราก (2) การเมืองแบบธุรกิจการเมือง มีการซื้อเสียงแข่งขันหนักหน่วง ออกนโยบายเพื่อหวังคะแนนเสียงเท่านั้น (3) ระบบอุปถัมภ์ ประชาชนยังพึ่งพายังมองเพียงระยะสั้น ขาดการมองผลในระยะยาว (4) ขาดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และขาดนโยบายที่ต่อเนื่อง (5) ข้อจำกัดด้านข้อมูลและความโปร่งใส ไม่สามารถเข้าถึงได้ หรือเข้าถึงได้ยาก ทั้งนี้ การบริหารแบบรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ราชการท้องถิ่นอ่อนแอ ระบบอุปถัมภ์ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย ระบบราชการที่เหอะทะล่าช้า ขาดการติดตามประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรม และจะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งปี 2569 มีพรรคการเมืองถึง 57 พรรค แต่ละพรรคเสนอนโยบายประชานิยมลดแลกแจกแถม ซึ่งน่ากังวลว่านโยบายต่างๆจะสร้างภาระด้านงบประมาณและการคลังเป็นจำนวนมาก ในการแก้ไขปัญหา เห็นว่า (1) ต้องปรับโครงสร้างการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง สร้างความแข็งแกร่งให้ท้องถิ่นในทุกมิติ ทั้งเรื่องคน งบประมาณ การออกแบบนโยบาย เป็นต้น (2) ต้องปฏิรูประบบราชการ ไม่รวมศูนย์ส่วนกลาง ทำให้เล็กลง เพิ่มโอกาสให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม มีระบบติดตามประเมินผลที่เผยแพร่สู่สาธารณะสามารถตรวจสอบได้ (3) ต้องสร้างการเมืองแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างความรู้ให้กับพลเมืองผ่านการศึกษา และสื่อสารสาธารณะทุกช่องทางอย่างต่อเนื่อง (4) เพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการทุจริตต้องเป็นศูนย์ (5) การดำเนินนโยบายของภาครัฐต้องมีความต่อเนื่อง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า โครงสร้างทางการเมือง-การบริหาร ที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินนโยบายประชานิยมมาจาก “ตัวบุคคล” หรือที่รู้จักกันว่า “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ซึ่งการก่อตัวของนโยบายอาจมิได้มาจากการกลั่นกรองของภาคส่วนต่างๆ แต่กลับมาจากผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือบุคคลที่อยู่ภายในพรรคเพียงไม่กี่คน ดังนั้น ต้องพยายามอย่ายึดติดกับ “ตัวบุคคล” หรือ “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” เพียงอย่างเดียว เพราะหลายครั้งได้นำพาให้ “ประเทศ” ไปติด “กับดัก” จนหลายกรณีหาทางออกที่ถูกต้องไม่ได้ แต่ควรให้ความสำคัญกับ “สิทธิเสรีภาพ-การแสดงออก” ของ “ประชาชนทั้งประเทศ” ไม่ใช่การรวมศูนย์เพียง “คนๆ เดียว-จุดๆ เดียว”

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า การแก้ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนานโยบายประชานิยม ได้มีการดำเนินการในเรื่องนี้มากพอสมควร แม้ว่าการออกแบบนโยบายอาจมีส่วนของประชาชนไม่มาก และการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลของนโยบายประชานิยมเหล่านี้ยังอยู่ในการจัดการของผู้ออกแบบนโยบาย แต่เสียงสะท้อนของผู้มีส่วนได้เสียหลายส่วนที่แสดงความคิดเห็นในเชิงแนะนำนั้นได้มีการนำไปปรับปรุงพัฒนานโยบายประชานิยมมาตามลำดับ ส่วนเสียงสะท้อนจากผู้เห็นต่างและคัดค้านนโยบายประชานิยมจะถูกเมินเฉยและได้กลับทำให้พลาดโอกาสในการพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่มีประโยชน์สูงสุดของการใช้นโยบายและงบประมาณ ดังนั้น อุปสรรคสำคัญที่สุดของคำถามนี้ ก็คือ ทศนคติทางการเมืองของผู้ออกแบบนโยบายที่ให้ความสำคัญต่อความนิยมทางการเมืองมากกว่าสิ่งอื่น ทั้งนี้ เห็นว่าข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม เกี่ยวข้องกับโครงสร้างต่าง ๆ ทั้งหมดมีความผูกพันกันอย่างซับซ้อนต่อการดำเนินนโยบายประชานิยม กล่าวคือ (1) ระบบการบริหารที่รวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ระเบียบและกฎหมายที่มีความยืดหยุ่นน้อย ทำให้การออกแบบนโยบายต้องเป็นแบบ one side fit all โดยให้ความสำคัญกับการถูกต้องตามระเบียบ มากกว่าคำนึงถึงประสิทธิภาพและคุณภาพสูงสุดของนโยบายต่อกลุ่มคนที่ต่างกัน (2) วัฒนธรรมที่ถูกฝังมาเป็นเวลานาน คือ รัฐเป็นผู้ปกครองและเป็นผู้ที่มีความรู้และข้อมูลดีกว่าประชาชน และประชาชนเป็นผู้ทำตามนโยบายเท่านั้น ทำให้ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนอย่างทั่วถึงในการกำหนดนโยบาย (3) ประชาชนส่วนใหญ่ถูกปลูกฝังว่านโยบายประชานิยมที่ตนเองได้รับเป็นเพราะตนเองเป็นผู้ด้อยโอกาสของสังคม ทำให้เกิดความเคยชิน ไม่พัฒนาตนเอง และถูกปลูกฝังในความคิดว่าทุกรัฐบาลต้องมีประชานิยมและตนเองต้องได้ (4) การเมืองไทยส่วนใหญ่รัฐบาลมีอายุการบริหารที่สั้น ดังนั้นรัฐบาลที่จะทำนโยบายประชานิยมนั้น ก็หวังผลประโยชน์ ๆ เท่านั้น (5) ทุกนโยบายประชานิยมมีต้นทุนทางงบประมาณสูง ทำให้บางครั้งเมื่อเปลี่ยนรัฐบาล ก็ต้องลดขนาดลงทั้งจำนวนเงิน ระยะเวลาดำเนินงาน หรือยกเลิกบางนโยบายไปสำหรับแนวทางแก้ไขนั้น ต้องมองในเชิงหลักการประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม คือ ทำอย่างไรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และมีผลดีต่อประเทศ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ต้องมีช่องทางอย่างทั่วถึงในการเปิดฟังความคิดเห็นประชาชน และนำมาออกแบบนโยบายประชานิยมที่ตอบโจทย์ความต้องการระยะสั้น แต่ต้องส่งผลกระทบที่ดีในระยะยาวด้วย (2) ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจภาระหน้าที่ สิทธิของตนเองในการส่งเสริมเรียกร้องความต้องการตามกรอบรัฐธรรมนูญ (3) กำหนดรูปแบบนโยบายให้เหมาะสมกับงบประมาณเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการ

คลังในระยะยาว (4) กระจายอำนาจในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ออกไป พร้อมกับความรับผิดชอบของท้องถิ่นหรือจังหวัด ภายใต้กรอบการพัฒนาารวมของประเทศ (5) สร้างระบบตรวจสอบที่รวดเร็ว โปร่งใส และที่สำคัญต้องมีความเป็นอิสระ (6) สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนว่านโยบายประชานิยมนี้เพื่ออะไร มาจากงบประมาณประเทศ ไม่ใช่เรื่องอุปถัมภ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองใด เพื่อหลีกเลี่ยงที่นักการเมืองเข้ามาใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อสร้างคะแนนนิยมให้กับพรรคตนเองโดยนโยบายประชานิยมที่ไม่มีประสิทธิภาพและมองผลระยะสั้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 15 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยในประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยผ่านตัวแทน (Representation Democracy) หรือก็คือประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง ในขณะที่ประชาธิปไตยร่วมสมัยจะเน้นการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจและทรัพยากร ความโปร่งใสตรวจสอบได้ ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ปัญหาการเมืองที่มีวงจรเลือกตั้งทุก 4 ปีหรือในทางปฏิบัติอาจน้อยกว่าด้วยซ้ำ ทำให้นโยบายประชานิยมถูกออกแบบมาเพื่อเป้าหมายระยะสั้น และเห็นผลเร็วเพื่อหวังผลความนิยมและคะแนนเสียง โดยปราศจากความยั่งยืนของนโยบาย และเป็นปัญหากับวินัยการเงินในระยะยาว ซึ่งตรงข้ามกับแนวทางของประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นการมีส่วนร่วมมากกว่า (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัด ประชาธิปไตยร่วมสมัยเน้นการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการเสนอนโยบาย การตรวจสอบถ่วงดุล ความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐ แต่สำหรับประเทศไทย นโยบายมักถูกกำหนดแบบ Top-down มากกว่าการใช้การมีส่วนร่วมภาคประชาชนเป็นผู้ร่วมตามแนวทางประชาธิปไตยร่วมสมัย (3) ข้อจำกัดด้านวินัยการคลัง และงบประมาณ ประชาธิปไตยร่วมสมัยต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบในการบริหารและจัดการงบประมาณที่จำกัดของประเทศ เพราะประชานิยมต้องใช้งบประมาณสูง ทำให้เกิดอุปสรรคในเรื่องแหล่งที่มาของรายได้รัฐทำให้วินัยทางการเงินการคลังถูกมองข้าม เกิดปัญหาหนี้สาธารณะ นอกจากนี้ ยังเกิดการโยกย้าย หรือเบียดบังงบประมาณที่ควรใช้ เช่น การทำโครงสร้างพื้นฐาน หรือ พัฒนาการศึกษา (4) นโยบายประชานิยมมักทำให้เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ การแบ่งขั้ว ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล นโยบายประชานิยมมักจะถูกต่อต้านทันที หรือถูกยกเลิก (5) ความไม่ต่อเนื่องของประชาธิปไตยไทย มีการรัฐประหารบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายประชานิยมไม่มีความต่อเนื่องหรือถูกยกเลิก สำหรับข้อจำกัด ได้แก่ เรื่อง โครงสร้างการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย การรัฐประหารบ่อยครั้ง โครงสร้างอำนาจที่รวมศูนย์ บทบาทขององค์กรอิสระที่มีอำนาจมากแต่อาจไม่มีความเป็นอิสระเพราะกระบวนการแต่งตั้งที่ไม่ได้ยึดโยงประชาชนโดยตรง อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์และชนชั้นนำที่ยังต้องการอยู่ในอำนาจและใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือหา

คะแนนเสียง นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดทางการบริหาร อาทิ ระบบราชการไทยเป็นระบบที่ออกแบบมาให้เป็นการรวมศูนย์อำนาจ มีการสั่งการจากบนลงล่าง ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในระดับพื้นที่หรือท้องถิ่น หรือ การขาดฐานข้อมูลเป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้ง่าย และบูรณาการหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้การดำเนินนโยบายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทำได้โดยยาก เช่น กรณีโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งนโยบายประชานิยมต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก เช่น นโยบายอุดหนุนราคาพืชผลเกษตร โครงการแจกเงิน ทำให้นโยบายประชานิยมทำได้ยากขึ้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่อง การทุจริตคอร์รัปชัน และข้อจำกัดด้านวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึง วัฒนธรรมการเมือง และระบบวิธีคิดของประชากรในสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนานโยบายประชานิยม รวมถึงเรื่องระบบอุปถัมภ์ ซึ่งทำให้ประชาชนยึดติดตัวบุคคลมากกว่านโยบาย นักการเมืองใช้ในการฉวยผลประโยชน์เข้าตนและพวกพ้อง ขณะที่ประชาชนรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ทำให้การตรวจสอบ การสร้างความโปร่งใสทำได้ยากลำบาก รวมทั้งวัฒนธรรมในการให้ความสำคัญกับลำดับชั้น (Hierarchy) ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายมักมาจากบนลงสู่ล่าง มาจากกลุ่มเทคโนโลยีหรือกลุ่มทุนการเมืองจากส่วนกลาง และหน่วยงานราชการนำไปปฏิบัติ จึงไม่ตอบโจทย์ความต้องการในพื้นที่ ขณะที่วัฒนธรรมการสงเคราะห์ ก็มีส่วนเช่นกัน กล่าวคือ สังคมไทยมีความเชื่อเรื่องการบริจาคคนตกทุกข์และขัดสน ทำให้นโยบายประชานิยมมุ่งเน้นไปทางการให้ความช่วยเหลือคนที่สมควรได้รับหรือคนจนจริงๆ เท่านั้น ทำให้แนวคิดแบบสวัสดิการที่ทุกคนได้รับสิทธิถ้วนหน้าโดยไม่คำนึงถึงรายได้ ถูกมองว่าเป็นเรื่องของความฟุ่มเฟือย หรือไม่ยุติธรรม ทั้งนี้ เห็นว่าแนวทางแก้ไข ควรเป็นดังนี้ (1) สร้างวินัยการเงินการคลังที่เข้มงวด จัดลำดับความสำคัญของนโยบาย ต้องมีกฎหมายบังคับให้ต้องระบุแหล่งที่มาของเงินอย่างชัดเจน (2) ปรับเปลี่ยนแนวคิดการกำหนดนโยบายจากการ “สงเคราะห์” เป็นการ “ให้โอกาส” เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขัน โดยการให้เงินสนับสนุน การสร้างความรู้ ทักษะฝีมือ เพื่อสร้างอาชีพหรือสร้างโอกาส (3) การกระจายอำนาจและทรัพยากรลงสู่ท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เสนอนโยบาย รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนรวมทั้งการตรวจสอบโครงการเพื่อป้องกันการทุจริต

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 ผศ.ดร.ศิริวรรณ ศักดิ์ศิริฤทัย (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า มีปัญหาและข้อจำกัดได้แก่ (1) ปัญหากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนโยบายประชานิยมมักเป็นลักษณะ top-down การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัดอยู่ในชั้นรับทราบหรือสนับสนุนมากกว่าการร่วมออกแบบนโยบาย ส่งผลให้หลักอำนาจอธิปไตยของประชาชนถูกนำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์มากกว่า (2) ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจแบบรวม

ศูนย์ ทำให้การกระจายอำนาจและการตัดสินใจเชิงพื้นที่ทำได้จำกัด ขาดการมีส่วนร่วม (3) ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างและการเข้าถึงทรัพยากร รวมทั้ง รายได้ การศึกษา และเทคโนโลยี ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากนโยบายประชานิยมได้อย่างเท่าเทียม (4) นโยบายที่นำเสนอมักเป็นนโยบายการเมืองไทยเพื่อผลประโยชน์ระยะสั้น ทำให้ขาดความยั่งยืน (5) ปัญหากลไกการตรวจสอบและความโปร่งใสที่ยังไม่เข้มแข็ง มีข้อจำกัด ทำให้ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบการดำเนินนโยบายประชานิยมได้อย่างเต็มที่ (6) ปัญหาการเคารพเสียงข้างน้อยและการจัดการความขัดแย้งถูกละเลย ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและบ้านทอนหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย (7) ปัญหาด้านความรู้และการเรียนรู้ทางพลเมือง ประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และขาดความเข้าใจเรื่องผลกระทบเชิงนโยบาย การตัดสินใจในการสนับสนุน/คัดค้านในนโยบายต่าง ๆ ยังมีได้อยู่บนพื้นฐานที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างแท้จริง บางครั้งตัดสินใจตามกระแส และอาจทำให้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในแต่ละนโยบายมิได้นำไปสู่ผลประโยชน์สังคมโดยรวมอย่างแท้จริง (ไม่เกิด Welfare Optimality) ในส่วนข้อจำกัดในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปพัฒนานโยบายประชานิยม นั้น มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง (การเมืองรวมศูนย์ เสถียรภาพทางการเมือง การกำหนดนโยบายขาดความเป็นสถาบัน) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการบริหาร (ราชการเป็นแบบรวมศูนย์ ซับซ้อน ล่าช้า ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณดำเนินการ) 3. ข้อจำกัดเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคม (ระบบอุปถัมภ์ ก่อให้เกิดการพึ่งพาการเมืองมากกว่าพึ่งตนเอง) สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัด เห็นว่าต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน/ประชาสังคมและให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกำหนดนโยบาย ต้องเพิ่มอำนาจและงบประมาณกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พร้อม เพื่อกำหนดนโยบาย ต้องมีการประเมินผลนโยบายในเชิงวิชาการโดยสถาบันวิชาการหรือหน่วยงานที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย แก้ไข/ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา/ข้อจำกัดต่างๆ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในทางประชาธิปไตยและนโยบายประชานิยม ส่งเสริมนโยบายประชานิยมที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพในคนหรือโครงสร้างพื้นฐานเพื่อต่อยอดทางเศรษฐกิจมากกว่าการแจกเงินหรือประโยชน์ในระยะสั้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหาอุปสรรค คือ การขาดข้อมูล ขาดการไตร่ตรองเท่าที่ควร รวมทั้ง ปัญหาการเลือกตั้งที่ยังใช้เงินเพื่อให้ได้คะแนนเสียง รวมถึงปัญหาวัฒนธรรมการตอบแทนบุญคุณโดยไม่แยกแยะในเรื่องผลประโยชน์ที่ได้รับจะย้อนกลับสู่การทำลายประเทศ _ขณะที่ปัญหากติกาที่สร้างให้พรรคเสียงข้างมากแบบประชาธิปไตยได้บริหาร

ประเทศรวมถึงการเลือกผู้แทนราษฎรที่ไม่สามารถคัดกรองคนดีมีคุณภาพในการที่จะเข้ามาเป็นผู้แทนปวงชนในรัฐสภา รวมถึงปัญหาการตัดสินใจขององค์กรอิสระที่ขัดแย้งความรู้สึกของประชาชน ทำให้เสื่อมศรัทธาต่อการใช้อำนาจที่เลือกฝ่าย ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหา จึงควรสร้างความเข้าใจการให้อำนาจนักการเมืองว่าสำคัญเช่นไรกับการพัฒนาประเทศตลอดทุกระดับของการศึกษา สร้างแนวคิดการมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารบ้านเมือง ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและกระบวนการนโยบายที่วางยุทธศาสตร์ประเทศ ให้เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมมากขึ้น และทุกฝ่ายยึดถือเป็นแม่บทในการวางนโยบายบริหารประเทศโดยไม่ขึ้นกับพรรคการเมือง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ (1) ภาครัฐไม่ได้รับฟังความคิดเห็น ความต้องการจากประชาชนอย่างแท้จริง และไม่ได้สนใจถึงผลที่จะตามมาในระยะยาว (2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยี อันเนื่องจากงบประมาณ ทักษะ ทักษะคนดี สายสื่อสาร (3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนและประชาสังคม (4) ปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการนำหลักต่างๆของประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ (5) ปัญหาความอ่อนแอและ/หรือความไม่เป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ ในทางการเมือง พรรคการเมืองที่บริหารประเทศเปลี่ยนแปลงบ่อย ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบายและนโยบายไม่ยั่งยืน มีการแบ่งขั้วทางการเมือง แบ่งฝักแบ่งฝ่าย พรรคการเมืองไม่ร่วมมือกันอย่างแท้จริง ขณะที่ความโปร่งใสในการบริหารงานไม่มี มีแต่เรื่องผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง รวมทั้งขาดการประเมินผลนโยบายประชานิยมจากภาครัฐและองค์กรตามรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง สำหรับแนวทางแก้ไข ต้องปรับนโยบายประชานิยมให้เป็นนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากขึ้น ดังนั้น ควรมีการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นโยบายมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้ง การเสริมกลไกประสานงานระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างสม่ำเสมอ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า อุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยมในประเทศไทยไม่ได้อยู่ที่ตัวแนวคิดเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมด้วย ประเด็นแรกคือแรงกดดันจากการแข่งขันทางการเมืองที่ค่อนข้างสูง ซึ่งทำให้นโยบายประชานิยมจำนวนหนึ่งถูกออกแบบเพื่อสร้างความนิยมในระยะสั้นมากกว่าการวางรากฐานการพัฒนาระยะยาวเพื่อหวังคะแนนเสียง ประเด็นที่สองคือข้อจำกัดด้านข้อมูลและความโปร่งใส บางครั้งข้อมูลยังไม่ถูก

สื่อสารอย่างครบถ้วน ทำให้ทั้งประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจไม่สามารถประเมินนโยบายได้อย่างรอบด้าน ประเด็นที่สามคือระดับความเข้าใจด้านนโยบายสาธารณะของสังคมโดยรวมยังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทำให้การตัดสินใจได้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจจะแตกต่างจากผลลัพธ์ที่ดีที่สุด นอกจากนี้ ในมุมมองของภาคเอกชน เห็นว่าการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมยังมีข้อจำกัด เช่น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่ยังไม่เป็นระบบมากพอ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง ในส่วนข้อจำกัดที่ส่งต่อการพัฒนานโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่า มีทั้งมิติทางการเมือง การบริหารราชการ และวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบายในเชิงโครงสร้างทางการเมือง ความต่อเนื่องของนโยบายยังเป็นประเด็นสำคัญ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือรัฐบาลทำให้นโยบายประชานิยมไม่ต่อเนื่อง และอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและภาคธุรกิจ นอกจากนี้ การแข่งขันทางการเมืองที่เข้มข้นยังอาจทำให้นโยบายประชานิยมถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความนิยม มากกว่าการพัฒนาเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง ในมิติการบริหารราชการ ข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพของระบบราชการ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และกระบวนการติดตามประเมินผล ยังคงเป็นปัญหาที่รอการแก้ไข ส่วนในมิติทางวัฒนธรรมทางการเมือง ยังมีแนวโน้มของความคาดหวังต่อบทบาทของรัฐในฐานะผู้ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือค่อนข้างสูง ประเด็นนี้ไม่ได้เป็นข้อจำกัดโดยตัวมันเอง แต่หากไม่มีการสร้างความเข้าใจเรื่องภาระงบประมาณหรือผลกระทบระยะยาว ก็อาจทำให้การกำหนดนโยบายมีความท้าทายมากขึ้น ในมุมมองของภาคเอกชน อีกประเด็นหนึ่งคือความชัดเจนของกติกาและเสถียรภาพของนโยบาย ซึ่งมีผลต่อการวางแผนการลงทุนและความสามารถในการแข่งขัน หากนโยบายมีความไม่แน่นอนสูง ก็อาจทำให้ภาคธุรกิจปรับตัวได้ยากและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมในระยะยาว การแก้ไขปัญหาและข้อจำกัด ประการแรก เห็นว่าควรส่งเสริมความโปร่งใสของข้อมูลนโยบายให้มากขึ้น รวมทั้งการมีข้อมูลที่ครบถ้วนจะช่วยให้ทั้งประชาชนและผู้กำหนดนโยบายสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลมากขึ้น ประการที่สอง ควรพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงนโยบายตามข้อเท็จจริง ไม่ใช่ยึดติดกับนโยบายเพียงเพราะเหตุผลทางการเมือง ประการที่สาม เห็นว่า การสร้างความต่อเนื่องของนโยบายเป็นเรื่องสำคัญ เพราะความไม่ต่อเนื่องหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้ง อาจทำให้ทั้งประชาชนและภาคธุรกิจปรับตัวได้ยาก และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว อีกประเด็นหนึ่งคือการส่งเสริมความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับต้นทุนของนโยบาย

สาธารณะ เพื่อให้การถกเถียงเรื่องนโยบายมีความสมดุลระหว่างความต้องการของประชาชนกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ ซึ่งจะช่วยลดแรงกดดันต่อการออกนโยบายที่อาจไม่ยั่งยืน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงการแก้กฎหมาย แต่ต้องเป็นการต่อสู้กับอำนาจรวมศูนย์ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึก ความไม่ต่อเนื่องทางการเมือง และความเหลื่อมล้ำที่บีบให้คนต้องเลือกความอยู่รอดตรงหน้ามากกว่าความยั่งยืนในอนาคต การฝ่าฟันอุปสรรคเหล่านี้ ต้องอาศัยทั้งการปฏิรูปโครงสร้างรัฐ (กระจายอำนาจ) และการยกระดับคุณภาพชีวิตและการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม ได้แก่ ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องและรัฐบาลผสม ข้อจำกัดเชิงการบริหารราชการ ได้แก่ ระบบราชการรวมศูนย์ และ ข้อจำกัดเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์และความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหา ต้องใช้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมาสร้างกติกาคุณวินัยในกระบวนการกำหนดนโยบาย เปลี่ยนจากการสงเคราะห์ให้เป็นการสร้างความสามารถ/ทักษะให้กับประชาชน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ปัจจุบัน ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบายประชานิยมในไทยยังคงถูกควบคุมจากส่วนกลางเป็นหลัก ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่นเป็นเพียงการให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็น ไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจจริง ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (2) แม้รัฐจะจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นหรือประชาพิจารณ์ แต่หลายกรณียังเป็นเพียงกระบวนการเชิงพิธีกรรม ผลจากการมีส่วนร่วมไม่ถูกนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการเข้าร่วม (3) นโยบายประชานิยมจำนวนหนึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความนิยมทางการเมือง มากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ทำให้ขาดการวางแผนระยะยาว การประเมินผล และความรับผิดชอบทางการเมือง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นความยั่งยืน (4) แม้กฎหมายบางฉบับเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่ยังคงขาดกลไกที่มีผลผูกพันต่อการตัดสินใจของรัฐ อีกทั้งขั้นตอนทางกฎหมายยังซับซ้อนและเข้าถึงได้ยาก ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง (5) วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังมีลักษณะอำนาจนิยม ผู้นำบางส่วนมองการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอุปสรรคต่อการบริหาร ขณะที่ประชาชนบางกลุ่มยังคุ้นชินกับบทบาทผู้รับนโยบายมากกว่าผู้ร่วมกำหนดนโยบาย (6) ความแตกต่าง

ด้านการศึกษา รายได้ และการเข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้การมีส่วนร่วมกระจุกตัวอยู่ในบางกลุ่ม ขณะที่กลุ่มเปราะบางซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายประชานิยมกลับมีส่วนร่วมได้น้อย (7) ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายประชานิยมบางส่วนยังไม่เปิดเผยอย่างครบถ้วน หรือมีความซับซ้อน เข้าใจยาก ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ และลดประสิทธิภาพของการตรวจสอบเชิงประชาธิปไตย ในส่วนประเด็นข้อจำกัดในการพัฒนานโยบายประชานิยม นั้น มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ กล่าวคือ (1) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง อาทิ อำนาจในการกำหนดนโยบายประชานิยมยังคงอยู่ที่รัฐบาลส่วนกลางเป็นหลัก นโยบายจึงไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และขาดความยืดหยุ่น นอกจากนี้ นโยบายประชานิยมหลายโครงการขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล อีกทั้ง นโยบายประชานิยมจำนวนมากถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความนิยมเฉพาะกลุ่ม ทำให้ขาดความเป็นสถาบันและไม่ยั่งยืน (2) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการบริหาร กล่าวคือ โครงสร้างราชการของไทยยังมีความรวมศูนย์และขั้นตอนการตัดสินใจซับซ้อน ดำเนินนโยบายล่าช้า และไม่ทันความต้องการ ขณะเดียวกัน นโยบายมักเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง/หน่วยงาน แต่การทำงานยังขาดการประสานข้อมูลและเป้าหมายร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนและประสิทธิภาพต่ำ รวมทั้งนโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่ขาดการวางแผนการคลังในระยะยาว ทำให้เป็นภาระทางการคลัง (3) ข้อจำกัดเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคม โดยการเมืองและสังคมไทยยังได้รับอิทธิพลจากระบบอุปถัมภ์ ทำให้นโยบายประชานิยมถูกมองเป็นการ “ให้” มากกว่าการสร้างสิทธิและโอกาส ส่งผลให้ประชาชนมีบทบาทเป็นผู้รับ มากกว่าผู้ร่วมกำหนดนโยบาย รวมทั้ง การขาดความไว้วางใจต่อสถาบันการเมืองและรัฐ ทำให้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในนโยบายประชานิยมขาดประสิทธิภาพ และไม่ได้ความร่วมมือเท่าที่ควรในระยะยาว ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำคัญในการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัดของไทยปัจจุบัน คือ การปรับโครงสร้างอำนาจ ยุกระดับการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบบริหาร และเปลี่ยนกรอบคิดนโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย อาทิเช่น การปรับโครงสร้างอำนาจและกระจายการตัดสินใจ การยกระดับการมีส่วนร่วมจากเชิงสัญลักษณ์สู่เชิงอำนาจ การปฏิรูปกระบวนการบริหารและระบบราชการ การสร้างความยั่งยืนทางการคลังของนโยบายประชานิยม การเปลี่ยนกรอบคิดจาก “การให้” สู่ “การสร้างศักยภาพ” การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและการศึกษาพลเมือง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส และการสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ ระบอบประชาธิปไตยที่อ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาสังคม มีปัญหาด้านความโปร่งใส สถาบันทางการเมืองขาดความเป็นอิสระในการตรวจสอบ ขาดกฎหมายรองรับในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน/ประชาสังคมอย่างแท้จริง คุณภาพของข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลไม่ครบถ้วน ขาดการบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเข้าถึงข้อมูลได้ยาก รวมทั้ง ประเด็นเรื่องเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม หรือข้อมูลที่เป็น fake news หรือบิดเบือนเป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดทางการเมือง ที่พรรคการเมืองมีนโยบายบิดเบือนให้ประชาชนหลงผิดเสียดิตประชานิยม และกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองต่อไป การแก้ไขปัญหาจำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน เสริมสร้างให้ประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมือง ให้ความใส่ใจกับนโยบายประชานิยมว่ามีประโยชน์ทั้งในระยะสั้น ระยะยาวหรือไม่ มีข้อจำกัดหรือเป็นภาระทางการคลังในระยะยาว และมีผลเสียกับเศรษฐกิจของประเทศหรือไม่

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคของการนำหลักประชาธิปไตยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ การใช้ทรัพยากรขาดประสิทธิภาพ เช่น การแทรกแซงสินค้าเกษตร นำไปสู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรถูกใช้ไปไม่ตรงจุด และก่อให้เกิดการทุจริตเชิงนโยบาย โดยมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนานโยบายประชานิยม ทั้งข้อจำกัดทางการเมือง ที่มุ่งเน้นชัยชนะระยะสั้นมากกว่า การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างระยะยาว ข้อจำกัดทางด้านการบริหารและวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นเป็นระบบอุปถัมภ์และเล่นพรรคเล่นพวก ข้อจำกัดในด้าน ขณะทีนโยบายประชานิยมเน้นให้ประชาชนพึ่งพาตัวบุคคล มากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชน/ประชาสังคมได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบายประชานิยม ตั้งแต่การก่อตัวของนโยบาย การออกแบบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการประเมินผลนโยบาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปพัฒนานโยบายประชานิยม คือ คุณภาพของนักการเมืองที่หวังเพียงผลประโยชน์จากการเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ข้อจำกัดในการพัฒนา คือ คุณภาพของประชาชนที่ยังไม่สามารถแยกแยะได้ถึงนโยบายที่แก้ปัญหาระยะสั้น กับการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งปัญหาการบริหารงานภาคการเมืองและภาครัฐที่มีการทุจริต คอร์รัปชันสูง สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหา เห็นว่า ต้องกำหนดคุณสมบัตินักการเมืองที่

เข้มข้น โดยเฉพาะบุคคลที่จะมาเป็นรัฐมนตรี ในเรื่องประสบการณ์การทำงานการเมือง และประสบการณ์การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงที่จะไปบริหาร นอกจากนี้ ต้องส่งเสริมความรู้ความเข้าใจกับประชาชน ตั้งแต่นักเรียน นักศึกษา ไปจนถึงประชาชนทั่วไป ในเรื่องความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัย และการให้ความสำคัญกับการพัฒนานโยบายประชานิยม รวมทั้ง การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อ พร้อมๆกับการส่งเสริมช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย และรวดเร็ว การควบคุมสื่อ โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล ป้องกันปัญหา fake news

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหา/ข้อจำกัดมีดังนี้ คือ ข้อจำกัดในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ อาจขาดความรู้ความเข้าใจ งบประมาณมีจำกัด การมีส่วนร่วมภาคประชาชนมีข้อจำกัด และมีน้อย ปัญหาเรื่องความโปร่งใส ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบ การเข้าถึงข้อมูล ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล ขาดความโปร่งใสและตรวจสอบ รวมทั้งข้อจำกัดที่มาจาก ระบบอุปถัมภ์ และโครงสร้างทางการเมือง ที่พรรคการเมืองแข่งขันกันเพียงเพื่อหวังผลให้ได้คะแนนมากกว่าการแก้ไขที่โครงสร้าง พรรคการเมืองขาดอุดมการณ์ที่จะทำเพื่อคนส่วนใหญ่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในพรรคการเมือง ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็ควรส่งเสริมในเรื่องการศึกษา การให้ความรู้ความเข้าใจ ต้องมีการรณรงค์ ส่งเสริม ให้มีผู้บริหารที่มีความเป็นมืออาชีพ เข้ามาสู่ระบบการเมือง นอกจากนี้ ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในเรื่องการเสริมสร้างความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งต้องแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม และจริงจังโดยกำหนดให้เป็นวาระของประเทศ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 15 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ แนวคิดของนักการเมืองที่นำนโยบายประชานิยมมาใช้โดยมุ่งเพื่อการหาเสียงมากกว่าการใช้นโยบายเพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง เหมือนเป็นการเอาเนื้ออย่างหลอกให้สุนัขเดินตาม ดังนั้น นักการเมืองควรดำเนินนโยบายมหภาคเป็นไปตามแนวคิดมหภาคจริงๆ สำหรับข้อเสนอแนะนั้น ควรปรับเปลี่ยนแนวคิดในการนำนโยบายประชานิยม การปรับเปลี่ยนกฎหมาย เปลี่ยนการกำหนดนโยบายประชานิยมโดยมาจากภาคประชาชนให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับองค์กรภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายในทุกระดับและทุกขั้นตอน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหาและข้อจำกัดในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปพัฒนานโยบายประชานิยม ได้แก่ ข้อจำกัดด้าน

งบประมาณ วัฒนธรรมที่ยังคงเกี่ยวข้องกับระบบอุปถัมภ์ การเล่นพรรคเล่นพวก รูปแบบการเมืองที่มีลักษณะธุรกิจการเมือง ขาดพรรคการเมืองและนักการเมืองที่มีอุดมการณ์ทำเพื่อส่วนรวม ข้องจำกัดด้านกฎหมาย เช่น ไม่สามารถเปิดได้ เพราะเป็นข้อมูล PDPA ระบบราชการในฐานะเป็นหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ไม่เข้มแข็ง ไม่กล้าที่จะคัดค้านหรือประเมินผลอย่างตรงไปตรงมา ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านข้อมูล ความรู้ ระหว่างเมืองและชนบท ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงต้องเสริมสร้างให้ประชาชนและภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้านอย่างแท้จริง เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบประชาธิปไตย ทั้งความเข้มแข็งของสถาบันต่างๆในระบบ และภาคประชาชนที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึก ร่วม นอกจากนี้ต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ การเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารอย่างทั่วถึง รวมไปถึงการกระจายอำนาจเพื่อให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาท ควบคู่กับการเสริมสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 22 มีนาคม 2569) เห็นว่า อุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดคือ การขาดความต่อเนื่องของนโยบายอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่มักจะยกเลิกนโยบายของฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้ ความซับซ้อนของระบบราชการและกฎระเบียบที่ล้าสมัยยังเป็นตัวขัดขวางการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงการตีความกฎหมายที่เคร่งครัดจนเกินไปในบางครั้งก็กลับกลายเป็นอุปสรรคในการริเริ่มนโยบายประชานิยมที่สร้างสรรค์ ตลอดจนการไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับนักการเมืองที่ไม่สามารถทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้ได้จริง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัด พบว่า ประเทศไทยมีระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในวัฒนธรรมการเมือง ซึ่งเปลี่ยนรูปโฉมจากอุปถัมภ์โดยตัวบุคคลมาเป็นรัฐอุปถัมภ์ผ่านนโยบายประชานิยม ทำให้ประชาชนมองนโยบายเป็นการให้ทานมากกว่า เป็น “สิทธิ” ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ นอกจากนี้ การรวมศูนย์อำนาจงบประมาณไว้ที่กระทรวงและสำนักงานงบประมาณส่วนกลาง ทำให้การออกแบบนโยบายขาดความยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่น แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงต้องมีการเร่งกระจายอำนาจทางการคลัง โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีและเลือกนโยบายสวัสดิการของตนเอง เพื่อป้องกันวงจรอุปถัมภ์จากส่วนกลาง รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเข้มแข็ง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของนโยบายประชานิยมอย่างตรงไปตรงมา และรัฐต้องมียุทธศาสตร์ส่งเสริมการศึกษาที่มุ่งเน้นการสอนให้ประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ

ต่อส่วนรวม เพื่อเปลี่ยนผ่านจากสังคมอุปถัมภ์ไปสู่สังคมประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ยึดถือความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 23 มีนาคม 2569) เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญคือ นักการเมืองไม่มีเจตจำนงหรืออุดมการณ์ นักการเมืองควบคุมกลไกการกำหนดนโยบายประชานิยม นักการเมืองทำการหาเสียงเรียกคะแนนนิยมมากกว่าที่จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องโครงสร้างการเมืองที่เป็นการเมืองในลักษณะธุรกิจการเมือง เอื้อตนเองและพวกพ้อง รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องระบบอุปถัมภ์ และโครงสร้างของระบบราชการที่ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และการนำนโยบายไปใช้ปฏิบัติ

สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องปัญหา/อุปสรรค ข้อจำกัด ของการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นปัญหา/อุปสรรค ข้อจำกัดของการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย นั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญส่วนใหญ่ได้ให้ความเห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคสำคัญ คือ

ปัญหาทางเศรษฐกิจ มาจาก ปัญหาความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ ทั้งในระดับชนชั้นและในระดับพื้นที่ ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเกษตรกร ชนชั้นแรงงาน หรือ ผู้ที่อยู่ในชนบท มีรายได้น้อย มีความยากจน ประสบภาวะหนี้สิน ดำรงชีวิตเพื่อแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า ขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บางท่านให้ความเห็นข้อจำกัดของงบประมาณ และวินัยการคลัง ที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการบริหารนโยบายและจัดการงบประมาณเพื่อจัดทำนโยบาย เพราะประชานิยมใช้งบประมาณสูง ซึ่งอาจเกิดปัญหาเรื่องหนี้สาธารณะ หรือปัญหาด้านวินัยการเงินการคลัง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569)

ปัญหาทางสังคม มาจาก วัฒนธรรมสังคม ที่มาจากระบบอุปถัมภ์ ระบบพวกพ้อง ทำให้เกิดวัฒนธรรมพึ่งพา ขาดการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ มองว่า รัฐเป็นผู้ปกครองและเป็นผู้มีความรู้และข้อมูลดีกว่าประชาชน ส่วนประชาชนเป็นผู้รับนโยบาย เป็นผู้ด้อยโอกาส ทำให้เกิดความเคยชิน ไม่ต้องการพัฒนาตนเอง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 3 วันที่ 13 มีนาคม 2569) ขณะเดียวกัน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านให้แสดงความเห็นที่น่าสนใจ โดยพูดถึงวัฒนธรรมการสงเคราะห์ โดยเห็นว่าสังคมไทยมีความเชื่อเรื่องการช่วยเหลือคนที่สมควรได้รับหรือคนจนจริงๆเท่านั้น ทำให้แนวคิดแบบสวัสดิการที่ทุกคนควรได้รับสิทธิถ้วนหน้าโดยไม่คำนึงถึงรายได้ ถูกมองว่าเป็นเรื่องฟุ่มเฟือยหรือไม่ยุติธรรม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569)

ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจในการกำหนดนโยบาย การกำหนดนโยบายเป็นแบบ Top-down ไม่ใช่ Bottom-up จึงทำให้ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรากหญ้า ขาดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของนโยบาย

ปัญหาทางการเมือง กล่าวคือ ระบบการเมืองเป็นแบบธุรกิจการเมือง พรรคการเมืองขาดอุดมการณ์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม กำหนดนโยบายประชานิยมเพียงเพื่อการหาเสียงเท่านั้น ระบบประชาธิปไตยและสถาบันทางการเมืองอ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบและแท้จริง อาทิ ประชาชนส่วนหนึ่งขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ ความเข้าใจ ดังนั้น การตัดสินใจสนับสนุน/คัดค้าน จึงมิได้อยู่บนฐานที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างแท้จริง บางครั้งตัดสินใจตามกระแส ทำให้การตัดสินใจในแต่ละนโยบายมิได้นำไปสู่ผลประโยชน์ของสังคมอย่างแท้จริง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 5 วันที่ 16 มีนาคม 2569) สถาบันที่มีหน้าที่ขาดความเป็นอิสระในการตรวจสอบ และการขาดความต่อเนื่องในการบริหารประเทศของรัฐบาล มีปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

ปัญหาระบบราชการ ที่มีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจทางการบริหาร ระบบราชการมีความเทอะทะ ล้าช้า ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในบริบทของโลก การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลการดำเนินงานขาดประสิทธิภาพ มีปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ขาดการบูรณาการด้านข้อมูลและการเผยแพร่ข้อมูลเพื่อความโปร่งใส ขาดความจริงจังในการรับฟังความคิดเห็น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่าน เห็นว่า ระบบการบริหารที่รวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ประกอบกับระเบียบและกฎหมายมีความยืดหยุ่นน้อย ทำให้การออกแบบนโยบายเป็นแบบ one side fit all ซึ่งให้ความสำคัญกับความถูกต้องตามระเบียบมากกว่าการคำนึงถึงประสิทธิภาพ และคุณภาพของนโยบายในการตอบสนองคนกลุ่มต่างๆ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 3 วันที่ 13 มีนาคม 2569) หรือ แม้รัฐจะจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น แต่หลายกรณียังเป็นเพียงกระบวนการเชิงพิธีกรรม ผลจากการมีส่วนร่วมจึงไม่ถูกนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย หรือ แม้กฎหมายบางฉบับจะเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วมแต่การมีส่วนร่วมกลับไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ขณะที่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายประชานิยมบางส่วนไม่เปิดเผยอย่างครบถ้วน ชับซ้อน เข้าใจยาก ทำให้ประชาชนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ และลดประสิทธิภาพการตรวจสอบ (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 10 วันที่ 18 มีนาคม 2569)

ปัญหาด้านเทคโนโลยี เช่น ข้อมูลเท็จ ความเหลื่อมล้ำในด้านทักษะของการใช้เทคโนโลยีของประชาชน

สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหา นั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ให้ข้อเสนอแนะโดยอิงจากปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การกระจายอำนาจและทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง การปฏิรูประบบราชการ และการบูรณาการด้านข้อมูล การเสริมสร้างการเมืองโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในทุกขั้นตอน การเสริมสร้างความรู้ให้กับประชาชน การเสริมสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน การเสริมสร้างความเข้มแข็งทางการเมือง สถาบันการเมือง และองค์กรอิสระ การสร้างนักการเมือง/พรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ การลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การสร้างวินัยการเงินการคลังที่เข้มงวด การเสริมสร้างช่องทางที่เข้าถึงง่าย หลากหลาย เหมาะสม ในการเผยแพร่ข้อมูล รับฟังความคิดเห็น รวมทั้ง การปรับเปลี่ยนแนวคิดในการออกแบบนโยบายประชานิยม จากการ “ให้” เป็น “การเสริมสร้างศักยภาพ” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 10 วันที่ 18 มีนาคม 2569) หรือจาก “การสงเคราะห์” เป็น “การให้โอกาส” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569) นอกจากนี้ ควรมีการส่งเสริมความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับต้นทุนของนโยบายสาธารณะเพื่อลดแรงกดดันต่อการออกนโยบายที่อาจไม่ยั่งยืน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 8 วันที่ 17 มีนาคม 2569)

4.1.5 ประเด็นคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 1 (วันที่ 12 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ต้อง (1) ทำให้ได้ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนด ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยที่ภาครัฐ ข้าราชการเป็นมืออาชีพ ไม่ใช่เป็นข้าราชการของพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ทุกส่วนต้องร่วมกันกับภาคประชาชนตั้งแต่วิชากร มีเจ้าภาพในแต่ละโจทย์ของนโยบายด้านต่างๆ ยกเลิกนโยบายแจก แต่ให้เกิดจากความต้องการอย่างแท้จริงและให้ส่งผลกระทบยาวต่อเนื่อง (2) เสริมสร้างการเปิดเผยข้อมูล และการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะในทุกระดับชั้น (3) ขจัดปัญหาให้การทุจริตเป็นศูนย์ (4) ต้องปฏิรูประบบราชการส่วนกลางให้เล็กลง ลดขั้นตอนการบริการต่างๆ ให้สั้นลง และโอนงานต่างๆ ส่วนใหญ่สู่ท้องถิ่น เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายประชานิยมในระดับพื้นที่ นอกจากนี้ เห็นว่า การให้ความรู้ถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจแก่พลเมืองในทุกกลุ่ม ทุกวัย ตั้งแต่ปฐมวัย และสื่อสารอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญในฐานะที่เป็นรากฐานของการสร้างรากฐานของความเป็นประชาธิปไตยร่วมสมัย ที่ประชาชนต้องเป็น digital and active citizen ขณะเดียวกัน ถ้าอนาคต ควรมีพรรคการเมืองน้อยลงและมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม และมีแนวทางนโยบายใกล้เคียงกันในทิศทางเดียวกัน โดยมีแนวทางกำหนดในกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นต้น เพื่อให้การดำเนินนโยบายที่ต่อเนื่องและเกิดผลกระทบ

ยาว ซึ่งจะทำให้นโยบายประชานิยมในบางเรื่องที่ทำเพื่อการเรียกคะแนนนิยมจะลดลง หรือเห็นผลได้ชัดเจน ตรวจสอบได้ และโปร่งใยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะเชิงนโยบายนั้น (1) ควรมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นก่อนออกนโยบายสำคัญ ซึ่งอาจต้องกำหนดเป็นกฎหมาย (2) สร้างฐานข้อมูลที่เชื่อมโยง (3) เพิ่มความโปร่งใส และความรับผิดชอบ เปิดเผยข้อมูลนโยบาย และงบประมาณที่สามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา (4) สร้างความต่อเนื่องของนโยบาย (5) สร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ เช่น เจาะเฉพาะกลุ่มเปราะบาง หรือแก้ความยากจนให้เป็นศูนย์

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 2 (เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ควรจะต้องตกผลึกในเรื่องผลดี-ผลเสีย ทั้งในระยะสั้น-ระยะยาว โดยผ่านกระบวนการกลั่นกรองที่เป็นระบบ มีการถกเถียงกันอย่างดีว่า “นโยบายประชานิยมนั้นๆ” มีผลดีต่อส่วนรวมอย่างไร ซึ่งสิ่งที่น่าจะก่อให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุดคือการเปิดโอกาสให้ “ประชาชนมีส่วนร่วม” ต่อทุกๆ นโยบายประชานิยม ให้มีการถกเถียง วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างเต็มที่ เพื่อให้เกิดผลมากที่สุด ทั้งนี้ หน่วยงานรัฐควรปรับบทบาท โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งการรับฟังความคิดเห็น การทำประชาพิจารณ์ต่อปัญหาในแต่ละเรื่อง อย่างเป็นอิสระ เสรี ไม่ถูกครอบงำโดย “ฝ่ายการเมือง” หรือ “ผู้นำหน่วยงานนั้นๆ” เพราะความเห็นของประชาชนมีความหลากหลาย ทั้งผ่านการมีความรู้ ประสบการณ์ การได้สัมผัสจริง และควรเปิดใจกว้าง รับฟังคำตำหนิ ไม่ใช่ว่า ประชาชนออกความเห็นในสิ่งที่หน่วยงานรัฐหรือภาครัฐ ไม่ตรงกับความเห็นของตัวเอง แล้วดำเนินการฟ้องร้อง ใช้กระบวนการยุติธรรม มาดัดสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ พรรคการเมือง-นักการเมือง ควรเปิดใจกว้าง รับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน ว่าต้องการ “นโยบายประชานิยมใด” ที่แท้จริง เพราะ “ประชาชน” มีความหลากหลาย ความต้องการของแต่ละกลุ่ม ก็ไม่ตรงกันทั้งหมด หากเปิดรับฟังความเห็นอย่าง หลากหลาย สามารถนำมากำหนด “นโยบายประชานิยม” ให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และตรงกลุ่มปัญหา ก็จะสามารถลดขั้นตอน ไม่สุรุ่ยสุร่าย หรือใช้เงินงบประมาณที่เกินความจำเป็นได้ตรงจุดที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กิตติธเนศ ตั้งสิริธนนันท์ฝ่ายการเมืองและภาครัฐ ควรเปิดใจกว้าง รับฟังความเห็นต่างจากประชาชน ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะเรามักจะพบว่า หลายเรื่อง หลายนโยบาย เมื่อถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากฝ่ายต่างๆ มักจะถูกจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นด้วยการฟ้องร้องดำเนินคดี เพื่อเป็นการ “ปิดปาก” อันเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นประชาธิปไตย ยกเว้นแต่การวิพากษ์วิจารณ์นั้นๆ ไม่เป็นความจริง มีการใส่ร้ายป้ายสี ให้ข้อมูลเท็จ หากเป็นเช่นนั้นจริง ก็สามารถฟ้องร้องดำเนินคดี เพื่อ

ใช้กระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องพิสูจน์ความจริงและความถูกต้อง ก็สามารถกระทำได้ แต่ไม่ควรใช้พร่ำเพรื่อ เพื่อต้องการ “ปิดปาก” จากฝ่ายการเมืองหรือภาครัฐ เพียงฝ่ายเดียว

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 3 (วันที่ 13 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยต้องเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน/ภาคประชาสังคม ส่งเสริมหลักการความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ขณะที่ภาครัฐควรมีบทบาทได้เรื่องต่างๆ ได้แก่ (1) การสร้างกลไกต่าง ๆ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ประชาชน ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง นักวิชาการ องค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการกำหนดนโยบายประชานิยม ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การออกแบบ การตัดสินใจ การติดตามการดำเนินงาน การตรวจสอบ และประเมินผล (2) การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถปรับเปลี่ยนนโยบายประชานิยมในภาพใหญ่ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ สังคม วัฒนธรรมของตนเองได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลของภาคประชาชนและส่วนกลางเพื่อความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ (3) ช่วยเหลือสนับสนุนการจัดตั้งองค์การภาคประชาชนในท้องถิ่น เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริงในการเข้ามาเป็นตัวแทนในกระบวนการพัฒนานโยบายประชานิยมในพื้นที่ของตนเอง (4) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างความสะดวก และการเข้าถึงของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในวงกว้าง รวมถึงการเสนอข้อมูลที่ครบถ้วน ชัดเจนจริง และการเข้าถึงข้อมูลของรัฐอย่างสะดวก (5) พัฒนาและเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในด้านนโยบายสาธารณะ รูปแบบการพิจารณา ข้อควรคำนึง รวมถึงผลประโยชน์ของนโยบายสาธารณะ เพื่อสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ และ (6) การสร้างวัฒนธรรมในการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตย ส่วนทิศทางการนโยบายประชานิยมในประเทศไทย นั้น เห็นว่า มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเปลี่ยนรูปแบบไป อาจกล่าวได้ว่าเริ่มมองด้านประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม แต่มีข้อเสนอเพิ่มเติม คือ (1) เปลี่ยนจากการให้เปล่าเป็นการให้แบบมีเงื่อนไข เพื่อเป้าหมายระยะยาวมากขึ้น เช่น เปลี่ยนการแจกเพื่อการบริโภคมาเป็นเพื่อช่วยค่าใช้จ่ายในการพัฒนาความสามารถของคนแทน เพราะจะช่วยให้สามารถขยายขีดความสามารถในการพัฒนาประเทศและเศรษฐกิจในภาพรวมในระยะยาวได้ดีกว่า หรือสนับสนุนทางการเงินของผู้ย้ายถิ่นกลับบ้านเกิด ฯลฯ (2) การสร้างความเป็นธรรมและลดความแตกต่างในด้านสวัสดิการ เช่น การดูแลทุกคน ทุกกลุ่มในสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน โดยไม่ต้องลงทะเบียน หรือเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ส่วนผู้ที่ต้องการการนอกเหนือจากนี้ก็มีทางเลือกของตนเองตามความสามารถ (3) การคำนึงถึงแหล่งที่มาของงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งรัฐต้องมีการวางแผนด้านนี้อย่างรอบคอบ (4) เจาะจงในเชิงโครงสร้างการ

กำหนดนโยบายมากขึ้น เช่น ข้อกำหนด ระเบียบ เพื่อการออกแบบต้องมีการทำประชาพิจารณ์ หรือ การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง โปร่งใส เพื่อให้การกำหนดนโยบายเริ่มมาจากความต้องการ จากข้างล่าง มากกว่ากำหนดจากกระดบบบน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 4 (วันที่ 15 มีนาคม 2569) เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน และการกระจายอำนาจและทรัพยากร ดังนั้น ในการพัฒนานโยบายประชานิยมจึงต้องมีการรับฟังเสียงจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของประชาชนในระดับล่าง หรือเป็นการพัฒนานโยบายจากล่างสู่บนโดยเน้นการมีส่วนร่วม เช่น การทำประชาพิจารณ์ การรับฟังความคิดเห็นโดยตรงก่อนที่จะเริ่มร่างนโยบายประชานิยม นอกจากนี้ต้องมีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นเป็นผู้มีสิทธิตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรและงบประมาณให้ตรงกับวัตถุประสงค์และบริบทของท้องถิ่นนั้น ทั้งนี้ นโยบายประชานิยม ควรเน้นในรูปแบบของสวัสดิการถ้วนหน้าที่ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงได้ จึงมีความยั่งยืนมากกว่าการแจกเงินหรือระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือของนักการเมืองนำไปใช้หาเสียงเพื่อการเลือกตั้งในครั้งต่อไป ประชาธิปไตยร่วมสมัยให้ความสำคัญกับสิทธิของประชาชนมากกว่าการได้รับอนุเคราะห์หรือความเมตตาจากนโยบายประชานิยมของรัฐ ขณะเดียวกัน นโยบายประชานิยมต้องให้ความสำคัญกับประชาชนในระดับรากหญ้า ธุรกิจในระดับรากหญ้าในระบบเศรษฐกิจให้สามารถแข่งขันได้ ทำลายระบบการผูกขาดทางเศรษฐกิจโดยทุนใหญ่ หรือทุนผูกขาดที่ทำให้ธุรกิจระดับรากหญ้าไม่สามารถแข่งขันและเลิกกิจการ นโยบายประชานิยมต้องสร้างช่องทางการแข่งขันให้กับ SME และรากหญ้าที่กระจายอยู่ในท้องถิ่นให้สามารถสร้างธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ส่วนภาครัฐ ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้การสงเคราะห์เป็นผู้สนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบายประชานิยม ดังนี้ (1) การสร้างกลไกทางเทคโนโลยี เพื่อรับฟังความคิดเห็นเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้ประชาชน รัฐควรนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถเสนอนโยบาย เข้าชื่อสนับสนุน/คัดค้าน ร่วมแสดงความคิดเห็น/ประชาพิจารณ์ได้แบบ Real Time ต้องสามารถสรุปและแสดงให้เห็นผลของการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างตรงไปตรงมา และโปร่งใส (2) ต้อง Open Data คือรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลของการดำเนินนโยบายประชานิยม ผลลัพธ์ของนโยบายฯ เพื่อให้ประชาชนรับทราบและมีข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจในการสนับสนุนหรือไม่เห็นด้วยต่อนโยบายฯ (3) การสร้างกลไกงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเองว่าจะมีงบประมาณไปทำโครงการอะไรสำหรับท้องถิ่นของตนเอง เช่น การฝึกฝนทักษะ พัฒนาแหล่งน้ำ หรือเรื่องอื่นๆ เพื่อให้โครงการดังกล่าวตอบสนองต่อ

ความต้องการของคนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นนั้นๆ มากกว่าการรอแจกจ่ายหรือแก้ไขปัญหจากส่วนกลาง (4) สนับสนุนการรวมกลุ่มตัวแทนประชาชน เพื่อให้การกำหนดนโยบายประชานิยมไม่อยู่แต่กับนักการเมือง หรือกลุ่มทุนการเมืองแต่เพียงฝ่ายเดียว รัฐต้องมีบทบาทสนับสนุนให้ประชาชนสามารถเลือกตัวแทนในแต่ละท้องถิ่น และหลากหลายสาขาอาชีพ ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาข้อดีข้อเสีย ของนโยบายประชานิยมที่ส่งผลต่อตนเองและท้องถิ่น ในส่วนของการพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทยในอนาคตนั้น เนื่องจากประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมสูงวัย มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและAI ดังนั้น แนวทางการกำหนดนโยบาย ควรเป็นดังนี้ (1) ประชานิยมเชิงโครงสร้าง คือ รัฐควรเน้นนโยบายที่แก้ไขอุปสรรคเชิงโครงสร้างที่ขัดขวางการพัฒนาอาชีพของประชาชนในระดับท้องถิ่น พัฒนา SME โดยลดการผูกขาดของทุนใหญ่ ปฏิรูปที่ดินและทรัพยากร เพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกินเพื่อสร้างอนาคตให้กับประชาชนในท้องถิ่น (2) สร้างสวัสดิการถ้วนหน้าภายใต้เงื่อนไขในอนาคต ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยทำให้งบประมาณที่มาจากภาษีจะลดลง ดังนั้น นโยบายประชานิยมจะต้องสามารถพัฒนาประชากรของประเทศให้มีคุณภาพ และปรับตัวให้เข้ากับบริบทของประเทศ การให้สวัสดิการถ้วนหน้าต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการพัฒนาศักยภาพ เช่น การพัฒนาตนเอง การฝึกทักษะ การเข้ารับการอบรม (3) การบริหารจัดการการเงินการคลัง ความสมดุลระหว่างนโยบายประชานิยมและวินัยทางการเงินการคลัง จะต้องมีการให้ความสำคัญเพื่อเสถียรภาพของประเทศ ต้องมีการออกกฎหมายเพื่อให้รัฐแสดงผลกระทบต่อการใช้งบประมาณในระยะ 10 ปีข้างหน้า หรือตลอดระยะเวลาที่นโยบายประชานิยมมีผลบังคับใช้ รวมถึงแสดงสัดส่วนของงบประมาณที่ใช้กับนโยบายประชานิยมกับงบประมาณทั้งหมด เพื่อไม่ให้กระทบต่อเสถียรภาพทางการเงินการคลัง และไม่เป็นภาระต่อคนรุ่นถัดไป

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 5 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น (1) ต้องให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง โดยเริ่มจากการระบุปัญหาและความต้องการของประชาชนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม ไม่ใช่เพียงการคาดการณ์โดยฝ่ายการเมือง ควรทำให้ประชาชนมีบทบาททั้งในฐานะผู้กำหนดทิศทาง และผู้ประเมินผลของนโยบาย (2) ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นอย่างมีคุณภาพ และหลากหลายกลุ่ม (3) ควรพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นบนฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง ครบถ้วน ด้วยเหตุผล โดยรับฟังความคิดเห็นของคนกลุ่มเสี่ยงข้างน้อยและผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง (4) ออกแบบนโยบายบนอาศัยหลักความเสมอภาคและความเป็นธรรม เน้นการลงทุนเชิงพัฒนา เพื่อสร้างโอกาสความเท่าเทียม ลดความเหลื่อมล้ำ และเน้นให้ประชาชนสามารถ

ลดการพึ่งพิงภาครัฐในระยะยาว (5) ยึดหลักนิติธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ทั้งนี้ นโยบายประชานิยมควรอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายที่ชัดเจน มีการเปิดเผยข้อมูลต้นทุน-ผลประโยชน์ และมีกลไกตรวจสอบอย่างเป็นอิสระ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะ (6) เชื่อมโยงนโยบายประชานิยมกับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและการคลัง มิใช่การหวังผลระยะสั้น หรือหวังแค่คะแนนเสียง (7) ส่งเสริมบทบาทของท้องถิ่นและความหลากหลายเชิงพื้นที่ ด้วยการกระจายอำนาจและกระจายทรัพยากร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ระดับรากฐาน (8) พัฒนาคุณภาพพลเมือง/ประชาชนและวัฒนธรรมประชาธิปไตย เพื่อให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การให้คุณค่ากับประเด็นภายใต้บริบทปัจจุบัน อาทิ สิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียมทางเพศ ทางชนชั้น เป็นต้น ขณะที่รัฐต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้รับฟัง มากกว่าผู้สั่งการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมความโปร่งใสและการเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ของสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและเพิ่มช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เสริมศักยภาพของประชาชนและภาคประชาสังคม ผ่านการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่วนทิศทางการนโยบายประชานิยมนั้น ต้องให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย ควรเน้นการสร้างเครื่องมือ พัฒนาทักษะ สร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพประชาชน มากกว่า มาตรการลดแลกแจกแถมซึ่งให้ผลดีแค่ในระยะสั้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ และนำไปสู่ความยั่งยืน ขณะที่การประเมินผลนโยบายต้องมาจากการประเมินผลที่หลากหลาย ความเป็นวิชาการ โดยหน่วยงาน/องค์กรที่เป็นอิสระ ไม่มีอคติ อีกทั้งนโยบายประชานิยมที่ดีต้องมีความต่อเนื่อง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 6 (วันที่ 16 มีนาคม 2569) เห็นว่าการพัฒนานโยบายประชานิยมที่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ควรเน้นการพัฒนานโยบายที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนควบคู่กับความรับผิดชอบต่อความยั่งยืน และผลกระทบระยะยาว โดยภาครัฐควรทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุน และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าการกำหนดนโยบายฝ่ายเดียว ให้มีการกำหนดในรัฐธรรมนูญที่เป็นการกระจายอำนาจไม่ให้นโยบายกระจุกตัวในการกำหนดอยู่เพียงส่วนกลางมุ่งเน้นให้ประชาชนเลือกนโยบายประชานิยมให้เหมาะกับกลุ่มตนเองโดยแบ่งตามอาชีพและความต้องการโดยประยุกต์ตามความต้องการของประชาชนที่แตกต่างกันทั้งวัย รายได้ ความต้องการ ทั้งนี้ ในอนาคตควรมุ่งสู่ประชานิยมเชิงสร้างสรรค์ที่เสริมศักยภาพประชาชนวางนโยบายทั้งในระดับจุลภาค มหภาคและระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว รวมถึงวางกฎเกณฑ์การใช้งบประมาณที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ไม่ยอมให้เกิดนโยบายประชานิยมที่ไม่

สร้างความสามารถการแข่งขันระยะยาวหรือสร้างภาระเชิงโครงสร้างของรัฐ และเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน การตระหนักรู้ว่าผลประโยชน์ที่ได้จากประชานิยมเป็นดาบสองคมที่พร้อมจะย้อนมาทำร้ายบ้านเมืองในระยะยาวหากเป็นนโยบายประชานิยมแบบฉาบฉวย การที่จะเกิดประโยชน์แท้จริงของการดำเนินนโยบายที่ประชาชนถูกใจต้องอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการเข้ากับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ประชาชนตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ที่ผ่านการศึกษาและปลูกฝังค่านิยมไทยมาอย่างถูกต้อง สิ่งเหล่านี้คือหัวใจสำคัญในการพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทยให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 7 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย นั้น ต้องใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ โดยเป็นการผสมผสานประชานิยมกับประชาธิปไตยร่วมสมัย รวมถึงให้ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะแก่ประชาชนเพื่อให้เข้าใจหลักการและเหตุผล รวมทั้งผลประโยชน์ของการดำเนินโครงการ ทั้งนี้ ภาครัฐต้องปรับบทบาทโดยต้องเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นทั่วทุกภูมิภาค เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมออกแบบนโยบายและแสดงความคิดเห็น อีกทั้งต้องมองผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก ไม่ใช่ตนเองและพวกพ้อง รวมทั้งการกระจายอำนาจลงสู่ท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากประชาชนทุกภาคส่วนจริง ๆ รวมถึงให้การสนับสนุนด้านทรัพยากร ความรู้แก่ประชาชน และการเพิ่มช่องทางการสื่อสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และรวมถึงสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นโดยเฉพาะในขั้นตอนของการก่อตัวและการออกแบบนโยบาย

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 8 (วันที่ 17 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย จำเป็นต้องสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระยะสั้นกับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว เพราะหากเน้นเพียงความนิยมทางการเมืองโดยไม่คำนึงถึงต้นทุนและผลกระทบในอนาคต ก็อาจส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของประเทศได้ ประการแรก เห็นว่าควรให้ความสำคัญกับความโปร่งใสของข้อมูลนโยบายที่ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน และสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย ประการที่สอง ควรพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มีคุณภาพมากขึ้น ไม่ใช่เพียงการสะท้อนความต้องการ แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล และรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน ประการที่สาม เห็นว่านโยบายประชานิยม

ควรมุ่งไปสู่การเสริมศักยภาพของประชาชน เช่น การพัฒนาทักษะ การสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ มากกว่าการแจกเงิน เพื่อให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และลดภาระการคลังของรัฐในระยะยาว ในเรื่องบทบาทภาครัฐ เห็นว่า (1) ภาครัฐควรเน้นบทบาทด้านการให้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเข้าใจง่าย เพื่อเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ (2) รัฐต้องพัฒนากลไกการปรึกษาหารือเชิงนโยบายให้เป็นระบบมากขึ้น และการเปิดพื้นที่ให้ผู้เชี่ยวชาญ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนแรกของการกำหนดนโยบาย ไม่ใช่เพียงในขั้นตอนท้ายของกระบวนการ (3) ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการติดตามและประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่อง และเปิดเผยผลการประเมินต่อสาธารณะ ทั้งนี้ เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อขยายช่องทางการมีส่วนร่วม เช่น การเปิดแพลตฟอร์มรับฟังความคิดเห็น การเผยแพร่ข้อมูลนโยบาย จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างพื้นที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ แต่ทั้งนี้ก็ต้องควบคู่กับการดูแลคุณภาพของข้อมูลและการสื่อสารที่มีเหตุผลด้วย โดยเห็นว่า ทิศทางของนโยบายประชานิยมในอนาคต นโยบายประชานิยมยังคงเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองไทยและการพัฒนานโยบายสาธารณะต่อไปอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะสะท้อนความต้องการของประชาชนและความคาดหวังต่อบทบาทของรัฐในด้านคุณภาพชีวิตและโอกาสทางเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญในอนาคตคือ การทำให้นโยบายประชานิยมพัฒนาไปสู่รูปแบบที่มีความรับผิดชอบและยั่งยืนมากขึ้น ซึ่งนโยบายประชานิยมควรเป็นการเปลี่ยนจากนโยบายที่เน้นการให้ผลประโยชน์ระยะสั้น ไปสู่นโยบายที่มุ่งเสริมศักยภาพของประชาชน ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น และลดภาระทางการคลังในระยะยาว อีกประเด็นหนึ่งคือความสำคัญของความโปร่งใสด้านข้อมูลและการประเมินผลนโยบาย และความต่อเนื่องและเสถียรภาพของนโยบายเป็นสิ่งสำคัญ เพราะนโยบายที่เปลี่ยนแปลงบ่อยหรือขาดความชัดเจนอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่น การลงทุน และความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ คือ การสร้าง “วินัยเชิงนโยบาย” หรือ policy discipline ให้เกิดขึ้นในระบบการเมืองไทย กล่าวคือ นโยบายที่นำเสนอควรมีการประเมินผลกระทบล่วงหน้า มีกรอบด้านการคลังที่ชัดเจน และมีระบบตรวจสอบต่อเนื่อง เพื่อให้การแข่งขันทางการเมืองไม่ผลักดันนโยบายไปสู่การตอบสนองระยะสั้นเพียงอย่างเดียว อีกประเด็นหนึ่งคือการปรับมุมมองต่อนโยบายประชานิยมจากการเป็นเครื่องมือทางการเมือง ไปสู่การเป็นเครื่องมือพัฒนาประเทศ กล่าวคือนโยบายควรมุ่งสร้างความสามารถในการแข่งขัน โอกาสทางเศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในระยะยาว มากกว่าการให้ผลประโยชน์เฉพาะหน้าเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการพัฒนาสถาบันนโยบายให้มีความเป็นมืออาชีพและต่อเนื่องเป็นสิ่งสำคัญ เพราะความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย

มักเป็นข้อจำกัดสำคัญในบริบทไทย หากสามารถสร้างระบบที่ทำให้นโยบายมีความต่อเนื่องข้ามรัฐบาลได้ ก็จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นทั้งต่อประชาชนและภาคเศรษฐกิจ

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 9 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ต้องเปลี่ยนกระบวนการผลิตนโยบายจากคิดแทน ให้ประชาชนร่วมคิด สร้างกติกาความรับผิดชอบทางการเมือง หากมีความเสียหาย เจ้าของนโยบายต้องร่วมรับผิดชอบ ต้องเปลี่ยนจากการให้การสงเคราะห์ไปเป็นการให้สิทธิประชาชน ต้องกระจายอำนาจการทำประชานิยมสู่ท้องถิ่นให้ประชาชนร่วมคิดและใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริงบอกความต้องการแท้จริง และต้องใช้ระบบข้อมูลเปิดและเทคโนโลยีในการตรวจสอบความโปร่งใส ในส่วนของภาครัฐนั้น รัฐต้องปรับบทบาทจากการผูกขาดข้อมูลเป็นการเปิดเผย พร้อมรับการตรวจสอบ ปรับกลไกจากพิธีกรรมเป็นการทำงานจริง รวมถึงการปรับภาษาราชการเป็นภาษาที่ประชาชนเข้าใจได้ทั่วไป รวมถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อลดต้นทุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะให้เป็นนโยบายประชานิยมแบบสร้างสรรค์และยั่งยืน โดย (1) เปลี่ยนเป้าหมายจากบรรเทาทุกข์เป็นเพิ่มประสิทธิภาพ ไม่ใช่ใช้นโยบายให้เปล่า แต่เป็นการให้แบบมีเงื่อนไข เช่น จ่ายเงินอุดหนุน ก็ต่อเมื่อเกษตรกรเข้าคอร์สเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ปรับเปลี่ยนพืชปลูก หรือลดการใช้สารเคมี ซึ่งเป็นการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ ที่จะทำให้ประชาชนหารายได้เองได้ในอนาคต (2) เปลี่ยนวิธีการ จากหวานแหว่งเป็นการใช้ฐานข้อมูล Big Data ของรัฐ เพื่อคัดกรองคนที่ตรงเป้าหมายเพื่อลดความสูญเปล่าทางการเมือง และลดความเหลื่อมล้ำได้ตรงจุด (3) เปลี่ยนจากกระตุ้นบริโภคเป็นเพื่อรองรับอนาคต เช่น จ้างงานคนในชุมชนปลูกป่า จ้างช่างชุมชนปรับปรุงบ้านให้ผู้สูงอายุ ฝึกทักษะดิจิทัลให้คนวัยเกษียณกลับมาทำงาน (4) นโยบายประชานิยม ต้อง โดนใจ คุ่มค่า และมีความโปร่งใส

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 10 (วันที่ 18 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย จำเป็นต้องปรับทั้งแนวคิด กระบวนการ และโครงสร้างการดำเนินนโยบาย เพื่อให้นโยบายไม่ใช่เพียงเครื่องมือสร้างความนิยมทางการเมือง แต่เป็นนโยบายสาธารณะที่มีคุณภาพ ชอบธรรม และยั่งยืน โดยมีข้อเสนอแนะสำคัญคือ (1) นโยบายประชานิยมควรถูกออกแบบสร้าง “เครื่องมือเพื่อพัฒนาศักยภาพประชาชน” ไม่ใช่ความเอื้อเฟื้อจากรัฐ เช่น พัฒนาสวัสดิการถ้วนหน้าที่มีมาตรฐานชัดเจน ลดการผูกขาดนโยบายกับตัวบุคคลหรือรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่งเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน (2) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตลอดทั้งกระบวนการนโยบายๆ เพื่อให้ประชานิยมสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย (3) รัฐควรโปร่งใสในการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย รวมถึงการ

เปิดช่องทางให้ประชาชนและสื่อมวลชนเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย เพื่อตรวจสอบ (4) นโยบายประชานิยมควรตั้งอยู่ภายใต้การตัดสินใจบนข้อมูลต่างๆทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงงานวิจัยและการประเมินผล ไม่ใช่จากความรู้สึก ปังเจกบุคคล หรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (5) ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการออกแบบและดำเนินนโยบายประชานิยม เพื่อให้นโยบายเหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายและใกล้ชิดมากขึ้น (6) ควรมีกฎไกอิสระหรือคณะกรรมการที่มีตัวแทนจากหลายภาคส่วนในการตรวจสอบความคุ้มค่าและผลกระทบของนโยบาย ป้องกันการใช้นโยบายประชานิยมเพื่อประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะกลุ่ม (7) ควรส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะ “พลเมือง” มากกว่าผู้รับนโยบาย ผ่าน การศึกษาพลเมืองและการสื่อสารสาธารณะที่เข้าใจง่ายเพื่อให้การมีส่วนร่วมมีคุณภาพและต่อเนื่อง ทั้งนี้ ภาครัฐควรปรับบทบาทจาก “ผู้กำหนดนโยบายฝ่ายเดียว” ไปสู่ “ผู้อำนวยความสะดวก” โดยทำหน้าที่เปิดพื้นที่ให้ประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและทางเลือกเชิงนโยบายและสนับสนุนข้อมูลและทรัพยากรเพื่อให้การมีส่วนร่วมมีคุณภาพแทนการกำหนดนโยบายแบบบนลงล่างเพียงฝ่ายเดียว อีกทั้งควรพัฒนากลไกที่ทำให้เสียงของประชาชนถูกนำไปใช้จริง เช่น กำหนดให้การรับฟังความคิดเห็นเป็นขั้นตอนบังคับในกระบวนการนโยบายและมีการชี้แจงต่อสาธารณะว่าข้อเสนอใดถูกนำไปใช้ ขณะเดียวกัน ต้องให้อำนาจและงบประมาณแก่ท้องถิ่นมากขึ้น พร้อมสนับสนุนเวทีประชาชนระดับชุมชน รวมถึงการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม รวมทั้ง พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เอื้อต่อการเสนอความคิดเห็นเชิงนโยบาย และใช้เป็นช่องทางให้ติดตามและประเมินผลนโยบายโดยต้องออกแบบให้เข้าถึงได้ง่าย โปร่งใส และครอบคลุมทุกกลุ่ม เปิดเผยต้นทุนรายละเอียดต่างๆในทุกมิติ และชี้แจงด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย รวมทั้งการอบรมเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของภาคส่วนต่างๆเพื่อให้การจัดการมีส่วนร่วมเป็นเวทีเปิดรับฟังอย่างแท้จริงและเพื่อเปลี่ยนทัศนคติจาก “ผู้สั่งการ” เป็น “ผู้ร่วมพัฒนา”

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 11 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า ในการพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ควรให้ความรู้ควบคู่คุณธรรม จริยธรรม เพื่อพัฒนาความคิดของประชาชน ขณะที่ภาครัฐก็ควรปรับบทบาทโดยมุ่งเน้นด้านการศึกษา เผยแพร่ ให้ความรู้ที่ทันสมัยและสอดคล้องกับการเสพสื่อของคนรุ่นใหม่ให้มากขึ้น ทั้งนี้ เห็นว่าในอนาคต จำเป็นต้องพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทยเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายนับประเทศ หรือไม่ก็มีนโยบายประชานิยม เมื่อมีภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ เท่านั้น

มิเช่นนั้น จะกลายเป็นภาระทางการคลัง และทำไปสู่หายนะทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต และเห็นว่า ควรให้ประชาชนตระหนักรู้ และพรรคการเมืองต้องมีจริยธรรมมากขึ้น

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 12 (วันที่ 19 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ในหลักการ ต้องเป็นการสร้างโอกาส เปลี่ยนจากการแจกเงินโดยตรง เป็นการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การศึกษา และการฝึกทักษะ เพื่อให้ประชาชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน สร้างกลไกในการส่งเสริมความโปร่งใส และการตรวจสอบ รวมถึงการบูรณาการข้อมูลและความคิดเห็นรอบด้าน เพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ทั้งนี้ ภาครัฐต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้สนับสนุน จากเมื่อก่อนที่ เป็นผู้สั่งการอย่างเดียว รวมทั้งเป็นผู้ผลักดันให้เกิดความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่วนทิศทางหรืออนาคตของนโยบายประชานิยม นั้น นโยบายฯ ต้องเปลี่ยนจากการสงเคราะห์ เป็นการสร้างศักยภาพ เช่น นโยบายที่เพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ และต้องคำนึงถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพื่อไม่เป็นการสร้างภาระทางการคลังในระยะยาว ต้องเป็นนโยบายที่เป็นรูปธรรมที่ช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ โดยมีทางเลือกของนโยบาย เน้นความยั่งยืน เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายส่งผลกระทบทางบวกในระยะยาว และเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 13 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญคือ ควร มีคณะกรรมการที่มีความรู้ ความสามารถ และมีความเป็นกลางทางการเมือง ทำหน้าที่ในการตรวจสอบนโยบายในการนำมาหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้การนำเสนอของพรรคการเมือง สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาของประเทศ และมีความเป็นไปได้ทางการคลัง ที่ไม่ได้สร้างภาระหนี้ให้กับประเทศในระยะยาว นอกจากนี้ ยังเห็นว่ากลไกที่มีอยู่คือการเลือก สส. เพื่อเป็นตัวแทนนั้น เป็นกลไกที่ดีอยู่แล้ว เพียงแต่คุณภาพของประชาชน คุณภาพของนักการเมือง ยังไม่สามารถทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ฉะนั้น การพัฒนาคน คือหัวใจของการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัย และนโยบายประชานิยมที่มีประสิทธิภาพ ขณะที่การออกแบบนโยบายในอนาคตควรคำนึงถึงการจัดลำดับความสำคัญนโยบาย โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาความสามารถทางการแข่งขันของประเทศในระยะยาว

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 14 (วันที่ 20 มีนาคม 2569) เห็นว่า ในการพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ต้องเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการกำหนดนโยบาย รวมถึงการนำเทคโนโลยีและช่องทาง

ที่ทันสมัย และเหมาะสมมาใช้เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะนโยบาย การประเมินผลนโยบาย และการตรวจสอบเพื่อให้เกิดความโปร่งใส ขณะเดียวกัน เห็นว่าเรื่องส่งเสริมการนำระบบธรรมาภิบาลมาใช้ในการกำหนดนโยบายเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน ทั้งนี้ ในการนำเสนอแนะนโยบายที่มีลักษณะประชานิยมในการหาเสียง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กกต. ควรมีบทบาทมากกว่าที่เป็นอยู่ ในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอข้อมูลในด้านต่างๆให้ประชาชนทราบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ สำหรับภาครัฐ รัฐต้องปรับบทบาทให้มากขึ้นในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยเฉพาะองค์กรภาคประชาชน เช่น หอการค้า สภาอุตสาหกรรม ชุมชน/สมาคม เพื่อรับฟังความเห็นในเรื่องความเหมาะสมของการกำหนดนโยบาย ส่วนมุมมองในอนาคต ไม่อยากได้นโยบายประชานิยมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะเป็นการแก้ไขปัญหาระยะสั้น สิ้นเปลืองงบประมาณ เป็นการช่วยเหลือแบบปีต่อปี ไม่ยั่งยืน โดยน่าจะเอาเงินในส่วนนี้ไปใช้ในการปรับปรุงสาธารณูปโภค หรือปรับปรุงโครงสร้างมากกว่า อย่างไรก็ตามเห็นว่าทิศทางของนโยบายประชานิยมในอนาคตน่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าในปัจจุบัน เพราะ ประชาชนเริ่มมีความตื่นตัว มีประสบการณ์จากความเสียหายของนโยบายที่นำมาใช้ในอดีต ภาคประชาชนและประชาสังคมมีการเรียนรู้และมีบทบาทในการตรวจสอบมากขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะคือ นโยบายประชานิยมต้องโปร่งใส ตรวจสอบได้ สนับสนุนการมีส่วนร่วมภาคประชาชน มีการเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย และมีหลักเกณฑ์ที่กระจายผลประโยชน์ให้กับประชาชนส่วนใหญ่อย่างทั่วถึง ส่งเสริมการศึกษาให้กับเยาวชนได้ขึ้นอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ ควบคู่กับสิทธิเสรีภาพ ทั้งนี้ ควรมีกฎตรวจสอบ ควบคุมพรรคการเมืองในการนำเสนอแนะนโยบายประชานิยม ควรมีข้อมูลให้ประชาชนในการเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีบทลงโทษ หรือเมื่อมีการทุจริตก็เป็นกระบวนการยุติธรรมที่ล่าช้า ไม่เหมือนประเทศจีน เกาหลีใต้

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินนโยบาย มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีความยั่งยืน เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรือท้องถิ่นร่วมลงทุนกับรัฐบาล เช่น ในลักษณะ PPP หรือ Social Enterprise เช่น แบบโครงการประชารัฐ ผ้าป่าโซล่าเซลล์ บริจาค หนึ่งตำบลหนึ่งพลังงานสะอาด หนึ่งตำบลหนึ่งระบบน้ำได้ดิน เพื่อลดภาระในงบประมาณของรัฐ จัดทำนโยบายประชานิยมที่ยั่งยืน มีผลต่อเศรษฐกิจฐานราก ดันทุนต่ำแต่ให้ผลตอบแทนแก่ประชาชน/สังคมสูง และมีความยั่งยืน ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายควรคำนึงถึงประเด็นร่วมสมัย อาทิ สังคมสูงอายุ Carbon Credit การมุ่งสู่ BCG Economy การ

พัฒนานโยบายประชานิยมที่เน้นการสร้างทักษะ สาธารณูปโภคพื้นฐาน มากกว่าการแจกเงินซึ่งมีผลแค่ระยะสั้น ขณะที่ภาครัฐก็ต้องมีการปฏิรูประบบราชการเพื่อเอื้อต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ควรเปลี่ยนจาก “ผู้กำหนดนโยบาย” โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายประชานิยม ควรมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง สำหรับทิศทางของนโยบายประชานิยมในอนาคตนั้น เห็นว่าควรมีความยั่งยืน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการนโยบาย เป็นนโยบายที่ไม่เพียงแต่มุ่งหาเสียง แต่ต้องเป็นนโยบายที่ไม่สร้างภาระให้ลูกหลานในอนาคต และได้เห็นว่า ภาครัฐต้องมีการพัฒนาประชาชน สร้างวัฒนธรรมใหม่ ให้รู้จักสิทธิ หน้าที่ รับผิดชอบ สร้างกลไกในการส่งเสริมให้มีพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ นักการเมืองที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว พัฒนาการศึกษาเพื่อไปพัฒนาประชาชนและเปลี่ยนวัฒนธรรมการเมืองใหม่ รวมทั้งการเสริมสร้างให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมอย่างแท้จริง

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 17 (วันที่ 22 มีนาคม 2569) เห็นว่า การสร้างมาตรฐานกลางนโยบายสาธารณะที่บังคับให้ทุกนโยบายต้องผ่านการทำ Public Hearing และการวิเคราะห์ผลกระทบอย่างเป็นทางการ ขณะที่นโยบายประชานิยมควรจะปรับเปลี่ยนจากการให้เปล่าไปเป็นแบบมีเงื่อนไขเพื่อการพัฒนา เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการเงินแลกกับการเข้าอบรมทักษะวิชาชีพ ซึ่งเป็นการสร้างความยั่งยืนในเชิงเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ต้องมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่กำหนดเพดานงบประมาณสำหรับนโยบายประชานิยมในแต่ละปีงบประมาณ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อรายจ่ายลงทุนที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว ขณะที่ ภาครัฐก็ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในกระบวนการนโยบาย กลไกการมีส่วนร่วมต้องได้รับการบรรจุในระเบียบบริหารราชการแผ่นดินอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยกำหนดให้ “การรับฟังเสียงประชาชน” เป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมิน KPI ของหน่วยงานรัฐและผู้บริหารระดับสูง ต้องมีการนำระบบที่มีความโปร่งใสและลดปัญหาทุจริตในกระบวนการมีส่วนร่วมมาใช้ในการทำประชามติ หรือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่กรรมการประชาคมให้มีอำนาจในการยับยั้งโครงการจากส่วนกลางที่ไม่ตอบโจทย์พื้นที่เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลอำนาจอย่างแท้จริง รวมทั้งการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการรวบรวมข้อมูล ประมวลผลความต้องการของพื้นที่ และ/หรือรายบุคคล ซึ่งจะทำให้รัฐสามารถส่งมอบนโยบายได้ตรงจุดและทันเวลามากขึ้น จะต้องปรับเปลี่ยนนโยบายประชานิยมที่เน้นบริโภคไปสู่ประชานิยมที่เน้นการสร้างผลผลิต และนโยบายประชานิยมในอนาคตจะต้องไม่เป็นเพียงเครื่องมือของการเลือกตั้ง แต่ต้องเป็นสัญญาประชาคมที่ทำได้จริง และทำให้ประชาชนมี

รายได้เพิ่มมากขึ้นในอนาคตอย่างมั่นคงและยั่งยืน ในมุมมองด้านกฎหมาย การเสนอแนะเชิงนโยบาย พรรคการเมืองต้องปฏิบัติตามกฎหมายพรรคการเมืองที่บังคับใช้ให้ระบุที่มางบประมาณ ความคุ้มค่า และความเสียอย่างโปร่งใสก่อนการหาเสียง ควรมีการนำกลไกการวิเคราะห์ผลกระทบทางกฎหมาย และเศรษฐกิจมาใช้ และควรกำหนดเพดานงบประมาณประชาานิยมในแต่ละปีเพื่อรักษาวินัยการเงิน การคลังตามกฎหมาย เพื่อสร้างความเชื่อมั่นต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในสายตานักลงทุน ขณะเดียวกัน การใช้กลไกงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเพื่อเปลี่ยนประชาชนจากผู้รับแจกเป็นผู้ร่วมตัดสินใจ จะช่วยลดวงจรระบบอุปถัมภ์และสร้างความยั่งยืนให้นโยบายได้จริงในระยะยาว

สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 18 (วันที่ 23 มีนาคม 2569) เห็นว่า ข้อเสนอแนะในการพัฒนานโยบายประชานิยมคือ การเมืองที่เปิดพื้นที่รับฟังการวิพากษ์ การแสดงความคิดเห็นจากภาคประชาชนและเชิงวิชาการ และนำข้อคิดเห็นดังกล่าวไปวิเคราะห์และปรับข้อเสนอเพื่อให้การกำหนดนโยบายและการนำไปใช้ปฏิบัติมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น และนำไปสู่นโยบายที่ประชาชนต้องการอย่างแท้จริง โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องงบประมาณ ส่วนภาครัฐก็ต้องทำหน้าที่รับฟังข้อเสนอแนะ โดยเปิดพื้นที่อย่างจริงจัง ไม่ใช่แค่เพียงรูปแบบรับฟังความคิดเห็นแค่ให้มันจบๆไป ทั้งนี้ นโยบายประชานิยมไม่ควรถอยหลังลงคลอง กล่าวคือ เน้นแต่การแจก และเป็นภาระการคลังในระยะยาว โดยเฉพาะนโยบายประชานิยมหลายๆนโยบายที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทั้งนี้ การกำหนดนโยบายประชานิยมต้องเอาผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง

สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในประเด็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เห็นว่า ในภาพรวมข้อเสนอแนะที่ได้มีลักษณะใกล้เคียงกับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา/อุปสรรค และข้อจำกัดที่กล่าวไว้ในส่วนก่อนหน้านี้ เช่น การมุ่งเน้นให้ความรู้กับประชาชน เพื่อพัฒนาคนให้เป็น digital and active citizen การเปลี่ยนบทบาทภาครัฐจากการผูกขาดข้อมูลเป็นการเปิดเผย พร้อมรับการตรวจสอบ การสร้างจริยธรรมให้พรรคการเมือง การเปลี่ยนนโยบายประชานิยม จาก “การให้เปล่า” เป็น “การให้แบบมีเงื่อนไข” การเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ จาก “ผู้กำหนดนโยบาย” เป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมโดยการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้นั้น ไม่อาจจะพิจารณาแต่เฉพาะบริบทของประชาธิปไตยร่วมสมัยเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น แต่จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง ยึดโยง หรือมีอิทธิพลกับระบอบประชาธิปไตย ด้วย

อย่างไรก็ตาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางท่านได้ให้ข้อมูลที่เพิ่มเติมจากความเห็นหลักหรือมุ่งเน้นเป็นพิเศษ อาทิ ในอนาคต ควรมีพรรคการเมืองน้อยลงและมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 1 วันที่ 12 มีนาคม 2569) หรือ การสร้างกลไกงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการใช้งบประมาณเพื่อทำโครงการในท้องถิ่นตนเอง รวมถึง การสร้างสวัสดิการถ้วนหน้าภายใต้เงื่อนไขของการพัฒนาศักยภาพ เช่น การพัฒนาตนเอง การฝึกทักษะ การเข้ารับการอบรม เพื่อรองรับการที่ประเทศจะเข้าสู่สังคมคนสูงวัย (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 4 วันที่ 15 มีนาคม 2569) ขณะที่บางท่านให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน โดยมองว่า “คน” เป็นหัวใจสำคัญของหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยต้องให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม การยึดหลักนิติธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การพัฒนาคุณภาพพลเมือง/ประชาชน และวัฒนธรรมประชาธิปไตย เสริมสร้างศักยภาพของประชาชนและประชาสังคม เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับ 5 วันที่ 16 มีนาคม 2569)

ตารางที่ 4.1 สรุปบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เรื่องการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

ลำดับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
1.	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นรูปแบบประชาธิปไตยในโลกปัจจุบัน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางสังคม เน้นการมีส่วนร่วมได้ในทุกมิติ ส่วนนโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่เข้าถึงประชาชนฐานรากโดยตรง เห็นผลเร็วจับต้องได้ ได้รับความนิยมทางการเมืองสูง แต่มีประเด็นเรื่องภาระงบประมาณและความยั่งยืนทางการคลัง ประชาธิปไตยร่วมสมัยไม่ได้มีข้อห้ามเรื่องประชานิยม ที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ รวมทั้งความเท่าเทียมในทุกมิติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายเห็นว่า ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายมากขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายโดยตรง ยังต่ำมาก ทั้งกระบวนการกำหนดนโยบาย การก่อตัวของนโยบาย ส่วนการมีส่วนร่วมในภาคประชาสังคมที่หลากหลายอยู่ในระดับปานกลาง มักกระจุกที่องค์กรเครือข่ายชุมชน แต่

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เข้าถึงกระบวนการตัดสินใจระดับชาติ ยังมีข้อจำกัดในหลายๆเรื่อง โดยเฉพาะการเข้าถึงข้อมูลเพื่อการตัดสินใจและประเมินผล ทั้งนี้ เห็นว่าปัจจุบันมีการใช้สื่อและโซเชียลมีเดียในระดับสูงน่าจะเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น แต่อย่างไรก็ตามจะมีผู้เข้าไปมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในกลุ่มที่สนใจเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่จะมองปัญหาเฉพาะหน้าเรื่องเศรษฐกิจมากกว่า และเห็นว่ายิ่งประชาชนมีส่วนร่วมมาก นโยบายประชานิยมก็จะมีคามยั่งยืนมาก หากมีส่วนร่วมน้อย จะมีผลระยะสั้น การมีส่วนร่วมมากจะสะท้อนปัญหาที่แท้จริง และจะส่งผลต่อความชอบธรรม ลดความขัดแย้ง ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการคลัง ทำให้มีผลต่อการพัฒนาเชิงโครงสร้างได้ เพราะฉะนั้นจึงควร (1)ให้ความรู้กับประชาชน แนวทางการมีส่วนร่วมต่างๆทุกช่องทางให้เข้าถึงง่ายและต่อเนื่อง (2) เปิดพื้นที่ให้ประชาชนร่วมออกแบบนโยบายตั้งแต่ต้น (3) ข้อมูลนโยบายต้องมีความโปร่งใส เข้าใจง่าย ตรวจสอบได้ง่าย (4) เชื่อมการมีส่วนร่วมกับกระบวนการตัดสินใจเข้าสู่การพิจารณา การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเห็นว่าหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่นำมาใช้กับนโยบายประชานิยม คือ (1) การมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ให้เกิดส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ใช่แค่รูปแบบ คือ การสร้างเวทีให้มีชีวิต มี Dynamic ในทุกระดับ (2) ความสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ เปิดเผยข้อมูลได้ และมีความรับผิดชอบ (3) ต้องเสมอภาค ยุติธรรม ในทุกกลุ่มสังคม (4) ให้เกิดความยั่งยืน และมีความรับผิดชอบต่อในระยะยาวที่ทุกพรรคการเมืองสามารถสานต่อโดยสุจริต โดยปัจจัยที่เอื้อในการนำหลักประชาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ คือ กฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีบทบัญญัติไว้ชัดเจน ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมและชุมชน การเล็งเห็นความสำคัญของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การมีอยู่ของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ และการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์และการศึกษา โดยให้มีแนวทางคือ (1) การให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางอย่างแท้จริง (2) ทำให้การมีส่วนร่วมมีผลผูกพัน เช่นออกเป็นกฎหมายและให้รายงานต่อสาธารณะ (3) สร้างช่องทางเทคโนโลยีดิจิทัล ให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและกระตุ้นให้เปิดการมีส่วนร่วมตลอดเวลา (4) ให้ความรู้ในทุกระดับของสังคมและทุกวัย ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ (1) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจ ไม่กระจายอำนาจ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	อย่างแท้จริงและขาดการมีส่วนร่วมจากฐานราก (2) การเมืองแบบธุรกิจการเมือง มีการซื้อเสียงแข่งขันหนักหน่วง ออกนโยบายเพื่อหวังคะแนนเสียงเท่านั้น (3) ระบบอุปถัมภ์ ประชาชนยังพึ่งพายังมองเพียงระยะสั้น ขาดการมองผลในระยะยาว (4) ขาดการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และขาดนโยบายที่ต่อเนื่อง (5) ข้อจำกัดด้านข้อมูลและความโปร่งใส ไม่สามารถเข้าถึงได้ หรือเข้าถึงได้ยาก ทั้งนี้ การบริหารแบบรวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ราชการท้องถิ่นอ่อนแอ ระบบอุปถัมภ์ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย ระบบราชการที่เอะอะทะเลาะซ้ำ ขาดการติดตามประเมินผล อย่างเป็นรูปธรรม และจะเห็นได้ว่า การเลือกตั้งปี 2569 มีพรรคการเมืองถึง 57 พรรค แต่ละพรรคเสนอนโยบายประชานิยมลดแลกแจกแถม ซึ่งน่ากังวลว่า นโยบายต่างๆ จะสร้างภาระด้านงบประมาณและการคลังเป็นจำนวนมาก ในการแก้ไขปัญหา เห็นว่า (1) ต้องปรับโครงสร้างการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง สร้างความแข็งแกร่งให้ท้องถิ่นในทุกมิติ ทั้งเรื่องคน งบประมาณ การออกแบบนโยบาย เป็นต้น (2) ต้องปฏิรูประบบราชการ ไม่รวมศูนย์ส่วนกลาง ทำให้เล็กลง เพิ่มโอกาสให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างระบบบริหารแบบมีส่วนร่วม มีระบบติดตามประเมินผลที่เผยแพร่สู่สาธารณะสามารถตรวจสอบได้ (3) ต้องสร้างการเมืองแบบมีส่วนร่วม เสริมสร้างความรู้ให้กับพลเมืองผ่านการศึกษา และสื่อสารสาธารณะทุกช่องทางอย่างต่อเนื่อง (4) เพิ่มความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการทุจริตต้องเป็นศูนย์ (5) การดำเนินนโยบายของภาครัฐต้องมีความต่อเนื่อง
2.	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่ใช่แค่การไปเลือกตั้งในคูหาเพียงไม่กี่วันก็แล้วประชาชน ก็หมดสิทธิในการแสดงความคิดเห็น-การแสดงออก แต่ ประชาธิปไตยร่วมสมัย จะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ความเห็นในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเรื่องนโยบายที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม และเป็นหลักประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทของโลกในปัจจุบัน ส่วน “ประชานิยม” ถือเป็นแนวคิดหรือกลยุทธ์ทางการเมืองของบรรดาพรรคการเมือง และนักการเมือง ที่เน้นการตอบสนองความต้องการ-การเอาอกเอาใจประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกลุ่มรากหญ้า เพื่อ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ต้องการคะแนนนิยม และ คะแนนเสียง ให้กลุ่มเป้าหมายเหล่านี้ มาเลือกหรือลงคะแนนให้ตัวเอง และส่วนใหญ่ ประชาชนนิยม จะมุ่งเน้นการแจกเงิน หรือให้สวัสดิการต่างๆ โดยระยะแรกอาจส่งผลดีในการลดความเหลื่อมล้ำ ทำให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายพึงพอใจและได้ประโยชน์ แต่จะส่งผลเสียในระยะยาว หาก นโยบายประชานิยม ในแต่ละเรื่อง ขาดความรอบคอบในการคิด โดยเฉพาะการหารายได้มาเข้าประเทศ ทั้งนี้ประชาชนได้ร่วมสมัย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดความคิด หรือการนำเสนอความเห็นทางการเมืองผ่านเครือข่ายทางสื่อสารมวลชน โซเชียลมีเดีย และช่องทางต่างๆ เพื่อให้ได้แนวคิด แนวทาง ข้อเสนอที่ผ่านการกลั่นกรองเบื้องต้นให้ตกผลึก และมีรายละเอียดที่ชัดเจนพอสมควร ในขณะที่ประชานิยมที่พรรคการเมืองและนักการเมือง มุ่งเน้นแต่การแจก-การเสนอว่าจะให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย-กลุ่มรากหญ้า-กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เพื่อหวังคะแนนเสียงเป็นผลลัพธ์สำคัญ โดยนโยบายประชานิยมหลายอย่างก่อให้เกิดผลเสียกับประเทศ โดยเฉพาะในเรื่องการจัดเก็บรายได้เข้าประเทศ ที่อาจไม่สอดคล้องกับรายจ่ายของแต่ละนโยบายประชานิยม อีกทั้งยังเป็นการสอนให้ ประชาชน มุ่งแต่จะรับของแจก-อยากได้ของฟรี จนอาจไม่สนใจหรือคิดที่จะทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือตัวเองและครอบครัว จึงควรให้ความสำคัญกับการแก้ไขเป็นอันดับต้นๆ โดยนำเสนอหลักคิด-แนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องต่างๆ พร้อมกับเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ความเห็น และแนวทางการแก้ปัญหาในเรื่องนั้นๆ อย่างเต็มที่ หรืออีกนัยหนึ่ง พรรคการเมืองหรือนักการเมือง อาจมอบหมายให้หน่วยราชการต่างๆ ที่ตัวเองควบคุมดูแล เป็นผู้ดำเนินการในการจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความคิด ความเห็น และแนวทางการแก้ปัญหาต่างๆ ผ่านเครือข่ายช่องทางของหน่วยราชการนั้นๆ ที่พึงมี เพราะจะทำให้บทสรุปของความคิด-ความเห็นในเรื่องนั้นๆ พุ่งเป้าได้ตรงจุด และตรงกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายเห็นว่ำน้อยมาก ส่วนใหญ่มักออกมาจากแนวความคิดของพรรคการเมืองและนักการเมือง ที่มักคิดว่า จะนำเสนออะไร อย่างไร เพื่อให้ประชาชนนิยมชมชอบเพียงด้านเดียว โดยจะนำเสนอหลายๆ นโยบายประชานิยม แล้วรอดูกระแสตอบรับจากประชาชนว่าชื่นชอบนโยบายประชานิยมอะไรเป็นหลัก อีกทั้งนโยบายประชานิยมบางเรื่องก็สุ่ม

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เสี่ยงต่อการผิดกฎหมายเลือกตั้งของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) โดยเฉพาะประเด็นในเรื่อง “สัญญาว่าจะให้” ส่วนช่องทาง/กลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเสนอความเห็นผ่านโซเชียลมีเดีย-สื่อสารมวลชน ทั้งที่เป็นทางการของหน่วยงานรัฐ หรือภาคเอกชน ที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ว่ามีความเป็นกลาง และเมื่อนำเสนอความคิด ความเห็น-แนวทางการแก้ปัญหาแล้ว จะถูกนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมอยู่แล้ว เพราะนโยบายจะถูกกลั่นกรองจากกลุ่มผลประโยชน์ ประชาชน ประชาสังคม ชุมชนการค้า นักวิชาการ ในทุกมิติ ทำให้การออกแบบนโยบายและการประเมินผลเป็นไปอย่างรอบคอบ โดยคำนึงทุกด้าน ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการจัดทำนโยบาย เห็นว่า พรรคการเมืองต่างๆ จะได้รับ เงินอุดหนุนพรรคการเมือง จาก กกต. ดังนั้น ควรเปิดช่องทางให้ประชาชน หรือกลุ่มเป้าหมายของพรรคการเมืองนั้นๆ นำเสนอแนวคิด แนวทาง หรือการแก้ปัญหาเรื่องราวต่างๆ ที่ประชาชนแต่ละกลุ่ม ประสบพบเจอ แล้วนำเงินอุดหนุนนั้น มาจัดทำเวิร์คชอป หรือจัดทำประชาพิจารณ์ หรือจัดสัมมนาในเรื่องนั้นๆ โดยตรง เพื่อที่แต่ละพรรคการเมือง ที่รับรู้ถึงประชาชนกลุ่มเป้าหมายของตัวเองอยู่แล้วว่า อยู่ในพื้นที่ใด จังหวัดใด และในพื้นที่นั้นๆ ประสบปัญหาอะไรบ้าง หรือต้องการแนวทางการแก้ปัญหาอะไร เพื่อให้ตรงเป้าประสงค์มากที่สุด และยังสามารถนำแนวคิดที่ผ่านการตกผลึกมาแล้วนั้น มาประยุกต์ปรับใช้ให้เป็น นโยบายประชานิยม ที่ได้ผลและตรงจุด ตรงกลุ่มเป้าหมายที่สุด ไม่ใช่การหว่าน นโยบายประชานิยม แบบเหวี่ยงแห การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำไปใช้กับการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและประชาสังคม โดยการนำแนวคิดที่ผ่านการตกผลึกด้วยการระดมความคิดเห็นต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งผลดี-ผลเสีย สิ่งใดที่คิดว่าไม่ดี มีผลเสียมากกว่า ก็ไม่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายประชานิยม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด โดยมีปัจจัยที่เอื้อให้การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือปัจจัยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ เข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเต็มที่ ไม่ถูก “กีดกัน” จากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่มีผลประโยชน์

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	แอบแฝง รวมไปถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองเรื่องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกของประชาชน เพื่อให้มีให้ถูกคุกคาม หรือถูกกระบวนการยุติธรรม ใช้เป็นช่องทางการในการเอาผิด ทั้งนี้ ในปัจจุบัน “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” ในประเทศไทย จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้อง “เพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน” เพื่อลดการผูกขาดอำนาจและเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ โดย “ประชาชน” ต้องมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในเรื่อง “ส่วนรวมของประเทศ” ไม่ใช่ปล่อยให้กลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ใช้กลไก เช่น การทำประชามติ หรือประชาพิจารณ์แบบกินรวบ แล้วมากำหนดแนวทางหรือนโยบายใดๆ โดยที่ “ประชาชน” ไม่มีส่วนในการตัดสินใจหรือนำเสนอความเห็นที่ตรงประเด็นเลย ทั้งที่หลายนโยบายส่งผลกระทบต่อชีวิตของประชาชนโดยตรง ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า โครงสร้างทางการเมือง-การบริหาร ที่เป็นปัญหาต่อการดำเนินนโยบายประชานิยมมาจาก “ตัวบุคคล” หรือที่รู้จักกันว่า “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ซึ่งการก่อตัวของนโยบายอาจมิได้มาจากการกลั่นกรองของภาคส่วนต่างๆ แต่กลับมาจากผู้นำทางจิตวิญญาณ หรือบุคคลที่อยู่ภายในพรรคเพียงไม่กี่คน ดังนั้น ต้องพยายามอย่ายึดติดกับ “ตัวบุคคล” หรือ “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” เพียงอย่างเดียว เพราะหลายครั้งได้นำพาให้ “ประเทศ” ไปติด “กับดัก” จนหลายกรณีหาทางออกที่ถูกต้องไม่ได้ แต่ควรให้ความสำคัญกับ “สิทธิเสรีภาพ-การแสดงออก” ของ “ประชาชนทั่วประเทศ” ไม่ใช่การรวมศูนย์เพียง “คนๆ เดียว-จุดๆ เดียว”
3	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นระบบการปกครองที่มีตัวแทนของประชาชนถูกคัดเลือกเข้าไปบริหารประเทศ โดยคำนึงผลประโยชน์ของประชาชนโดยรวม และในระหว่างการบริหารนั้นประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารผ่านระบบการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ พร้อมสามารถมีการตรวจสอบได้ ขณะที่นโยบายประชานิยมของไทยนั้น เห็นว่าไม่มีความแตกต่างในแนวคิดกับประเทศต่าง ๆ ที่ใช้มาก่อน ในประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย อาทิ โครงการรักษา 30 บาททุกโรคของชิลี โครงการบ้านราคาถูกให้ประชาชนของรัสเซีย หรือการแปลงทรัพย์สินเป็นทุนของเม็กซิโก รวมทั้งการแจกเงินให้ประชาชนที่ประเทศเกือบทั่วโลกใช้ในยาม

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	วิกฤติ และส่วนมากใช้ในระยะสั้น แต่ประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาใช้อย่างต่อเนื่อง โดยอาจเปลี่ยนรูปแบบ ชื่อเรียก และที่สำคัญกลับเพิ่มขึ้นในจำนวนและงบประมาณที่ใช้ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่าประชาธิปไตยคือ หลักการในการปกครอง ส่วนนโยบายคือเครื่องมือเพื่อการปกครอง ความสัมพันธ์อยู่ในมิติของการใช้ประโยชน์จากนโยบายเพื่อเป็นเครื่องมือของนักการเมืองเพื่อให้สามารถครองใจและได้รับความนิยมนจากประชาชน ดังนั้นต้องกำหนดบทบาทที่และความรับผิดชอบของประชาชนให้ชัดเจน ซึ่งรัฐธรรมนูญปัจจุบันก็มีอยู่ เช่น หน้าที่ในการมีส่วนร่วมลงคะแนนเลือกตั้ง และบทบาทความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนยังมีน้อย โดยเฉพาะในขั้นตอนการกำหนดนโยบายอย่างเป็นทางการนั้นไม่มี แต่ประชาชนแสดงความต้องการรูปแบบและผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อแสดงแรงกดดันให้กับผู้เกี่ยวข้องต้องออกแบบให้ตรงกับความต้องการ เช่น การแจกเงินดิจิทัลดอล จนกลายเป็นแจกเงินสด ขณะที่เห็นว่า สื่อออนไลน์ น่าจะเป็นช่องทางที่เอื้อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร้องเรียนหรือตรวจสอบ เพราะการใช้อำนาจของประชาชนผ่านองค์กรต่าง ๆ หรือตัวแทนในช่วงที่ผ่านมาล้มเหลวและขาดความน่าเชื่อถือจากการขาดธรรมาภิบาลขององค์กรและผู้แทนที่เป็นตัวแทนของประชาชนผู้ที่มีส่วนได้เสีย อนึ่ง การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อความยั่งยืนของนโยบาย แต่จะมีประสิทธิภาพหรือคุณภาพต่อประเทศและสังคมในระยะยาวนั้นต้องการมากกว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ประชาชนต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และมีการติดตามการพัฒนา พร้อมกับทัศนคติที่มีต่อสาธารณะในภาพรวมด้วย โดยเสนอว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ควรมีครบทุกขั้นตอนของกระบวนการตั้งแต่ การออกแบบนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้นโยบายดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมาย การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม คือ หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกแบบและพัฒนาคุณภาพของนโยบายประชานิยม รวมทั้งการติดตามประเมินผล เพื่อให้

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นโยบายดังกล่าวดำเนินการได้ตรงเป้าหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม มากกว่าเพื่อการสร้างคะแนนนิยมทางการเมืองให้กับพรรคการเมืองเท่านั้น แต่ประชาชนต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว ไม่เช่นนั้นจะเป็นช่องว่างของระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ประชาชนสามารถคอร์ปชั่นเชิงนโยบายได้ ตัวอย่างของการประยุกต์ใช้ เช่น การกำหนดนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการแจกเงิน จากเดิมคนละสามพันบาท แต่ต่อมาแปลงเป็น “จ่ายคนละครึ่ง” เพื่อให้นโยบายประชานิยมนี้มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นเศรษฐกิจ จากเสียงเรียกร้องของประชาชน โดยเฉพาะธุรกิจรายเล็กที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียจำนวนน้อยแสดงการมีส่วนร่วมโดยแสดงข้อคิดเห็นในการกำหนดคุณสมบัติของธุรกิจผู้ร่วมนโยบาย รวมทั้งการใช้จ่ายเงินของผู้รับเงิน ไม่ได้มีการนำออกมาใช้มากเท่าที่ควรและใช้ในกิจกรรมที่ไม่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนมาก จึงนำมาสู่การออกแบบนโยบายใหม่ ซึ่งต่อมาก็เป็นการปรับมาเป็น “คนละครึ่ง” ทำให้การหมุนเวียนของเงินมีการเพิ่มขึ้น ทำให้การใช้จ่ายรวมของระบบเศรษฐกิจมีมากขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยที่สนับสนุนการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในปัจจุบัน คือ การตื่นตัวของประชาชนในเรื่องประชาธิปไตย และความอิสระที่มีมากขององค์กรภาคประชาชนต่าง ๆ ทำให้กลายเป็นตัวแทนในการ Voice ความต้องการของตนเองให้รัฐบาลและสาธารณะได้รับรู้ได้มากกว่าเดิมและยังปัจจุบันการสื่อสารออนไลน์และโซเชียลมีเดียทำให้องค์กรเหล่านี้มีจำนวนมากที่ตั้งตัวเองเป็นผู้แทนของ Interested groups ต่างๆ แต่องค์กรหรือกลุ่มเหล่านี้จะมีประสิทธิภาพและคุณภาพเพื่อการมีส่วนร่วม โดยมองประโยชน์ส่วนอย่างแท้จริงหรือไม่ก็ขึ้นกับคุณภาพองค์กรนั้น ๆ และการกำกับองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จากผู้เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ เห็นว่า ความสำคัญของปัจจัยในกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อำนาจประชาธิปไตยร่วมสมัย ก็คือ คุณภาพของคน ที่หมายถึง ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยร่วมสมัยนี้ก่อน ทั้งสิทธิ หน้าที่ ทั้งของตนเองและเพื่อนร่วมสังคม และต้องรับรู้ความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเองในกฎและกติกาของประชาธิปไตย โดยมีแนวทางที่เสนอคือ (1) การพัฒนาประชาชนให้มีความรู้และความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมทั้งความรับผิดชอบต่อการใช้สิทธินั้น ๆ อย่างแท้จริง (2) การเปิดเวทีประชาชน เพื่อให้มีสิทธิและเสียงในการแสดงความคิดเห็น (3) ยอมรับความแตกต่างทาง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ความคิด และยอมรับและเคารพเสียงส่วนใหญ่ของสังคม (4) สร้างกลไกรองรับ การร้องเรียน ร้องทุกข์ ในทุกระดับ (5) การพัฒนาระบบตรวจสอบ ติดตาม ที่ โปร่งใส รวดเร็ว ซึ่งอาจต้องใช้ระบบเทคโนโลยีสมัยใหม่ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า การแก้ปัญหาอุปสรรคของการพัฒนานโยบายประชานิยม ได้มีการ ดำเนินการในเรื่องนี้มากพอสมควร แม้ว่าการออกแบบนโยบายอาจมีส่วนของ ประชาชนไม่มาก และการตรวจสอบ และติดตามประเมินผลของนโยบายประชา นิยมเหล่านี้ยังอยู่ในการจัดการของผู้ออกแบบนโยบาย แต่เสียงสะท้อนของผู้มี ส่วนได้เสียหลายส่วนที่แสดงความคิดเห็นในเชิงแนะนำนั้นได้มีการนำไปปรับปรุง พัฒนานโยบายประชานิยมมาตามลำดับ ส่วนเสียงสะท้อนจากผู้เห็นต่างและ คัดค้านนโยบายประชานิยมจะถูกเมินเฉยและได้กลับทำให้พลาดโอกาสในการพิ จารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่มีประโยชน์สูงสุดของการใช้นโยบายและงบประมาณ ดังนั้น อุปสรรคสำคัญที่สุดของคำถามนี้ ก็คือ ทัศนคติทางการเมืองของผู้ออกแบบ นโยบายที่ให้ความสำคัญต่อความนิยมทางการเมืองมากกว่าสิ่งอื่น ทั้งนี้ เห็นว่า ข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม เกี่ยวข้องกับโครงสร้างต่าง ๆ ทั้งหมดมีความผูกพันกันอย่างซับซ้อนต่อการดำเนินนโยบายประชานิยม กล่าวคือ (1) ระบบการบริหารที่รวมศูนย์ที่ส่วนกลาง ระเบียบและกฎหมายที่มีความยืด หยุ่นน้อย ทำให้การออกแบบนโยบายต้องเป็นแบบ one side fit all โดยให้ ความสำคัญกับการถูกต้องตามระเบียบ มากกว่าคำนึงถึงประสิทธิภาพและ คุณภาพสูงสุดของนโยบายต่อกลุ่มคนที่ต่างกัน (2) วัฒนธรรมที่ถูกฝังมาเป็น เวลานาน คือ รัฐเป็นผู้ปกครองและเป็นผู้ที่มีความรู้และข้อมูลดีกว่าประชาชน และประชาชนเป็นผู้ทำตามนโยบายเท่านั้น ทำให้ขาดการรับฟังความคิดเห็นจาก ประชาชนอย่างทั่วถึงในการกำหนดนโยบาย (3) ประชาชนส่วนใหญ่ถูกปลูกฝังว่า นโยบายประชานิยมที่ตนเองได้รับเป็นเพราะตนเองเป็นผู้ด้อยโอกาสของสังคม ทำให้เกิดความเคยชิน ไม่พัฒนาตนเอง และถูกปลูกฝังในความคิดว่าทุกรัฐบาลต้องมี ประชานิยมและตนเองต้องได้ (4) การเมืองไทยส่วนใหญ่รัฐบาลมีอายุการบริหาร ที่สั้น ดังนั้นรัฐบาลที่จะทำนโยบายประชานิยมนั้น ก็หวังผลระยะสั้น ๆ เท่านั้น (5) ทุกนโยบายประชานิยมมีต้นทุนทางงบประมาณสูง ทำให้บางครั้งเมื่อเปลี่ยน รัฐบาล ก็ต้องลดขนาดลงทั้งจำนวนเงิน ระยะเวลาดำเนินงาน หรือยกเลิกบาง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นโยบายไป สำหรับแนวทางแก้ไขนั้น ต้องมองในเชิงหลักการประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม คือ ทำอย่างไรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และมีผลดีต่อประเทศ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) ต้องมีช่องทางอย่างทั่วถึงในการเปิดฟังความคิดเห็นประชาชน และนำมาออกแบบนโยบายประชานิยมที่ตอบโจทย์ความต้องการระยะสั้น แต่ต้องส่งผลกระทบที่ดีในระยะยาวด้วย (2) ประชาชนต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เข้าใจภาระหน้าที่ สิทธิของตนเองในการส่งเสียงเรียกร้องความต้องการตามกรอบรัฐธรรมนูญ (3) กำหนดรูปแบบนโยบายให้เหมาะสมกับงบประมาณเพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางการคลังในระยะยาว (4) กระจายอำนาจในการตัดสินใจในระดับต่าง ๆ ออกไป พร้อมกับความรับผิดชอบของท้องถิ่นหรือจังหวัด ภายใต้กรอบการพัฒนาของประเทศไทย (5) สร้างระบบตรวจสอบที่รวดเร็ว โปร่งใส และที่สำคัญต้องมีความเป็นอิสระ (6) สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนว่านโยบายประชานิยมนี้เพื่ออะไร มาจากงบประมาณประเทศ ไม่ใช่เรื่องอุปถัมภ์ทางการเมืองของพรรคการเมืองใด เพื่อหลีกเลี่ยงที่นักการเมืองเข้ามาใช้งบประมาณแผ่นดินเพื่อสร้างคะแนนนิยมให้กับพรรคตนเองโดยนโยบายประชานิยมที่ไม่มีประสิทธิภาพและมองผลประโยชน์
4	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยพัฒนามาจากประชาธิปไตยผ่านตัวแทน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากขึ้น มากกว่าการเลือกตั้งตัวแทนเข้าสภา โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประชาชนมีส่วนร่วมและสิทธิในการแสดงความคิดเห็นโดยตรงมากขึ้นในเรื่องที่จะมีผลต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเอง โดยมีลักษณะสำคัญคือ (1) เน้นการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทิศทางและการปฏิบัติทางการเมือง (2) การกระจายอำนาจและทรัพยากรให้ประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ (3) การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้มีความสำคัญกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบาย (4) การเมืองภาคประชาชนส่งเสริมพลังชุมชนและบทบาทประชาชน ส่วนประชานิยมในบริบทประเทศไทย เห็นว่า มักถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ประชาชนเลือกผู้แทน

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ของตนเข้าสภา นโยบายประชานิยมในไทยจึงมีลักษณะตอบสนองความต้องการของชนชั้นรากหญ้าในระยะสั้นและไม่ต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพและความสามารถของชนชั้นรากหญ้าในการต่อยอดเพื่อสร้างผลผลิตที่สามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว เมื่อมองในเชิงอุปสงค์อุปทาน มุมมองด้านอุปสงค์ก็คือประชาชนมีแนวโน้มต้องการได้รับผลประโยชน์ที่จับต้องได้และเกิดขึ้นทันที ขณะที่ในแง่อุปทาน นักการเมืองและรัฐบาลมักจะใช้นโยบายประชานิยมแบบทำได้ทันที ด้วยเหตุผลที่การเป็นรัฐบาลมีวาระแค่ 4 ปีหรือน้อยกว่า และระบบตรวจสอบของสถาบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการถ่วงดุลของไทยไม่เข้มแข็งพอ ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม นั้น เห็นว่า มีความสัมพันธ์เพราะหลักของประชาธิปไตยร่วมสมัย ดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นส่วนประกอบสำคัญในการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ทั้งนี้ แนวทางที่จะให้เข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม ต้องเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างช่องทางในการรับรู้ข่าวสารข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลทั้งายและเป็นปัจจุบัน ให้เสรีภาพกับประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า หลักการที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับประชาชนในทุกระดับชั้นของสังคมในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียง การแสดงประชามติในนโยบายประชานิยม หลักการหรือแนวคิดที่สำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม ได้แก่ (1) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) คือประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง เช่น มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ การเปิดเวทีสาธารณะ รับฟังความคิดเห็นก่อนออกนโยบาย การจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย เพื่อลดการตัดสินใจในลักษณะบนลงล่าง (Top-down) และลดนโยบายที่เน้นการหาเสียง (2) การกระจายอำนาจและทรัพยากร จากหลักการท้องถิ่นรู้ปัญหาของตนเองมากที่สุด เพื่อลดปัญหานโยบายเดียวใช้ทั่วประเทศ ทำให้การช่วยเหลือสามารถมุ่งตรงไปยังกลุ่มเปราะบาง หรือตามความจำเป็นที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การกระจายงบประมาณและทรัพยากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สามารถผลักดันนโยบายให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างโครงการที่

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ประสบความสำเร็จคือ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งพรรคการเมืองใช้นโยบายสาธารณสุขถ้วนหน้าเป็นนโยบายหาเสียง โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพที่มีตัวแทนภาคประชาชน มีการกระจายทรัพยากรสู่โรงพยาบาลชุมชนทั่วประเทศ โดยมีความเสมอภาคทางสังคมในทุกระดับชนชั้น และมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยความสมัครใจ มีสิทธิ มีความเสมอภาคในการเข้าร่วม และมีความเข้าใจในเรื่องที่ร่วมกิจกรรม (2) วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย เคารพความเห็นต่าง ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา และสร้างกฎกติการ่วมกัน (3) สถาบันการเมืองที่เข้มแข็งและโปร่งใส รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน การพัฒนาสถาบันการเมืองให้ มีเสถียรภาพและยึดโยงกับประชาชน รวมทั้งมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (4) การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการศึกษาที่มีคุณภาพ ประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ในกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อลดข้อขัดแย้งและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (5) เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สามารถตรวจสอบความโปร่งใส รวมทั้งการประเมินผลโครงการหรือนโยบาย ทั้งนี้ แนวทางในการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เช่น (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำงบประมาณ ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีสิทธิเสนอและตัดสินใจวางแผนงบประมาณ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย (2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดช่องว่างในการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน เช่น การสร้าง Platform รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในการทำประชาพิจารณ์ การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณโครงการ การจัดซื้อจัดจ้าง ในรูปแบบที่ประชาชนเข้าถึงง่าย (3) การกระจายอำนาจและทรัพยากรดังที่ได้กล่าวในตอนต้น และ (4) หลักนิติธรรมสิทธิมนุษยชน โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม และเป็นกลาง คำนึงสิทธิ เสรีภาพ ของพลเมืองอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการเมืองแบบใดก็ตาม รวมทั้งการส่งเสริมความเป็นอิสระ ขององค์กรตรวจสอบและศาลยุติธรรม การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เห็นว่า หลักการที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งเน้นให้ความสำคัญกับประชาชนในทุกระดับชั้นของสังคมในการแสดงความคิดเห็น การออกเสียง การแสดงประชามติในนโยบายประชานิยม หลักการหรือแนวคิดที่สำคัญที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม ได้แก่ (1) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) คือประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง เช่น มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ การเปิดเวทีสาธารณะ รับฟังความคิดเห็นก่อนออกนโยบาย การจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย เพื่อลดการตัดสินใจในลักษณะบนลงล่าง (Top-down) และลดนโยบายที่เน้นการหาเสียง (2) การกระจายอำนาจและทรัพยากร จากหลักการท้องถิ่นรู้ปัญหาของตนเองมากที่สุด เพื่อลดปัญหานโยบายเดียวใช้ทั่วประเทศ ทำให้การช่วยเหลือสามารถมุ่งตรงไปยังกลุ่มเปราะบาง หรือตามความจำเป็นที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ การกระจายงบประมาณและทรัพยากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สามารถผลักดันนโยบายให้เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ตัวอย่างโครงการที่ประสบความสำเร็จคือ โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า หรือโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ซึ่งพรรคการเมืองใช้นโยบายสาธารณสุขถ้วนหน้าเป็นนโยบายหาเสียง โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพที่มีตัวแทนภาคประชาชน มีการกระจายทรัพยากรสู่โรงพยาบาลชุมชนทั่วประเทศ โดยมีความเสมอภาคทางสังคมในทุกระดับชั้น และมีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมต่อคุณภาพชีวิตประชาชน ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนด้วยความสมัครใจ มีสิทธิ มีความเสมอภาคในการเข้าร่วม และมีความเข้าใจในเรื่องที่ร่วมกิจกรรม (2) วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย เคารพความเห็นต่าง ใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา และสร้างกฎกติการ่วมกัน (3) สถาบันการเมืองที่เข้มแข็งและโปร่งใส รัฐธรรมนูญที่รับรองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน การพัฒนาสถาบันการเมืองให้ มีเสถียรภาพและยึดโยงกับประชาชน รวมทั้งมีระบบตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจ (4) การพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และการศึกษาที่มีคุณภาพ ประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ในกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อลดข้อขัดแย้งและสร้างเสถียรภาพทางการเมือง (5) เทคโนโลยี

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	และสื่อดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สามารถตรวจสอบความโปร่งใส รวมทั้งการประเมินผลโครงการหรือนโยบาย ทั้งนี้ แนวทางในการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เช่น (1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำงบประมาณ ให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีสิทธิเสนอและตัดสินใจวางแผนงบประมาณ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย (2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อลดช่องว่างในการสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน เช่น การสร้าง Platform รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในการทำประชาพิจารณ์ การเปิดเผยข้อมูลงบประมาณโครงการ การจัดซื้อจัดจ้าง ในรูปแบบที่ประชาชนเข้าถึงง่าย (3) การกระจายอำนาจและทรัพยากรที่ได้กล่าวในตอนต้น และ (4) หลักนิติธรรมสิทธิมนุษยชน โดยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเท่าเทียม และเป็นกลาง คำนึงสิทธิ เสรีภาพ ของพลเมืองอย่างเท่าเทียมไม่ว่าจะเป็นแนวคิดการเมืองแบบใดก็ตาม รวมทั้งการส่งเสริมความเป็นอิสระ ขององค์กรตรวจสอบและศาลยุติธรรม ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ประชาธิปไตยในประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยผ่านตัวแทน (Representation Democracy) หรือก็คือประชาธิปไตยแบบเลือกตั้ง ในขณะที่ประชาธิปไตยร่วมสมัยจะเน้นการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจและทรัพยากร ความโปร่งใสตรวจสอบได้ ดังนั้นปัญหาและอุปสรรคสำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้ (1) ปัญหาการเมืองที่มีวงจรเลือกตั้งทุก 4 ปีหรือในทางปฏิบัติอาจน้อยกว่าด้วยซ้ำ ทำให้นโยบายประชานิยมถูกออกแบบมาเพื่อเป้าหมายระยะสั้น และเห็นผลเร็ว เพื่อหวังผลความนิยมและคะแนนเสียง โดยปราศจากความยั่งยืนของนโยบาย และเป็นปัญหากับวินัยการเงินในระยะยาว ซึ่งตรงข้ามกับแนวทางของประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นการมีส่วนร่วมมากกว่า (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัด ประชาธิปไตยร่วมสมัยเน้นการมีส่วนร่วมภาคประชาชนในการเสนอแนะนโยบาย การตรวจสอบถ่วงดุล ความโปร่งใสในการเข้าถึงข้อมูลของภาครัฐ แต่สำหรับประเทศไทย นโยบายมักถูกกำหนดแบบ Top-down มากกว่าการใช้การมีส่วนร่วมภาคประชาชนเป็นผู้ร่วมตามแนวทางประชาธิปไตยร่วมสมัย (3) ข้อจำกัดด้านวินัยการคลัง และงบประมาณ ประชาธิปไตยร่วมสมัยต้องมาพร้อมกับความรับผิดชอบ ในการบริหารและจัดการงบประมาณที่จำกัดของประเทศ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เพราะประชาชนนิยมต้องใช้งบประมาณสูง ทำให้เกิดอุปสรรคในเรื่องแหล่งที่มาของรายได้รัฐทำให้วินัยทางการเงินการคลังถูกมองข้าม เกิดปัญหาหนี้สาธารณะ นอกจากนี้ ยังเกิดการโยกย้าย หรือเบียดบังงบประมาณที่ควรใช้ เช่น การทำโครงสร้างพื้นฐาน หรือ พัฒนาการศึกษา (4) นโยบายประชานิยมมักทำให้เกิดความขัดแย้งทางอุดมการณ์ การแบ่งขั้ว ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาล นโยบายประชานิยมมักจะถูกต่อต้านทันที หรือถูกยกเลิก (5) ความไม่ต่อเนื่องของประชาธิปไตยไทย มีการรัฐประหารบ่อยครั้ง ทำให้นโยบายประชานิยมไม่มีความต่อเนื่องหรือถูกยกเลิก สำหรับข้อจำกัด ได้แก่ เรื่อง โครงสร้างการเมืองไทยมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย การรัฐประหารบ่อยครั้ง โครงสร้างอำนาจที่รวมศูนย์ บทบาทขององค์กรอิสระที่มีอำนาจมากแต่อาจไม่มีความเป็นอิสระเพราะกระบวนการแต่งตั้งที่ไม่ได้ยึดโยงประชาชนโดยตรง อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์และชนชั้นนำที่ยังต้องการอยู่ในอำนาจและใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือหาคะแนนเสียง นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดทางการบริหาร อาทิ ระบบราชการไทยเป็นระบบที่ออกแบบมาให้เป็นการรวมศูนย์อำนาจ มีการสั่งการจากบนลงล่าง ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในระดับพื้นที่หรือท้องถิ่น หรือ การขาดฐานข้อมูลเป็นปัจจุบัน เข้าถึงได้ง่าย และบูรณาการหน่วยงานต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้การดำเนินนโยบายเพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทำได้โดยยาก เช่น กรณีโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งนโยบายประชานิยมต้องใช้เงินเป็นจำนวนมาก เช่น นโยบายอุดหนุนราคาพืชผลเกษตร โครงการแจกเงิน ทำให้นโยบายประชานิยมทำได้ยากขึ้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่อง การทุจริตคอร์รัปชัน และข้อจำกัดด้านวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงวัฒนธรรมการเมือง และระบบวิธีคิดของประชากรในสังคม ซึ่งเป็นอุปสรรคในการพัฒนานโยบายประชานิยม รวมถึงเรื่องระบบอุปถัมภ์ ซึ่งทำให้ประชาชนยึดติดตัวบุคคลมากกว่านโยบาย นักการเมืองใช้ในการฉวยผลประโยชน์เข้าตนและพวกพ้อง ขณะที่ประชาชนรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณ ทำให้การตรวจสอบ การสร้างความโปร่งใสทำได้ยากลำบาก รวมทั้งวัฒนธรรมในการให้ความสำคัญกับลำดับชั้น (Hierarchy) ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายมักมาจากบนลงสู่ล่าง มาจากกลุ่มเทคโนโลยี หรือ กลุ่มทุนการเมืองจากส่วนกลาง และหน่วยงานราชการนำไปปฏิบัติ จึงไม่ตอบโจทย์ความต้องการในพื้นที่ ขณะที่วัฒนธรรมการสงเคราะห์ ก็มีสวนเช่นกัน

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	กล่าวคือ สังคมไทยมีความเชื่อเรื่องการบริจาคคนตกทุกข์และขัดสน ทำให้นโยบายประชานิยมมุ่งเน้นไปทางการให้ความช่วยเหลือคนที่สมควรได้รับหรือคนจนจริงๆ เท่านั้น ทำให้แนวคิดแบบสวัสดิการที่ทุกคนได้รับสิทธิถ้วนหน้าโดยไม่คำนึงถึงรายได้ ถูกมองว่าเป็นเรื่องของความฟุ่มเฟือย หรือไม่ยุติธรรม ทั้งนี้ เห็นว่าแนวทางแก้ไข ควรเป็นดังนี้ (1) สร้างวินัยการเงินการคลังที่เข้มงวด จัดลำดับความสำคัญของนโยบาย ต้องมีกฎหมายบังคับให้ต้องระบุแหล่งที่มาของเงินอย่างชัดเจน (2) ปรับเปลี่ยนแนวคิดการกำหนดนโยบายจากการ “สงเคราะห์” เป็นการ “ให้โอกาส” เพื่อสร้างความสามารถทางการแข่งขัน โดยการให้เงินสนับสนุนการสร้างความรู้ ทักษะฝีมือ เพื่อสร้างอาชีพหรือสร้างโอกาส (3) การกระจายอำนาจและทรัพยากรลงสู่ท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริง รวมทั้งเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น เสนอนโยบาย รวมทั้งให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน รวมทั้งการตรวจสอบโครงการเพื่อป้องกันการทุจริต
5	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นรูปแบบและแนวปฏิบัติของประชาธิปไตยตามบริบทโลกปัจจุบัน ซึ่งมาจากการพัฒนาและปรับตัวจากประชาธิปไตยแบบดั้งเดิมให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี การเมือง รวมไปถึงภูมิรัฐศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย ขณะทีนโยบายประชานิยมในประเทศไทยมุ่งตอบสนองความต้องการที่เห็นผลระยะสั้นมากกว่าการเติบโตหรือความมั่นคงระยะยาว เน้นการกระตุ้นการบริโภคระยะสั้น โดยเป็นการกระตุ้นที่มีได้นำไปสู่การเติบโตหรือความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาวอย่างชัดเจน ตัวอย่างนโยบายประชานิยมที่มีลักษณะดังกล่าวจะรวมถึงนโยบายต่าง ๆ ที่มุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือน เช่น คนละครึ่ง แจกเงิน 10,000 บาท ลดค่าไฟฟ้าฟรี เป็นต้น เป็นนโยบายมีลักษณะตอบสนองหรือเชื่อมโยงกับฐานเสียงทางการเมืองอย่างชัดเจน รวมทั้งนโยบายประชานิยมที่ใช้ก่อกำเนิดในการเพิ่มคะแนนเสียงทางการเมืองเป็นหลักด้วย เป็นนโยบายที่เป็นที่นิยมในพรรคการเมืองส่วนใหญ่ แม้ว่าจะมีผลต่อการรวบรวมนโยบายคลังและหนี้สาธารณะซึ่งมีผลต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและความมั่นคงในระยะยาวก็ตาม รวมทั้งเป็นนโยบายที่เน้นการบริโภค โดยมีได้ช่วยกระตุ้นโดยตรงทั้งการลงทุนหรือการจ้างงาน ซึ่งจะ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นำไปสู่รายได้ภาครัฐที่เพิ่มขึ้นผ่านการจัดเก็บภาษี การใช้นโยบายประชานิยมอย่างต่อเนื่องที่ผ่านมาทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณมากมายเพื่อการจัดสรรโครงการลงทุนอื่น ๆ ที่มีผลดีในระยะยาว ซึ่งประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือสำคัญของนักการเมืองในการเข้าสู่อำนาจรัฐ ทำให้นโยบายประชานิยมกลายเป็นเครื่องมือหลักของนโยบายในการเลือกตั้ง ซึ่งนำไปสู่ประชาธิปไตยร่วมสมัยในปัจจุบัน นอกจากนี้ นโยบายประชานิยมช่วยกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยเฉพาะกลุ่มรากหญ้าจะคาดหวังให้พรรคการเมืองที่เข้าสู่อำนาจรัฐหลังเลือกตั้งให้ออกนโยบายประชานิยมที่สัญญาไว้ ดังนั้น จึงควรให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยให้มากขึ้น เพื่อให้เข้าใจว่าประชาธิปไตยประกอบด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชน ภาคประชาชนจะต้องสามารถตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ และให้ความสำคัญและคุ้มครองสิทธิและพึงเสียงของเสียงข้างน้อย (Minority Vote) ด้วย รวมทั้งต้องลดการสร้างค่านิยมทางการเมืองโดยขาดความยั่งยืน ต้องพัฒนาความรู้ทางเศรษฐกิจและการเมืองของประชาชน และส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนให้สามารถประเมินนโยบายประชานิยมได้อย่างรอบด้าน รวมทั้งออกแบบนโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีกลไกประเมินผลและปรับปรุงนโยบายอย่างชัดเจน อีกทั้งจะต้องคำนึงถึงวินัยการคลังและความคุ้มค่าในระยะยาวด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนถูกจำกัด และมีส่วนร่วมทางอ้อม เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจเลือกผู้แทนเข้าสู่อำนาจผ่านการเลือกตั้ง แล้ว ผู้ได้รับเลือกและมีอำนาจทางการเมืองจะดำเนินนโยบายต่าง ๆ รวมถึงดำเนินนโยบายประชานิยม บทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีบทบาทสะท้อนปัญหา มากกว่าการออกแบบนโยบาย ทั้งนี้ ประชาชนสามารถบอกปัญหาและความต้องการ (เช่น ค่าครองชีพ หนี้สิน รายได้) ได้ แต่การกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ และการกำหนดกลไกดำเนินการยังคงเป็นอำนาจของรัฐและฝ่ายการเมืองเป็นหลัก ขณะเดียวกันเห็นว่า ช่องทาง/กลไกที่เอื้อในการมีส่วนร่วมของประชาชนขึ้นอยู่กับขั้นตอนของกระบวนการนโยบายว่าอยู่ในขั้นตอนใด เช่น การ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ก่อตัว การออกแบบ การนำนโยบายไปปฏิบัติ หรือ การประเมินผล กล่าวคือ ช่องทางการเลือกตั้ง ที่ประชาชนจะเลือกผู้เข้าสู่อำนาจรัฐ นำไปสู่ นโยบายภาครัฐ ช่องทาง Social Media ที่ช่วยสะท้อนความคิดเห็น และความต้องการของประชาชนได้อย่างกว้างขวาง และ ช่องทางการวิพากษ์วิจารณ์ผ่านพื้นที่สาธารณะ และสื่อต่าง ๆ ที่ช่วยจุดประกายประเด็นน่าสนใจ นำไปสู่การผลักดันให้เกิดดำเนินนโยบายเชิงปฏิบัติ นอกจากนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับนโยบายประชานิยม ทั้งในด้านคุณภาพของนโยบาย ๆ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ และความยืดหยุ่นของนโยบายเมื่อบริบทเปลี่ยนแปลง การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนานโยบายประชานิยมก็คือ หลักประชาธิปไตย ซึ่งก็คือ อำนาจอธิปไตย หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากต้องเคารพเสียงข้างน้อย และหลักนิติธรรม โดยมีรายละเอียดคือจากองค์ประกอบของประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ คือ อำนาจอธิปไตย หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากต้องเคารพเสียงข้างน้อย และหลักนิติธรรม (1) หลักอำนาจอธิปไตย คือ นโยบายประชานิยมควรตั้งอยู่บนฐานความต้องการและการออกแบบนโยบายจะต้องมีการรับฟังประชาชนที่สะท้อนปัญหาหรือความต้องการจริงก่อน โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนอย่างแท้จริงเพื่อให้ประชาชนมิใช่เพียงผู้รับผลประโยชน์ แต่เป็นเจ้าของนโยบายอย่างแท้จริง (2) หลักเสรีภาพ คือ ประชาชนต้องมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ (3) หลักความเสมอภาค นโยบายประชานิยมควรมุ่งลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสที่เท่าเทียม โดยออกแบบมาตรการช่วยเหลืออย่างเป็นธรรม สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกลุ่ม ไม่เลือกปฏิบัติ และไม่เอื้อประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (4) หลักการปกครองโดยเสียงข้างมากโดยเคารพเสียงข้างน้อย แม้นโยบายประชานิยมจะได้รับความชอบธรรมจากเสียงข้างมาก แต่ต้องเปิดพื้นที่ให้เสียงข้างน้อยหรือกลุ่มที่ได้รับผลกระทบได้สะท้อนหรือแสดงความคิดเห็น และมีกลไกคุ้มครองสิทธิและให้การเยียวยาแก่กลุ่มเหล่านั้นหากได้รับผลกระทบทางลบ (5) หลักนิติธรรม นโยบายประชานิยมต้องดำเนินการภายใต้กรอบกฎหมายอย่างเคร่งครัด มีความชัดเจน

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	โปร่งใส ตรวจสอบได้ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ การใช้งบประมาณต้องคุ้มค่า ถูกต้อง ตามกรอบวินัยทางการคลัง ไม่ทำลายความมั่นคงทางการคลังของภาครัฐ สร้าง ความเชื่อมั่นทางสังคมในระยะยาว อย่างไรก็ตาม จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงบริบท กระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และ ไม่ชัดเจน (VUCA: Volatile, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) ความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี ภูมิรัฐศาสตร์/เศรษฐกิจศาสตร์ รวมทั้งประเด็นใหม่ๆที่เกิดขึ้น จึงทำให้ การประยุกต์ใช้มีความซับซ้อน หลากหลาย ไม่สามารถใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งในการ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ดังกล่าวข้างต้นที่ใช้กับนโยบายประชานิยม อาทิ นโยบายหลักประกันสุขภาพทั่ว หน้า นโยบายคนละครึ่ง ส่วนปัจจัยที่จะสนับสนุนหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ตัดสินใจ ปัจจัยโครงสร้างทางการเมืองและกฎหมาย คือการมีสถาบันการเมือง และองค์กรอิสระที่ต้องมีอิสระอย่างแท้จริง ในการตรวจสอบ การบังคับใช้ กฎหมายอย่างเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ปัจจัยความเข้มแข็งของชุมชนและภาค ประชาสังคม ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยในเรื่องความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีและการได้มาซึ่งเทคโนโลยี รวมทั้งปัจจัยทางการศึกษา ที่ ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเต็มที่ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ (1) เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีคุณภาพ (2) ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นหรือวิพากษ์นโยบายอย่างมีเหตุมีผล (มี Rationality) โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง โปร่งใส และเข้าถึงได้ (3) ส่งเสริมบทบาท ของสถาบันวิชาการ สื่อมวลชน และภาคประชาสังคม ในการยกระดับคุณภาพ การอภิปรายสาธารณะ (4) ส่งเสริมความเสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิและโอกาส (5) ยึดหลักนิติธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ (6) ส่งเสริมบทบาทของ องค์กรส่วนท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ (7) พัฒนาการเรียนรู้ทางพลเมือง อย่างต่อเนื่อง ปัญหา อุปสรรค ข้อยกจำกัด เห็นว่า ปัญหาและข้อจำกัดได้แก่ (1) ปัญหา กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยนโยบายประชานิยมมักเป็นลักษณะ top-down การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจำกัดอยู่ในขั้นรับทราบหรือสนับสนุน มากกว่าการร่วมออกแบบนโยบาย ส่งผลให้หลักอำนาจอธิปไตยของประชาชนถูก

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นำมาใช้ในเชิงสัญลักษณ์มากกว่า (2) ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจแบบรวมศูนย์ ทำให้การกระจายอำนาจและการตัดสินใจเชิงพื้นที่ทำได้จำกัด ขาดการมีส่วนร่วม (3) ปัญหาความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างและการเข้าถึงทรัพยากร รวมทั้ง รายได้ การศึกษา และเทคโนโลยี ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากนโยบายประชานิยมได้อย่างเท่าเทียม (4) นโยบายที่นำเสนอมักเป็นนโยบายการเมืองไทยเพื่อผลประโยชน์ระยะสั้น ทำให้ขาดความยั่งยืน (5) ปัญหากลไกการตรวจสอบและความโปร่งใสที่ยังไม่เข้มแข็ง มีข้อจำกัด ทำให้ประชาชนไม่สามารถตรวจสอบการดำเนินนโยบายประชานิยมได้อย่างเต็มที่ (6) ปัญหาการเคารพเสียงข้างน้อยและการจัดการความขัดแย้งถูกละเลย ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางสังคมและบั่นทอนหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย (7) ปัญหาด้านความรู้และการเรียนรู้ทางพลเมือง ประชาชนส่วนหนึ่งยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ และขาดความเข้าใจเรื่องผลกระทบเชิงนโยบาย การตัดสินใจในการสนับสนุน/คัดค้านนโยบายต่าง ๆ ยังมีได้อยู่บนพื้นฐานที่เป็นเหตุเป็นผลอย่างแท้จริง บางครั้งตัดสินใจตามกระแส และอาจทำให้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในแต่ละนโยบายมิได้นำไปสู่ผลประโยชน์สังคมโดยรวมอย่างแท้จริง (ไม่เกิด Welfare Optimality) ในส่วนข้อจำกัดในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปพัฒนานโยบายประชานิยม นั้น มีข้อจำกัดหลายประการ ทั้งข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง (การเมืองรวมศูนย์ เสถียรภาพทางการเมือง การกำหนดนโยบายขาดความเป็นสถาบัน) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการบริหาร (ราชการเป็นแบบรวมศูนย์ ขั้วซ้อน ลำซ้ำ ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณดำเนินการ) 3. ข้อจำกัดเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคม (ระบบอุปถัมภ์ ก่อให้เกิดการพึ่งพาการเมืองมากกว่าพึ่งตนเอง) สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาและข้อจำกัด เห็นว่า ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน/ประชาสังคมและให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกำหนดนโยบาย ต้องเพิ่มอำนาจและงบประมาณกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พร้อม เพื่อกำหนดนโยบาย ต้องมีการประเมินผลนโยบายในเชิงวิชาการโดยสถาบันวิชาการหรือหน่วยงานที่เป็นอิสระอย่างแท้จริง เพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย แก้ไข/ปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการแก้ไขปัญหา/ข้อจำกัดต่างๆ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนในทางประชาธิปไตยและนโยบายประชานิยม

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ส่งเสริมนโยบายประชานิยมที่มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพในคนหรือโครงสร้างพื้นฐานเพื่อต่อยอดทางเศรษฐกิจมากกว่าการแจกเงินหรือประโยชน์ในระยะสั้น
6	ความเข้าใจเรื่องประชานิยมไปโดยรวมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชานิยมโดยรวมสมัยเป็นแนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชานิยมที่พัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทโลกปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการใช้อำนาจอธิปไตยภายใต้หลักนิติธรรม ไม่จำกัดเฉพาะการเลือกตั้ง แต่ครอบคลุมกระบวนการกำหนด ติดตาม และตรวจสอบนโยบายสาธารณะ ส่วนจุดเด่นของนโยบายประชานิยมไทย เป็นนโยบายที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนมากของประเทศในระยะสั้น เพื่อสร้างความนิยมทางการเมืองให้นักการเมืองได้เข้าไปบริหารงบประมาณประเทศ โดยนโยบายดังกล่าวอาจเป็นประโยชน์กับประเทศชาติ แต่ในหลายกรณีนโยบายประชานิยมมุ่งเน้นเพียงคะแนนเสียง ขาดการคำนึงถึงวินัยทางการคลัง ความคุ้มค่า และผลกระทบในระยะยาว ส่งผลให้เกิดภาระต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ ประชานิยมโดยรวมสมัยมีความสัมพันธ์โดยตรงกับนโยบายประชานิยม เนื่องจากนโยบายถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองภายใต้การเลือกตั้ง หากขาดหลักประชานิยมโดยรวมสมัย นโยบายประชานิยมอาจกลายเป็นเพียงเครื่องมือทางการเมือง แต่หากนำหลักดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ จะช่วยเพิ่มความชอบธรรม และความยั่งยืนของนโยบาย ดังนั้น ควรปรับมุมมองต่อนโยบายประชานิยมจาก “นโยบายเอาใจประชาชน” ที่ไปเน้นในเรื่องการหาเสียงและแจกเงินที่ไม่เกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและสร้างความสามารถในการแข่งขันของชาติ เป็น “นโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด” ภายใต้ความต้องการระยะยาวที่ทำให้ลดงบประมาณในอนาคต สร้างนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดไปสู่หลักประชานิยมโดยรวมสมัยและความรับผิดชอบต่อทางนโยบาย ควรส่งเสริมความเข้าใจว่าประชานิยมไม่ใช่เพียงการแจกจ่ายผลประโยชน์ แต่ต้องผสมผสานกับหลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนตามแนวคิดประชานิยมโดยรวมสมัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เห็นว่า ประชาชนไทยยังมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายประชานิยมในระดับจำกัด ส่วนใหญ่เป็นการรับฟังความคิดเห็นเชิงสัญลักษณ์ มากกว่าการมีอำนาจร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบายโดยการเมืองเองกำหนดนโยบายประชานิยมโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ประเทศในระยะยาวหวังเพียงคะแนนเสียงเพื่อเข้ามากุมอำนาจทางการเมืองของประเทศเท่านั้น ทั้งนี้กลไกสำคัญที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เวทีสาธารณะ กระบวนการรับฟังความคิดเห็น และแพลตฟอร์มดิจิทัลของภาครัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นรวมถึงเวทีท้องถิ่นกลุ่มวิชาชีพ อาชีพต่างๆ ที่ควรกระทำการแบบต่อเนื่องเพื่อให้ได้ประโยชน์กับประชาชนและการสร้างผลผลิตชาติในระยะยาว ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนบนพื้นฐานของผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง ช่วยลดจุดอ่อนของนโยบายประชานิยมที่ฉาบฉวยมุ่งหวังเพียงผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่สร้างประโยชน์กับประชาชนและการสร้างผลผลิตชาติในระยะยาวจะทำให้เป็นความต้องการที่แท้จริงของประเทศ นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นที่ยอมรับของประชาชนมากขึ้น ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมความเข้าใจว่าประชานิยมไม่ใช่เพียงการแจกจ่ายผลประโยชน์ แต่ต้องผสานกับหลักการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนตามแนวคิดประชาธิปไตยด้วย เพื่อให้ทุกฝ่ายต้องยอมรับกติกาที่มีอยู่ตามกลไกประชาธิปไตย โดยตัดอำนาจองค์กรอิสระที่สร้างความบิดเบี้ยวในการตัดสินใจรวมถึง ลดการใช้ความรุนแรงทางการเมืองในโลกโซเชียล บุคลากรหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเข้ากับกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมตั้งแต่ต้น เพื่อลดความเสียหายและเพิ่มความยั่งยืน การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ใช้ในการพัฒนาประชานิยม การให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการใช้อำนาจรัฐภายใต้หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลและเหตุผล ตัวอย่างของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ในนโยบายประชานิยมของประเทศไทย อาทิ นโยบายเรื่องกองทุนหมู่บ้าน Small Medium Large ที่เคยเกิดขึ้นจะเห็นในภาพชัดเจนว่าสามารถสร้างประโยชน์ โดยที่บางหมู่บ้านทำได้ดีในเรื่องการสร้าง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	สวัสดิการหรือโครงการพัฒนาชุมชนที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด การออกแบบนโยบาย การดำเนินงาน และการประเมินผลทำให้มีประโยชน์จนถึง ปัจจุบัน โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ ปัจจัยการตื่นตัว ทางการเมืองของประชาชน ปัจจัยความสามารถในการแสดงความคิดเห็นและ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารใน Social network ปัจจัยเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบัน การใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนประชาธิปไตย (Digital Democracy) ใช้ แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (โดยกำจัดความ คิดเห็นแบบ Avatar) พัฒนาระบบรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (E-Government) เพื่อ ความโปร่งใส และปัจจัยการเปิดกว้างของรัฐบาลทั้งการเมืองและราชการที่ สนับสนุนบทบาทของภาคประชาสังคมจะทำให้เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลัก ประชาธิปไตยร่วมสมัยในบริบทประเทศไทย โดยในส่วนแนวทางการส่งเสริม นั้น เห็นว่า การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนสำคัญในการใช้หลัก ประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่างแท้จริง โดยควรมีการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วม มากกว่าการเลือกตั้ง เช่น การทำประชาพิจารณ์ เวทีสาธารณะ หรือแพลตฟอร์ม ดิจิทัลสำหรับแสดงความคิดเห็น บรรจุการศึกษาหน้าที่พลเมือง สิทธิและเสรีภาพ ในหลักสูตรการศึกษาโดยกำจัดอคติของผู้สอนที่สอดแทรกความเห็นตัวเองใน นักศึกษา ปลุกฝังการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ประชาชน แยกแยะข้อมูลจริง-เท็จได้ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยไม่ขัดแย้ง เข้มงวดควบคุมการบิดเบือนข้อมูล ข่าวปลอม และการชักจูงทาง การเมืองในโลกออนไลน์ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาอุปสรรค คือการขาดข้อมูล ขาดการ ไตร่ตรองเท่าที่ควร รวมทั้ง ปัญหาการเลือกตั้งที่ยังใช้เงินเพื่อให้ได้คะแนนเสียง รวมถึงปัญหาวัฒนธรรมการตอบแทนบุญคุณโดยไม่แยกแยะในเรื่องผลประโยชน์ ที่ได้รับจะย้อนกลับสู่การทำลายประเทศ _ขณะที่ปัญหาดีกาที่สร้างให้พรรค เสี่ยงข้ามมากแบบประชาธิปไตยได้บริหารประเทศรวมถึงการเลือกผู้แทนราษฎร ที่ไม่สามารถคัดกรองคนที่มีคุณภาพในการที่จะเข้ามาเป็นผู้แทนปวงชนในรัฐสภา รวมถึงปัญหาการตัดสินใจขององค์กรอิสระที่ขัดแย้งความรู้สึกของประชาชนทำให้ เสื่อมศรัทธาต่อการใช้อำนาจที่เลือกฝ่าย ดังนั้น แนวทางแก้ไขปัญหา จึงควรสร้าง ความเข้าใจการให้อำนาจนักการเมืองว่าสำคัญเช่นไรกับการพัฒนาประเทศตลอด

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ทุกระดับของการศึกษา สร้างแนวความคิดการมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารบ้านเมือง ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารและกระบวนการนโยบายที่วางยุทธศาสตร์ประเทศ ให้เปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมมากขึ้น และทุกฝ่ายยึดถือเป็นแม่บทในการวางนโยบายบริหารประเทศโดยไม่ขึ้นกับพรรคการเมือง
7	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เน้นให้ความสำคัญกับสิ่งที่ประชาชนหรือสังคมต้องการ หรือประชาชนอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการออกนโยบายต่าง ๆ โดยอยู่ภายใต้บริบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ขณะที่นโยบายประชานิยมในบริบทของประเทศไทยมีจุดเด่นสำคัญคือการเน้นการแจกเงินให้ประชาชนเป็นหลัก เพื่อเรียกคะแนนเสียงคะแนนนิยมให้กับพรรคการเมืองของตนเอง โดยไม่ชัดเจนว่าจะสามารถหาแหล่งเงินได้อย่างไร ทั้งนี้ เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์กับนโยบายประชานิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากนโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่เน้นความต้องการของประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น พรรคการเมืองต้องกำหนดนโยบาย เพื่อให้นโยบายออกมาตรงใจกับประชาชนมากที่สุด และพรรคการเมืองก็จะได้รับคะแนนเสียง ความนิยมมากขึ้น นำไปสู่การชนะการเลือกตั้ง ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมให้ประชาชนเข้าใจก่อน โดยสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจอย่างต่อเนื่อง และใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจดังกล่าว เพื่อความรวดเร็ว และสามารถเผยแพร่ความรู้ได้กว้างขวางมากขึ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายเห็นว่า ในปัจจุบันประชาชนทั่วไปไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยม จะมีแค่ประชาชนบางกลุ่มที่ใกล้ชิดกับนักการเมืองเท่านั้นที่มีบทบาทหรือส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยม ทั้งนี้ กลไกหรือช่องทางสื่อสารออนไลน์หรือสื่อ Social ต่าง ๆ เช่น Page, Facebook, TikTok, Line App เป็นต้น น่าจะเป็นกลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เพราะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งคนส่วนใหญ่สามารถเข้าถึง ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ในต่างจังหวัดอาจใช้การจัดประชุมกลุ่มย่อยตามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่างๆ ขณะเดียวกันเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะส่งผลต่อคุณภาพและความยั่งยืนของ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นโยบายประชานิยมให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากขึ้น เนื่องจากการกำหนดนโยบายประชานิยมที่มาจากความคิดของประชาชนจะเป็นสิ่งที่ประชาชนต้องการจริง ๆ อย่างไรก็ดี นโยบายดังกล่าวต้องอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางการคลัง เช่น ต้องพัฒนาการศึกษาให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในการกำหนดนโยบายประชานิยม ความยั่งยืน คุณภาพ รวมถึงพัฒนาทักษะอาชีพให้สามารถสร้างรายได้เป็นของตนเองได้ เพื่อลดการพึ่งพาการช่วยเหลือจากรัฐ เป็นต้น โดยที่นโยบายฯ จะต้องไม่สร้างภาระงบประมาณในระยะยาว ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ควรสนับสนุนและเอื้อให้ประชาชนและภาคประชาสังคมได้เข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ตั้งแต่ การออกแบบนโยบาย การตัดสินใจ และการติดตามตรวจสอบและประเมินผล เพื่อให้ให้นโยบายดังกล่าวมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเป้าหมาย การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ควรนำมาใช้กับนโยบายประชานิยม คือ หลักการที่เน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาที่เกิดขึ้น ความต้องการของประชาชน หรือแนวทางแก้ไขของปัญหานั้นให้ตรงจุด เพื่อที่พรรคการเมืองจะได้นำไปปรับ ประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมต่อไปได้ โดยปัจจัยที่จะนำมาสู่ความสำเร็จในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ รัฐธรรมนูญที่กำหนดความเท่าเทียม และประโยชน์ต้องตกกับประชาชน รวมทั้ง การแพร่ขยายของภาคประชาชน และประชาสังคมที่ต้องการมีส่วนร่วมในนโยบาย ที่ต้องโปร่งใสและตรวจสอบได้ ทั้งนี้ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดเห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ (1) ภาครัฐไม่ได้รับฟังความคิดเห็นความต้องการจากประชาชนอย่างแท้จริง และไม่ได้สนใจถึงผลที่จะตามมาในระยะยาว (2) ข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยี อันเนื่องจากงบประมาณ ทักษะ ทักษะคน สาสื่อสาร (3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนและประชาสังคม (4) ปัญหาข้อกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการนำหลักต่างๆ ของประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ (5) ปัญหาความอ่อนแอและ/หรือความไม่เป็นอิสระขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานภาครัฐในฐานะผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ นอกจากนี้ ในทางการเมือง พรรคการเมืองที่บริหารประเทศเปลี่ยนแปลงบ่อย

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินนโยบาย และนโยบายไม่ยั่งยืน มีการแบ่ง ขั้วทางการเมือง แบ่งฝักแบ่งฝ่าย พรรคการเมืองไม่ได้ร่วมมือกันอย่างแท้จริง ขณะที่ความโปร่งใสในการบริหารงานไม่มี มีแต่เรื่องผลประโยชน์ของตนเองและ พวกพ้อง รวมทั้งขาดการประเมินผลนโยบายประชานิยมจากภาครัฐและองค์กร ตามรัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง สำหรับแนวทางแก้ไข ต้องปรับนโยบายประชานิยม ให้เป็นนโยบายที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากขึ้น ดังนั้น ควรมี การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ นโยบายมีความทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน รวมทั้ง การเสริมกลไกประสานงาน ระหว่างหน่วยงาน เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลกันอย่างสม่ำเสมอ
8	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยไม่ใช่เพียงระบบการเลือกตั้งหรือการได้มาซึ่ง อำนาจทางการเมืองผ่านเสียงข้างมากเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการทางการเมืองที่ เน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ของรัฐ และการเปิดพื้นที่ให้ความคิดเห็นที่หลากหลายสามารถเข้าสู่กระบวนการ กำหนดนโยบายได้จริง ประชาธิปไตยในยุคปัจจุบันยังได้รับอิทธิพลจากการ เปลี่ยนแปลงหลายด้าน เช่น • เทคโนโลยีดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย ที่ทำให้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น ความคาดหวังต่อธรรมาภิ บาลและความโปร่งใสของรัฐที่สูงขึ้น การให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน ความ เท่าเทียม และความหลากหลายทางสังคม นอกจากนี้ ผมมองว่าประชาธิปไตย ร่วมสมัยยังเน้นแนวคิดเรื่อง deliberative democracy หรือประชาธิปไตยเชิง ปรึกษาหารือ มากขึ้น คือการให้ประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และรัฐ มี พื้นที่แลกเปลี่ยนเหตุผลก่อนการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งช่วยลดความขัดแย้งและ ทำให้นโยบายมีความยั่งยืนมากขึ้นในบริบทภาคเอกชน เห็นว่าประชาธิปไตยร่วม สมัยยังหมายถึง การเปิดให้ stakeholder หลายฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการ ออกแบบนโยบายสาธารณะ เพราะนโยบายจำนวนมากส่งผลต่อเศรษฐกิจ การ ลงทุน และการดำเนินธุรกิจโดยตรง หากกระบวนการมีส่วนร่วมดี ก็จะช่วยสร้าง ความเชื่อมั่นและเพิ่มประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติได้จริง ขณะที่ นโยบายประชานิยมในประเทศไทยส่วนหนึ่งมีแรงขับเคลื่อนจากการแข่งขันทางการเมือง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ค่อนข้างสูง ทำให้ นักการเมืองมักให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระยะสั้นหรือการสร้างคะแนนนิยมเป็นหลัก ไม่คำนึงผลในระยะยาว สิ่งซึ่งน่ากังวล คือ หากนโยบายประชานิยมเน้นเพียงการอุดหนุนหรือการโอนทรัพยากรโดยไม่ได้สร้างศักยภาพในการหารายได้หรือเพิ่มผลิตภาพของประชาชนในระยะยาว ก็อาจทำให้เกิดภาวะพึ่งพิงรัฐมากขึ้น และลดแรงจูงใจในการพัฒนาขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของตนเอง ในระยะยาว สิ่งนี้อาจนำไปสู่ภาระทางการคลังที่เพิ่มขึ้น รวมถึงข้อจำกัดด้านงบประมาณในการลงทุนเชิงโครงสร้าง เช่น การศึกษา นวัตกรรม หรือโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ อย่างไรก็ตาม ไม่ได้มองว่านโยบายประชานิยมเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น เพราะในบางช่วงเวลา โดยเฉพาะช่วงเศรษฐกิจชะลอตัวหรือเกิดวิกฤต นโยบายลักษณะนี้สามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนและกระตุ้นเศรษฐกิจได้ เพียงแต่ควรออกแบบให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาศักยภาพของประชาชน เช่น การสร้างทักษะอาชีพ การสนับสนุนผู้ประกอบการ หรือการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจ ความท้าทายคือการต้องหาสมดุลระหว่าง การตอบสนองความต้องการของประชาชนในระยะสั้นกับการรักษาวินัยการคลังและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจในระยะยาว รวมถึงการเปลี่ยนนโยบายจาก “การพึ่งพา” ไปสู่ “การเสริมศักยภาพ” ของประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ทั้งนี้ เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างชัดเจน เพราะในระบบประชาธิปไตย นักการเมืองจำเป็นต้องได้รับความชอบธรรมผ่านเสียงของประชาชน จึงเป็นเรื่องปกติที่นโยบายสาธารณะจะพยายามตอบสนองความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนในวงกว้าง ซึ่งนโยบายประชานิยมก็เป็นหนึ่งในเครื่องมือทางนโยบายที่สะท้อนพลวัตดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ในบริบทประชาธิปไตยร่วมสมัย ความสัมพันธ์ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การแข่งขันทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน คุณภาพของข้อมูลข่าวสาร และกลไกตรวจสอบถ่วงดุลด้วย รวมทั้งการมีกลไกสถาบันที่เข้มแข็ง เพื่อให้ นโยบายประชานิยมจะได้ถูกออกแบบอย่างรอบคอบและคำนึงถึงความยั่งยืนมากขึ้น ในมุมมองภาคเอกชน เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยที่มีการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สามารถช่วยให้การออกแบบนโยบายประชานิยมมีความสมดุลมากขึ้น เช่น การรับฟังข้อมูลจากภาค

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนหลายกลุ่ม จะช่วยให้นโยบายไม่เพียงสร้างความนิยม แต่ยังสามารถสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจและความสามารถในการแข่งขันของประเทศได้ด้วย การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัย และนโยบายประชานิยมควรเริ่มจากการทำให้สังคมมองเรื่องเหล่านี้อย่างรอบด้านมากขึ้น ไม่ใช่มองเพียงในแง่การแข่งขันทางการเมืองหรือผลประโยชน์ระยะสั้น แต่ควรเข้าใจถึงผลกระทบในระยะยาวต่อเศรษฐกิจ สังคม และความสามารถในการพัฒนาประเทศด้วย โดยการ ส่งเสริมให้ประชาชนมีทักษะการคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ เพื่อการประเมินนโยบายก็就会有ความรอบคอบ และมองระยะยาวมากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัยควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนอย่างแท้จริง เช่นเดียวกับการออกแบบนโยบายควรมุ่งไปสู่การเสริมศักยภาพของประชาชนมากกว่าการช่วยเหลือเป็นครั้งๆ และสุดท้าย ความโปร่งใสของข้อมูลและการติดตามประเมินผลนโยบายเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้ประชาชนเข้าใจข้อเท็จจริง สามารถตรวจสอบนโยบายได้ และทำให้การตัดสินใจ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายเห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายประชานิยมเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับอดีต โดยเฉพาะผ่านกลไกการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็นในสื่อสาธารณะ และช่องทางดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งทำให้เสียงของประชาชนถูกสะท้อนเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองได้รวดเร็วขึ้น นักการเมืองจึงต้องรับฟังความต้องการของประชาชนมากขึ้น และมักนำไปสู่การออกแบบนโยบายที่ตอบโจทย์ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวันโดยตรง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาในเชิงคุณภาพ คิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนยังค่อนข้างจำกัดอยู่ในลักษณะ “การสะท้อนความต้องการ” มากกว่าการมีส่วนร่วมในขั้นตอนออกแบบหรือประเมินนโยบายอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ประชาชนมีโอกาสแสดงความเห็นหรือสนับสนุนนโยบาย แต่ยังมีพื้นที่ไม่มากนักในการร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ผลกระทบ หรือต้นทุนของนโยบายอย่างรอบด้าน อีกประเด็นหนึ่งคือ การเข้าถึงข้อมูลที่ครบถ้วนยังเป็นความท้าทาย ทำให้การมีส่วนร่วมบางครั้งอาจอยู่บนข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจเชิงนโยบายในระยะยาว ในมุมมองของภาคเอกชน เห็นว่าหากสามารถพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดกว้างและมีข้อมูลประกอบมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเวทีรับฟัง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ความคิดเห็น การทำ policy consultation หรือการเปิดเผยข้อมูลนโยบายอย่างโปร่งใส จะช่วยให้เห็นนโยบายประชานิยมตอบโจทย์ทั้งประชาชน เศรษฐกิจ และความยั่งยืนของประเทศได้ดีขึ้น โดยสรุป เห็นว่า ประชาชนไทยมีส่วนร่วมในนโยบายประชานิยมมากขึ้นในเชิงปริมาณ แต่ในเชิงคุณภาพยังมีช่องว่างในการพัฒนา โดยเฉพาะเรื่องข้อมูล การมีส่วนร่วมในขั้นตอนออกแบบนโยบาย และการติดตามประเมินผลในระยะยาว ในส่วนของช่องทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น แม้ปัจจุบันจะมีช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายมากขึ้น แต่หากพิจารณาในเชิงคุณภาพ ก็ยังมีข้อจำกัดอยู่พอสมควร โดยเฉพาะในกรณีนโยบายประชานิยม ซึ่งบางครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมอาจเป็นเพียงการสะท้อนความต้องการหรือความคาดหวังในระยะสั้น มากกว่าการมีส่วนร่วมในการออกแบบนโยบายอย่างรอบด้าน กลไกการเลือกตั้งยังคงเป็นช่องทางหลักที่ส่งผลต่อนโยบายมากที่สุด แต่ในทางปฏิบัติ การแข่งขันทางการเมืองอาจทำให้นโยบายถูกออกแบบเพื่อสร้างค่านิยมมากกว่าการพิจารณาความยั่งยืนหรือผลกระทบระยะยาว ส่งผลให้บทบาทของประชาชนบางครั้งจำกัดอยู่ที่การ “เลือกจากสิ่งที่ถูกเสนอ” มากกว่าการมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นทางของการกำหนดนโยบาย ขณะเดียวกัน ช่องทางดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย แม้จะเปิดพื้นที่ให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น แต่ก็มีผลทำให้เรื่องคุณภาพของข้อมูล การสื่อสารแบบเร่งด่วน และกระแสสังคมที่อาจเน้นอารมณ์มากกว่าเหตุผล ซึ่งอาจส่งผลให้การกำหนดนโยบายบางครั้งตอบสนองต่อแรงกดดันระยะสั้น มากกว่าการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง ดังนั้น จึงเห็นว่ากลไกที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติมคือกระบวนการปรึกษาหารือเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ เช่น เวทีรับฟังความคิดเห็นที่มีข้อมูลครบถ้วน การเปิดเผยผลกระทบด้านงบประมาณและเศรษฐกิจอย่างโปร่งใส และการให้ภาคธุรกิจ นักวิชาการ และประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนออกแบบนโยบาย ไม่ใช่เพียงรับฟังหลังจากนโยบายถูกกำหนดแล้ว นอกจากนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนและคุณภาพของนโยบายประชานิยม แต่ผลลัพธ์จะขึ้นอยู่กับลักษณะและคุณภาพของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้วย ไม่ใช่เพียงจำนวนคนที่เข้ามาแสดงความคิดเห็นเท่านั้น หากการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นบนฐานข้อมูลที่เพียงพอ มีการแลกเปลี่ยนเหตุผล และเปิดพื้นที่ให้หลายภาคส่วนร่วมพิจารณาผลกระทบทั้งระยะสั้นและ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ระยะยาว นโยบายประชานิยมก็มีแนวโน้มจะมีคุณภาพมากขึ้น เพราะจะสะท้อนความต้องการจริงของประชาชน ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความเป็นไปได้ทางเศรษฐกิจ การคลัง และความยั่งยืนของประเทศ ในมุมของภาคเอกชน เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพควรเปิดโอกาสให้ทั้งประชาชน ผู้ประกอบการ นักวิชาการ และภาครัฐ ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน เพราะนโยบายประชานิยมจำนวนมาก ส่งผลต่อเศรษฐกิจจริง การลงทุน และความสามารถในการแข่งขัน หากกระบวนการมีส่วนร่วมรอบด้าน ก็จะช่วยลดความเสี่ยงที่นโยบายจะสร้างภาระระยะยาวโดยไม่จำเป็น การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า แนวคิดประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาประยุกต์ในการพัฒนานโยบายประชานิยม ประการแรกคือแนวคิดประชาธิปไตยเชิงปรึกษาหารือ (deliberative democracy) ที่เน้นการแลกเปลี่ยนข้อมูล เหตุผล และผลกระทบของนโยบายอย่างรอบด้าน ก่อนการตัดสินใจจริง แนวคิดนี้ช่วยลดความเสี่ยงที่นโยบายประชานิยมจะตอบสนองเฉพาะความต้องการระยะสั้นโดยไม่คำนึงถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรหรือความยั่งยืน ประการที่สองคือหลักความโปร่งใสและความรับผิดชอบ ซึ่งมีความสำคัญมากในบริบทนโยบายประชานิยม เพราะหากต้นทุน ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และภาระในอนาคตถูกเปิดเผยอย่างชัดเจน ประชาชนก็จะสามารถประเมินนโยบายได้บนฐานข้อมูลมากขึ้น ลดความเสี่ยงของการตัดสินใจที่ขับเคลื่อนด้วยความนิยมเพียงอย่างเดียว ประการที่สาม ซึ่งเกี่ยวข้องกับ “ความร่วมมือ” คือการใช้ประโยชน์จากข้อมูล คือการใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย เพราะช่วยให้การตัดสินใจเชิงนโยบายไม่ถูกกำหนดจากแรงกดดันทางการเมืองเพียงอย่างเดียว แต่พิจารณาความคุ้มค่า ประสิทธิภาพ และผลกระทบระยะยาวควบคู่กัน ในมุมของภาคเอกชน เห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย (multi-stakeholder governance) ก็มีความสำคัญ เพราะนโยบายประชานิยมจำนวนมากส่งผลต่อเศรษฐกิจจริง การลงทุน และการจ้างงาน หากออกแบบนโยบายโดยรับฟังข้อมูลจากหลายภาคส่วนตั้งแต่ต้น ก็จะช่วยลดความเสี่ยงของนโยบายที่สร้างผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยไม่ตั้งใจ หากพูดถึงการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม ตัวอย่างที่ค่อนข้างเห็นได้ในบริบท

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ไทย คือ นโยบายด้านหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าหรือการขยายการเข้าถึงบริการสาธารณสุข ซึ่งแม้จะถูกมองว่าเป็นนโยบายประชานิยมในช่วงแรก แต่ในระยะยาวก็มีการพัฒนา ปรับปรุงระบบ และรับฟังข้อเสนอแนะจากหลายภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง ทั้งภาคประชาชน บุคลากรทางการแพทย์ ภาควิชาการ และหน่วยงานรัฐ ทำให้นโยบายมีความยั่งยืนมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในวงกว้าง ซึ่งกรณีนี้สะท้อนหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยหลายด้าน เช่น การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ความโปร่งใสของข้อมูลสาธารณะ และการปรับนโยบายตามหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งช่วยให้นโยบายที่เริ่มต้นจากการตอบโจทย์ประชาชน สามารถพัฒนาไปสู่ระบบสวัสดิการที่มีเสถียรภาพมากขึ้น สำหรับต่างประเทศ ตัวอย่างที่น่าสนใจคือกรณีโครงการ Bolsa Familia ของบราซิล ซึ่งเป็นนโยบายช่วยเหลือครัวเรือนรายได้น้อยผ่านเงินสนับสนุนแบบมีเงื่อนไข เช่น การส่งบุตรหลานเข้าเรียนหรือเข้ารับบริการสาธารณสุข นโยบายนี้แม้มีลักษณะประชานิยมในแง่การช่วยเหลือประชาชนโดยตรง แต่ถูกออกแบบบนฐานข้อมูล มีระบบติดตามประเมินผล และมีเงื่อนไขที่ช่วยพัฒนาศักยภาพระยะยาวของครัวเรือน ทำให้สามารถลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ ปัจจัยความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีดิจิทัลที่เพิ่มขึ้นอย่างมากในสังคมไทย ปัจจัยการเติบโตของภาคประชาสังคม ภาครธุรกิจ และเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ ในการแสดงความคิดเห็น ปัจจัยความตื่นตัวของประชาชนต่อประเด็นเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต ซึ่งทำให้ประชาชนต้องการมีส่วนร่วมกับนโยบายมากขึ้น ปัจจัยความร่วมมือระหว่างรัฐ ธุรกิจ และภาคประชาชน ทั้งนี้ ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว อยู่ภายใต้เงื่อนไขคุณภาพของข้อมูล ความโปร่งใสของรัฐ และความเข้มแข็งของกลไกตรวจสอบ เช่นกัน สำหรับข้อเสนอแนะนั้น เห็นว่า ประการแรก ควรให้ความสำคัญกับคุณภาพของข้อมูลสาธารณะอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการเปิดเผยต้นทุน ผลกระทบ และข้อจำกัดของนโยบายอย่างตรงไปตรงมา ประการที่สอง กระบวนการมีส่วนร่วมควรถูกออกแบบให้เป็น “การปรึกษาหารืออย่างมีเหตุผล” สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเชิงลึกและวิเคราะห์ผลกระทบอย่างรอบด้าน ประการที่สาม ยึดหลักการตัดสินใจเชิงนโยบายบนฐานข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์เป็นสิ่งจำเป็นมาก หากขาดกลไกตรวจสอบและประเมินผลอย่างเป็น

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ระบบ ก็อาจทำให้นโยบายที่ได้รับความนิยมไม่ได้หมายความว่าจะเป็นนโยบายที่มีประสิทธิภาพหรือยั่งยืนเสมอไป ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดเห็นว่า อุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยมในประเทศไทยไม่ได้อยู่ที่ตัวแนวคิดเพียงอย่างเดียว แต่เกี่ยวข้องกับบริบทเชิงโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ด้วย ประเด็นแรกคือแรงกดดันจากการแข่งขันทางการเมืองที่ค่อนข้างสูง ซึ่งทำให้นโยบายประชานิยมจำนวนหนึ่งถูกออกแบบเพื่อสร้างความนิยมในระยะสั้นมากกว่าการวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาว เพื่อหวังคะแนนเสียง ประเด็นที่สองคือข้อจำกัดด้านข้อมูลและความโปร่งใส บางครั้งข้อมูลยังไม่ถูกสื่อสารอย่างครบถ้วน ทำให้ทั้งประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาจไม่สามารถประเมินนโยบายได้อย่างรอบด้าน ประเด็นที่สามคือระดับความเข้าใจด้านนโยบายสาธารณะของสังคมโดยรวมยังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ทำให้การตัดสินใจได้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอาจจะแตกต่างจากผลลัพธ์ที่ดีที่สุด นอกจากนี้ ในมุมมองของภาคเอกชน เห็นว่าการประสานความร่วมมือระหว่างรัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมยังมีข้อจำกัด เช่น กระบวนการรับฟังความคิดเห็นที่ยังไม่เป็นระบบมากพอ ซึ่งอาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพในการนำนโยบายไปปฏิบัติจริง ในส่วนข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่า มีทั้งมิติทางการเมือง การบริหารราชการ และวัฒนธรรมทางสังคม ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบาย ในเชิงโครงสร้างทางการเมือง ความต่อเนื่องของนโยบายยังเป็นประเด็นสำคัญ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือรัฐบาลทำให้นโยบายประชานิยมไม่ต่อเนื่อง และอาจกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนและภาคธุรกิจ นอกจากนี้ การแข่งขันทางการเมืองที่เข้มข้นยังอาจทำให้นโยบายประชานิยมถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความนิยม มากกว่าการพัฒนา นโยบายเชิงโครงสร้างอย่างต่อเนื่อง ในมิติการบริหารราชการ ข้อจำกัดด้านประสิทธิภาพของระบบราชการ การประสานงานระหว่างหน่วยงาน และกระบวนการติดตามประเมินผล ยังคงเป็นปัญหาที่รอการแก้ไข ส่วนในมิติทางวัฒนธรรมทางการเมือง ยังมีแนวโน้มของความคาดหวังต่อบทบาทของรัฐในฐานะผู้ให้การสนับสนุนหรือช่วยเหลือค่อนข้างสูง ประเด็นนี้ไม่ได้เป็นข้อจำกัดโดยตัวมันเอง แต่หากไม่มีการสร้างความเข้าใจ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เรื่องภาระงบประมาณหรือผลกระทบระยะยาว ก็อาจทำให้การกำหนดนโยบายมีความท้าทายมากขึ้น ในมุมมองของภาคเอกชน อีกประเด็นหนึ่งคือความชัดเจนของกติกาและเสถียรภาพของนโยบาย ซึ่งมีผลต่อการวางแผนการลงทุนและความสามารถในการแข่งขัน หากนโยบายมีความไม่แน่นอนสูง ก็อาจทำให้ภาคธุรกิจปรับตัวได้ยาก และส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมในระยะยาว การแก้ไขปัญหาและข้อจำกัด ประการแรก เห็นว่าควรส่งเสริมความโปร่งใสของข้อมูลนโยบายให้มากขึ้น รวมทั้งการมีข้อมูลที่ครบถ้วนจะช่วยให้ทั้งประชาชนและผู้กำหนดนโยบายสามารถตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลมากขึ้น ประการที่สอง ควรพัฒนากระบวนการติดตามและประเมินผลนโยบายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงนโยบายตามข้อเท็จจริง ไม่ใช่ยึดติดกับนโยบายเพียงเพราะเหตุผลทางการเมือง ประการที่สาม เห็นว่า การสร้างความต่อเนื่องของนโยบายเป็นเรื่องสำคัญ เพราะความไม่ต่อเนื่องหรือการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้ง อาจทำให้ทั้งประชาชนและภาคธุรกิจปรับตัวได้ยาก และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในระยะยาว อีกประเด็นหนึ่งคือการส่งเสริมความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับต้นทุนของนโยบายสาธารณะ เพื่อให้การถกเถียงเรื่องนโยบายมีความสมดุลระหว่างความต้องการของประชาชนกับข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ ซึ่งจะช่วยลดแรงกดดันต่อการออกนโยบายที่อาจไม่ยั่งยืน
9	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเกี่ยวข้องกับบริบทของโลกและปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจนโยบายสาธารณะรวมถึงการตรวจสอบถ่วงดุลจึงเป็นสิ่งสำคัญ นโยบายประชานิยมในบริบทของประเทศไทยมีลักษณะที่เน้นผลลัพธ์เร่งด่วน มักเป็นมาตรการระยะสั้น ไม่เน้นความมั่นคงระยะยาว มุ่งเน้นกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและเกษตรกร นโยบายประชานิยมช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากและลดความเหลื่อมล้ำเฉพาะหน้ารวดเร็วได้ดี แต่สร้างภาระผูกพันทางการคลังระยะยาว หากไม่มีการหารายได้ใหม่ๆ มาสนับสนุน ขณะเดียวกัน เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือในระบอบประชาธิปไตยที่ใช้ระบบเลือกตั้งพรรคการเมืองจำเป็นต้องหาเสียงเพื่อชนะใจคนส่วนใหญ่ (Majority) ด้วยการ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นำเสนอนโยบายประชานิยมที่ประชาชนถูกใจ นโยบายประชานิยมจึงเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว ประชาชนจึงต้องเข้าใจการเมืองในยุคปัจจุบัน และต้องร่วมคิดและมีส่วนร่วม เนื่องจากนโยบายประชานิยมเป็นส่วนหนึ่งของประชาธิปไตย ประชาชนจึงต้องสามารถเป็นกลไกร่วมตรวจสอบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายเห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีบทบาทน้อยมากในการกำหนดนโยบายประชานิยม คือมีเพียงอำนาจในการเลือกนโยบายที่พรรคการเมืองนำเสนอ แต่ขาดอำนาจในการเข้าไปร่วมออกแบบนโยบายให้เป็นไปตามความต้องการ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเป็นยุคดิจิทัล ประชาชนเริ่มแสดงความคิดเห็นและส่งเสียงวิจารณ์หรือการกดดันผ่าน Social Media หากไม่เห็นด้วยกับนโยบาย จนมีผลให้นโยบายมีการปรับเปลี่ยนซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมแบบตั้งรับ แต่ประชาชนก็ยังไม่ได้เข้าไปร่วมออกแบบนโยบายตั้งแต่ต้น ส่วนกลไกหรือช่องทางของการมีส่วนร่วมนั้น เห็นว่า การใช้ Platform ทางอิเล็กทรอนิกส์น่าจะเป็นช่องทางที่เหมาะสม เช่น การเข้าชื่อเสนอกฎหมายผ่านแพลตฟอร์มกลางของรัฐ (Official Platform) ที่มีผลผูกพัน (Legally Binding E-Initiative) หากประชาชนเสนอนโยบายและรวมรายชื่อได้ครบตามเกณฑ์ รัฐสภาต้องนำเรื่องนั้นเข้าสู่วาระการประชุมและอภิปรายโดยทันที กลไกนี้ใช้ประโยชน์จากดิจิทัลรวดเร็ว ลดต้นทุนการมีส่วนร่วม แต่ต้องมีกฎหมายรองรับให้มีผลจริงเพื่อเป็นหลักประกันว่าการทำหน้าที่ของประชาชนสามารถไปถึงกลไกในสภา ทั้งนี้ หากประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ประชาชนจะกลายเป็นผู้ตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพโครงการสูงขึ้น งบประมาณถูกใช้แก้ปัญหาได้ตรงจุด ลดความสูญเปล่าของงบประมาณที่เสียไปกับสิ่งที่ประชาชนไม่ได้ใช้ หากเป็นนโยบายที่ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง นโยบายนั้นจะมีความยั่งยืนข้ามรัฐบาล ไม่ถูกยกเลิกเพราะประชาชนจะออกมาปกป้อง จึงเสนอแนะว่า ควรใช้ Social Listening Tools จับกระแสความเดือดร้อนในโซเชียลมีเดีย หรือสร้างช่องทาง Online ผ่านแพลตฟอร์มกลางของรัฐ นอกจากนี้ ควรใช้กระบวนการ Design Thinking ร่วมกับกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ (Stakeholders) ทั้งฝ่ายได้และฝ่ายเสีย เพื่อทำนโยบายต้นแบบ ทำนโยบายในพื้นที่จำกัด (Sandbox) ก่อนประกาศใช้

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เป็นการทั่วไป เพื่อผลลัพธ์ และใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชันแจ้งเหตุ (Traffy Fondue) หรือเว็บไซต์ติดตามงบประมาณ ให้ประชาชนช่วยตรวจสอบ การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาใช้กับนโยบายประชานิยม คือ (1) หลักการเปลี่ยนจากระบบอุปถัมภ์เป็นฐานสิทธิ โดยยกระดับนโยบายประชานิยมให้กลายเป็น กฎหมายสวัสดิการ เช่น เบี้ยคนชรา กลายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย (2) หลักการเวทีประชาเสวนาหาทางออก ให้ประชาชนที่มีความหลากหลายมานั่งอภิปรายกันว่าถ้าจะเอานโยบายนี้ เราต้องแลกด้วยการขึ้นภาษีอะไร หรือจะตัดงบประมาณส่วนไหนมาใช้เพื่อให้ประชาชนเข้าใจต้นทุนที่แท้จริง (3) หลักการกระจายอำนาจสู่หน่วยย่อย โดยลดบทบาทส่วนกลาง เปลี่ยนงบประมาณให้กระจายลงสู่ ท้องถิ่นเพื่อให้ อบต./เทศบาล เป็นผู้ออกแบบสวัสดิการเอง โดยรัฐส่วนกลางทำหน้าที่แค่กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำและสนับสนุนเพื่อให้ได้นโยบายที่แก้ปัญหาตรงจุด (4) หลักการงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยแบ่งสัดส่วนงบประมาณโครงการออกมา แล้วให้ประชาชนในพื้นที่เลือกว่าจะเอาไปทำอะไร และ (5) หลักการรัฐเปิดเผยข้อมูลและโปร่งใส โดยนำเทคโนโลยีมาใช้เปิดเผยข้อมูลทุกขั้นตอน เพื่อสร้างความไว้วางใจ และทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้ตรวจสอบโดยตัวอย่างในประเทศไทย คือ ระบบ "หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า" ที่เริ่มต้นจากนโยบายประชานิยมเพื่อดึงดูดคะแนนเสียงกลายเป็นสิทธิของพลเมืองที่มีกฎหมายรองรับ เกิดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่มีตัวแทนจากภาคประชาชนและ NGO เป็นกรรมการ เพื่อคอยตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ของผู้ป่วย นโยบายนี้ก็ไม่ถูกยกเลิกเพราะกลายเป็นสิทธิของประชาชนในปัจจุบัน ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความเป็นไปได้มากขึ้นได้แก่ ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้สื่อ การตื่นตัวของประชาชนในวงกว้าง บทบาทของตัวกลางการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนการค้า กระแสการเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจ โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ (1) การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐต้องโปร่งใส เข้าถึงง่าย เพื่อให้ประชาชนตรวจสอบได้ทันที (2) เปิดกว้างให้ประชาชนมีพื้นที่ทั้งกายภาพและ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ออนไลน์ ให้ประชาชนเห็นต่างมาคุยกันหาทางออก (3) เปิดใจโดยภาครัฐต้องยอมรับว่าประชาชนคือหุ้นส่วนไม่ใช่ภาระ และประชาชนต้องยอมรับฟังเหตุผลของภาคส่วนอื่นด้วย ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดเห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ไม่ใช่เพียงการแก้กฎหมาย แต่ต้องเป็นการต่อสู้กับอำนาจรวมศูนย์ วัฒนธรรมอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึก ความไม่ต่อเนื่องทางการเมือง และความเหลื่อมล้ำที่บีบให้คนต้องเลือกความอยู่รอดตรงหน้ามากกว่าความยั่งยืนในอนาคต การฝ่าฟันอุปสรรคเหล่านี้ ต้องอาศัยทั้งการปฏิรูปโครงสร้างรัฐ (กระจายอำนาจ) และการยกระดับคุณภาพชีวิตและการตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งข้อจำกัดที่ส่งผลต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม ได้แก่ ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง ได้แก่ ความไม่ต่อเนื่องและรัฐบาลผสม ข้อจำกัดเชิงการบริหารราชการ ได้แก่ ระบบราชการรวมศูนย์ และ ข้อจำกัดเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ระบบอุปถัมภ์และความเหลื่อมล้ำ ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหา ต้องใช้การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มาสร้างกติกาคู่วินัยในกระบวนการกำหนดนโยบาย เปลี่ยนจากการสงเคราะห์ ให้เป็นการสร้างความสามารถ/ทักษะให้กับประชาชน
10	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า การเมืองไทยในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะการขยายตัวของแนวคิด “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” ควบคู่ไปกับการใช้นโยบายประชานิยมอย่างเป็นระบบ การพัฒนาดังกล่าวสะท้อนทั้งความพยายามในการตอบสนองความต้องการของประชาชน และข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตยไทย โดยมีนโยบายประชานิยมเป็นทั้งพลังขับเคลื่อนและข้อจำกัดในเวลาเดียวกัน หากประเทศไทยสามารถสร้างสมดุลระหว่างการตอบสนองความต้องการของประชาชนกับการเสริมสร้างสถาบันประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง จะช่วยให้ประชาธิปไตยไทยมีความมั่นคง ยั่งยืน และสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น โดยสรุปนโยบายประชานิยมมีจุดเด่นคือ 1.นโยบายประชานิยมของไทยมักเน้นการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันของประชาชนโดยตรง 2.มุ่งเน้นการขยายบทบาทรัฐจากผู้กำกับ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ดูแลไปสู่ผู้จัดสรรสวัสดิการ ทำให้กลุ่มประชาชนฐานรากและกลุ่มเปราะบางเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานมากขึ้น 3.ในบริบทการเมืองไทยที่สถาบันประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็ง นโยบายประชานิยมถูกใช้เพื่อสร้างความนิยมและความชอบธรรมให้รัฐบาลหรือพรรคการเมือง โดยอาศัยความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างผู้นำกับประชาชน มากกว่าการพึ่งพากลไกสถาบัน 4.นโยบายประชานิยมในไทยมักถูกออกแบบและดำเนินการจากส่วนกลาง โดยรัฐบาลเป็นผู้กำหนดกรอบนโยบายหลัก ขณะที่ท้องถิ่นมีบทบาทเชิงปฏิบัติจำกัด ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการออกแบบนโยบายยังไม่ลึกซึ้ง 5.ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โอกาส และการเข้าถึงทรัพยากร ทำให้นโยบายประชานิยมกลายเป็นกลไกสำคัญในการ “ชดเชย” ช่องว่างดังกล่าว แม้จะไม่สามารถแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างได้ทั้งหมด แต่ช่วยบรรเทาความไม่พอใจและลดแรงกดดันทางสังคมในระยะสั้น นโยบายประชานิยมจึงทำหน้าที่เป็น กลไกเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชนโดยตรง ผ่านนโยบายที่ตอบโจทย์ชีวิตประจำวัน นโยบายประชานิยมเป็นหนึ่งใน “เครื่องมือ” ที่ทำให้ประชาธิปไตยร่วมสมัยของไทยมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น อย่างไรก็ตามในบริบทการเมืองไทยที่สถาบันประชาธิปไตยยังไม่เข้มแข็ง นโยบายประชานิยมมักถูกใช้ควบคู่กับการรวมศูนย์อำนาจและการสื่อสารทางการเมืองแบบผู้นำเป็นศูนย์กลาง ในลักษณะนี้ประชานิยมอาจกลายเป็นปัจจัยที่บ่อนทำลายคุณภาพของประชาธิปไตยร่วมสมัย มากกว่าการเสริมสร้างให้เข้มแข็ง ทำให้ปัจจุบันความท้าทายสำคัญของประเทศไทย คือการทำให้ประชาธิปไตยร่วมสมัยทำหน้าที่เป็น กรอบกำกับนโยบายประชานิยม ไม่ใช่ปล่อยให้ประชานิยมครอบงำระบบการเมือง ข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับประเทศไทย คือการทำให้ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็น “กรอบคิด” ในการกำกับนโยบายประชานิยม การสร้างความเข้าใจที่รอบด้าน การมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ และสถาบันประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จะช่วยให้การเมืองไทยสามารถตอบสนองประชาชนได้อย่างเป็นธรรม มีเสถียรภาพ และยั่งยืนในระยะยาวการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายเห็นว่า ในปัจจุบัน ประชาชนไทยมีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ลึกและเป็นระบบเท่าที่ควร โดยบทบาทหลักของประชาชนอยู่ที่การเลือกตั้งและการแสดงออกผ่านสื่อสาธารณะ ขณะที่โอกาสเข้ามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผนคิดและ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ออกแบบนโยบายยังจำกัด มากกว่าจะเป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบายโดยตรง โดยบทบาทที่เห็นได้ชัดคือการ แสดงออกผ่านกระบวนการทางการเมืองและการเลือกตั้ง แสดงความคิดเห็นของนโยบายประชานิยมที่น่าเสนอมมาแล้ว หรือการเข้าร่วมกิจกรรมภาคประชาสังคมหรือกลุ่มเคลื่อนไหว โดยเฉพาะผู้ที่สนับสนุนนโยบายเฉพาะด้าน เช่น สิ่งแวดล้อม เกษตร ท้องถิ่น ฯลฯ มากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบหรือกำกับนโยบายอย่างจริงจัง เนื่องจากกระบวนการร่างนโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ยังอยู่ในการตัดสินใจของรัฐบาลและนักการเมือง ไม่ได้เปิดเวทีการมีส่วนร่วมเชิงลึกจากประชาชนทั่วไป ขณะเดียวกัน การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นแบบเป็นระบบ แม้จะมีคณะกรรมการหรือเวทีบางกรณี แต่ยังไม่เป็นมาตรฐานทั่วประเทศ และมักเกิดขึ้นเป็นครั้งคราว เมื่อมีประเด็นถกเถียงมาก นอกจากนี้ ประชาชนยังขาดการเข้าถึงข้อมูลสำคัญ และกระบวนการวิเคราะห์ ทำให้ขาดข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์นโยบาย และช่องทางเพื่อเสนอทางเลือกเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อนโยบายประชานิยมมีน้อย มาจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ขาดกลไกการมีส่วนร่วมที่ไม่เป็นระบบ ขาดความเท่าเทียมทางข้อมูลและทักษะในการวิเคราะห์ข้อมูล การเมืองไทยมักเน้นตอบสนองผลลัพธ์ระยะสั้นจากเสียงสนับสนุน นอกจากนี้ เห็นว่าช่องทางหรือกลไกใดที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายมากที่สุดนั้น ในประเทศไทย สื่อสังคมออนไลน์ และ ภาคประชาสังคม เป็นกลไกที่มีพลังเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและกว้างขวางในการสะท้อนเสียงและกดดันเชิงนโยบาย อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนยังขาดกลไกที่เชื่อมโยงความคิดเห็นเหล่านี้เข้ากับการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างเป็นระบบและมีผลผูกพัน ทั้งนี้ รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นสาธารณะเพื่อรับฟังการพิจารณาในโครงการหรือนโยบายบางด้าน กลไกนี้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเชิงคุณภาพ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง ความครอบคลุม และอำนาจผูกพันต่อการตัดสินใจ ขณะที่ในต่างจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบจ. เทศบาล อบต. เป็นกลไกที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด โดยเอื้อต่อการสะท้อนปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่และการมีส่วนร่วมในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม บทบาทในการกำหนดนโยบายขนาดใหญ่หรือเชิงโครงสร้างยังค่อนข้างจำกัดจากการรวมศูนย์อำนาจ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ขณะที่ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มวิชาชีพ และเครือข่ายประชาชน มีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเด็นนโยบายเฉพาะด้าน รวมถึงทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างประชาชนกับรัฐ กลไกนี้ช่วยยกระดับการมีส่วนร่วมเชิงนโยบาย แต่การเข้าถึงยังจำกัดเฉพาะบางกลุ่ม ดังนั้น ในบริบทประเทศไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพของนโยบายประชานิยม และเพิ่มความยั่งยืนในระยะยาว หากการมีส่วนร่วมถูกออกแบบให้เป็นระบบ มีข้อมูลรองรับ และเชื่อมโยงกับการตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างแท้จริง จะช่วยให้ประชานิยมไทยพัฒนาไปจากกร “ให้ระยะสั้น” สู่การ “สร้างระบบที่ยั่งยืน” และสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อคุณภาพของนโยบายประชานิยม ในการสะท้อนปัญหาทำให้ออกแบบนโยบายได้ตรงจุดและปิดจุดอ่อนมากขึ้น ทำให้รัฐมองเห็นข้อจำกัด ทำให้รัฐต้องมีคำตอบในการอธิบายเหตุผล ความคุ้มค่า และผลกระทบของนโยบาย ซึ่งยกระดับคุณภาพการบริหารนโยบายประชานิยมเพิ่มความโปร่งใสและการตรวจสอบ และเมื่อมีส่วนร่วม ประชาชนจะรู้สึกเป็น “เจ้าของนโยบาย” มากกว่าผู้รับผลประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้การยอมรับและการสนับสนุนในระยะยาวเพิ่มขึ้น แม้มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลก็ตาม รวมทั้ง ช่วยทำให้นโยบายยืนอยู่บนฐานสถาบันการเมือง มากกว่าความนิยมเฉพาะบุคคล ลดการพึ่งพาความนิยมของผู้นำ และการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอเปิดโอกาสให้เกิดการประเมินและปรับแก้นโยบายตามสถานการณ์จริง ช่วยให้ประชานิยมไม่กลายเป็นภาระทางการคลังหรือปัญหาในระยะยาว ถือเป็นการเพิ่มโอกาสในการปรับปรุงนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ประเทศไทยควรสร้างกลไกการมีส่วนร่วม มิใช่การให้มีส่วนร่วมเป็นครั้งคราว ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอน ให้อำนาจและงบประมาณองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน รัฐควรเปิดเผยข้อมูลนโยบายอย่างครบถ้วน เข้าใจง่าย และทันเวลา เพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบและแสดงความเห็นอย่างมีเหตุผล รวมทั้ง พัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการมีส่วนร่วมทางนโยบาย การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาพัฒนานโยบายประชานิยม คือ (1) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีบทบาทที่มากกว่าการเลือกตั้ง เช่น ต้องมีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น เพื่อร่วมออกแบบนโยบาย (2) หลักความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพราะนโยบายประชานิยมมักเกี่ยวข้องกับงบประมาณจำนวนมาก จึงควรเปิดเผยข้อมูลต้นทุน ประโยชน์ และผลกระทบของนโยบาย พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชน สื่อ และองค์กรอิสระตรวจสอบ เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นและลดข้อครหาการใช้นโยบายเพื่อผลทางการเมืองระยะสั้น (3) ประชาธิปไตยร่วมสมัยเน้นหลักความเป็นธรรมทางสังคมโดยการออกแบบนโยบายประชานิยมให้เข้าถึงกลุ่มเปราะบางอย่างแท้จริงเพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่เพียงการแจกจ่ายผลประโยชน์ช่วยให้ประชานิยมเป็นเครื่องมือสร้างความเท่าเทียม ทั้งนี้ การออกแบบนโยบายจำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และดำเนินนโยบายประชานิยมให้เหมาะกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการยอมรับของประชาชน ทั้งนี้ ตัวอย่างของการใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมในประเทศไทย อาทิ นโยบาย หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า, มาตรการช่วยเหลือผ่านระบบดิจิทัล, และโครงการเชิงพื้นที่ที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นต้น แม้ยังมีข้อจำกัด แต่แสดงให้เห็นว่าประชานิยมสามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบที่มีคุณภาพ ขอบธรรม และยั่งยืนได้ หากดำเนินอยู่ภายใต้กรอบประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ปัจจัยสนับสนุนการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ที่สำคัญ ได้แก่ (1) ประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ มีความสนใจและตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น ปัจจัยนี้เอื้อต่อหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบจากภาคประชาชน (2) การเติบโตของเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและพื้นที่ ทำให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นโดยรวมกลุ่มผลักดันประเด็นนโยบายและช่วยกันตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล (3) องค์กรภาคประชาชน นักวิชาการ และเครือข่ายวิชาชีพ มีบทบาทในการเสนอข้อมูล วิเคราะห์นโยบาย และทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ช่วยยกระดับคุณภาพการมีส่วนร่วมจากการแสดงความคิดเห็นทั่วไปไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบาย (4) ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ความเหลื่อมล้ำ สังคมสูงวัย และเศรษฐกิจดิจิทัล ทำให้รัฐไม่สามารถกำหนดนโยบายจากส่วนกลางเพียงลำพัง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	จำเป็นต้องอาศัยความรู้และประสบการณ์จากประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย (5) แม้จะมีข้อจำกัด แต่รัฐธรรมนูญและกฎหมายของไทยยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม เช่น การรับฟังความคิดเห็น การเข้าชื่อเสนอร่างกฎหมาย หรือการมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นฐานทางกฎหมายที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้ประชาธิปไตยร่วมสมัย (6) เนื่องจากประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก การยึดถือหลักธรรมาภิบาล สิทธิมนุษยชน และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นแรงกดดันเชิงบวกให้รัฐต้องปรับตัวและเปิดพื้นที่ทางประชาธิปไตยมากขึ้น นอกจากนี้ สิ่งที่ควรคำนึงถึง คือ ต้องนำบริบททางการเมือง สังคม และโครงสร้างอำนาจมาพิจารณาด้วย เพื่อให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เป็นเพียงเชิงสัญลักษณ์ แต่สามารถส่งผลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายได้จริง และทำให้การกำหนดนโยบายประชานิยมมีความชอบธรรมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทยปัจจุบัน ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบายประชานิยมในไทยยังคงถูกควบคุมจากส่วนกลางเป็นหลัก ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนและท้องถิ่นเป็นเพียงการให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็น ไม่ได้มีอำนาจในการตัดสินใจจริง ซึ่งขัดกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (2) แม้รัฐจะจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นหรือประชาพิจารณ์ แต่หลายกรณียังเป็นเพียงกระบวนการเชิงพิธีกรรม ผลจากการมีส่วนร่วมไม่ถูกนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบาย ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นและแรงจูงใจในการเข้าร่วม (3) นโยบายประชานิยมจำนวนหนึ่งถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความนิยมทางการเมืองมากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง ทำให้ขาดการวางแผนระยะยาว การประเมินผล และความรับผิดชอบทางการเมือง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่เน้นความยั่งยืน (4) แม้กฎหมายบางฉบับเปิดช่องให้ประชาชนมีส่วนร่วม แต่ยังคงขาดกลไกที่มีผลผูกพันต่อการตัดสินใจของรัฐ อีกทั้งขั้นตอนทางกฎหมายยังซับซ้อนและเข้าถึงได้ยาก ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง (5) วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังมีลักษณะอำนาจนิยม ผู้นำบางส่วนมองการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	อุปสรรคต่อการบริหาร ขณะที่ประชาชนบางกลุ่มยังคุ้นชินกับบทบาทผู้รับนโยบายมากกว่าผู้ร่วมกำหนดนโยบาย (6) ความแตกต่างด้านการศึกษา รายได้ และการเข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้การมีส่วนร่วมกระจุกตัวอยู่ในบางกลุ่ม ขณะที่กลุ่มเปราะบางซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของนโยบายประชานิยมกลับมีส่วนร่วมได้น้อย (7) ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายประชานิยมบางส่วนยังไม่เปิดเผยอย่างครบถ้วน หรือมีความซับซ้อน เข้าใจยาก ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถแสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ และลดประสิทธิภาพของการตรวจสอบเชิงประชาธิปไตย ในส่วนประเด็นข้อจำกัดในการพัฒนานโยบายประชานิยม นั้น มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างหลายประการ กล่าวคือ (1) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง อาทิ อำนาจในการกำหนดนโยบายประชานิยมยังคงอยู่ที่รัฐบาล ส่วนกลางเป็นหลัก นโยบายจึงไม่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และขาดความยืดหยุ่น นอกจากนี้ นโยบายประชานิยมหลายโครงการขาดความต่อเนื่อง เนื่องจากความไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาล อีกทั้ง นโยบายประชานิยมจำนวนมากถูกใช้เป็นเครื่องมือสร้างความนิยมเฉพาะกลุ่ม ทำให้ขาดความเป็นสถาบันและไม่ยั่งยืน (2) ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการบริหาร กล่าวคือ โครงสร้างราชการของไทยยังมีความรวมศูนย์และขั้นตอนการตัดสินใจซับซ้อน ดำเนินนโยบายล่าช้า และไม่ทันความต้องการ ขณะเดียวกัน นโยบายมักเกี่ยวข้องกับหลายกระทรวง/หน่วยงาน แต่การทำงานยังขาดการประสานข้อมูลและเป้าหมายร่วมกัน ส่งผลให้เกิดความซ้ำซ้อนและประสิทธิภาพต่ำ รวมทั้งนโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่ขาดการวางแผนการคลังในระยะยาว ทำให้เป็นภาระทางการคลัง (3) ข้อจำกัดเชิงวัฒนธรรมทางการเมืองและสังคม โดยการเมืองและสังคมไทยยังได้รับอิทธิพลจากระบบอุปถัมภ์ ทำให้นโยบายประชานิยมถูกมองเป็นการ “ให้” มากกว่าการสร้างสิทธิและโอกาส ส่งผลให้ประชาชนมีบทบาทเป็นผู้รับ มากกว่าผู้ร่วมกำหนดนโยบาย รวมทั้ง การขาดความไว้วางใจต่อสถาบันการเมืองและรัฐ ทำให้การสื่อสารและการมีส่วนร่วมในนโยบายประชานิยมขาดประสิทธิภาพ และไม่ได้ความร่วมมือเท่าที่ควรในระยะยาว ดังนั้น ข้อเสนอแนะสำคัญในการแก้ไขปัญหาคือข้อจำกัดของไทยปัจจุบัน คือการปรับโครงสร้างอำนาจ ยกกระดานการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบบริหาร และเปลี่ยนกรอบคิดนโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย อาทิเช่น การปรับ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	โครงสร้างอำนาจและการกระจายการตัดสินใจ การยกระดับการมีส่วนร่วมจากเชิงสัญลักษณ์สู่เชิงอำนาจ การปฏิรูปกระบวนการบริหารและระบบราชการ การสร้างความยั่งยืนทางการคลังของนโยบายประชานิยม การเปลี่ยนกรอบคิดจาก “การให้” สู่ “การสร้างศักยภาพ” การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยและการศึกษาพลเมือง การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเท่าเทียมและโปร่งใส และการสร้างบรรยากาศทางการเมืองที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น
11	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ นอกจากการยึดเสียงข้างมากแล้ว ยังคำนึงถึงบริบทแวดล้อมของภาวะสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ส่วนนโยบายประชานิยมของไทย มีจุดเด่นที่การแย่งชิงฐานเสียงทางการเมือง เพื่อให้พรรคตนเองได้คะแนนนิยม สุดท้าย คือ ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการเป็นรัฐบาล รวมทั้งการทุจริต คอร์รัปชัน การใช้เส้นสายเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ในธุรกิจของตนเองและผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนเสพติดประชานิยม และประชาชนจะขาดความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อหาเลี้ยงตนเอง แต่จะรอเงินจากนโยบายประชานิยมในการเลี้ยงชีพแทน ทั้งนี้ มองว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน เพราะการดำเนินชีวิตของประชาชนในสมัยนี้ ตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ เช่น Social Media ระบบ Digital ต่างๆ ดังนั้นนโยบายประชานิยมสามารถแทรกซึมผ่านสื่อดิจิทัลและแทรกซึมการรับรู้ของประชาชน เห็นว่า ต้องทำความเข้าใจ โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ให้เข้าใจถึงคำว่าประชาธิปไตยที่สอดคล้องกับบริบทของความเป็นปัจจุบัน รวมทั้งนโยบายประชานิยมซึ่งมีทั้งจุดเด่นจุดด้อย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมค่อนข้างน้อย อีกทั้งประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ในระบบคุณธรรมและจริยธรรมในระดับที่แตกต่างกัน รวมทั้ง ธรรมชาติของคนเรานิยมสิ่งที่ได้มาโดยง่าย และประโยชน์ส่วนตนเป็นหลัก จึงมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกัน ส่วนช่องทางหรือกลไกที่เอื้อการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระนั้น เห็นว่าสามารถใช้ผ่านช่องทาง Social Media ต่างๆ และเห็นว่าการมีส่วนร่วม

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนของนโยบายแต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนด้วย ทั้งนี้การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งรวมถึง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน ไม่มีอคติ ที่เป็นประโยชน์ผ่านช่องทาง/กลไกที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย การให้ความรู้ที่ครบวงจร และในแง่มุมต่างๆต่อประชาชน รวมทั้งการชี้ให้เห็นประโยชน์/โทษ ของนโยบายประชานิยม การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาใช้กับนโยบายประชานิยมคือ หลักการของการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในนโยบายประชานิยมผ่านความเป็นร่วมสมัย เช่น ผ่านสื่อหลากหลาย มีการยอมรับฟังความคิดเห็นไม่จำกัดเพศ ศาสนา อายุ เป็นต้น ตัวอย่างนโยบายในปัจจุบัน คือ นโยบายคนละครึ่งพลัส ที่ให้ประชาชน และ ผู้ประกอบการ มีส่วนร่วม ไม่ใช่แจก 100% และสามารถแสดงความคิดเห็นจากนโยบายดังกล่าวได้อย่างเสรี โดยใช้ช่องทางการมีสื่อดิจิทัลที่แพร่หลายในวงกว้าง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบ และประเมินผลอย่างแท้จริง ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ ระบอบประชาธิปไตยที่อ่อนแอ ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนและประชาสังคม มีปัญหาด้านความโปร่งใส สถาบันทางการเมืองขาดความเป็นอิสระในการตรวจสอบ ขาดกฎหมายรองรับในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน/ประชาสังคม อย่างแท้จริง คุณภาพของข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบัน ข้อมูลไม่ครบถ้วน ขาดการบูรณาการข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเข้าถึงข้อมูลได้ยาก รวมทั้ง ประเด็นเรื่องเทคโนโลยี เช่น เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม หรือ ข้อมูลที่เป็น fake news หรือบิดเบือน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดทางการเมือง ที่พรรคการเมืองมีนโยบายบิดเบือนให้ประชาชนหลงผิดเสียดิตประชานิยม และกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองต่อไป การแก้ไขปัญหาคำเป็นที่จะต้องให้ความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน เสริมสร้างให้ประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมือง ให้ความใส่ใจกับนโยบายประชานิยมว่ามีประโยชน์ทั้งในระยะสั้น ระยะยาวหรือไม่ มีข้อจำกัดหรือเป็นภาระทางการเมืองในระยะยาว และมีผลเสียกับเศรษฐกิจของประเทศหรือไม่

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
12	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน แต่เป็นการปรับตัวเพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมและเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง เป็นการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางของประชาชน มุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การตรวจสอบ การใช้ อำนาจรัฐ และการรับรองสิทธิเสรีภาพ และนโยบายประชานิยมในขณะนี้ เป็นการแจกแจงอย่างเดียว ขาดความยั่งยืน ซึ่งจะเป็นอันตรายในอนาคต แต่ที่มีจุดเด่น คือ เป็นการกระจายทรัพยากรตรงสู่ประชาชน ผ่านโครงการที่เห็นผลเร็ว เช่น 30 บาทรักษาทุกโรค และเน้นกลุ่มเป้าหมายระดับล่าง ประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ประชาธิปไตยร่วมสมัยยังเป็นลักษณะประชาธิปไตยแบบที่เป็นตัวแทนที่มาจากพรรคการเมืองส่งผู้แทนของตนในการเลือกตั้ง ดังนั้น ทุกพรรคการเมือง มีการแจก การแถม ทำให้แต่ละพรรคกลัวเสียคะแนนเลยทำด้วยนโยบายประชานิยม เป็นเครื่องมือหาเสียงทางการเมือง ดังนั้น จึงต้องทำให้อำนาจอธิปไตยเป็นของทุกคนอย่างจริงจังและทั่วถึง ส่วนในเรื่องของนโยบายประชานิยม ต้องคำนึงว่าทำได้จริงหรือไม่ งบประมาณมีหรือไม่ และต้องเป็นนโยบายที่ยั่งยืน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า ในปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิมน้อย เพราะเป็นแค่ในฐานะผู้ลงคะแนนเสียงเท่านั้น เพราะพรรคการเมืองกำหนดนโยบายต่างๆ เหล่านี้มาแล้ว ประชาชนหรือผู้ลงคะแนนเสียงส่วนใหญ่ขาดการมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้น รวมทั้งมีความยุ่งยากในการประเมินผลนโยบายเพราะขาดข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ และตัดสินใจ ขณะที่ ช่องทางการส่งข้อมูลผ่านทางอีเมล เฟสบุ๊ก หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น ไลน์ น่าจะเป็นช่องทางที่เอื้อให้กับการมีส่วนร่วมมากที่สุด และเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญมากที่สุดต่อความยั่งยืนของนโยบาย เพราะถ้ากำหนดนโยบายไปแล้ว ประชาชนไม่เห็นด้วย ก็ไม่มีประโยชน์อะไรกับพรรคการเมือง หรือรัฐบาล หรือกำหนดนโยบายประชานิยมไปแล้ว เป็นนโยบายที่ไม่ดีสร้างความเสียหายกับประเทศ ก็ต้องถูกยกเลิกในที่สุด ดังนั้น อยากให้ประชาชนติดตามและเสนอแนะมีส่วนร่วมในการทำนโยบายของพรรคการเมือง ทั้งนี้ พรรคการเมืองและภาครัฐก็

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้นำเสนอ เสนอแนะ และเข้าถึงข้อมูลอย่างสะดวกทุกช่องทาง การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สำคัญ คือ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมออกแบบ และตัดสินใจ ความเสมอภาคทางโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการและการยึดมั่นในหลักปฏิบัติที่มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ โดยมีตัวอย่างคือ เช่นหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (20 บาทรักษาทุกโรค) เป็นการนำแนวคิดประชาธิปไตยมาใช้กำหนดนโยบายที่ทำให้ผู้มีรายได้น้อยเข้าถึงการรักษาพยาบาลโดยไม่ยากจนลง ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ และ ความจำเป็นที่ต้องสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแนวใหม่ ที่เน้นการสร้างจิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เน้นอุดมการณ์ โดยการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้สามารถเสนอความคิดเห็นในขั้นตอนต่างๆของการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการประเมินผล ส่งเสริมการศึกษาและสร้างค่านิยมประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนและนักการเมืองมีจิตสำนึกในประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคของการนำหลักประชาธิปไตยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ การใช้ทรัพยากรขาดประสิทธิภาพ เช่น การแทรกแซงสินค้าเกษตรนำไปสู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรถูกใช้ไปไม่ตรงจุด และก่อให้เกิดการทุจริตเชิงนโยบาย โดยมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนานโยบายประชานิยมทั้งข้อจำกัดทางการเมือง ที่มุ่งเน้นชัยชนะระยะสั้นมากกว่า การแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างระยะยาว ข้อจำกัดทางด้านการบริหารและวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นเป็นระบบอุปถัมภ์และเล่นพรรคเล่นพวก ข้อจำกัดในด้าน ขณะทีนโยบายประชานิยมเน้นให้ประชาชนพึ่งพาตัวบุคคล มากกว่าการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง จึงจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมให้ภาคประชาชน/ประชาสังคมได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบายประชานิยม ตั้งแต่การก่อตัวของนโยบาย การออกแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนการประเมินผลนโยบาย

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
13	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นหลักการประชาธิปไตยที่รับฟังความคิดเห็นของทุกคนทั้งผู้เห็นต่างและเสียงส่วนใหญ่ โดยมีการบูรณาการในหลากหลายมิติ ทั้ง รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคม สิ่งแวดล้อม เพื่อให้ประเทศสามารถปรับตัวให้เข้ากับภูมิรัฐศาสตร์ และภูมิเศรษฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะทีนโยบายประชานิยม เป็นนโยบายที่พรรคการเมืองเน้นเป็นเครื่องมือในการหาเสียง โดยพยายามดึงดูดกลุ่มคนรากหญ้า แต่ส่งผลดีในระยะสั้นมากกว่าในระยะยาวทั้งนี้ เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน และนโยบายประชานิยมที่ดีจะเป็นเครื่องมือส่งเสริมประชาธิปไตยร่วมสมัย เช่น นโยบายที่ช่วยให้ผู้สูงวัยและมีรายได้ต่ำเข้าถึงสวัสดิการขั้นพื้นฐานของรัฐ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ จึงควรเสริมสร้างความเข้าใจในเรื่องนี้ โดยการทำความเข้าใจกับครู อาจารย์ เพื่อให้สร้างองค์ความรู้ และปลูกฝังความเข้าใจที่ถูกต้องกับนักเรียน นักศึกษา และให้ความรู้กับสื่อมวลชนเพื่อให้ความรู้กับกลุ่มประชาชนทั่วไป การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายประชานิยมยังมีน้อย และเป็นแบบอ้อม กล่าวคือพรรคการเมืองต่างๆสามารถจับสัญญาณได้ว่าประชาชนมีความต้องการอะไร โดยเฉพาะคนในระดับรากหญ้า คนที่อยู่ในชนบท ชนใช้แรงงาน ซึ่งมีรายได้น้อย มีกำลังซื้อต่ำ ดังจะสังเกตเห็นว่าเกือบทุกพรรคการเมืองจะน่านโยบายประชานิยมกระตุ้นเศรษฐกิจ โดยการแจก แคม เพื่อสนองความต้องการของคนเหล่านั้น ทั้งนี้ ช่องทาง/กลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันน่าจะเป็นการใช้สื่อสังคมออนไลน์ผ่านช่องทางต่างๆ เช่น Facebook, Line Application เพื่อสร้าง Policy Dialogue ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนด Solution จาก pain point ที่กำลังเผชิญอยู่ ทั้งนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อนโยบายประชานิยมนั้น จะทำให้เกิดความยั่งยืนของนโยบาย ทั้งนี้ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม อาจกระทำโดยการสร้างความรู้ความเข้าใจตั้งแต่ต้นนักเรียน นักศึกษา การใช้สื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล และ การจัดสรรงบประมาณเพื่อสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่นำมาประยุกต์ใช้กับนโยบายประชานิยม คือ การมีส่วนร่วมในการเมืองภาคประชาชน จะเป็นกลไกขับเคลื่อนการพัฒนานโยบายประชานิยม ที่จะไปสู่การสร้างสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลังได้ ช่วยให้ประชาชนที่ไม่ได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ดี สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจ สังคมได้ ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำ โดยผู้นำและนักการเมืองต้องมีอุดมการณ์ที่จะทำเพื่อส่วนรวม ไม่ทำเพื่อตนเองและพวกพ้อง พร้อมรับฟังความคิดเห็น (2) ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อทำความเข้าใจในเรื่องนโยบาย การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง (3) ปัจจัยเรื่องคุณภาพของคนภายในประเทศ การที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย (4) ปัจจัยเรื่องคุณภาพของสื่อสารมวลชน การรู้จักบทบาทหน้าที่ในฐานะสื่อ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปพัฒนานโยบายประชานิยม คือ คุณภาพของนักการเมืองที่หวังเพียงผลประโยชน์จากการเลือกตั้ง โดยไม่คำนึงถึงเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ข้อจำกัดในการพัฒนา คือ คุณภาพของประชาชนที่ยังไม่สามารถแยกแยะได้ถึงนโยบายที่แก้ปัญหาระยะสั้น กับการพัฒนาประเทศในระยะยาว รวมทั้งปัญหาการบริหารงานภาคการเมืองและภาครัฐที่มีการทุจริต คอร์รัปชันสูง สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหา เห็นว่า ต้องกำหนดคุณสมบัตินักการเมืองที่เข้มข้น โดยเฉพาะบุคคลที่จะมาเป็นรัฐมนตรี ในเรื่องประสบการณ์การทำงานการเมือง และประสบการณ์การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงที่จะไปบริหาร นอกจากนี้ ต้องส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจกับประชาชน ตั้งแต่ นักเรียน นักศึกษา ไปจนถึงประชาชนทั่วไป ในเรื่องความสำคัญของการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัย และการให้ความสำคัญกับการพัฒนานโยบายประชานิยม รวมทั้ง การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบ พร้อมทั้ง การส่งเสริมช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงได้ง่าย และรวดเร็ว การควบคุมสื่อ โดยเฉพาะสื่อดิจิทัล ป้องกันปัญหา fake news

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
14	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นประชาธิปไตยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพและหน้าที่ที่เรามี และเข้าใจว่านโยบายประชานิยมในประเทศไทย เป็นการให้เฉพาะกลุ่ม มุ่งหวังผลทางการเมืองมากกว่าการให้ความสนใจในเรื่องประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพของนโยบายว่าจะยั่งยืนหรือไม่ เป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และ ไม่ค่อยเห็นด้วยกับประชานิยมในปัจจุบัน โดยที่ประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยมมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ประชาธิปไตยคือการให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียง โดยประเทศไทยเป็นประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ดังนั้น พรรคการเมืองต้องเสนอนโยบายเพื่อดึงดูดให้ประชาชนลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนเข้าไปผลักดันนโยบายของพรรคการเมืองนั้นๆ นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ในแง่ของการให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูล เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบนโยบายได้ ดังนั้น จึงควรเสริมสร้างให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข่าวสารข้อมูลได้โดยง่าย เผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัย และนโยบายประชานิยม และเสริมสร้างให้ผู้มีอำนาจรัฐให้เห็นความสำคัญของการกำหนดนโยบายประชานิยมเพื่อให้มีผลในระยะยาวอย่างยั่งยืนมากกว่าการเน้นแต่ระยะสั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า บทบาทประชาชนยังมีน้อยเพราะว่าประชาชนไม่ค่อยได้รับรู้ถึงขั้นตอนกระบวนการกำหนดนโยบาย กว่าจะรู้นโยบายก็ออกมาแล้ว ซึ่งประชาชนไม่มีโอกาสได้คัดค้าน ขณะเดียวกัน ประชาชนบางส่วนก็ไม่ใส่ใจ ไม่ค่อยได้มีส่วนร่วมทางการเมืองเท่าไร ขณะที่ช่องทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เห็นว่า ช่องทาง/กลไกที่เกี่ยวข้องกับการเอาเทคโนโลยีมาช่วย เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าไปแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะเป็นการโหวตทาง Internet โดยการลงทะเบียนระบุโหวตเพื่อแสดงตัวตน และเพื่อความโปร่งใส ซึ่งเป็นวิธีแสดงความคิดเห็นที่ง่ายและนำผลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นนำเสนอต่อประชาชน ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญ ถ้าประชาชนเข้ามาสนใจหรือมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย น่าจะทำให้เกิดความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพ เพราะเป็นการแสดงความคิดเห็นที่หลากหลายจากกลุ่มต่างๆ ซึ่งทำให้สะท้อนมุมมอง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ความคิดที่มีตอนนโยบายทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งผู้กำหนดนโยบายสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ เช่น ทราบถึงความต้องการ ทราบถึงประเด็นที่จะต้องพิจารณา ปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข และยังสามารถใช้เป็นช่องทางในการลดการทุจริตคอร์รัปชันได้ ทั้งนี้ เห็นว่าการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจะเป็นประโยชน์ อาทิ การให้ความรู้กับประชาชนถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วม การเปิดช่องทาง/กลไกที่ประชาชนสามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมได้โดยง่าย การปลูกฝังให้เยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งเสริมการแสดงความคิดเห็น การจัดทำข้อมูลนโยบายที่สามารถเข้าถึงและง่ายต่อการทำความเข้าใจ การนำเสนอข้อมูลต้องครบถ้วน รอบด้าน ต้องไม่นำเสนอข้อมูลด้านเดียว เช่น ถ้าใช้นโยบายนี้แล้ว จะเอางบมาจากไหน ผลประโยชน์ที่ได้รับมีความคุ้มค่าหรือไม่ เป็นต้น การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม ที่สำคัญ คือ หลักความโปร่งใส โดยเฉพาะการจัดทำนโยบาย และการตรวจสอบ เพื่อป้องกันการทุจริต และเพื่อประเมินผลนโยบาย หลักคุณธรรม เพื่อให้ผู้กำหนดนโยบายมีคุณธรรม โดยมองถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ และ หลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ตัวอย่างของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ อาทิ เห็นว่านโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค เป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่สามารถช่วยเหลือคนยากจนให้เข้าถึงระบบสาธารณสุขของรัฐ แม้รัฐจะต้องรับภาระงบประมาณมาก และอาจมีจุดรั่วไหล แต่ก็ทำให้คนมีรายได้น้อยเข้าถึงระบบฯ ซึ่งเราสามารถนำหลักความโปร่งใส/ตรวจสอบได้ โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และปรับปรุงให้นโยบายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยลดจุดรั่วไหล ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้นำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ ปัจจัยในเรื่องระบอบการปกครอง โดยไทยให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้รัฐธรรมนูญ ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเอื้อต่อการให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารข้อมูล การให้แสดงความคิดเห็น ปัจจัยความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ภาคท้องถิ่น และภาคประชาชน และปัจจัยด้านคุณภาพของประชาชน ทุนมนุษย์ ระดับความรู้/การศึกษา ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะในเรื่องนี้คือ ต้องสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำเทคโนโลยี/

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ช่องทางที่เหมาะสมมาใช้ และแก้ไข/ปรับปรุงบทบาทหน้าที่ของรัฐธรรมนูญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งการตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐให้สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัดเห็นว่า ปัญหา/ข้อจำกัดมีดังนี้ คือ ข้อจำกัดในเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้ อาจขาดความรู้ความเข้าใจ งบประมาณมีจำกัด การมีส่วนร่วมภาคประชาชนมีข้อจำกัด และมีน้อย ปัญหาเรื่องความโปร่งใส ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ทำให้เกิดปัญหาในการตรวจสอบ การเข้าถึงข้อมูล ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูล ขาดความโปร่งใสและตรวจสอบ รวมทั้งข้อจำกัดที่มาจาก ระบบอุปถัมภ์ และโครงสร้างทางการเมือง ที่พรรคการเมืองแข่งขันกันเพียงเพื่อหวังผลให้ได้คะแนนมากกว่าการแก้ไขที่โครงสร้าง พรรคการเมืองขาดอุดมการณ์ที่จะทำเพื่อคนส่วนใหญ่ การขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในพรรคการเมือง ดังนั้นการแก้ไขปัญหาก็ควรส่งเสริมในเรื่องการศึกษา การให้ความรู้ความเข้าใจ ต้องมีการรณรงค์ ส่งเสริม ให้มีผู้บริหารที่มีความเป็นมืออาชีพ เข้ามาสู่ระบบการเมือง นอกจากนี้ ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในเรื่องการเสริมสร้างความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งต้องแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชันให้เห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม และจริงจังโดยกำหนดให้เป็นวาระของประเทศ
15	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นประชาธิปไตยแบบไม่ใช่แบบ Classic แต่มีความเป็นปัจจุบันและมีความสอดคล้องกับสังคมยุคใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ส่วนประชานิยมในเชิงนโยบายของไทยนั้น มีความเห็นว่า นโยบายประชานิยมของไทยยังถูกนำมาใช้เพื่อเป้าหมายการสร้างค่านิยมทางการเมืองมากจนเกินไป ทำให้จุดดี จุดเด่นของแนวคิดประชานิยมถูกกลดทอนไป ทั้งนี้มองว่าความสัมพันธ์ของประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม เป็นเรื่องของปรัชญาความคิดที่นำมาผสมกันในการเมือง กล่าวคือ ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นเรื่องการเปลี่ยนแปลงแนวการปกครองของระบอบประชาธิปไตยไปตามยุคสมัยที่เป็นปัจจุบัน ส่วนนโยบายประชานิยมเป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาของผู้บริหารประเทศทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ การนำนโยบายประชานิยม

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นิยมมาใช้ จึงเป็นการลดช่องว่างของคนในสังคม แต่ต้องนำมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะสอดคล้องกับประชาธิปไตยร่วมสมัย การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า ปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก เพราะโครงสร้างการปกครองของไทยยังเป็นแบบรวมศูนย์ ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคประชาชน ยังไม่มีสถานะหรือบทบาทเท่าที่ควร ส่วนช่องทางที่เอื้อให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดนั้น เห็นว่า ควรจะเริ่มจากการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นแทนการรวมศูนย์ก่อน พร้อมๆกัน ควรมีกฎหมายรับรององค์กรภาคประชาชน ให้เวทีที่องค์กรภาคประชาชนมีสิทธิมีเสียง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดทำนโยบาย นอกจากนี้ เห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีส่วนทำให้นโยบายประชานิยมมีความยั่งยืน เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนย่อมทำให้นโยบายประชานิยมเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและประชาชน ดังนั้น ประชาธิปไตยร่วมสมัยจึงต้องคำนึงและสร้างดุลอำนาจเชิงนโยบายที่สมดุล โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนของนโยบาย ทั้งนี้ ควรมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการภาครัฐเชิงนโยบาย ควรมีข้อกำหนดให้องค์กรภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมให้มากขึ้น อาทิ พ.ร.บ. ทรัพยากรน้ำ ได้กำหนดให้มีองค์กรผู้ใช้น้ำตามกฎหมาย โดยให้องค์กรมีส่วนร่วมในคณะกรรมการลุ่มน้ำในคณะทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่นำมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกระจายอำนาจไปสู่พื้นที่หรือท้องถิ่นให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมให้มากกว่าเดิม ตัวอย่างเช่น พ.ร.บ.ทรัพยากรน้ำ 2561 เรียกได้ว่าเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ยอมรับภาคประชาชน และท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมร่วมคิดร่วมทำ และกำหนดนโยบาย ทั้งนี้ ภาครัฐ และหน่วยงานราชการ ต้องรับฟังภาคประชาชนมากกว่าเดิม และจริงจัง ทั้งนี้แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับกฎหมายในการรองรับอำนาจของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบ ถ่วงดุล และร่วมกำหนดนโยบาย

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาอุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ แนวคิดของนักการเมืองที่นำนโยบายประชานิยมมาใช้โดยมุ่งเพื่อการทำเสียงมากกว่าการใช้นโยบายฯ เพื่อช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง เสมือนเป็นการเอาเนื้ออย่างหลอกให้สุนัขเดินตาม ดังนั้น นักการเมืองควรดำเนินนโยบายมหภาคเป็นไปตามแนวคิดมหภาคจริงๆ สำหรับข้อเสนอแนะนั้น ควรปรับเปลี่ยนแนวคิดในการนำนโยบายประชานิยม การปรับเปลี่ยนกฎหมาย เปลี่ยนการกำหนดนโยบายประชานิยมโดยมาจากภาคประชาชนให้มากขึ้น โดยให้ความสำคัญกับองค์กรภาคประชาชน ให้มีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายในทุกระดับและทุกขั้นตอน
16	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย คือระบบการเมืองที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องของประชาชนและภาคส่วนต่างๆ ในสังคม โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ การตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูลและเหตุผล การคำนึงถึงความยั่งยืนและคนรุ่นต่อไป และความรับผิดชอบของพลเมืองต่อส่วนรวม ประชาธิปไตยร่วมสมัยจึงเป็นการยกระดับประชาชนจาก “ผู้รับนโยบาย” เป็น “ผู้ร่วมออกแบบนโยบาย” และเน้นสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่ใช้เหตุผลและคำนึงประโยชน์สาธารณะ ส่วนนโยบายประชานิยมในประเทศไทยนั้น โดยส่วนใหญ่เน้นผลลัพธ์ระยะสั้น ขาดการมีส่วนร่วมเชิงโครงสร้าง ขาดการประเมินผลระยะยาว และพึ่งพางบประมาณรัฐเป็นหลัก สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่ามีความสัมพันธ์กัน เพราะในระบบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน พรรคการเมืองต้องนำเสนอนโยบายที่น่าสนใจ เพื่อให้ประชาชนเลือกพรรคและผู้แทนไปทำหน้าที่แทนประชาชน พรรคการเมืองจึงใช้นโยบายประชานิยมที่สนองความต้องการประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มฐานราก ขณะที่ประชาธิปไตยก็มีความสัมพันธ์กับนโยบาย เพราะถ้าประชาธิปไตยเข้มแข็ง นโยบายที่กำหนดก็จะตอบสนองความต้องการของประชาชน และเป็นประโยชน์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เนื่องจากทั้งสองสิ่งนี้เป็นเรื่องสำคัญ จึงต้อง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน และนักการเมือง ในเรื่องของประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย ความโปร่งใสและการตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายค่อนข้างน้อย เพราะนโยบายมักกำหนดมาจากข้าราชการ หรือนักการเมือง มากกว่ารับฟังเสียงของประชาชน นอกจากนี้ ในขั้นตอนต่างๆ เช่น การพัฒนานโยบายสู่การปฏิบัติ การประเมินผล ก็ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในส่วนของกลไกหรือช่องทางที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบันนั้น เห็นว่า การใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มน่าจะเป็นกลไกในการให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่ง เทคโนโลยีสามารถช่วยในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย อาทิ การลงทะเบียน การรับฟังความคิดเห็น การติดตามนโยบาย การเสริมสร้างความโปร่งใส เป็นต้น ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีผลต่อความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมอย่างแน่นอน เพราะสามารถทำให้นโยบายที่กำหนดขึ้นมานั้นสะท้อนปัญหาอย่างแท้จริง สะท้อนความคิดเห็นและมุมมองทั้งเชิงวิชาการและในทางปฏิบัติในหลากหลายมิติ ทำให้เกิดการกลั่นกรองนโยบายที่เหมาะสมที่สุด ทำให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันทั้งผู้กำหนดนโยบาย หน่วยงานการที่รับปฏิบัติ และประชาชนในฐานะผู้รับบริการหรือผู้รับผลจากนโยบาย เกิดความโปร่งใส และการตรวจสอบประเมินผลโดยภาคประชาชน ผลคือทำให้นโยบายตอบสนองต่อความต้องการประชาชนมากที่สุดและเกิดความยั่งยืน ทั้งนี้ การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้โดยการให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง ต้องพัฒนาคนและความรับผิดชอบ เพื่อให้ประชาชนเป็น Digital Citizen ควบคู่กับ Democracy citizen คือรู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบควบคู่กับการมีความรู้ที่ทันสมัยเกี่ยวกับดิจิทัล การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สำคัญที่นำมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม คือ หลักการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การเสริมสร้างความโปร่งใส และการตรวจสอบโดยภาคประชาสังคม องค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ การนำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม จะทำให้ประชา

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	นิยมตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและมีความยั่งยืน โดยปัจจัยที่เอื้อต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ คือ ระบอบการปกครองของประเทศไทยเป็นระบอบประชาธิปไตยและมีรัฐธรรมนูญที่เอื้อให้ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก ปัจจัยในเรื่องความตื่นตัวของประชาชนและการมีส่วนร่วมที่มากขึ้นของประชาชนและทุกภาคส่วน รวมทั้งปัจจัยในเรื่องความก้าวหน้าในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการสื่อสารและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ทั้งนี้ เห็นว่าควรมีแนวทางดังนี้ คือ (1) การให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น ในเรื่องงบประมาณที่มีอยู่จำกัด เราอาจให้ภาคเอกชนได้เข้ามาสนับสนุนการลงทุนในรูปแบบ PPP หรือ โครงการประชารัฐ โดยให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี หรือการให้ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการระดมทุน และทำโครงการตามความต้องการของตนเอง (2)การพัฒนาคุณภาพของคนให้มีความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิทธิ หน้าที่ กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นในสิ่งต่างๆ ที่ถูกต้อง และ (3) การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อช่วยในการมีส่วนร่วมในวงกว้าง การเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ที่ทันสมัย รวดเร็ว เข้าถึงง่าย สู่สาธารณะชน รวมถึงเพื่อช่วยในการกำหนดนโยบาย และประเมินผล (4) การให้หน่วยงาน มหาวิทยาลัย หรือ สถาบันวิชาการที่มีความเป็นอิสระ เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลความสำเร็จของนโยบาย เพราะมีความเป็นกลางและได้รับการยอมรับจากสังคม ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาและข้อจำกัดในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปพัฒนานโยบายประชานิยม ได้แก่ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ วัฒนธรรมที่ยังคงเกี่ยวข้องกับระบบอุปถัมภ์ การเล่นพรรคเล่นพวก รูปแบบการเมืองที่มีลักษณะธุรกิจการเมือง ขาดพรรคการเมืองและนักการเมืองที่มีอุดมการณ์ทำเพื่อส่วนรวม ข้อจำกัดด้านกฎหมาย เช่น ไม่สามารถเปิดได้ เพราะเป็นข้อมูล PDPA ระบบราชการในฐานะเป็นหน่วยงานที่น่านโยบายไปปฏิบัติ ไม่เข้มแข็ง ไม่กล้าที่จะคัดค้านหรือประเมินผลอย่างตรงไปตรงมา ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านข้อมูล ความรู้ระหว่างเมืองและชนบท ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย ดังนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงต้องเสริมสร้างให้ประชาชนและภาคประชาสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในทุกด้านอย่างแท้จริง เสริมสร้างความ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	เข้มแข็งให้กับระบบประชาธิปไตย ทั้งความเข้มแข็งของสถาบันต่างๆในระบบ และภาคประชาชนที่ต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตสำนึกร่วม นอกจากนี้ต้องมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ การเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารอย่างทั่วถึง รวมไปถึงการกระจายอำนาจเพื่อให้ท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาท ควบคู่กับการเสริมสร้างความโปร่งใส ตรวจสอบได้
17	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยคือระบอบที่หลอมรวมระหว่างหลักอำนาจธิปไตย เป็นของปวงชนเข้ากับหลักนิติธรรม และการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่เน้นผลสัมฤทธิ์ โดยประชาธิปไตยในยุคนี้ ต้องเผชิญกับบริบทของโลกดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งบีบให้กระบวนการตัดสินใจต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก รัฐบาลต้องเคารพกฎหมายและรักษาวินัยทางการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วน โดยที่นโยบายประชานิยมในประเทศไทยมีลักษณะสำคัญคือ เป็นนโยบายที่มุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของประชาชนในระดับฐานรากอย่างรวดเร็วและเห็นผลเป็นรูปธรรม จุดเด่นประการสำคัญคือ การสร้างสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะที่เคยเป็นเอกสิทธิ์ของคนบางกลุ่ม เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค หรือ การพักชำระหนี้เกษตรกร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนสถานะของประชาชน จาก “ผู้รับสงเคราะห์” เป็น “ผู้ถือสิทธิ” อย่างไรก็ตาม นโยบายเหล่านี้มักมีลักษณะเป็นการคิดจากส่วนกลาง ซึ่งบางครั้งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่แท้จริงในแต่ละพื้นที่ แต่ด้วยความที่เป็นนโยบายที่สร้างคะแนนเสียงได้สูง จึงทำให้พรรคการเมืองทุกยุคสมัยจำเป็นต้องนำมาใช้เป็นจุดขายหลัก ในส่วนความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยมนั้น เห็นว่า มีความสัมพันธ์กัน โดยเป็นทั้ง “ตัวขับเคลื่อน” และ “ตัวควบคุม” ในแง่ของการขับเคลื่อน หมายถึงว่า การแข่งขันภายใต้ระบอบประชาธิปไตยบังคับให้พรรคการเมืองต้องเสนอนโยบายที่ตอบโจทย์ประชาชนเพื่อสร้างความชอบธรรมในการก้าวเข้าสู่อำนาจ แต่ในอีกมุมหนึ่ง หลักการประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ยึดถือหลักนิติธรรมและประสิทธิภาพตามมาตรฐานสากล จะทำหน้าที่เป็นตัวกลั่นกรองให้นโยบายประชานิยมต้องผ่านการ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ตรวจสอบความคุ้มค่า และความเสี่ยงทางการเมือง ทั้งนี้ ควรเปลี่ยนทัศนคติ/แนวคิดของประชาชนในเรื่องนโยบายประชานิยม จากความต้องการให้รัฐแจกเงินเพื่อประโยชน์ระยะสั้น ไปสู่การลงทุนในทุนมนุษย์เพื่อประโยชน์ในระยะยาว ที่ต้องมีการคำนวณผลตอบแทนอย่างชัดเจน ควรมีการสร้างบรรทัดฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของนักการเมืองต่อคำมั่นสัญญา โดยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลผ่านแพลตฟอร์มที่เข้าถึงง่ายเพื่อการประเมินผล นอกจากนี้ พรรคการเมืองควรเปลี่ยนจากการทำนโยบายเพื่อคะแนนเสียงมาเป็นนโยบายเพื่อความยั่งยืน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมถกเถียงถึงผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบก่อนมีการประกาศใช้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า ในปัจจุบันแม้ประชาชนจะตื่นตัวทางการเมืองสูงขึ้น แต่บทบาทในการกำหนดนโยบายประชานิยมยังคงอยู่ในระดับที่จำกัด ประชาชนมักมีบทบาทมากที่สุดในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ผ่านการแสดงความคิดเห็นในสื่อออนไลน์ ซึ่งพรรคการเมืองจะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการทำแคมเปญ แต่ในขั้นตอนการออกแบบรายละเอียดทางกฎหมายและงบประมาณ ประชาชนจะไม่มีบทบาท การมีส่วนร่วมมักจบลงที่การแจ้งชุมชนเพื่อรับทราบโครงการที่ถูกกำหนดมาจากส่วนกลางแล้ว มากกว่าจะเป็นการร่วมตัดสินใจเลือกนโยบายที่ตรงกับความต้องการจริงๆ ทั้งนี้ ช่องทางการมีส่วนร่วมที่เอื้อต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม คือสื่อสังคมออนไลน์ ที่ทำหน้าที่ในการสะท้อนปัญหาได้ทันที อย่างไรก็ตาม กลไกกรรมการประชามติ และการคัดเลือกตัวแทนจากกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มีพลังและเอื้อต่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายได้ โดยสะท้อนความต้องการที่แท้จริงสู่ฝ่ายบริหารได้ดีกว่าการฟังนโยบายจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว การมีส่วนร่วมของประชาชนคือเกราะป้องกันที่ช่วยเพิ่มคุณภาพและความยั่งยืนให้กับนโยบายประชานิยม เนื่องจากช่วยลดโอกาสการเกิดนโยบายที่ไร้เหตุผลหรือนโยบายที่มุ่งเน้นเพียงกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มเล็กๆ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วม จะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ซึ่งนำไปสู่การตรวจสอบและติดตามผล ทำให้การใช้ทรัพยากรมีความคุ้มค่าและลดการรั่วไหล ในแง่ของความยั่งยืน นโยบายที่ผ่านการกลั่นกรองจากประชาชนจะมีความต่อเนื่องแม้มีการเปลี่ยนรัฐบาล เพราะประชาชนจะเป็นผู้ปกป้องนโยบายนั้นเอง สำหรับ

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ข้อเสนอแนะ ภาครัฐควรจัดให้ประชาชนมีส่วนร่วมเชิงอำนาจ โดยมีกฎหมายรองรับงบประมาณแบบมีส่วนร่วมในระดับท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจใช้งบประมาณส่วนหนึ่งในพื้นที่ตนเอง นอกจากนี้ ควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลนโยบายสาธารณะที่ประชาชนสามารถตรวจสอบที่มาของเงินงบประมาณ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และความเสี่ยงทางการคลังได้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักการที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักความเสมอภาคที่เป็นธรรม โดยนโยบายประชานิยมต้องไม่อยู่เหนือวินัยการเงินการคลัง และมีการกำหนดให้ทุกนโยบายประชานิยมต้องมีการระบุที่มาของเงินและผลกระทบต่อหนี้สาธารณะอย่างชัดเจนตั้งแต่วันแรกที่น่าเสนอ ทั้งนี้ ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมคือ การปฏิรูประบบสุขภาพผ่านกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งนำหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและแบบปรึกษาหารือมาใช้ได้อย่างเหมาะสม ทำให้เห็นได้ว่า นโยบายประชานิยมสามารถถูกบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนได้ หากมีกลไกทางวิชาการเข้ามารองรับและมีประชาชนเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทาง อีกตัวอย่างคือ การใช้ Big Data และ AI ในการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อรับสวัสดิการของรัฐ ซึ่งช่วยลดความเหลื่อมล้ำและการสวมสิทธิ์ ซึ่งทำให้นโยบายเหล่านี้มีความชอบธรรมและได้รับการยอมรับในเชิงคุณภาพมากกว่าการแจกเงินโดยไม่มีข้อมูลรองรับ ส่วนปัจจัยที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในบริบทของประเทศไทยนั้น ปัจจัยสำคัญประการแรก คือ ความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานด้านดิจิทัลที่ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ เพราะจะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและตรวจสอบนโยบายได้ทันที ประการที่สองคือ กรอบกฎหมายวินัยการเงินการคลังและกฎหมายว่าด้วยพรรคการเมือง ที่บังคับให้พรรคการเมืองต้องรายงานความคุ้มค่าและความเสี่ยงของนโยบาย ซึ่งถือเป็นก้าวสำคัญของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาบังคับใช้เชิงโครงสร้าง นอกจากนี้ ความเข้มแข็งของภาคประชาสังคมและนักวิชาการที่ตื่นตัวในการทำหน้าที่ตรวจสอบนโยบายสาธารณะ ก็เป็นปัจจัยสนับสนุนที่ช่วยสร้างแรงกดดันให้ฝ่ายการเมืองนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงมากขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะ ภาครัฐและนักการเมืองควรจัดตั้ง

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	องค์กรที่เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ เพื่อเป็นพื้นที่ทดลองนโยบายประชานิยมในภาพเล็กก่อนจะบังคับใช้จริง คล้ายๆกับ Sandbox ในภาคธุรกิจ เพื่อที่จะประเมินผลกระทบและควมมีการตรากฎหมายที่กำหนดให้มีการมีส่วนร่วมแบบบังคับ สำหรับนโยบายที่มีมูลค่างบประมาณสูงเกินกว่าเพดานกำหนด และควรนำระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์มาใช้กับโครงการประชานิยมทุกโครงการ เพื่อให้มั่นใจว่าเงินที่นำมาใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบโจทย์เป้าหมายในการพัฒนาอย่างแท้จริง ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า อุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดคือ การขาดความต่อเนื่องของนโยบายอันเนื่องมาจากความไม่แน่นอนทางการเมืองและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลที่มักจะยกเลิกนโยบายของฝ่ายตรงข้าม นอกจากนี้ ความซับซ้อนของระบบราชการและกฎระเบียบที่ล้าสมัยยังเป็นตัวขัดขวางการนำเทคโนโลยีใหม่ๆมาใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมไปถึงการตีความกฎหมายที่เคร่งครัดจนเกินไปในบางครั้งกลับกลายเป็นอุปสรรคในการริเริ่มนโยบายประชานิยมที่สร้างสรรค์ ตลอดจนการไม่มีบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับนักการเมืองที่ไม่สามารถทำตามนโยบายที่หาเสียงไว้ได้จริง ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในระบบนโยบายสาธารณะ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาถึงข้อจำกัด พบว่า ประเทศไทยมีระบบอุปถัมภ์ที่ฝังรากลึกในวัฒนธรรมการเมือง ซึ่งเปลี่ยนรูปโฉมจากอุปถัมภ์โดยตัวบุคคลมาเป็นรัฐอุปถัมภ์ผ่านนโยบายประชานิยม ทำให้ประชาชนมองนโยบายเป็นการให้ทานมากกว่า เป็น “สิทธิ” ส่งผลให้ขาดแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ นอกจากนี้ การรวมศูนย์อำนาจงบประมาณไว้ที่กระทรวงและสำนักงบประมาณส่วนกลาง ทำให้การออกแบบนโยบายขาดความยืดหยุ่นและไม่สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่น แนวทางในการแก้ไขปัญหา จึงต้องมีการเร่งกระจายอำนาจทางการคลัง โดยให้ท้องถิ่นมีอำนาจในการจัดเก็บภาษีและเลือกนโยบายสวัสดิการของตนเอง เพื่อป้องกันวงจรอุปถัมภ์จากส่วนกลาง รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานหรือองค์กรที่มีความเป็นอิสระและเข้มแข็ง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลทางการเงินของนโยบายประชานิยมอย่างตรงไปตรงมา และรัฐต้องมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาที่มุ่งเน้นการสอนให้ประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เพื่อเปลี่ยนผ่านจากสังคมอุปถัมภ์ไปสู่สังคมประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ยึดถือความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย
18	ความเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัย น่าจะหมายถึงประชาธิปไตยที่มีผู้เล่นที่หลากหลายมากกว่า นักการเมือง ฝ่ายบริหาร ฝ่ายสภา โดยน่าจะมุ่งเน้นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและ การมีมิติสัมพันธ์มากกว่าการเป็นประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ในขณะที่เห็นว่านโยบายประชานิยมมีจุดด้อยคือ การมุ่งเน้นการแจกโดยมองประโยชน์ของ ฝ่ายการเมืองเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้เห็นว่านโยบายประชานิยมกับประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์กัน เพราะในระบบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ประชาชนต้องเลือกผู้แทนจากพรรคการเมืองเข้าไปทำหน้าที่แทนตนเอง ทั้งนี้ พรรคการเมืองเป็นผู้เสนอนโยบายเพื่อจูงใจให้คนเลือกตั้ง ขณะที่ ฝ่ายบริหารเมื่อเข้าไปบริหารประเทศจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย โดยมีสถาบันทางการเมืองและภาคประชาชนมีสิทธิในการเข้าไปตรวจสอบ การจะสร้างความเข้าใจในเรื่องนโยบายประชานิยมและหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่า ยังมีค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตามประชาชนสามารถมีส่วนร่วมผ่านทางสื่อในมิติต่างๆ รวมถึงการมีส่วนร่วมผ่านประชาคม ผ่านการสัมมนา และเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลมากต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบายประชานิยม และ ควรจะสร้างแรงกดดันจากภาคประชาชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้ เห็นว่าแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย ต้องมีนักการเมืองที่มีเจตจำนงเพื่อประชาชนอย่างชัดเจน ขณะที่ประชาชนต้องสร้างพลังเสียงของตัวเองให้มากขึ้น โดยมีนักวิชาการ กลุ่มประชาสังคม และ สื่อมวลชนช่วยในการขับเคลื่อน การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมที่เห็นเด่นชัดคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และมีกระบวนการหรือกลไกที่จะนำไปสู่แนวทางที่ประชาชนต้องการได้มากที่สุด

ลำดับผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ	สรุปบทสัมภาษณ์
	ทั้งนี้ ปัจจัยที่เอื้อให้นำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ในการพัฒนาคือ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ Social Media ปัจจัยการตื่นตัวของประชาชนที่มีต่อนโยบาย และ ปัจจัยการตื่นรู้ในเรื่องสิทธิหน้าที่ของพลเมือง ส่วนแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ การเสริมสร้างเจตน์จางของนักการเมืองให้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าตนเองหรือพวกพ้อง การเสริมสร้างประสิทธิภาพของกระบวนการในการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความตื่นตัวของประชาชนในการกำหนดนโยบายในทุกขั้นตอน ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหา/อุปสรรคที่สำคัญคือ นักการเมืองไม่มีเจตจำนงหรืออุดมการณ์ นักการเมืองควบคุมกลไกการกำหนดนโยบายประชานิยม นักการเมืองทำการหาเสียงเรียกคะแนนนิยมมากกว่าที่จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนในระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีข้อจำกัดในเรื่องโครงสร้างการเมืองที่เป็นการเมืองในลักษณะธุรกิจการเมือง เอื้อตนเองและพวกพ้อง รวมถึงข้อจำกัดในเรื่องระบบอุปถัมภ์ และโครงสร้างของระบบราชการที่ไม่ทันต่อความเปลี่ยนแปลง และการนำนโยบายไปใช้ปฏิบัติ

4.2 การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

การจัดประชุมสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Focus Group) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้พิจารณาให้ความเห็นโดยสรุปเพื่อยืนยันในเนื้อหาจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญของงานวิจัยที่ได้นำเสนอ และเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้ร่วมวิเคราะห์ให้ความเห็น/ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในบางประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวถึง เพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาในการวิจัย การสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงครั้งนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ รวม 8 รูป/คน ประกอบด้วย กลุ่มนักวิชาการ/อาจารย์ จำนวน 4 รูป/คน และ ประชาชน/ประชาสังคม จำนวน 4 คน โดยหัวข้อสนทนา แบ่งเป็น 5 ประเด็น ประกอบด้วย (1) ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย (3) การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน (4) ปัญหา

อุปสรรค และข้อจำกัด ในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (5) มุมมองเชิงอนาคต

สรุปผลจากการประชุมสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

สรุปผลจากการประชุมสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงในภาพรวมนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องในเนื้อหาโดยสรุปของผลการศึกษาที่ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการวิจัยทั้ง 3 ส่วน คือ การศึกษาประชานิยมและนโยบายประชานิยมในประเทศไทย ประชาธิปไตยร่วมสมัย และการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญยังได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆที่ได้กำหนดไว้ โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มฯ ทุกท่านเห็นพ้องว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยเกี่ยวข้องกับบริบทโลกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและแนวคิดประชาธิปไตยต่างๆที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การกำหนดนโยบายรัฐต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เป็นแบบ Bottom-up ไม่ใช่แบบเผด็จการ (top down) โลก บางท่านเห็นว่า ปัจจุบัน ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยก็ใช้นโยบายประชานิยมทั้งนั้น เพราะตอบสนองความต้องการประชาชน (ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มฯ ลำดับที่ 1 วันที่ 3 เมษายน 2569) ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นการพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับโลกที่มีความซับซ้อนขึ้น ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนาได้ให้ความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นทั้งประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยดิจิทัล สำหรับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เน้นให้ประชาชนมีบทบาทโดยตรงในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในขั้นตอนต่างๆ เชื่อว่า ประชาชนควรมีอำนาจและพื้นที่ทางการเมือง ซึ่งควรประกอบด้วย (1) การกระจายอำนาจสู่ฐานราก (2) กลไกการทำงานผ่านกระบวนการ เช่น การทำประชาพิจารณ์ งบประมาณแบบมีส่วนร่วม (3) เงื่อนไขความสำเร็จต้องอาศัย จริยธรรม ธรรมภิบาล เพื่อให้โปร่งใส เป็นธรรม ส่วนประชาธิปไตยแบบดิจิทัล เป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการประชาธิปไตย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ สามารถลดข้อจำกัด เข้าถึงได้ง่าย โดยคำนึงถึงทั้งเทคโนโลยีและการเป็นพลเมืองดิจิทัล ส่วนนโยบายประชานิยม มีทั้งจุดอ่อนและจุดแข็ง โดยจุดแข็ง คือ (1) ตอบสนองปัญหาเฉพาะหน้าได้รวดเร็ว เพราะแก้ไขปัญหาลำบาก ยกระดับรายได้ให้กับกลุ่มคนรากหญ้า เช่น นโยบายคนละครึ่ง (2) เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ทำให้บุคคลเหล่านั้น เข้ามามีส่วนร่วม (3) การอัดฉีดเม็ดเงินเข้ามา ทำให้ประชาชนมีกำลังซื้อเพิ่มขึ้น ลดความเหลื่อมล้ำ ส่วนจุดอ่อน คือ (1)

เป็นแค่กลยุทธ์ในการหาเสียง ซึ่งสร้างภาระผูกพันทางการคลังในระยะยาว เช่นนโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรค ซึ่งมีข้อดี แต่ข้อเสียคือเป็นภาระทางการเงิน โรงพยาบาลประสบภาวะขาดทุน (2) ผลักภาระไปสู่ท้องถิ่น (3) เป็นการสร้างวัฒนธรรมแบบพึ่งพาคนอื่น นำไปสู่การบิดเบือน (4) สังคมแบ่งเป็น 2 ฝ่าย กลุ่มหนึ่งเป็นรากหญ้าซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ อีกกลุ่มถูกกล่าวหาเป็นชนชั้นทุจริต ซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้งทางชนชั้น (5) ขาดความยั่งยืน เพราะนโยบายแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า ไม่ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างหรือพัฒนาทักษะ (6) มีความเสี่ยงที่จะเกิดการทุจริต

ดังนั้น นโยบายประชานิยม จึงเปรียบเสมือนดาบ 2 คม ถ้ามุ่งระยะสั้น ก็จะขัดแย้งกับหลักประชาธิปไตยในแง่เหตุผลและธรรมาภิบาล แต่ก็สามารถทำให้เสมอภาคได้ แต่ควรมีการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประชาชน ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ตรงจุด (ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ ลำดับ 2 วันที่ 3 เมษายน 2569)

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ มีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า ปัจจุบัน ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันการกำหนดนโยบายมาจากฝ่ายการเมืองมากกว่าภาคประชาชน การขาดการทำงานร่วมกับประชาชนและภาคประชาสังคม การขาดกลไกและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการขาดความโปร่งใสในการติดตาม ดังนั้น ประชาชนควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ ทั้งการกำหนด การออกแบบ และที่สำคัญในขั้นตอนการติดตามประเมินผล ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ บางท่านเสนอว่า ควรใช้โครงการแบบ hybrid โดยอาศัยประชาสังคมร่วมกับการใช้เทคโนโลยี เช่น บล็อกเชนบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อความปลอดภัย โปร่งใส นอกจากนี้ ควรออกกฎหมายกำหนดให้ต้องนำข้อเสนอไปพิจารณาและปฏิบัติ ทั้งนี้ หากไม่สามารถดำเนินการตามข้อเสนอได้ต้องชี้แจงเหตุผลที่ทำไม่ได้ สำหรับในส่วนของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เห็นควรให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพราะทำให้ประชาชนตื่นตัว และรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ โดยควรเริ่มต้นจากท้องถิ่นก่อน เพราะประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ทราบปัญหาและความจำเป็น รู้ความต้องการของตนเองในพื้นที่ การจัดการทำได้ง่ายและเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน ก่อนขยายไประดับประเทศ (ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ ลำดับ 2 วันที่ 3 เมษายน 2569) ส่วนช่องทาง/กลไกที่เอื้อต่อการพัฒนานโยบายประชานิยมนั้น หลายท่านได้นำเสนอว่า อาจใช้วิธีผสมผสาน เช่น เวทีสมัชชา เวทีประชาชน เพื่อการหาทางออก ร่วมกัน ผสมผสานกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น แพลตฟอร์มออนไลน์ที่เหมาะสม เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ออกเป็นกฎหมายว่า เมื่อรัฐรับฟังความคิดเห็นแล้ว ต้องเอาไปพิจารณาและหากไม่เอาไปใช้ ต้องชี้แจงให้ประชาชนทราบถึงเหตุผลที่ไม่นำไปใช้

ข้อจำกัด/ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การกำหนดนโยบายในปัจจุบันมาจากฝ่ายการเมืองมากกว่าประชาชน คือ เป็น Top down ไม่ใช่ Bottom up การออกนโยบายขาดการทำงานร่วมกันของประชาชน/ภาคส่วนต่างๆ ขาดการติดตามประเมินผล ขาดกลไกที่โปร่งใสในการติดตาม

อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างประชาชนให้มีทักษะ มีความรู้เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจได้ รวมทั้งต้องสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย และต้องทำอย่างต่อเนื่องในทุกวงจรของนโยบายด้วย

ประเด็นที่ 3 ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ เห็นว่า ต้องประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน โดยรัฐต้องเปิดเผยชุดข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน โดยคำนึงถึงข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) และในการประเมินผลนโยบายประชานิยม ทั้งนี้ บางท่านเสนอควรทำในลักษณะไตรภาคีที่สามารถคานอำนาจซึ่งกันและกัน (ภาควิชาการ ภาคประชาชน และองค์กรอิสระ) รวมทั้งในการจัดทำนโยบายประชานิยมของพรรคการเมือง ต้องรายงานงบประมาณที่ใช้ และผลกระทบในเรื่องนี้สาธารณะต่อประชาชน (ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ ลำดับที่ 2 วันที่ 3 เมษายน 2569) ต้องเปลี่ยนโจทย์จากการแจก แถม เป็นการลงทุนในมนุษย์ สร้างทักษะ เช่นการให้สวัสดิการที่ผูกติดกับทักษะ ต้องใช้ Data Driven เปิดกว้างให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม และรัฐควรประยุกต์ประชาธิปไตยดิจิทัล และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะพัฒนานโยบายประชานิยมได้ เพื่อความยั่งยืน โดยใช้ wide open data, dash board เพื่อให้ประชาชนได้ทราบข้อมูลอย่าง real time โปร่งใส (ผู้ร่วมสนทนาฯ ลำดับที่ 7 วันที่ 3 เมษายน 2569)

ประเด็นที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ ได้ร่วมกันนำเสนอปัญหา อุปสรรค ในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย รวมถึง ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ปัญหาการบิดเบือนของข้อมูล การขาดองค์ความรู้ของประชาชนต่อนโยบายประชานิยมและหลักประชาธิปไตย ปัญหาเรื่องอุดมการณ์ของนักการเมือง ปัญหาเรื่องงบประมาณ ความไม่จริงจังของผู้มีอำนาจ เป็นต้น ทั้งนี้ ปัญหาที่เกิดจากดิจิทัล เป็นเรื่องที่แก้ไขค่อนข้างยาก จึงจำเป็นที่จะต้องให้ประชาชนรู้เท่าทัน มีการใช้กฎหมาย PDPA ให้มีประสิทธิภาพ และเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูลที่บิดเบือน

ข้อจำกัดทางโครงสร้าง รวมถึง โครงสร้างระบบราชการและโครงสร้างอำนาจที่รวมศูนย์ ทำให้ท้องถิ่นขาดอิสระในการออกแบบนโยบาย ขาดความยืดหยุ่น และระบบอุปถัมภ์

ข้อเสนอแนะ ได้แก่ การเร่งกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นแทนการรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง เพื่อให้ท้องถิ่นมีอิสระในการมีส่วนร่วมออกแบบนโยบาย การแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดให้รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม การสร้างกลไกในการเสริมทักษะให้กับประชาชนในการเป็นพลเมืองดิจิทัล รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาล เพื่อดูแลการใช้ข้อมูลดิจิทัล รัฐควรพัฒนาสถาปัตยกรรมบูรณาการข้อมูลภาครัฐเข้าด้วยกัน เพื่อให้นโยบายตั้งอยู่ในฐานข้อมูลที่ถูกต้อง ใช้ได้จริง ต้องเปลี่ยนวัฒนธรรมทางการเมือง จากการแจกเป็นการพัฒนาเพิ่มทักษะให้ประชาชน ต้องพัฒนาระบบราชการให้เป็นระบบราชการแบบ 4.0 อย่างเต็มรูปแบบ เพื่อนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ประเด็นที่ 5 มุมมองเชิงอนาคต

ผู้เข้าร่วมสนทนาเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า นโยบายประชานิยมจะขยายตัวในอนาคตอย่างไรก็ตาม บางท่านให้ความเห็นว่า ทิศทางของนโยบายประชานิยมจะมุ่งสู่เป้าหมายเฉพาะกลุ่ม และหากสามารถนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ นโยบายประชานิยมก็จะนำไปสู่รัฐสวัสดิการ (ผู้เข้าร่วมสนทนา ลำดับ 2 วันที่ 3 เมษายน 2569) เช่นเดียวกับการใช้เทคโนโลยีจะช่วยพัฒนานโยบายประชานิยมให้มีความยั่งยืนในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ผู้เข้าร่วมสนทนา หลายท่าน โดยเฉพาะ ผู้เข้าร่วมสนทนา ลำดับ 2 และลำดับ 8 วันที่ 3 เมษายน 2569) เห็นว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ไม่ใช่วิเศษ กล่าวคือ ประชาธิปไตยร่วมสมัยไม่สามารถจะเป็นเพียงนำการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาเป็นเครื่องมือที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมให้เกิดความยั่งยืนได้ เพราะการจะพัฒนาได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญซึ่งเป็นตัวกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยในเรื่องคน คือ ต้องสร้างประชาชนให้มีความตื่นรู้เท่าทันทันในเรื่องนโยบาย และพัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อประโยชน์ในการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เพื่อให้ประชาชนเป็นทั้ง digital citizen และ active citizen โดยเฉพาะการพัฒนา นโยบายการศึกษา ซึ่งปัจจุบันยังไม่ไปถึงไหน รวมทั้งการเตรียมรับมือกับกระแสและบริบทของโลกในเรื่องต่างๆ เช่น สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ประเทศไทยก็ยังมีปัญหาคอร์รัปชันที่อยู่ในระดับสูง ดังนั้น จำเป็นต้องแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันเพื่อทำให้เกิดความโปร่งใส รวมทั้งต้องมีการตรวจสอบหรือทำให้แน่ใจว่า นโยบายประชานิยมจะสามารถแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้ ขณะเดียวกัน การพัฒนาไปสู่รัฐสวัสดิการนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือการมุ่งไปสู่รัฐสวัสดิการนั้นต้องใช้งบประมาณเป็น

จำนวนมาก ประเทศไทยจะแก้ไขข้อจำกัดนี้ได้อย่างไร นอกจากนี้ ปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด ทั้งนี้ หากไม่สามารถแก้ความเหลื่อมล้ำได้ ประชาชนในระดับรากหญ้าซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศก็ยังคงต้องการให้รัฐบาลมีนโยบายแจกเงินเพื่อช่วยแก้ไขปัญหานี้เฉพาะหน้าอยู่เช่นเดิม เช่นเดียวกับการคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆที่อาจมีผลต่อบริบทของนโยบาย เช่น ภูมิรัฐศาสตร์ เช่นเดียวกับการเมืองและนักการเมืองซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายนั้น ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมสนทนาฯบางท่าน เน้นย้ำว่า การเป็น “คนเก่ง” อย่างเดียวไม่เพียงพอ แต่สังคมต้องการความเป็น “คนดี” ด้วย ดังนั้น จึงควรพัฒนาโดยนำหลักทางพุทธศาสนาเข้าไปพัฒนาด้วย เช่น หลักธรรมในเรื่อง สาราณียธรรม 6 โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สาธารณโลกี ซึ่งเป็นเรื่องของระบบเศรษฐกิจแบบแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัว และ สีสสามัญญา คือ ความประพฤติสุจริตดีงาม ปฏิบัติตามกฎหมาย ไม่ทำตัวให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ เป็นต้น (ผู้เข้าร่วมสนทนาฯ ลำดับ 2 วันที่ 3 เมษายน 2569)

ตารางที่ 4.2 สรุปเนื้อหาการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงเรื่องการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

ลำดับผู้สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
1.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม ประชาธิปไตยร่วมสมัยต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่และมีผลต่อประชาธิปไตย ขณะที่การกำหนดนโยบายของรัฐต้องเป็นไปตามความต้องการของประชาชน โลกปัจจุบันนั้น ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยก็ใช้นโยบายประชานิยมทั้งนั้น เพราะตอบสนองความต้องการของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย การกำหนดนโยบายควรเป็นแบบ Bottom up ไม่ใช่ Top-down ซึ่งแตกต่างจากเผด็จการ ซึ่งเป็น Top down การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน มีความจำเป็น เพราะนโยบายประชานิยมของประเทศไทยในปัจจุบันยังมุ่งเพียงการใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียง ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ โดยการเรียนรู้จากประสบการณ์ความสำเร็จ ความล้มเหลว รวมถึงสาเหตุข้อผิดพลาดของต่างประเทศ

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
2.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยเกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยดิจิทัล คือให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการนำระบบดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในนโยบายประชานิยม ขณะทีนโยบายประชานิยมเหมือนดาบ 2 คม คือถ้ามุ่งเป้าหมายเพียงระยะสั้น จะขัดแย้งกับประชาธิปไตยในหลักเหตุผลและธรรมาภิบาล แต่ก็สามารถที่จะพัฒนาได้ ทั้งนี้ การพัฒนานโยบายประชานิยม คือ การกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประชาชน และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้ตรงจุดในระยะยาว แต่ที่ผ่านมา นโยบายประชานิยมไม่คำนึงถึงวินัยการเงินการคลัง สร้างวัฒนธรรมพึ่งพารัฐ และไม่ได้แก้ปัญหาโครงสร้างระยะยาว การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ประชาชนควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของนโยบายสาธารณะ ทั้งการกำหนด การออกแบบ และที่สำคัญในกระบวนการประเมินและติดตามผล ควรใช้กระบวนการแบบ hybrid เป็นช่องทางการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ใช้เทคโนโลยี เช่น blockchain, platform, on-line ควบคู่กับแบบดั้งเดิม เพื่อความปลอดภัย โปร่งใส ต้องมีการจัดทำกฎหมาย เพื่อกำหนดให้กรณีประชาชนมีข้อเสนอ ภาครัฐต้องนำไปปฏิบัติ หรือชี้แจงเหตุผลที่ทำไม่ได้ สนับสนุนการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจากระดับท้องถิ่นก่อน เพราะประชาชนจะรู้ปัญหา ก่อนที่จะขยายไปสู่การจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมระดับประเทศ การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน รัฐต้องเปิดเผยชุดข้อมูล โดยคำนึงถึง PDPA และข้อมูลต้องเป็น real time นโยบายประชานิยมควรเป็นกระบวนการที่ไตร่ตรอง (ภาควิชาการ ภาคประชาชน และ องค์กรอิสระ) สามารถคานอำนาจในการตรวจสอบประเมินผลโครงการ ต้องกำหนดให้ผู้จัดทำนโยบายประชานิยมต้องรายงานหรือแสดงงบประมาณที่ใช้ และผลกระทบต่อสาธารณชน เพื่อป้องกันการหาเสียงเฉพาะกลุ่ม หรือผลกระทบทางลบต่อหนี้สาธารณะในระยะยาว ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ได้แก่ - ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล การขาดองค์ความรู้ของประชาชนเรื่องการเมือง - ข้อจำกัดโครงสร้างระบบราชการที่รวมศูนย์ เทอะทะ ทำให้ขาดความยืดหยุ่น ข้อจำกัดเรื่องระบบอุปถัมภ์

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	ข้อเสนอแนะ ควรเร่งการกระจายอำนาจทางการเมืองคลั่งและสร้างกลไกเสริมทักษะ และเสริมสร้างการเป็นพลเมืองดิจิทัล มุมมองเชิงอนาคต - ทิศทางอีก 10 ปีข้างหน้า เห็นว่า นโยบายจะเป็นการมุ่งเป้าเฉพาะกลุ่ม และถ้าสามารถประยุกต์ประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศ ก็จะทำให้ไปสู่รัฐสวัสดิการ - เราไม่สามารถหลีกเลี่ยงการใช้ AI, เทคโนโลยี ได้แล้ว ดังนั้น จึงต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาลในเรื่องนี้เพื่อดูแลและกำกับการใช้ข้อมูล ซึ่งจำเป็นต้องพิจารณาการออกกฎหมายควบคุม - รัฐควรพัฒนาระบบสถาปัตยกรรมบูรณาการข้อมูลเข้าด้วยกัน เพื่อให้นโยบายตั้งอยู่ในฐานข้อมูลที่ถูกต้องใช้ได้จริง - ควรพัฒนานโยบายประชานิยม โดยใช้หลักทางธรรมเข้าไปด้วย เพราะการที่จะให้ได้คนดี ต้องนำหลักธรรมเข้ามา เช่น การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ เช่นถ้าเป็นเรื่องนโยบายสาธารณะก็จะเกี่ยวกับ สาราณโมคิ หรือ ถ้าเป็นเรื่องการปฏิบัติตามกฎหมาย ก็จะเกี่ยวข้องกัศีลสามัญญตา เป็นต้น
3.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม มองว่าประชาธิปไตยร่วมสมัย เป็นประชาธิปไตยโดยสอดคล้องกับโลกที่มีความซับซ้อนมากขึ้น ทั้งนี้ มีความเกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเชื่อว่าประชาชนควรมีอำนาจและพื้นที่ทางการเมือง เพราะประชาธิปไตย เป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนและเพื่อประชาชน โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ การกระจายอำนาจสู่ฐานราก กลไกการทำงานผ่านกระบวนการ เช่น การทำประชาพิจารณ์ การทำงานประมาณแบบมีส่วนร่วม โดยเงื่อนไขความสำเร็จต้องอาศัยจริยธรรม ธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม ขณะที่ ประชาธิปไตยแบบดิจิทัลถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญ ลดข้อจำกัด เข้าถึงได้ง่าย ในการพัฒนานโยบายประชานิยม ทั้งนี้ แม้ นโยบายประชานิยมจะมีจุดอ่อนหลายประการ เช่น สร้างภาระผูกพัน สร้างวัฒนธรรมแบบพึ่งพาคนอื่นนำไปสู่การบิดเบือน เกิดการแบ่งขั้วอำนาจทางการเมือง แต่่นโยบายประชานิยมก็มีจุดแข็ง คือ (1) สามารถตอบสนองปัญหาเฉพาะหน้าได้รวดเร็วเพราะเป็นการแก้ไขปัญหาปากท้อง (2) เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ทำให้กลุ่มคนรากหญ้าเข้ามามีส่วนร่วมเพราะคิดว่าเกี่ยวกับตนเองซึ่งได้ประโยชน์ (3) การอัดฉีดเม็ดเงินสู่ฐานราก ช่วยเพิ่มกำลังซื้อ

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย โดยที่นโยบายและระบอบประชาธิปไตยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญ การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และ ความยั่งยืน รัฐควรประยุกต์ประชาธิปไตยดิจิทัล และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เพื่อความยั่งยืน ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ปัญหาพลเมืองยังขาดความตื่นรู้ทางการเมือง รวมทั้ง ความแตกต่างในเรื่องความรู้ ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องวัฒนธรรมของระบบอุปถัมภ์ อุดมการณ์ของ พรรคการเมืองและความเป็นอิสระของสถาบันการเมืองที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ มุมมองเชิงอนาคต ต้องมุ่งเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นผู้ตื่นรู้ทางการเมือง รวมทั้งการเป็นพลเมืองดิจิทัล เพื่อ เสริมสร้างความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
4.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่านโยบายประชานิยมในประเทศไทย คือกลยุทธ์ทางการเมืองเมื่อใช้ในการหาเสียง ซึ่งเมื่อ ใช้นโยบายแล้วทำให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้นเพราะนโยบายมาจากชนชั้นนำ คนรากหญ้าหรือ ชนชั้นล่างถูกกดขี่ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม บางนโยบายก็มีข้อดี เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรค แต่ก็มีประเด็นปัญหาที่เกิดภาระค่าใช้จ่ายซึ่งกำลังจะเป็นปัญหา ต่อระบบสาธารณสุขของประเทศ การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนโยบายประชานิยมในปัจจุบัน อีกทั้งการนำเสนอ นโยบายประชานิยมเพื่อคนส่วนใหญ่/รากหญ้า ก็ควรให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อ ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วม แสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และ ความยั่งยืน เห็นว่า นโยบายประชานิยมของประเทศไทยในปัจจุบันมีปัญหามาก แม้ส่วนใหญ่จะนำมาแก้ไข ปัญหาของคนรากหญ้า เช่น นโยบายคนละครึ่งก็ใช้งบประมาณจำนวนมาก นโยบายบัตร

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	สวัสดิการก็มีข้อผิดพลาด จำเป็นต้องมีการทบทวนหรือยกเลิก ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน ก็เป็นแนวทางที่น่าจะช่วยให้นโยบายประชานิยมสามารถพิจารณาได้ แต่ทั้งนี้จำเป็นที่จะต้องพิจารณาถึงปัจจัยอื่นๆรวมทั้งข้อจำกัดควบคู่ไปด้วย ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด สำหรับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้น ต้องสร้างประชาชนให้มีความรู้เท่าเทียมกัน ต้องมีการตรวจสอบนโยบายฯสามารถแก้ไขปัญหาระยะยาวได้หรือไม่ ข้อมูลข่าวสารที่เผยแพร่ ประชาชนต้องตระหนักรู้ว่าเป็นข้อมูลจริง/ปลอม มีข้อสังเกตว่าประเทศไทยใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุด แต่ประเด็นคือใช้เพื่อพัฒนาทักษะ หรือใช้เพื่อความบันเทิง ส่วนเรื่องโลกาภิวัตน์นั้น เราเตรียมการรับกระแสในเรื่องนี้มาก/น้อยเพียงใด เรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นปัญหาโลกแตกแต่รัฐยังกำหนดนโยบายที่ยังไม่เป็นรูปธรรม ในส่วนของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม เราต้องดูปัจจัยต่างๆ เช่น การรับรู้ของประชาชน ปัญหาคอร์รัปชันต้องแก้ไขให้เห็นผลอย่างจริงจัง ต้องโปร่งใส เพราะว่าหากไม่แก้ไข เมื่อมีการใช้งบประมาณก็จะเกิดรั่วไหล ต้องให้ความสำคัญกับระบบการศึกษา เพื่อสร้างพลเมืองต้นรู้ ส่วนเทคโนโลยี ถึงแม้จะมีเทคโนโลยี แต่หากพลเมืองไม่มีทักษะหรือเข้าใจในเรื่องนี้ ก็ยากที่จะพัฒนา รวมถึงต้องลดความเหลื่อมล้ำให้ได้ เพราะเป็นตัวจุดรั้งให้ประชาธิปไตยไม่ได้อย่างยั่งยืน มุมมองเชิงอนาคต เห็นว่าการพัฒนานโยบายประชานิยมและไปสู่รัฐสวัสดิการนั้น อาจมีข้อจำกัด เนื่องจากการเป็นรัฐสวัสดิการนั้น จำเป็นต้องอาศัยงบประมาณจำนวนมาก
5.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม ประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นระบอบประชาธิปไตยภายใต้กระแสโลกและสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ที่ครอบงำนโยบายสาธารณะ เนื่องจากภายใต้ระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน รัฐบาลซึ่งมาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้กำหนดนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติผ่านระบบราชการ ดังนั้น การประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยม จึงเป็นการสร้างกรอบแนวคิดภายใต้ความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อให้ให้นโยบายประชานิยมตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่/คนรากหญ้า รวมทั้งมีความยั่งยืน ไม่สร้างปัญหาภาระการเงินการคลัง หรือปัญหาทางสังคมในระยะยาว การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต้องเป็นทั้งพลเมืองตื่นรู้ และพลเมืองแบบดิจิทัล เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในข้อมูล/ข่าวสารที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ข้อมูลต้องถูกต้องรวดเร็ว การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน การเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และประชาธิปไตยดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เพื่อสร้างสมดุลในการกำหนดนโยบายและการประเมินผล ต้องมีการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นโดยใช้ช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสม รวมถึงการนำดิจิทัลมาใช้ในการบวนการนโยบาย ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด การไม่เท่าเทียมกันของประชาชนในการเข้าถึงข่าวสารข้อมูล รวมทั้ง ทักษะในการใช้เทคโนโลยี ปัญหาเรื่องความปลอดภัยของข้อมูล การตระหนัก/รับรู้ข้อมูลที่มีอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นข้อมูลจริง/เท็จ อุปสรรคสำคัญ เช่น โครงสร้างทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมือง ที่พรรคและนักการเมืองขาดอุดมการณ์ที่จะทำเพื่อส่วนรวมและสังคม มุมมองเชิงอนาคต เห็นว่านโยบายประชานิยมก็ยังคงมีบทบาทสำคัญในประเทศไทย ขณะเดียวกัน การใช้ประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบาย จำเป็นต้องระวังเรื่องการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด หรือใช้เพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม
6.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่าการเมืองมีการพัฒนามากขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นเพราะการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนสำคัญ แต่ก็ยังมีการซื้อเสียง และการนำนโยบายประชานิยมมาใช้เป็นเครื่องมือหาเสียงเช่นกัน ทั้งนี้ เห็นว่า นโยบายประชานิยมส่วนหนึ่งก็ไม่สามารถทำได้ในทางปฏิบัติ หรือทำแล้วเกิดปัญหาในภายหลัง การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย เห็นว่ามีสำคัญต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม แต่ทั้งนี้ จำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้เป็น Active citizen และ Digital citizen

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน จำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลควบคู่กัน รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการศึกษา เพราะเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด - ปัญหาข้อมูลที่ประชาชนรับรู้เป็นข้อมูลจริงหรือเท็จ - อุดมการณ์ของนักการเมืองบางส่วน ที่ยังทำเพื่อตนเองและพวกพ้อง ความไม่จริงใจของผู้มีอำนาจ - ปัญหาความโปร่งใส ซึ่งถึงแม้ในปัจจุบันจะดีขึ้นแต่ก็ควรที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง - ปัญหาข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณที่จะใช้ผลักดันนโยบาย มุมมองเชิงอนาคต เห็นว่านโยบายประชานิยมจะขยายตัว เช่นเดียวกับข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายในสื่อ Social Network บางครั้งมีการใช้สื่อในทางที่ผิด ทำให้เกิดผลเสีย โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีการศึกษาเพียงพอ หรือการใช้เทคโนโลยีขึ้นำ ทำให้ประชาชนเข้าใจผิด จึงต้องแก้ไขเรื่องเหล่านี้
7.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยดิจิทัล โดยเน้นให้ประชาชนมีบทบาทโดยตรงในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในขั้นตอนต่างๆ โดยการนำดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการประชาธิปไตย ทั้งนี้ เห็นว่านโยบายประชานิยมมีทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน จุดแข็งคือ ช่วยแก้ไขปัญหาปากท้องของประชาชน สามารถลดความเหลื่อมล้ำในเรื่องการกระจายรายได้ เช่น นโยบายคนละครึ่ง แต่นโยบายประชานิยมก็มีจุดอ่อน เช่น สร้างปัญหาภาระทางการคลัง ส่งผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจในระยะยาว ปัญหาการขาดความยั่งยืน เพราะไม่ได้มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาทักษะ รวมทั้งปัญหาความเสี่ยงต่อการทุจริต การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย ต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายในขั้นตอนต่างๆ รวมถึงการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะทำให้ประชาชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ ทั้งนี้เห็นว่าควรเริ่มในระดับท้องถิ่นก่อน เพราะใกล้ชิด ประชาชนรู้ปัญหา รู้ความต้องการของพื้นที่ตนเอง สามารถบริหารจัดการง่าย และทำให้เกิดการบ่มเพาะวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมในระดับประเทศต่อไป

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน ในประเด็นนี้ มีข้อเสนอแนะคือ ต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในทุกขั้นตอนให้มากขึ้น เพราะปัจจุบัน การกำหนดนโยบายมาจากนักการเมืองมากกว่าประชาชน คือ เป็น Top down มากกว่า Bottom up การออกนโยบายต้องมาจากการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน/ภาคประชาสังคม และทุกภาคส่วนต่างๆ รวมถึงการให้ประชาชนสามารถตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล โดยมีกลไกและการเผยแพร่ข้อมูลที่โปร่งใส สำหรับช่องทาง/กลไกที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เห็นว่าต้องใช้แบบผสมผสาน เช่น เวทีสมัชชา เวทีประชาชน เพื่อหาทางออก ร่วมกับการใช้ platform, online ที่เหมาะสมเพื่อรวบรวมความคิดเห็น โดยอาจต้องมีกฎหมายรองรับให้รัฐต้องรับฟังความคิดเห็นและนำความคิดเห็นนั้นไปพิจารณาและตอบสนอง รวมทั้งการให้ความรู้กับประชาชน เพื่อให้เข้าถึงข้อมูล และสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของวงจรนโยบาย การทำนโยบายประชานิยม โดยใช้ wide open data, dash board เพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลแบบ Real Time, โปร่งใส รวมทั้งกำหนดเขตแดนการก่อกวนสาธารณะ การให้ภาครัฐชี้แจงแหล่งที่มาของเงิน เป็นต้น นอกจากนี้ ต้องเปลี่ยนโจทย์จากการแจก เป็นการเน้นเรื่องการลงทุนในมนุษย์ สร้างทักษะ เช่น การให้สวัสดิการที่ผูกติดกับการเพิ่มทักษะ ต้องใช้ Data driven จากแหล่งข้อมูล เปิดกว้างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมนำเสนอความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมือง การขาดอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม ข้อจำกัดในเรื่องระบบราชการที่รวมศูนย์ ทำให้ขาดอิสระในการออกแบบนโยบาย ดังนั้น จึงต้องกระจายอำนาจ แก้ไขกฎหมายเพื่อบังคับให้รัฐเปิดเผยข้อมูล และให้ความรู้ประชาชนให้รู้เท่าทันนโยบาย มุมมองเชิงอนาคต เห็นว่า เทคโนโลยีจะช่วยพัฒนานโยบายประชานิยมให้มีความยั่งยืนในระยะยาว ช่วยในการพัฒนาการใช้งบประมาณได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ในการสร้างความตระหนักรู้ความจริง/เท็จของข้อมูล เห็นว่า เป็นเรื่องสำคัญ ต้องให้ประชาชนรู้เท่าทัน ต้องบังคับใช้กฎหมาย PDPA อย่างมีประสิทธิภาพ ตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล รวมถึงต้องพัฒนาองค์กร/หน่วยงานรัฐให้เป็น Government Tech. พัฒนา one stop service. โดยสรุปคือ ต้องเปลี่ยนนโยบายประชานิยมแบบเดิมๆ ให้เป็นนโยบายของประชาชนอย่างแท้จริง โดยใช้เทคโนโลยีและการมีส่วนร่วม

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
8.	ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม เห็นว่า นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือหาเสียงของพรรคการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะตอบสนองต่อประชาชนระดับรากหญ้า โดยสมัยก่อนเคยมีการทำการสำรวจ (market survey) เพื่อดูความต้องการของรากหญ้า ทำให้คนหลงคิดว่า นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่ช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งที่ผ่านมาไม่ใช่ ดังนั้น จึงต้องนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยและเทคโนโลยีมาตอบโจทย์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของนโยบาย ที่ผ่านมามีนักวิชาการได้ศึกษาจำนวนมาก แต่เห็นว่าเราควรมองประเทศไทยในภาพที่ต่างออกไปคือ เราจะเสนอนโยบายอะไร จะประเมินผลอย่างไร ประชาชนจะมีส่วนร่วมอย่างไร การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้กระบวนการในการกำหนดนโยบาย การประเมินผลมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยต้องให้ความสำคัญกับการรับรู้/ความเข้าใจของประชาชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับตัวประชาชน และกลไกในการสร้างการรับรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างช่องทาง และการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน เกี่ยวข้องกับการนำประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในกระบวนการเสริมสร้างความโปร่งใส ความสามารถในการตรวจสอบ/ติดตาม และการเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับนโยบาย ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด เห็นว่า ปัญหาในเรื่องระบบการศึกษา และปัญหาความเหลื่อมล้ำ เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดในประเทศไทย เพราะว่า การพัฒนานโยบายใดๆจะยั่งยืนหรือไม่ ต้องไม่มองที่เฉพาะที่นโยบาย ที่เทคโนโลยี หรือ ตัวประชาธิปไตย เท่านั้น แต่ต้องมองที่เป้าหมายด้วย ประเทศไทยยังมีปัจจัยที่เป็นปัญหาหลายเรื่อง เช่น การพูดถึงปัญหาขององค์กรอิสระ หรือรัฐพันลึก ด้วย เพราะฉะนั้นยังมีปัจจัยอื่นๆที่อยู่เบื้องหลัง เช่น ภูมิรัฐศาสตร์ จึงต้องดูบริบทของแต่ละเรื่อง นอกจากนี้ จำเป็นต้องพัฒนาการเมืองให้นักการเมืองเป็นคนเก่ง คนดี มองประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

ลำดับผู้ สนทนา	สรุปเนื้อหาจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง
	มุมมองเชิงอนาคต การพัฒนานโยบายประชานิยมจึงจำเป็นที่จะต้องมองบริบทและสภาพแวดล้อมของประเทศไทยด้วย นอกเหนือจากหลักประชาธิปไตยแล้ว ต้องให้ความสำคัญกับความเป็นร่วมสมัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและประชาธิปไตยด้วย

4.3 ผลการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อให้เกิดข้อสรุปและองค์ความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยม และ หลักประชาธิปไตยภายใต้บริบท/กระแสโลก และสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน แล้ว รวมทั้งแนวทางการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นดังต่อไปนี้

4.3.1 นโยบายประชานิยมและประชาธิปไตยร่วมสมัย

จากการสนทนาในประเด็นเรื่องนโยบายประชานิยม และประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกับข้อมูลจากเอกสารและการให้สัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยเห็นว่านโยบายประชานิยมของประเทศไทย มีทั้งจุดดีและจุดด้อย ขณะที่ประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น เกี่ยวข้องกับบริบท/สภาพแวดล้อมของโลกที่มีอิทธิพลต่อระบอบการเมืองของไทย โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ตลอดจนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลภายใต้ประชาธิปไตยแบบดิจิทัลในการเสริมสร้างกระบวนการกำหนดนโยบายในขั้นตอนต่างๆให้มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนานโยบายประชานิยม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนของประชาสังคมโดยตรงมากขึ้นในกระบวนการของการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในขั้นตอนของการก่อตัวของนโยบายฯ การออกแบบนโยบายฯ รวมทั้งการประเมินผล ซึ่งแต่เดิมในส่วนของการก่อตัวของนโยบายและการออกแบบนโยบายนั้น พรรคการเมืองหรือภาครัฐจะเป็นมีบทบาทเป็นผู้กำหนดเพื่อวัตถุประสงค์ในการหาเสียง หรือเพื่อจูงใจให้ประชาชนลงคะแนนเสียงให้กับพรรคการเมืองของตนเองมากกว่าที่จะให้ประชาชน/ประชาสังคมมีส่วนร่วม ขณะที่ ในส่วนของการประเมินผลนั้น ประชาชนมีบทบาทในการประเมินผลของนโยบายฯ

ค่อนข้างน้อย ส่วนหนึ่งมาจากที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลภาครัฐ ทำให้ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะประเมินผล

ขณะเดียวกัน จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทยโดยใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย กับ การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยนั้น เป็นส่วนที่เสริมซึ่งกันและกัน เนื่องจาก ประชาธิปไตยร่วมสมัย ทำหน้าที่เสมือนเป็น “กรอบ” หรือ “กลไก” ในการควบคุม กำกับ กระบวนการนโยบายประชานิยม โดยการนำหลักการที่สำคัญ โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส/ตรวจสอบได้ มาใช้เป็นอาวุธที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา โดยระบอบประชาธิปไตยจะมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้นกว่าที่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ขณะที่หลักการดังกล่าวก็เป็นองค์ประกอบสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยร่วมสมัยโดยการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบของประชาธิปไตยจึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งในทางหนึ่ง และสร้างความยั่งยืนให้กับนโยบายประชานิยมในอีกทางหนึ่ง เช่นกัน

4.3.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญซึ่งมีผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น คือ การแพร่ขยายของโลกาภิวัตน์ และ social network แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญก็มีความเห็นเช่นเดียวกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก ก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนยังคงมีข้อจำกัด อันมีปัจจัยมาจากทั้งในส่วนของภาครัฐ หรือ จากประชาชนเอง ขณะเดียวกัน มีประเด็นที่น่าสนใจซึ่งผู้สนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงและผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้นำเสนอคือ (1) การให้ความสำคัญกับความคิดเห็นของประชาชน โดยการยกระดับทำให้ความเห็นนั้นมีผลผูกพันกับหน่วยงานภาครัฐซึ่งอาจจะเป็นเจ้าของนโยบาย กล่าวคือ การออกกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานหรือภาครัฐนั้น ต้องนำข้อเสนอไปพิจารณาและปฏิบัติหากเห็นด้วย หรือ ในกรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติได้ จะต้องชี้แจงเหตุผลที่ไม่สามารถทำได้ และ (2) การจัดทำงานประมาณแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้สนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงสนับสนุนการจัดทำงานประมาณแบบมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ หรือ ท้องถิ่น เพราะประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ทราบปัญหาและความจำเป็น ตลอดจนรู้ความต้องการของตนเองเป็นอย่างดี ซึ่งในหลักการและเหตุผลนั้น เป็นสิ่งที่ภาครัฐควรนำไปพิจารณา เนื่องจาก การผลักดันให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง โดยการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นหรือพื้นที่นั้น จำเป็นที่จะต้องพิจารณากระจายอำนาจ ควบคู่กับการกระจายทรัพยากรโดยเฉพาะงบประมาณไปสู่ท้องถิ่นอย่างเพียงพอและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนด้วย

4.3.3 การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจงในเรื่องนี้ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะได้มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกับข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบายประชานิยม เพื่อให้เกิดความโปร่งใส มีความยั่งยืน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีประเด็นที่น่าสนใจที่มีการกล่าวถึงในการสนทนาเรื่องนี้ คือ การประเมินผลนโยบายประชานิยม ในลักษณะไตรภาคีที่สามารถคานอำนาจซึ่งกันและกัน (ภาควิชาการ ภาคประชาชน และองค์กรอิสระ) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ลำดับที่ 16 (วันที่ 21 มีนาคม 2569) ที่สนับสนุนให้หน่วยงานมหาวิทยาลัย หรือ สถาบันทางวิชาการเข้ามามีบทบาทในการประเมินผลนโยบายฯ เนื่องจากมีความเป็นกลางและน่าเชื่อถือ สำหรับประเด็นนี้ เห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจที่ภาครัฐอาจนำมาพิจารณาปฏิบัติ เนื่องจากมหาวิทยาลัยและ/หรือสถาบันทางวิชาการ มีจุดเด่นที่มีความเป็นวิชาการ และได้รับการยอมรับจากสังคมอยู่แล้ว ขณะที่ ภาคประชาชนเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากนโยบาย อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่า องค์กรอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ปัจจุบันมีทั้งสิ้น 5 หน่วยงาน คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน (คตง.) และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) หากพิจารณาบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานเหล่านี้ อาจไม่สอดคล้องกับการเข้าไปทำหน้าที่ในการประเมินผลนโยบายประชานิยมในภาพรวมโดยตรง เว้นแต่การตรวจสอบในประเด็นเฉพาะตามอำนาจหน้าที่ อาทิ ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย หรือ ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เป็นต้น

ขณะเดียวกัน จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้สนทนากลุ่มฯ มีความเห็นสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้ให้ความสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม ทั้งในส่วน of ช่องทางการสื่อสาร และในส่วนของข้อมูลภาครัฐ (Data Driven) โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการข้อมูลภาครัฐเข้าด้วยกัน และการเปิดกว้างให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เป็นปัจจุบันได้โดยง่าย ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า เรื่องดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการปฏิรูประบบราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ระบบราชการเป็นระบบราชการ 4.0 อย่างแท้จริง โดยการทำให้เป็นรัฐบาลดิจิทัล โดยมีองค์ประกอบสำคัญคือ ต้องเปิดเผยข้อมูลในลักษณะเปิดกว้างและเชื่อมโยง ต้องยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง และต้องมีขีดสมรรถนะสูงและทันสมัย

4.3.4 ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้ร่วมสนทนามีความเห็นสอดคล้องกับข้อมูลตามเอกสาร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งในส่วนของผู้ดำเนินปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัด ซึ่งมาจากปัจจัยในด้านต่างๆ ได้แก่ ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม ปัญหาโครงสร้างภาครัฐและระบบราชการ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ปัญหาความอ่อนแอทางการเมือง และ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจ การมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหางบประมาณ และประเด็นข้อเสนอแนะ เพื่อแก้ไขปัญหา

ผู้วิจัย มีความเห็นเพิ่มเติมว่า ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด เป็นเรื่องที่จะต้องให้ความสำคัญ และเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย เนื่องจาก ปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัดเหล่านี้ มีผลต่อความเข้มแข็งของการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส/ตรวจสอบได้ และระบอบประชาธิปไตย

4.3.5 มุมมองเชิงอนาคต

จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มฯ หลายท่าน ได้ให้ข้อคิดเห็นหลายประการที่น่าสนใจ กล่าวคือ (1) หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ไม่ใช่ “ยาวิเศษ” ที่จะทำให้นโยบายประชานิยม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความยั่งยืน เพราะภาครัฐหรือผู้เกี่ยวข้อง จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย และนโยบายประชานิยม (2) จุดมุ่งหมายหรือหัวใจของการพัฒนาอยู่ที่ “คน” เพราะการพัฒนาให้ประชาชนเป็นทั้ง active citizen และ digital citizen ถือเป็นหลักสำคัญของการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยม (3) การให้ความสำคัญกับการสร้างคนทีนอกจากจะเป็น “คนเก่ง” แล้ว จะต้องเป็น “คนดี” ด้วย เพราะปัญหาส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องคอร์รัปชัน การขาดอุดมการณ์ของนักการเมืองที่ทำประโยชน์เพื่อตนเองหรือพวกพ้อง การขาดสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ ฯลฯ ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาจากประชาชน บางส่วนขาดคุณธรรมและจริยธรรม (4) ทิศทางนโยบายประชานิยมจะมุ่งสู่เป้าหมายเฉพาะกลุ่ม แต่เมื่อประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยจะนำไปสู่รัฐสวัสดิการ สำหรับประเด็นนี้ เห็นว่า ผู้เข้าร่วมสนทนา

บางท่านยังมีความเห็นแตกต่างเนื่องจาก การเป็นรัฐสวัสดิการนั้น จำเป็นจะต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งสำหรับประเทศไทยอาจมีข้อจำกัด อย่างไรก็ตาม ประเด็นข้อจำกัดด้าน

งบประมาณนั้น ภาครัฐอาจพิจารณาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา เช่น การเข้ามามีส่วนร่วมของเอกชนในการร่วมลงทุน หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับภาระค่าใช้จ่ายบางส่วน เป็นต้น

4.4 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” โดยการวิเคราะห์/สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ กล่าวคือ การปฏิรูปนโยบายประชานิยมของประเทศไทยด้วยหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยการประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยที่ให้นิยามการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วนของประชาสังคม หลักความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยไม่ทิ้งหลักประชาธิปไตยที่เหลือ เช่น หลักนิติธรรม ความเสมอภาค นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยที่เอื้อให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของนโยบายจากการแจกเงินเป็นการสร้างศักยภาพให้กับประชาชน พร้อมกับการมุ่งแก้ไขปัญหา/อุปสรรค ข้อจำกัดที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นโยบายประชานิยม เป็นนโยบายที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ลดภาระด้านงบประมาณ ไม่สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม การเมืองของประเทศ และมีความยั่งยืนในระยะยาว

โดยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ประกอบด้วย

ภาพที่ 4.1 การใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยม

1. องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “การยกระดับนโยบายประชานิยมสู่ความยั่งยืน” ดังปรากฏใน ภาพที่ 1 ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แม้นโยบายประชานิยมแบบเดิมจะช่วยเพิ่มการเข้าถึงสวัสดิการและสร้าง ประโยชน์แก่ประชาชนในระยะสั้น แต่กลับก่อให้เกิดผลกระทบเชิงโครงสร้างในระยะยาว ทั้งด้าน งบประมาณ หนี้สาธารณะ และพฤติกรรมกาฟุ้งฟิงรัฐ ดังนั้น แนวทางใหม่จึงเสนอให้บูรณาการโดย การประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชน ความโปร่งใส และ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อมาเป็นกลไกในการควบคุมและกำกับทุกขั้นตอนของกระบวนการกำหนด นโยบาย พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนแนวคิดในการออกแบบนโยบายจาก “การแจกทรัพยากร” ไปสู่ “การ สร้างศักยภาพ” ของประชาชนในระยะยาว อันจะนำไปสู่การพัฒนานโยบายประชานิยมที่มี ประสิทธิภาพ เป็นธรรม และยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2. องค์ความรู้ในเรื่องความสัมพันธ์ของนโยบายประชานิยมในประเทศไทย และ ประชาธิปไตยร่วมสมัย ทั้งนี้ จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า การส่งเสริมประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยม และ การเสริมสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ด้วยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย โดยให้ความสำคัญ กับสภาพแวดล้อมต่างๆที่อาจเป็นอุปสรรคและข้อจำกัด มีผลบวกต่อการพัฒนานโยบายประชานิยม ขณะเดียวกันการดำเนินการดังกล่าว ก็คือการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยเช่นกัน ดังนั้น การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทยจึงเป็น ทิศทางที่สอดคล้องกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยด้วย

แม้ว่า เอกสารทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ มักจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ ระหว่าง “ประชานิยม” และ “ประชาธิปไตย” โดยมอง “ประชานิยม” ส่งผลต่อระบอบประชาธิปไตย ในลักษณะที่ทำลายหรือทำให้ระบอบประชาธิปไตยอ่อนแอ อันเนื่องมาจาก “ประชานิยม” ปฏิเสธพหุ นิยม ทำลายกลไกการตรวจสอบ ถ่วงดุล และปิดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ความเห็นดังกล่าว มิได้ขัดแย้งกับข้อสรุปของผลการศึกษาวิจัยฉบับนี้แต่อย่างใด เนื่องจาก การศึกษาวิจัยฉบับนี้ ได้ตั้ง เจตคติหรือกรอบแนวคิดการวิจัยโดยมองว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นปัจจัยหรือกลไกสำคัญใน การพัฒนานโยบายฯ ขณะที่ ในการศึกษาทางวิชาการที่ผ่านมา มองประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายการ พัฒนา โดยมี “ประชานิยม” เป็นปัจจัยลบต่อการพัฒนา นอกจากนี้ การมองว่า “ประชานิยม” เป็น อุปสรรคของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย มาจากการให้ความหมายของ “ประชานิยม” ในมิติของ ผู้นำ ซึ่งมักจะมองว่า ผู้นำประชานิยมมีลักษณะผูกขาดความชอบธรรม ทำลายการตรวจสอบถ่วงดุล และไม่รับฟังความเห็นของเสียงข้างน้อย

โดยเหตุที่แนวทางพัฒนานโยบายประชานิยมนี้ ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเป็นแกนกลาง
ผลักดันให้เกิดการพัฒนานโยบายฯ จึงอาจเรียกเป็นโมเดลในการพัฒนาโดยใช้ชื่อว่า
“Contemporary Democracy Driven Model” หรือ “CDD model”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการค้นคว้าข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ อาทิ ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ งานวิจัย บทความ ข้อมูลจากเว็บไซต์ นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ เพื่อตอบโจทย์ภายใต้วัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ผลกระทบที่เกิดขึ้น และความสำเร็จ/ล้มเหลวของการใช้นโยบายประชานิยม (2) เพื่อศึกษาค้นคว้าถึงหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ซึ่งเป็นประชาธิปไตยภายใต้บริบท/กระแสโลกและสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และ (3) เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยนอกเหนือจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารแล้ว ผู้วิจัยได้จัดเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา ได้แก่ กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักการเมือง กลุ่มนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มข้าราชการและปฏิบัติงานภาครัฐ กลุ่มภาคประชาชนและภาคประชาสังคม และกลุ่มสื่อมวลชนและนักสื่อสารการเมือง รวมจำนวน 18 คน เพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการหาข้อสรุปรวมจากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบและยืนยันข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญ รวมจำนวน 8 รูป/คน โดยแบ่งเป็นนักวิชาการ/อาจารย์ จำนวน 4 รูป/คน และ ประชาชน/ภาคประชาสังคม จำนวน 4 คนเพื่อยืนยันคำตอบ และเพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นเฉพาะที่อาจยังไม่ครบถ้วน ทั้งนี้ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์/สังเคราะห์สรุปลงโดยสามารถสรุปผลแบ่งเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนที่กำหนดในการทำวิจัย เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็นแยกตามที่ได้กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย และนำข้อมูลดังกล่าวมาดำเนินการตรวจสอบและยืนยันข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้รับทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

5.1.1 ประชาานิยมและนโยบายประชานิยม

จากการศึกษา พบว่า การให้ความหมายและแนวคิดของ “นโยบายประชานิยม” มีส่วนเชื่อมโยงกับการให้ความหมายของคำว่า “ประชานิยม” ดังนั้น งานวิจัยนี้ จึงให้ความสำคัญกับการศึกษาความหมายของคำว่า “ประชานิยม” ด้วย ทั้งนี้ จากการศึกษา พบว่า นักวิชาการได้ให้ความหมายของ “ประชานิยม” ที่แตกต่างกันตามบริบทของการศึกษา กล่าวคือ หากศึกษาประชานิยมในบริบทของอุดมการณ์ นักวิชาการหลายๆท่าน อาทิ Cas Mudde และ Cristobal Rovira Kaltwasser จะมองว่า ประชานิยมเป็นแนวคิดที่ไม่ค่อยมีอุดมการณ์ หรือที่ เกษียร เตชะพีระ ใช้คำว่า “อุดมการณ์ใล้งเบา (thin centered ideology)” แต่หากศึกษาประชานิยมในบริบทของผู้นำ เช่น ในงานของ Muller หรือ Knight ผู้ศึกษาก็จะมุ่งเน้นในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้นำ โดยมองว่าเป็นผู้นำประชานิยม เป็นบุคคลที่มีบุคลิกเข้มแข็ง เด็ดขาด และพยายามที่จะสร้างกรอบแนวคิดในการแบ่งประชาชนออกเป็นกลุ่มประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ถูกเอาเปรียบโดยชนชั้นนำ ตัวอย่างผู้นำ เช่น โดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอเมริกา หรือ ฮุโก ชาเวซ ของเวเนซุเอลา หรือ ทักษิณ ชินวัตร ของประเทศไทย เป็นต้น แต่หากศึกษา ประชานิยมในบริบทของนโยบายนั้น มุมมองของนักวิชาการอาจมีมุมมองโดยมีความเห็นออกเป็น 2 ด้านคือ ด้านหนึ่ง เช่น งานของไสว บุญมา เห็นว่า นโยบายประชานิยมเป็นนโยบายที่มุ่งเพื่อการหาเสียงมากกว่าการพัฒนาและสร้างความยั่งยืน ดังนั้น นโยบายประชานิยมจึงก่อให้เกิดผลเสียต่อเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว ขณะที่การศึกษาอีกด้านหนึ่ง เช่นการศึกษาของ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ หรือ งานของถวิลวดี บุรีกุล และ รัชต์ แสงมะหะหมัด ที่มองนโยบายประชานิยมในฐานะที่มีวิวัฒนาการในแต่ละช่วงเวลา โดยให้ความหมายของนโยบายประชานิยมในฐานะแนวทางการพัฒนา หรือ เป็นประชานิยมทางเลือก (Alternative Populism) โดยในส่วนนี้มองนโยบายประชานิยมภายใต้วิวัฒนาการของนโยบายในช่วงเวลาต่างๆ นโยบายประชานิยมอาจถูกกำหนดจากผู้นำที่เป็นประชานิยมหรือไม่ใช่ประชานิยมก็ได้ กล่าวโดยสรุป นโยบายประชานิยมมีทั้งจุดดีและจุด

ด้วย กล่าวคือ ความเห็นของนักวิชาการส่วนหนึ่งมักมีความเห็นต่อนโยบายประชานิยมเชิงลบ โดยเฉพาะเมื่อมอง ”นโยบายประชานิยม” โดยเชื่อมโยงกับ “ประชานิยม” เช่น เมื่อมองนโยบายประชานิยมซึ่งกำหนดโดยอุดมการณ์ประชานิยมซึ่งขาดแก่นของแนวความคิด หรือ การมองนโยบายประชานิยมจากผู้นำประชานิยม ที่มักจะละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม การทำลายองค์กรตรวจสอบ และนำไปสู่การทำลายระบอบประชาธิปไตย หรือ การมองว่าแต่เฉพาะ “นโยบายประชานิยม” ว่าเป็นเครื่องมือหาเสียงที่สะท้อนถึงการขาดอุดมการณ์ของนักการเมือง โดยขาดเหตุผลความเหมาะสมทางวิชาการรองรับ จึงขาดความยั่งยืนและเป็นปัญหาในระยะยาวต่อสถานะทางการเมือง ต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ก่อให้เกิดภาระต้องงบประมาณของรัฐ เพิ่มภาระหนี้สาธารณะ สร้างปัญหาต่อสังคม สร้างความรู้สึกให้ประชาชนต้องพึ่งพิงรัฐ ประชานิยมและนโยบายประชานิยมได้แพร่ขยายจากรัสเซียและสหรัฐอเมริกาในปลายศตวรรษที่ 19 ในกลุ่มประเทศละตินอเมริกาในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ยุโรปตะวันตกในช่วงศตวรรษที่ 20 และต่อมาในทวีปเอเชียรวมทั้งประเทศไทย ขณะเดียวกัน นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่ง อาทิ เอนก เหล่าธรรมทัศน์ หรือ ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชต์ แสงมหะหมัด ได้มองบางมิติของนโยบายประชานิยมในเชิงบวก เช่น ได้ให้ความหมายของนโยบายประชานิยม โดยมีความหมายของนโยบายประชานิยม ในฐานะการพัฒนาชนบท ภาคการเกษตร ร่วมอยู่ด้วย หรือ การกล่าวถึงประชานิยมแบบดั้งเดิมที่เป็นสายกลาง ซึ่งไม่เอียงไปทางซ้ายหรือขวา ผสมผสานวาทศิลป์และนโยบายประชานิยมเข้ากับแนวทางปฏิบัติที่เป็นกลางและมีความเป็นเหตุเป็นผลมากขึ้น สร้างสมดุลระหว่างประชานิยมและการบริหารที่รับผิดชอบ ไม่เน้นการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงหรือทำลายระบบเดิม ไม่ปลุกปั่นให้เกิดความเกลียดชังหรือแบ่งแยกในสังคม เสริมสร้างความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การใช้นโยบายที่เป็นธรรม และประชานิยมทางเลือก ซึ่งไม่ได้เป็นลักษณะประชาชนเรียกร้องหรือต่อต้านชนชั้นนำ แต่ประชานิยมทางเลือกเป็นวิธีการที่เอาเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มาใช้เพื่อสร้างแรงสนับสนุนและเผยแพร่ข้อมูล ทำให้สามารถสื่อสารกับประชาชนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

เช่นเดียวกับนักวิชาการต่างประเทศหลายท่าน เช่น Dani Rodrik ที่มองว่าประชานิยมสามารถนำไปสู่นโยบายรัฐสวัสดิการ และ การลดความเหลื่อมล้ำได้ หรือ Ernesto Laclau ที่มองว่านโยบายประชานิยมให้ความสำคัญกับกลุ่มคนรากหญ้าทำให้มีสิทธิมีเสียงในการสะท้อนความต้องการหรือข้อเรียกร้อง และสามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ เป็นต้น

สำหรับนโยบายประชานิยมในประเทศไทยนั้น จะเห็นได้ว่า ในช่วงกว่าสองทศวรรษ นับแต่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ซึ่งชนะการเลือกตั้งและได้นำนโยบายประชานิยมมาใช้ในปี 2544 รัฐบาลและ

พรรคการเมืองในยุคต่อมา รวมถึงการเลือกตั้งล่าสุดในปี พ.ศ. 2569 ก็ได้ำนโยบายประชานิยมมาใช้ในการหาเสียง ภายใต้รูปแบบและวัตถุประสงค์ที่หลากหลาย อาทิ นโยบายแจกเงินให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ นโยบายล้างหนี้เกษตรกร นโยบายพักหนี้เกษตรกร นโยบายลดค่าไฟ นโยบายประกันรายได้/ประกันราคาสินค้าเกษตร เป็นต้น การแพร่ขยายของนโยบายประชานิยมในประเทศไทยอาจอธิบายได้ในเชิงอุปสงค์และอุปทานในทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือ ในเชิงอุปสงค์ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่ในชนบทหรือเป็นเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานมีความยากจน และมีปัญหาความเหลื่อมล้ำทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม จึงมีความต้องการที่จะได้รับประโยชน์ที่จับต้องได้และเห็นผลโดยทันที ขณะที่ในด้านอุปทาน พรรคการเมืองต้องการนำเสนอนโยบายที่ประชาชนชื่นชอบเพื่อให้ได้คะแนนเสียงและสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติและเห็นผลได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากระยะเวลาที่รัฐบาลจะบริหารประเทศนั้นอาจอยู่ได้ไม่ถึงสี่ปี และแม้ว่าผลกระทบของการใช้นโยบายประชานิยมนั้น จากการศึกษาผลงานของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศนั้น โดยส่วนใหญ่มักจะเห็นว่ามีผลกระทบทั้งเชิงลบมากกว่าเชิงบวก เช่น สิริลักษณ์ คอมนันท์, ภัทร หวังกิตติกุล, ผาสุข พงษ์ไพจิตร และ Chris Baker ได้ศึกษานโยบายประชานิยมในสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และพบว่า นโยบายประชานิยมมีผลกระทบต่อวินัย เสถียรภาพทางการคลัง สร้างความเหลื่อมล้ำให้มากขึ้น ขณะที่มีผลทางสังคมที่ทำให้ประชาชนมีลักษณะของการพึ่งพิงรัฐมากขึ้นแทนที่จะพึ่งตนเอง และรวมทั้งทำให้เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย แต่ก็ยังมีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยที่มองนโยบายประชานิยม ในเชิงบวก เช่น Dornbusch, Rudiger and Edwards, Sebastian ได้ให้ความเห็นว่า นโยบายประชานิยมสามารถนำไปใช้ร่วมกับนโยบายเศรษฐกิจมหภาคได้โดยไม่สร้างความเสียหายให้กับประเทศ โดยมีเงื่อนไขว่านโยบายประชานิยมต้องไม่ทำลายกรอบนโยบายหลักของเศรษฐกิจมหภาค เช่น ต้องไม่ทำลายเป้าหมายอัตราเงินเฟ้อ เสถียรภาพของอัตราแลกเปลี่ยน ขณะที่ อนุสรณ์ ธรรมใจ พบว่า กรณีของประเทศไทย ประชานิยมและประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกมากกว่าทางลบ แต่หากพิจารณาในบริบทของเสรีประชาธิปไตย ประชาชนสามารถพัฒนาหรือเป็นอุปสรรคต่อเสรีประชาธิปไตยก็ได้ เช่นเดียวกับที่บางนโยบายประชานิยมที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในประเทศ อาทิ นโยบาย Bolsa Familia ของบราซิล หรือ นโยบาย National Health insurance Service ของประเทศเกาหลีใต้ และนโยบาย 30 บาทรักษาทุกโรคของประเทศไทย เป็นต้น

แม้นโยบายประชานิยมจะได้รับการสนับสนุนและคัดค้านจากนักวิชาการทั้งทางบวกและทางลบก็ตาม แต่โดยเหตุที่ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นถึงการแพร่ขยายของ

นโยบายประชานิยมทั่วโลก ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากรายงานการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่า การขยายตัวของกระแสโลกาภิวัตน์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีอิทธิพลและเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการแพร่ขยายของประชานิยมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การให้คำจำกัดความของ “นโยบายประชานิยม” ในงานวิจัยนี้ นอกจากจะสะท้อนถึงนโยบายที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการหาเสียงของพรรคการเมือง และโดยส่วนใหญ่ นโยบายประชานิยมที่ผ่านมาจะสร้างผลกระทบทางลบต่อเศรษฐกิจ สังคม และทางการเมืองแล้ว นโยบายประชานิยมยังสะท้อนถึงผลกระทบทางบวกเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็น การกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจเฉพาะหน้าโดยตรงให้กับคนรากหญ้า และคนชนบท การสร้างโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงบริการของรัฐหรือสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำ ลดความไม่พอใจและความขัดแย้งของสังคม การศึกษานโยบายประชานิยมในงานวิจัยฉบับนี้ จึงมิได้มองแต่เพียงภาพลบและมุ่งหมายที่จะยกเลิกนโยบายฯ แต่เป็นการศึกษาโดยให้ความหมายเพื่อให้ทิศทางที่จะมุ่งไปสู่การพัฒนา และศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางในการทำให้ นโยบายประชานิยมดีขึ้นจากที่เป็นอยู่ในขณะนี้ด้วย ดังนั้น แทนที่จะมุ่งยกเลิกนโยบายประชานิยม การศึกษาวิจัยจึงมุ่งในการแสวงหาคำตอบที่จะออกแบบหรือกำหนดนโยบายประชานิยมให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ มีความยั่งยืน และเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม และวินัยการเงินการคลัง ของประเทศในระยะยาว

5.1.2 ประชาธิปไตยร่วมสมัย

จากการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง พบว่าประชาธิปไตยร่วมสมัย มาจากคำว่า “ประชาธิปไตย” และ “ร่วมสมัย” คือระบอบประชาธิปไตยดั้งเดิมซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่เก่าแก่เป็นระยะเวลานานกว่าสองพันปี มีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง เป็นการปกครองที่มีอำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นระบอบที่ปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน สำหรับประชาธิปไตยในช่วงศตวรรษที่ 20 และในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 อาจกล่าวได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมหรือแบบมีผู้แทนได้ถูกประเทศต่างๆซึ่งรวมทั้งประเทศไทยนำไปใช้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญสำหรับประเทศไทย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เกิดขึ้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475

หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย คือ หลักประชาธิปไตยดั้งเดิมที่คำนึงถึงบริบทต่างๆทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ภูมิรัฐศาสตร์ กระแสของโลกและประเทศที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและมีอิทธิพลต่อระบอบประชาธิปไตยของไทย ทั้งนี้แนวคิด/ทฤษฎีที่สำคัญ อาทิ กระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งเป็นการแพร่กระจายของข้อมูล สินค้า/วัตถุดิบ ทรัพยากร วัฒนธรรม ฯลฯ ทั้งนี้ โลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อการเพิ่มขึ้นของประชานิยมและขั้วการเมือง การขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนจากเทคโนโลยีใหม่ๆ ขณะที่ขณะที่ แนวคิดในเรื่อง VUCA World ซึ่งมองว่า สภาพแวดล้อมของโลกยุคใหม่ซึ่งมีลักษณะที่ผันผวนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Volatility) ไม่แน่นอน (Uncertainty) มีความซับซ้อน (Complexity) และ คลุมเครือไม่ชัดเจน (Ambiguity) นั้น ก็มีผลต่อระบอบประชาธิปไตย เช่น การลดลงของความเชื่อมั่นในสถาบัน การเอื้อให้เกิดการเพิ่มขึ้นของผู้นำประชานิยมและนโยบายประชานิยม ความคลุมเครือจากข้อมูลจำนวนมากทั้งจริงและเท็จ ขณะเดียวกัน กระแสเทคโนโลยีดิจิทัลที่แพร่กระจายอย่างไร้พรมแดนของข้อมูล ข่าวสาร ภายใต้แพลตฟอร์มต่างๆ รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมต่างๆอย่างก้าวกระโดด อาทิ Internet of Thing (IOT) ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ทำให้การใช้เทคโนโลยีเพื่อการมีส่วนร่วม เปิดรับข้อมูล และเสริมสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้มีการใช้ที่หลากหลาย สร้างประสิทธิภาพ และประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการประชาธิปไตยมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดทางการเมืองต่างๆที่มีอิทธิพลต่อประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ซึ่งรวมถึง แนวคิดประชาธิปไตยแบบเสรีนิยม ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ประชาธิปไตยแบบพหุนิยม ซึ่งจะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม รวมถึงในรูปแบบอื่นๆที่กล่าวถึงข้างต้น มีหลักการร่วมกันที่สำคัญคือ การให้ความสำคัญกับประชาชน/ภาคประชาสังคม ในการมีบทบาทหรือส่วนร่วมในการเมืองและการบริหาร การกระจายอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจและใช้ทรัพยากรอย่างเท่าเทียม การเพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการเสริมสร้างความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ดังนั้น แนวคิดดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านต่างๆ ทั้งการมีส่วนร่วมในโครงการสาธารณะ การมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ

ส่วนแนวคิดที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยดิจิทัล ซึ่งเป็นประชาธิปไตยยุคใหม่ที่ทุกภาคส่วนได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ และระบบดิจิทัลมาใช้ โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จาก social network เช่น อินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ เฟสบุ๊ก ไลน์ ในกิจกรรมต่างๆของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็น ทำให้ประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยทางตรงมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษา พบว่า หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนา นโยบายประชานิยมในประเทศไทยได้ เนื่องจาก ระบอบประชาธิปไตยมีความสัมพันธ์กับนโยบาย ประชานิยม กล่าวคือประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองประเทศด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน ประชาชนเป็นผู้เลือกผู้แทน พรรคการเมืองเข้าไปบริหารประเทศ รัฐบาลในฐานะผู้บริหารประเทศเป็นผู้กำหนดนโยบาย สาธารณะ โดยการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยประชาชน และเพื่อประชาชน หรืออีกนัยหนึ่ง ประชาธิปไตยเป็นหลักในการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ส่วนนโยบายประชานิยม เป็นเครื่องมือของผู้ปกครอง ดังนั้น รัฐบาลจึงมีหน้าที่ที่จะต้องบริหาร ประเทศ และจัดทำนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ขณะที่ประชาชนก็มีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายในลักษณะ Bottom-up และการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและ ประเมินผลเช่นกัน ดังนั้น ภายใต้อิทธิพลของประชาธิปไตยดิจิทัลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชน ในยุคปัจจุบัน บทบาทของประชาชนมีความสำคัญมากกว่าการเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปดำเนินกิจกรรม ทางการเมืองหรือการบริหารประเทศ แต่การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถอยู่ในทุกขั้นตอนหรือ ทุกกิจกรรมทางการเมือง สามารถเข้าถึงข้อมูล ผ่านการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆภายใต้เทคโนโลยี ที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบันได้มากขึ้น และสะดวกรวดเร็วกว่าในอดีต

ทั้งนี้ จากการศึกษา พบว่า ลักษณะของประชาธิปไตยร่วมสมัย ได้ให้ความสำคัญกับหลักการ มีส่วนร่วมของประชาชนและการเมืองภาคประชาชน เน้นการกระจายอำนาจและทรัพยากรให้ ประชาชน การส่งเสริมความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เป็นอย่างมาก โดยส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูล ควบคู่ กับแนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัลที่เน้นการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี โดยเฉพาะความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยีดิจิทัล กระแสโลกาภิวัตน์ social network ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย มีช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย สามารถแสดงความคิดเห็นไปยังภาครัฐได้โดยตรงไม่จำเป็นต้อง ผ่านผู้แทน

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายประชานิยมในปัจจุบันนั้น แม้จะเพิ่มสูงขึ้นกว่าในอดีต จากการที่ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและเข้าถึงข่าวสารข้อมูล ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ social network ก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ ซึ่งหากพิจารณา แล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นข้อจำกัดทั้งที่มาจาก ประชาชน และ ภาครัฐ กล่าวคือ ในส่วนของประชาชน นั้น ปัญหาส่วนหนึ่งมาจากการขาดความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง การเข้าถึงสื่อ โซเชียลเพื่อมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ยังอยู่เฉพาะผู้สนใจบาง

กลุ่มเท่านั้น ความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจและทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การขาดความรู้/ความเข้าใจในนโยบายฯ และความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล ในส่วนของภาครัฐ ก็มีข้อจำกัดหลายประการ อาทิ กระบวนการยกร่างนโยบายประชานิยมยังคงอยู่ที่รัฐบาลและนักการเมืองเป็นหลัก ข้อจำกัดในเรื่องประสิทธิภาพของของระบบราชการ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ข้อจำกัดในเรื่องช่องทางและการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลที่สำคัญ ขณะที่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำในทางดิจิทัล และปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ เป็นต้น

5.1.3 การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

การศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย เป็นการศึกษาซึ่งต่างจากการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา กล่าวคือ การศึกษาและให้ข้อเสนอแนะประชานิยมในประเทศไทยโดยส่วนใหญ่ที่ผ่านมาทั้งในรูปแบบของงานวิชาการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมนั้น เป็นการศึกษาเพื่อมุ่งหาผลกระทบของนโยบายประชานิยมในภาพรวมหรือนโยบายประชานิยมเฉพาะเรื่องเพื่อให้ข้อเสนอแนะหรือคำตอบในเชิงกลยุทธ์ทางเศรษฐศาสตร์ว่า ควรจะพัฒนาไปทางด้านไหน หรือพัฒนาอย่างไร เช่น ข้อเสนอแนะให้ใช้นโยบายประชานิยมเพื่อเสริมสร้างศักยภาพหรือเพิ่มทักษะในมนุษย์ แทนการใช้นโยบายการแจกเงิน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่สอดคล้องกับความเห็นของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จากการสนทนากลุ่มแบบเฉพาะเจาะจง

ขณะที่ การศึกษาวิจัยฉบับนี้ เป็นการนำหลักประชาธิปไตยในบริบท และสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยเฉพาะการนำแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและแนวคิดประชาธิปไตยที่คล้ายกัน ซึ่งมุ่งเน้นหลักของการมีส่วนร่วมของประชาชน/ภาคประชาสังคม มุ่งเรื่องการกระจายอำนาจและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม และแนวคิดเรื่องประชาธิปไตยดิจิทัล ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ทันสมัยมาใช้เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการแสวงหาข้อมูล การแสดงความคิดเห็นในกิจกรรมภายใต้ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมและการนำนโยบายประชานิยมไปปฏิบัติ อย่างทั่วถึงและทุกขั้นตอน ภายใต้หลักการเสริมสร้างความโปร่งใส และตรวจสอบได้ อาทิ การก่อตัวของนโยบาย การออกแบบนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ การประเมินผล ทั้งนี้ การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ใน

การพัฒนานโยบายประชานิยม สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหา/จุดอ่อนของนโยบายฯ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และมีความยั่งยืน

การพัฒนานโยบายประชานิยมโดยประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตย สามารถดำเนินการในเรื่องต่างๆดังต่อไปนี้

- เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบายฯ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย และมีความตื่นตัวทางการเมือง เพื่อให้ประชาชน/ประชาสังคม เป็น active citizen และ digital citizen
- เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้าถึงข้อมูลโดยง่ายและแสดงความคิดเห็น โดยสร้างช่องทาง Platform ที่หลากหลายและเหมาะสม โดยข้อมูลต้องเป็นปัจจุบัน ครอบคลุม และบูรณาการข้อมูลเข้าด้วยกัน รวมถึงปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐให้ยอมรับความเห็นต่างอย่างแท้จริง
- เสริมสร้างการสุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ ในทุกขั้นตอนของนโยบายฯ
- กระจายอำนาจและทรัพยากรสู่ท้องถิ่น และพิจารณาจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนร่วมตัดสินใจ และกำหนดนโยบายที่สะท้อนความต้องการของตนเองได้อย่างแท้จริง รวมทั้งสร้างความรู้สึกเป็น “เจ้าของ” มากกว่าการเป็น “ผู้ฟังฟัง” ปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐในการรับฟังความคิดเห็นอย่างแท้จริง
- ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย/ระเบียบ เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการกำหนดนโยบาย ทั้งนี้รวมถึง ให้การแสดงความคิดเห็นมีผลผูกพันที่ภาครัฐจะต้องนำไปพิจารณาและปฏิบัติหากเห็นว่าเป็นประโยชน์ แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสม ควรใช้กลไกที่เหมาะสมในการชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับประชาชน เช่นเดียวกับการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย/ระเบียบเพื่อลดปัญหา/อุปสรรค เพื่อให้เอื้อต่อการใช้สื่อดิจิทัลในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายอย่างสมภาค เหมาะสม และเคารพสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น
- ส่งเสริมให้ประชาชน ประชาสังคม ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนในนโยบาย/โครงการ เพื่อลดภาระงบประมาณของรัฐ

อย่างไรก็ตาม หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น ไม่ใช่ “ยาวิเศษ” ที่สามารถนำมาใช้แก้ไขปัญหาได้เพื่อให้เห็นผลทันที ทั้งนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อจำกัด ปัญหา/อุปสรรคต่างๆ ตลอดจน ปัจจัยที่เอื้อต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปประยุกต์ใช้เช่นกัน

ทั้งนี้ ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัด ปัญหา/อุปสรรค ได้แก่

(1) ปัจจัยข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจ อาทิ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในเรื่องการกระจายรายได้ และปัญหาความยากจน ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นแรงขับเคลื่อนทั้งในด้านอุปสงค์ความต้องการของประชาชนที่อยากได้นโยบายประชานิยมแบบแจกจ่ายทรัพยากร เช่นนโยบายแจกเงิน และด้านอุปทานที่รัฐบาลหรือพรรคการเมืองกำหนดนโยบายเพื่อหวังคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการบรรเทาปัญหาในระยะสั้น แต่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงในระยะยาว

(2) ปัจจัยทางสังคม อาทิ วัฒนธรรมที่มองว่ารัฐเป็นผู้ปกครอง ส่วนประชาชนเป็นผู้รับนโยบายหรือ ในรูปของระบบอุปถัมภ์/ระบบเล่นพรรคเล่นพวก ที่ปิดกั้นความคิดเห็นของประชาชนไม่สามารถแสดงความคิดเห็นของตนเองได้อย่างเต็มที่ หรือเป็นอิสระ และทำให้ประชาชนถูกปลูกฝังให้เป็นผู้รับหรือผู้ด้อยโอกาส ยังต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากภาครัฐ

(3) ปัจจัยเรื่องระบบราชการ ระบบราชการมีความสำคัญเนื่องจากราชการทำหน้าที่เป็นทั้งผู้นำเสนอนโยบาย และเป็นผู้รับนโยบายจากภาครัฐไปปฏิบัติ ปัญหาของระบบราชการ อยู่ที่โครงสร้างของระบบที่ซับซ้อน รวมศูนย์ เทอะทะ ไม่สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ได้อย่างทันท่วงที

(4) ปัจจัยทางการเมือง ซึ่งรวมถึงการที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยที่ไม่เข้มแข็ง การเมืองมีลักษณะเป็นธุรกิจการเมืองที่พรรคการเมืองและนักการเมืองบางส่วนขาดอุดมการณ์ และมุ่งรักษาผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้องมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม รัฐบาลขาดเสถียรภาพ ไม่ต่อเนื่อง สถาบันการเมือง องค์กรอิสระ อ่อนแอ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง การบริหารราชการยังมีลักษณะการรวมศูนย์อำนาจและทรัพยากร

(5) ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและข้อมูล อาทิ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล ปัญหาความปลอดภัยทางไซเบอร์ ข้อจำกัดในด้านข้อมูลซึ่งไม่เป็นปัจจุบัน เข้าถึงยาก ขาดการบูรณาการด้านข้อมูล

ส่วนปัจจัยที่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ได้แก่

(1) ปัจจัยทางสังคม กล่าวคือ ประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่มีความสนใจในเทคโนโลยี และมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น จึงเป็นกระแสดันให้ภาครัฐต้องเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐมากยิ่งขึ้น ปัจจัยนี้จึงเอื้อต่อความเข้มแข็งของการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม

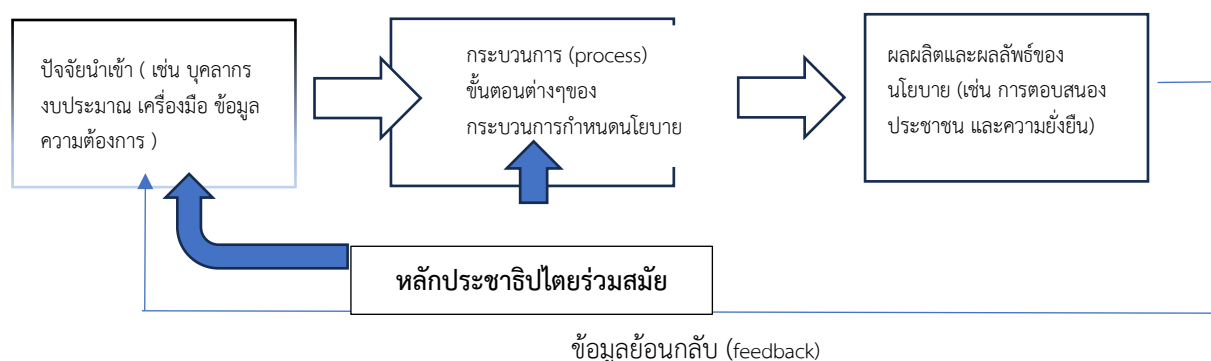
(2) ปัจจัยทางเทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ การแพร่ขยายของเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ที่มีความหลากหลาย และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ง่ายขึ้น เป็นผลให้ลดข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาและพื้นที่ ตลอดจนเอื้อให้ประชาชนใช้ประโยชน์ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการกำหนดนโยบายประชานิยมได้มากขึ้น

(3) ปัจจัยอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์และVUCA World โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีความซับซ้อน ไม่แน่นอน คาดเดายากมากขึ้น โดยเฉพาะประเด็นร่วมสมัยที่เกิดขึ้น อาทิ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำ สังคมสูงวัย ซึ่งรัฐบาลไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้วยภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว จึงจำเป็นต้องอาศัยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม

(4) ปัจจัยด้านกฎหมาย กล่าวคือ รัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เอื้อและเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรภาคประชาชน เครือข่ายวิชาชีพ นักวิชาการ ได้มีบทบาทและส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น

(5) ปัจจัยภายนอก กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก และเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศซึ่งผูกพันให้ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชน และการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ข้อเสนอแนะของงานวิชาการต่างๆ ที่เสนอให้ปรับเปลี่ยนนโยบายประชานิยมจากการแจกเงิน มาเป็นนโยบายประชานิยมเพื่อพัฒนาศักยภาพหรือเพิ่มทักษะของประชาชน สามารถใช้เป็นยุทธศาสตร์กำหนดทิศทางของการออกแบบนโยบายประชานิยมในระยะต่อไป ขณะที่หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย สามารถใช้เป็นกลไกในการควบคุม กำกับ ขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการกำหนดนโยบาย ให้มีประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ ซึ่งเราสามารถนำแนวคิดของทฤษฎีระบบแบบเปิด (Opened System Theory) มาใช้อธิบาย

ภาพที่ 5.1 การใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมใน
ประเทศไทยภายใต้ทฤษฎีระบบ

กล่าวโดยสรุป การศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เป็นการศึกษาหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อใช้เป็น “กรอบแนวคิด” ในการสร้าง กำกับและควบคุมให้ปัจจัยนำเข้า และ กระบวนการ เพื่อให้ผลลัพธ์คือนโยบายประชานิยมมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีความยั่งยืน ดังนั้น การสร้างความเข้าใจที่รอบด้านให้กับประชาชน/ภาคประชาสังคม การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายในขั้นตอนต่างๆอย่างมีคุณภาพ และการมีสถาบันประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง จะช่วยให้การเมืองไทยสามารถตอบสนองประชาชนได้อย่างเป็นธรรม มีเสถียรภาพ และยั่งยืนในระยะยาว แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทยนั้น ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (ซึ่งรวมถึงแนวคิดประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ หรือแนวคิดประชาธิปไตยแบบพหุนิยม) และแนวคิดประชาธิปไตยดิจิทัล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นการให้ความสำคัญกับหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน การมุ่งเน้นการกระจายอำนาจและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ส่วนประชาธิปไตยดิจิทัล เป็นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลผ่านสื่อออนไลน์ มาใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การประเมินผล การเสริมสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบนโยบายประชานิยม ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยจะสามารถพัฒนานโยบายประชานิยมให้สามารถแก้ไขปัญหา/จุดอ่อนที่เกิดขึ้นกับนโยบายประชานิยมที่ผ่านมา และตอบสนองต่อประชาชนได้อย่างแท้จริง และยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เป็นข้อจำกัด/อุปสรรค และปัจจัยที่เอื้อในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยไปใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม

ดังนั้น แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้นโยบายร่วมสมัย เพื่อให้นโยบายมีคุณภาพและเกิดความยั่งยืนนั้น

1. จำเป็นจะต้องเสริมสร้างให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม และสามารถเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนโยบายประชานิยมได้โดยง่าย ข้อมูลจะต้องเป็นปัจจุบัน สามารถเข้าถึงได้ง่าย เข้าใจง่าย มีลักษณะเป็นข้อมูลที่ถูกรวบรวมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจทางนโยบาย การตรวจสอบ และประเมินผล ต้องเสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ตนแสดงความคิดเห็น และภาครัฐต้องเปิดกว้างและเป็นผู้รับฟังและนำข้อมูลที่รับฟังไปพิจารณาและนำไปใช้หากเห็นว่าเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องเปิดช่องทางให้แสดงความคิดเห็นอย่างเหมาะสม และหลากหลาย ทั้งทางสื่อออนไลน์ social network ต่างๆ รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นแบบดั้งเดิม เช่น ศาลาประชาคม การเสวนารับฟังความคิดเห็น เป็นต้น ดังนั้น ประเทศไทยควรสร้างกลไกการมีส่วนร่วม มิใช่การให้มีส่วนร่วมเป็นครั้งคราว แต่ต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในทุกขั้นตอน โดยรัฐต้องเปิดรับฟังความคิดเห็นประชาชน รัฐควรเปิดเผยข้อมูลนโยบายอย่างครบถ้วน เข้าใจง่าย และทันเวลา เพื่อให้ประชาชนสามารถวิเคราะห์ผลกระทบและแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล รวมทั้ง พัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการมีส่วนร่วมทางนโยบาย

2. ส่งเสริมการกระจายอำนาจและทรัพยากรไปสู่ท้องถิ่นแทนการรวมศูนย์ ประชาธิปไตยร่วมสมัยต้องคำนึงและสร้างดุลอำนาจเชิงนโยบายที่สมดุล โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในส่วนของนโยบาย เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้อง ได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการกำหนดนโยบาย โดยเฉพาะในการออกแบบนโยบาย จำเป็นต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และดำเนินนโยบายประชานิยมให้เหมาะกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและการยอมรับของประชาชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน/ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนในการแสดงความคิดเห็น ความต้องการ ตัดสินใจ รวมถึงเพื่อประโยชน์ในการระดมทุนหรือร่วมทุนในรูปแบบ PPP เพื่อลดภาระด้านงบประมาณของภาครัฐ ซึ่งจะคล้ายกับโครงการประชารัฐในสมัยรัฐบาลประยุทธ์ จันทร์โอชา

3. อย่างไรก็ตาม แม้ประชาธิปไตยร่วมสมัยจะให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ก็ตาม แต่หลักประชาธิปไตยอื่นๆ ก็ยังคงมีความสำคัญเช่นกัน อาทิ หลักนิติธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีกฎหมายรองรับการใช้สิทธิ เสรีภาพ การแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน การส่งเสริมความเสมอภาค สุจริต และยุติธรรม การมี

กฎหมายที่รองรับการปฏิรูปการศึกษา การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การสร้างสถาบันทางการเมืองที่มีความเป็นอิสระ และระบบตรวจสอบที่มีความรวดเร็ว โปร่งใสและเป็นธรรม เป็นต้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 ธรรมชาติและผลกระทบของนโยบายประชานิยม

จากผลการวิจัยที่พบว่า “นโยบายประชานิยมในประเทศไทยถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อหาเสียงมากกว่าการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน” สอดคล้องกับแนวคิดของ Cas Mudde (2004) ที่อธิบายว่า ประชานิยมเป็นอุดมการณ์บางเบา (thin-centered ideology) ซึ่งมักถูกใช้เพื่อดึงดูด “ประชาชนส่วนใหญ่” ผ่านการต่อต้านชนชั้นนำ และตอบสนองความต้องการเชิงฉาบฉวยของมวลชน

ในบริบทประเทศไทย ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ Dani Rodrik (2018) ที่ชี้ว่า นโยบายประชานิยมมักเกิดขึ้นในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำและแรงกดดันทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใช้มาตรการระยะสั้นเพื่อสร้างความนิยมทางการเมือง แม้จะส่งผลกระทบเชิงลบในระยะยาว เช่น ภาระงบประมาณและหนี้สาธารณะ รวมทั้งนโยบายประชานิยมของประเทศไทย มีลักษณะที่สอดคล้องกับความเห็นของ ถวิลวดี และ รัชต์ แสงมหะหมัด (2023) คือ ไม่มีลักษณะของการต่อต้านจากประชาชนที่มีต่อชนชั้นนำ หรือการแบ่งแยกคนออกเป็น 2 กลุ่มเหมือนประชานิยมแบบดั้งเดิม ขณะเดียวกันยังมีการนำสื่อออนไลน์มาใช้ในการแสดงความคิดเห็นเพื่อสร้างแรงสนับสนุนหรือการเผยแพร่ข้อมูล

ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยที่ระบุว่า “นโยบายประชานิยมยังคงได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง” ก็สอดคล้องกับมุมมองของ Joseph Stiglitz (2012) ที่เสนอว่า นโยบายลักษณะนี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน โดยเฉพาะในกลุ่มประชาชนระดับรากหญ้า เช่น นโยบายหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค) ซึ่งเป็นตัวอย่างของ “ประชานิยมเชิงสวัสดิการ” ที่มีผลเชิงบวกเชิงโครงสร้าง รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชน/ภาคประชาสังคม เพราะเกิดสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ที่มีตัวแทนจากภาคประชาชนและ NGO เป็นกรรมการ เพื่อคอยตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ของผู้ป่วย

ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสะท้อน “ลักษณะสองด้าน” ของนโยบายประชานิยม คือ ด้านบวกคือ เพิ่มการเข้าถึงทรัพยากรและสิทธิของประชาชน ด้านลบ: สร้างภาระทางการคลังและปัญหาเชิงโครงสร้างในระยะยาว

5.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม

จากผลการวิจัยที่พบว่า “ประชาธิปไตยร่วมสมัยเน้นการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการตรวจสอบได้” สอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของ Carole Pateman (1970) ที่มองว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดประชาธิปไตยเชิงไตร่ตรอง (deliberative democracy) ของ Jürgen Habermas (1996) ซึ่งเน้นการสื่อสารอย่างมีเหตุผลและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในพื้นที่สาธารณะ โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้โดยตรงผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า เทคโนโลยีดิจิทัลและกระแสโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนรูปแบบของประชาธิปไตย จาก “ประชาธิปไตยแบบผู้แทน” ไปสู่ “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและดิจิทัล” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Jan van Dijk (2012) ที่ชี้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยเพิ่มศักยภาพของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างประชาธิปไตยร่วมสมัยกับนโยบายประชานิยม คือ 1) ประชาธิปไตยเปิดพื้นที่ให้เกิดนโยบายประชานิยม 2) แต่ในขณะเดียวกันก็เป็น “กลไกควบคุม” ให้ประชานิยมมีความโปร่งใสและรับผิดชอบมากขึ้น

5.2.3 แนวทางการประยุกต์ใช้ประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยม

ผลการวิจัยเสนอว่า การพัฒนานโยบายประชานิยมควรผสมผสานหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Archon Fung (2006) ที่เสนอ “participatory governance” หรือการบริหารภาครัฐแบบประชาชน/ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

นอกจากนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Amartya Sen (1999) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพ (capability) ของประชาชน มากกว่าการให้ทรัพยากรแบบระยะสั้น ซึ่งตรงกับข้อค้นพบของงานวิจัยที่เสนอให้เปลี่ยนจาก “นโยบายแจกเงิน” ไปสู่ “นโยบายเสริมสร้างทักษะและโครงสร้างพื้นฐาน”

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นข้อจำกัดสำคัญ เช่น ระบบอุปถัมภ์ (patron-client system) ระบบราชการที่ไม่ยืดหยุ่น ช่องว่างทางดิจิทัล (digital divide) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเด็นเหล่านี้สอดคล้องกับงานของ Robert Dahl (1989) ที่ระบุว่า ประชาธิปไตยจะ

ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีเงื่อนไขด้านความเสมอภาคและโอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

ดังนั้น แนวทางพัฒนานโยบายประชานิยมในอนาคตควรเน้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนของนโยบาย การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มความโปร่งใส การพัฒนาศักยภาพระยะยาวมากกว่าการช่วยเหลือระยะสั้น

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่า นโยบายประชานิยมในประเทศไทยมีลักษณะเป็น “เครื่องมือทางการเมือง” ที่ให้ผลเชิงบวกในระยะสั้น แต่ก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ภายใต้กรอบของประชาธิปไตยร่วมสมัย นโยบายประชานิยมสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้นได้ หากมีการบูรณาการโดยการนำหลักการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้อย่างเหมาะสม ควบคู่กับการแก้ไขอุปสรรคและข้อจำกัดที่เกี่ยวข้อง อย่างเป็นระบบ

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

(1) ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหา ข้อจำกัด/อุปสรรค ที่มีผลต่อการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ประชาชนไทยเป็นทั้งผู้ตื่นรู้ทางการเมือง (active citizen) และเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะอย่างชาญฉลาดทางเทคโนโลยีดิจิทัล (digital citizen) เป็นผู้มีความรู้ในเรื่องต่างๆ การปฏิรูประบบราชการ ในฐานะเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติและหน่วยรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมถึง การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อลดช่องว่าง/ความเหลื่อมล้ำของรายได้ของประชาชน และเสริมสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะลดความต้องการนโยบายประเภทยกเว้นเงินหรือการให้ความช่วยเหลือในระยะสั้น

(2) เสริมสร้างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมอย่างแท้จริง และในทุกขั้นตอน ทั้งนี้รวมถึง การเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน และบูรณาการข้อมูลต่างๆ เพื่อความสะดวกในการนำข้อมูลไปใช้ในการสร้างความเข้าใจ การวิเคราะห์ การประเมินผลนโยบาย อย่างเป็นอิสระ และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น ผ่านช่องทางต่างๆ ที่หลากหลาย ทั้งทางอิเล็กทรอนิกส์ social network ต่างๆ รวมทั้งการเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยมีกฎหมาย/

ระเบียบที่รองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่แสดงความคิดเห็นโดยเท่าเทียม โดยกำหนดให้รัฐต้องนำความคิดเห็นดังกล่าวไปพิจารณาและนำไปใช้หากเห็นว่าเป็นประโยชน์

(3) ขณะเดียวกัน หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย จำเป็นต้องพิจารณาถึงผู้เล่น (Players) ซึ่งนอกเหนือจากประชาชนแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองและผู้แทนฯซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบายประเทศ และเป็นตัวแทนของประชาชนที่เข้าไปบริหารประเทศ รวมถึงสถาบัน/องค์กรต่างๆ ในระบอบประชาธิปไตยด้วย ดังนั้น นโยบายประชานิยมจะเป็นประโยชน์กับประชาชนมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นกับอุดมการณ์ของพรรคการเมืองและนักการเมือง และผู้เกี่ยวข้องว่าจะทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากน้อยเพียงใด หรืออีกนัยหนึ่ง จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีกลไกในการเสริมสร้างให้บุคคลเหล่านี้ นอกจากจะต้องเป็น “คนเก่ง” แล้ว จะต้องเป็น “คนดี” ด้วย

โดยเหตุที่ปัจจุบันนโยบายประชานิยมเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐเป็นผู้กำหนด การออกแบบนโยบายประชานิยม และการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยคำนึงถึงความต้องการของประชาชน ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล วินัยทางการเงินการคลัง จึงมีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น การประยุกต์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย โดยเฉพาะการส่งเสริมกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน/ประชาสังคม การเสริมสร้างความโปร่งใส และตรวจสอบได้ ด้วยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ จะเป็นแนวทางในการพัฒนานโยบายประชานิยมให้เป็นที่ต้องการของคนส่วนใหญ่ มีความยั่งยืน ทั้งนี้ ในส่วนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน/ประชาสังคมนั้น ภาครัฐสามารถนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการนโยบายประชานิยมได้ดังนี้

(1) ในขั้นตอนการกำหนดหรือก่อตัวของนโยบาย สามารถเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยการจัดตั้งสภาประชาชนระดับท้องถิ่น หรือ การจัดตั้งเวทีหารือสาธารณะ หรือการพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลให้ประชาชนเสนอแนวคิดนโยบายและโหวตจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย

(2) ในขั้นตอนของการออกแบบนโยบาย เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการร่วมออกแบบนโยบาย ที่ประกอบด้วยตัวแทนภาคราชการ นักวิชาการ ภาคประชาสังคม/ประชาชน หรือการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หรือ การใช้โครงการนาร่อง เพื่อนำแนวคิด/นโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่เฉพาะเพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการและหาข้อสรุปก่อนการขยายโครงการในระดับประเทศ

(3) ในขั้นตอนการติดตามประเมินผล ภาครัฐควรพัฒนาระบบติดตามประเมินผลในแบบ real time หรือจัดตั้งคณะกรรมการสังเกตการณ์อิสระ หรือการประชุมสาธารณะประจำปี

ในส่วนของการส่งเสริมกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล เช่น จัดตั้ง สำนักงานผู้ตรวจการ นโยบายประชานิยม ที่เป็นอิสระจากรัฐบาล พัฒนาระบบการตรวจสอบจากประชาชน ที่อนุญาตให้ ประชาชนเข้าถึงข้อมูลและตรวจสอบได้ หรือใช้เทคโนโลยี Blockchain ในการบันทึกการจัดสรรหรือ ใช้งบประมาณ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการเสริมสร้างเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงนโยบายมีความยั่งยืน โดยคำนึงถึงปัญหา/อุปสรรคที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

(1) การปฏิรูปการศึกษา

โดยเหตุที่การพัฒนานโยบายประชานิยมให้เกิดความยั่งยืนโดยการประยุกต์ใช้หลัก ประชาธิปไตยร่วมสมัยนั้น หัวใจสำคัญคือการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกระบวนการ กำหนดนโยบายในทุกขั้นตอน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย โดยเปิดช่องทางการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย รวมทั้งสร้างช่องทาง/เวทีได้แสดง ความคิดเห็นอย่างเป็นเหตุผล โดยปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ จำเป็นที่ภาครัฐจะต้องให้การส่งเสริมให้ ประชาชนของประเทศจะต้องเป็น “พลเมืองตื่นรู้” หรือ “Active Citizen” และ “พลเมืองดิจิทัล” หรือ “Digital Citizen” ในทุกระดับ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ มีความตื่นตัวทางการเมือง ใส่ใจ ต่อปัญหาบ้านเมือง และมีความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทำหน้าที่ในการตรวจสอบและประเมินผล การทำงานของรัฐบาล ขณะเดียวกัน ในฐานะเป็นผู้ใช้เทคโนโลยี ก็ต้องเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ทักษะ ในการใช้เครื่องมือ การปกป้องข้อมูลส่วนตัว รู้จักแยกแยะข้อมูลจริง/เท็จรวมถึงการป้องกันภัยจากไซเบอร์ มีความรับผิดชอบในการใช้งาน

แต่โดยเหตุที่ในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย และในทาง การเมืองยังมีอยู่จำกัด เช่นเดียวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยียังอยู่ในระดับสูง ขณะที่ ระบบการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบัน ยังเป็นระบบที่ยังเน้นการท่องจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์ คุณภาพทางการศึกษายังมีความแตกต่างระหว่างเมืองและชนบท บุคลากรยังขาดแรงจูงใจ ขวัญ กำลังใจ ในการทำหน้าที่ และขาดการพัฒนาทักษะใหม่ๆให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุค ปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทยจึงยังไม่สามารถสนับสนุนให้ประชาชนเป็นพลเมืองตื่นรู้ และพลเมือง

ดิจิทัลได้อย่างแท้จริง ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นที่จะต้องเร่งรัดการดำเนินงานตามแผน/นโยบายการปฏิรูประบบการศึกษาอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพ และนำไปไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งนอกจากจะต้องพัฒนาคนให้เป็น “คนเก่ง” แล้วยังต้องพัฒนาให้เป็น “คนดี” แล้ว เป็นพลเมืองตื่นรู้ (active citizen) และพลเมืองดิจิทัล (digital citizen) ในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตย และพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้วิจัยเห็นว่า กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม รวมทั้งหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพราะจะเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาอย่างแท้จริงและยั่งยืน

(2) การปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

เหตุผลส่วนหนึ่งของการแพร่ขยายของนโยบายประชานิยมในประเทศไทยนั้น มาจากการตอบรับของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเกษตรกร กรรมการ ผู้ที่อยู่ในชนบท ซึ่งมีรายได้น้อย มีฐานะยากจน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ต้องการรับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม จำต้องได้อย่างรวดเร็วทันใจเพื่อแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจที่ตนเองหรือครอบครัวกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมให้ได้ผลดีนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องพิจารณาปัจจัยต้นเหตุของการเกิดนโยบายฯ ด้วยเช่นกัน

โดยเหตุที่ปัญหาทางเศรษฐกิจของประเทศไทยที่เกิดขึ้นนั้น ต้องยอมรับว่า ส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะปัจจุบัน การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับหลายประเทศในกลุ่มอาเซียน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังประสบปัญหาความเหลื่อมล้ำในรายได้ กล่าวคือรายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่กับกลุ่มคนเพียงบางกลุ่ม ขณะที่กลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศยังมีรายได้น้อย ดังนั้น ภาครัฐจึงจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาโดยปรับโครงสร้างการผลิตของประเทศ เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดและสร้างมูลค่าเพิ่มให้มากขึ้น ขณะเดียวกัน ภาครัฐต้องเข้าไปแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในรายได้ โดยใช้มาตรการการเงิน การคลัง และมาตรการอื่นๆ เพื่อลดช่องว่างในเรื่องรายได้ให้น้อยลง ซึ่งการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจนอกจากจะทำให้ลดแรงจูงใจของประชาชนที่จะตอบรับนโยบายประชานิยมในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือเฉพาะหน้า เช่น การแจกเงินแล้ว ยังทำให้รัฐบาลสามารถใช้งบประมาณที่เพิ่มมากขึ้น ในการจัดทำนโยบายประชานิยมที่เป็นประโยชน์ เช่น การศึกษา การสาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน โดยไม่สร้างภาระหรือเพิ่มหนี้สาธารณะจนเกินความเหมาะสม

โดยเหตุที่การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจนั้น เป็นเรื่องซับซ้อนและเป็นประเด็นที่มีการพูดถึงเป็นระยะเวลานานแล้ว แต่ยังไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดผลได้อย่างเป็นรูปธรรม รัฐบาลจึงควรให้ความสำคัญในเรื่องนี้และบูรณาการหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

(3) การปฏิรูประบบราชการภาครัฐ ระบบงบประมาณ รวมถึงการสร้างกลไกรับฟังความคิดเห็น ในทุกระดับ

ระบบราชการถือเป็นองคาพยพที่สำคัญของรัฐ ในการนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม ระบบราชการของประเทศไทยที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้จะได้มีการพัฒนาเป็นระยะๆ แต่โครงสร้างระบบราชการ ก็ยังมีความซับซ้อน เทอะทะ ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกได้อย่างทันทั่วถึง ขณะเดียวกัน ระบบงบประมาณของประเทศไทย ก็มีลักษณะของการรวมศูนย์ (Top-down) จากส่วนกลาง ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และไม่ตอบสนองต่อความต้องการในระดับพื้นที่ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณ การกำหนดนโยบาย ทำให้ขาดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของ รู้สึกถึงความเป็น “ผู้รับ” มากกว่า จึงไม่รู้สึกตื่นตัวในการที่จะแสดงความคิดเห็น

ดังนั้น ภาครัฐจึงควรกำหนดนโยบายในการปฏิรูประบบราชการอย่างจริงจัง โดยการปรับโครงสร้างระบบราชการ ให้กระชับรัด แต่มีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว ปรับเปลี่ยนบทบาทภาครัฐ จากการ “ควบคุม กำกับ” เป็น “ผู้อำนวยความสะดวก และผู้ผลักดัน” ลดจำนวนบุคลากรโดยการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ควบคู่กับการตัดลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นหรือซ้ำซ้อน เพื่อลดภาระด้านงบประมาณ รวมถึงการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน เช่นเดียวกับวิธงบประมาณ ภาครัฐควรพิจารณานำวิธงบประมาณแบบมีส่วนร่วมมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยอาจมอบหมายให้สำนักงานงบประมาณ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมหารือเพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม ซึ่งในระยะแรกอาจพิจารณาเลือกพื้นที่หรือท้องถิ่นที่มีศักยภาพโดยจัดทำในลักษณะเป็น sand box

ภาครัฐควรเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย สร้างช่องทางรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลาย และเหมาะสม รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจัง โดยนำความเห็นของประชาชน/ภาคประชาสังคมไปพิจารณาและพัฒนาเป็นนโยบายหากเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชน

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” นั้น ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีประเด็นต่างๆ ที่ผู้สนใจสามารถจะนำไปต่อยอดในการศึกษาเพื่อให้การวิจัยในเรื่องนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยในประเด็นดังต่อไปนี้

(1) ควรศึกษาแนวทางและผลกระทบของการปฏิรูปการศึกษาที่มีต่อการเพิ่มการตระหนักในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน และการเป็นพลเมืองดิจิทัล เนื่องจาก ในปัจจุบัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยเฉพาะการแสดงความคิดเห็น หรือการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการประเมินผลนโยบายยังอยู่ในระดับต่ำ ขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังคงมีปัญหาในเรื่องความเหลื่อมล้ำในการใช้เทคโนโลยี รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารที่เป็นทั้งจริงและเท็จ ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางและผลกระทบของการปฏิรูปการศึกษาที่มีต่อการเพิ่มการตระหนักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและการเป็นพลเมืองดิจิทัล จึงน่าจะเป็นทางออกในการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างให้การพัฒนา นโยบายประชานิยมบรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้น

(2) ควรศึกษาแนวทางในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตย

โดยเหตุที่ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยในต่างประเทศ เพื่อช่วยเพิ่มความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มประสิทธิภาพภาครัฐ แต่โดยเหตุที่เทคโนโลยีมีความหลากหลาย มีต้นทุนที่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยถึงแนวทางในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประเทศไทย โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ความหลากหลายของเทคโนโลยี ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ปัจจัยด้านสังคม/วัฒนธรรม ปัจจัยด้านกฎหมาย ปัจจัยความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี เป็นต้น

(3) ควรศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยและนโยบายประชานิยม

การนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทยนั้น มุ่งเน้นการให้ความสำคัญกับ “คน” ซึ่งเป็นทั้งผู้กำหนดนโยบาย และเป็นผู้รับผลจากนโยบาย ซึ่ง นโยบายประชานิยมจะเป็นนโยบายที่ดี จึงขึ้นอยู่กับคนในสังคมที่ต้อง “เก่ง” และ “ดี” ด้วย การศึกษาถึงหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่นำมาใช้พัฒนาระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ทราบถึงหลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาคนและระบอบประชาธิปไตย จึงมีส่วนสำคัญในการพัฒนานโยบายประชานิยมเช่นกัน

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

วิโรจน์ ณ ระนอง, อัญชญา ณ ระนอง, ศศิวิทย์ วงศ์มณฑา. (2548) “ผลกระทบของหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าและโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ที่มีต่อค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประชาชน”

เอกสารวิจัย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) กรุงเทพฯ

จิราพร ลิ้มปานานนท์ และคณะ (2547) “โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค: การวิเคราะห์ประสิทธิภาพและการเข้าถึงบริการของประชาชนระดับล่าง” รายงานวิจัย โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ

ธร ปิตติล, เฉลิมพงษ์ คงเจริญ, ภาวิน ศิริประภาณุกุล, ชญานี ชวะโนทัย และ ธนศักดิ์ เจนมานะ (2565). โครงการ Social Monitor สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.).

พิมพ์เพ็ญ ลัดพลี, ฐิติเทพ สิทธิยศ, จันทิรา ตรังศรีมทอง, ปวีณา สำเร็จ, สุชาวรรณ วรรณสุกใส, อัจฉรา อาธารมาศ, วรุณี แซ่ลิ้ม, ปุณชรัสมิ์ ดอนศรีจันทร์, ศิริ จงดี, สุทธวดี เริ่มคิดการ (2560) “การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของการดำเนินนโยบายประชานิยมกรณีศึกษามาตรการลดค่าครองชีพของประชาชนในโครงการรถเมล์ฟรี” สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ กระทรวงการคลัง

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุรีกุล. (2549) “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า

ธนสวรรค์ เจริญเมือง. (2548) “แนวคิดว่าด้วยความเป็นพลเมือง” กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า

คาส มุต์เด และ คริสโตวัล โรวีรา คัลด์วีลเซอร์. (2561). ประชานิยม Populism. (เกษียร เตชะพีระ, แปล). กรุงเทพฯ: บัณฑิตศึกษา จำกัด. หน้า 21-31, 52-55, 166-169

ณัฐฐา วินิจนัยภาค. (2556) “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการเมืองภาคประชาชน” กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ บริษัท โกลเด้น ไทม์ พรินติ้ง จำกัด สิงหาคม 2556)

ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2539). “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ”. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทินพันธ์ นาคะตะ. 2560. “ปรัชญาการเมือง”. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ณัฐพงศ์ บุญเหลือ และ นิพนธ์ โชะเฮง. (2566) “ทฤษฎีประชาธิปไตย: มุมมองจากคลาสสิก ร่วมสมัย
สู่ยุคแห่งอนาคต”. กรุงเทพฯ: กิจไพบาลการพิมพ์.

ถวิลวดี บุรีกุล, วิศิษฎ์ ชัชวาลทิพากร, บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2552). “การให้บริการสาธารณะโดย
การมีส่วนร่วมของประชาชน” กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2564) “สร้างสังคมไทยให้เป็นรัฐสวัสดิการ” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
เสมสิกขาลัย มูลนิธิเสรียวโกเศศ-นาคะประทีป

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2546). “ประชานิยม – นักบุญหรือคนบาป?” กรุงเทพฯ: สงวนกิจการพิมพ์
หน้า 2-3, 8-9

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2566) “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์” พิมพ์ครั้งที่ 5
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เด็อนตุลา

ไพรวลัย เคนพรม (2560) “หลักรัฐศาสตร์” สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
2560)

ไพรวลัย เคนพรม (2566) หนังสือ e-book “ประชาธิปไตยเบื้องต้น” กรุงเทพฯ: Book Publishing
House.

นิธิ เนื่องจำนงค์. (2563). “ประชานิยมในโลกที่เหลื่อมล้ำ” กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
หน้า 18-23

ปิยากร หวังมหาพร.(2563). “การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่: มองผ่านนโยบายประชารัฐ”
กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.

วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น. (2550) “แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย”. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
หน้า 2-9)

ศุภชัย ยาวะประภาษ. (2533). “นโยบายสาธารณะ”. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2546). “นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ”.

พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมารธรรม

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 57 ราชกิจจานุเบกษา
เล่ม134 ตอนที่ 105 ก วันที่ 7 ตุลาคม 2560

- พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. สำนักงานราชบัณฑิตยสภา กรุงเทพฯ
- สมภพ ระวังบุกข์. (2566). เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาการเมืองและการจัดการการปกครองของไทย. หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2562) “ประชาธิปไตย หลายหลายความหมาย หลายรูปแบบ” พิมพ์ครั้งที่สอง กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม
- สุทธิมาน ลิ้มปณฺสรณ์. (2564) “นานาประชาธิปไตย (Models of Democracy” หนังสือแปลจากเรื่อง “Model of Democracy, Third Edition” โดย David Held จาก สำนักพิมพ์บู๊คสเคป กรุงเทพฯ เมษายน 2564
- วีระ เลิศสมพร. (2563) “ประชาธิปไตยดิจิทัล (Digital Democracy)” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สัญญา เคนาภูมิ. (2563) “แนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. (2566) “ท้องถิ่นในโลกยุคคว่ำ (VUCA World)” เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 153 กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2537) “สองนคราประชาธิปไตย” กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ
- ลิขิต ธีรเวคิน (2549) “การเมืองการปกครองไทย” กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

2) ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ และสารนิพนธ์

- ขจรศักดิ์ สุขเปรม (2554) “ปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะ กรณีโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค ปี 2544-2547” ภาคนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2549) “ทักษิณา-ประชานิยม: ความหมาย ปัญหาและทางออก” งานวิจัยเสนอสถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ กรกฎาคม 2549 หน้า 1-23)
- ภัทร หวังกิตติกุล (2560) “ผลกระทบของนโยบายประชานิยมแบบทักษิณต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย” วิทยานิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3) บทความในวารสาร

เกษภา ผาทอง “ประโยชน์นิยม: แนวคิดสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย (Utilitarianism: Concept to Thai Political Phenomenon)” บทความวิชาการ วารสารศิลปศาสตร์ราชชมงคล สุวรรณภูมิ ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 (พค-สค 2562) หน้า 175 - 188

ทรงภูมิ พรหมภาพ และ โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. “ปัจจัยที่ก่อให้เกิด “ประชานิยม” ทางการเมืองไทย ปี พ.ศ. 2549 – 2553 บทความวิชาการ. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย กาฬสินธุ์ ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 หน้า 240 - 246)

วิทวัส ชัยภาคภูมิ. (2567). ประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย: จากประชานิยมสู่พลเมืองที่มี ภูมิคุ้มกัน. จากหนังสือประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย KPI Yearbook 2567, หน้า 21-25 สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ (2567) “การมีส่วนร่วมของประชาชนกับประชาธิปไตยในยุคหลังโลกาภิวัตน์” วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 หน้า 96 - 102

สตีธร ธนาธิโชติ. (2567). ประชานิยม การเลือกตั้งและระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง จากหนังสือ ประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย KPI Yearbook 2567, หน้า 126 สถาบัน พระปกเกล้า กรุงเทพฯ

อนุสรณ์ ธรรมใจ. (2567). บทเรียนและความท้าทายของประชานิยมกับการพัฒนาประชาธิปไตย. จากหนังสือประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย KPI Yearbook 2567, หน้า 325, 338-343 สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ

ถวิลวดี บุรีกุล และ รัชวดี แสงมเหษณ์. (2567) ประชานิยมทางเลือก: จากสากลสู่ประเทศไทย จาก หนังสือประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย KPI Yearbook 2567, หน้า 361-369, 371-378 สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ

ชนิษฐา จิตรรักษ์ (2566) “โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (30 บาทรักษาทุกโรค)” บทความทาง วิชาการ ในวารสารวิจัยและพัฒนาเพื่อท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2566 หน้า 11-15

ณัฐ หงษ์ดิลกกุล (2566) “การวิเคราะห์ผลกระทบทางสวัสดิการของโครงการ 30 บาทรักษาทุก โรค” บทความวิชาการ สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ กรุงเทพฯ พย. 2566

ยุทธศาสตร์ หน่อแก้ว. (2564). “แนวทางประชานิยม: ภาพสะท้อนแนวคิดทางการเมืองเชิงโครงสร้าง
 ขนชั้นในสังคมไทย” บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยลงกรณ์ ใน
 พระบรมราชูปถัมภ์ ฉบับที่ 16(2) ธันวาคม 2564

สมชัย ศรีสุทธิยากร (2567) การตรวจสอบและความรับผิดชอบจากการดำเนินนโยบายประชานิยม
 จากหนังสือประชานิยมกับกระบวนการประชาธิปไตย KPI Yearbook 2567, หน้า 150-
 163 สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ

นวลน้อย ตรี่รัตน์ (2567) ประชานิยมและความเหลื่อมล้ำ จากหนังสือประชานิยมกับกระบวนการ
 ประชาธิปไตย KPI Yearbook 2567, หน้า 198 - 200 สถาบันพระปกเกล้า กรุงเทพฯ

นฤมิตร สอดสุข (2544) “โลกการเมืองจนถึงยุคโลกาภิวัตน์: วิวาทะว่าด้วยการพัฒนากับประชาธิปไตย”
 วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 (ธันวาคม 2543 -
 พฤษภาคม 2544) หน้า 216 - 248

อุเทนทร์ วัชรชีโนรส (2024) “ความท้าทายของประชาธิปไตยยุคดิจิทัล: การวิเคราะห์ผลกระทบของ
 สื่อสังคมออนไลน์ต่อกระบวนการทางการเมือง” วารสารวิชาการจินดาสิทธิ์ ปีที่ 2 ฉบับที่
 1 มกราคม-มีนาคม 2567) หน้า 40-53

พระมหากษัตริย์ธนินต์ เสฎฐเมธี และ ศิลปะ หินไชยศรี (2568) “การส่งเสริมประชาธิปไตยภาค
 ประชาชนในประเทศไทย: แนวโน้มในอนาคต” วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ 30 ฉบับที่ 2
 เมษายน - มิถุนายน 2568 หน้า 66-78

บุญส่ง ชลธร “ความเป็นไปได้ในการพัฒนารัฐสวัสดิการในสังคมไทย” บทความทางวิชาการ วารสาร
 วิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปีที่ 11
 ฉบับที่ 2, 2025

พิมพ์กมล เกษแก้ว (2563) “กระบวนการจัดการบริหารสาธารณะ” วารสารรัชตภาคย์ ปีที่ 14 ฉบับที่
 34 พฤษภาคม - มิถุนายน 2563

4) เอกสารสนทตอเลืกทรอนิกส์

กรพจน์ อัศวินวิจิตร (ไม่ระบุปี) “การปกครองในระบอบประชาธิปไตยในยุคโลกาภิวัตน์” สืบค้นเมื่อ
 วันที่ 15 มกราคม 2569 จาก <https://www.constitutionalcourt.or.th>

สกุณี อาชวานันทกุล. “ประชาชน ประชานิยมและประชารัฐ (1)” ไทยพับลิก้า วันที่ 18 มกราคม 2559) สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2569 จาก

<https://thaipublica.org/2016/01/populism-pracharat>

กศิณต์ สุวัฒน์พิมพ์ (2560) “การศึกษาระบบประกันสุขภาพของประเทศเกาหลีใต้” สืบค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.kpi-lib.com> ห้องสมุดสถาบันพระปกเกล้า

นณริฏ พิศลยบุตร (2559) “นโยบายประชารัฐ แตกต่างจากนโยบายประชานิยมอย่างไร? และประชาชนจะได้อะไร?” วันที่ 7 มกราคม 2559 บทความวิชาการ สืบค้นเมื่อ 21 มกราคม 2569 จาก www.tdri.or.th

นภนต์ ภูมิมา. (2566). “มีไหม? นโยบายประชานิยมที่ส่งผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาว”.

The 101. World (10 มีนาคม 2566) . สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2568 จาก

<https://www.the101.world>

นรรีชต์ ฝันเชียร. (2562). “การส่งเสริมการศึกษาไทยเพื่อรับมือกับโลกยุค VUCA” 15 ต.ค. 2562 สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2568 จาก <https://www.trueplookpanya.com>

อภิชาติ สถิตนิรามัย. (2555). “Amartya Sen: Development as Freedom (หนังสือดีที่ท่านอธิการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ควรอ่าน)” 8 กุมภาพันธ์ 2555 สืบค้นเมื่อ 25 ตุลาคม 2568 จาก <https://thaipublica.org>

ณัฐพล บุญยพิพัฒน์. (2560). “ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของไทย (พ.ศ. 2475 – ปัจจุบัน)” หน้า 79-90 ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 “การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล: กฎหมาย ความเป็นธรรม และการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย” วันที่ 1-2 พฤศจิกายน 2562 วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://conference.kku.ac.th>

ศูนย์ศึกษาประชาธิปไตย สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (2559) “หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย” 1 กันยายน 2559 สืบค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2568 จาก

<https://www.ect.go.th>

2. ภาษาอังกฤษ

ก. ข้อมูลทฤษฎีภูมิ

1) หนังสือทั่วไป

Bauman, Z. (2000) *Liquid Modernity*. U.S.A: Polity Press.

Giddens, A. (1990) *The Consequences of Modernity*. Stanford, Calif: Stanford University Press

Held, D. (2006) “Models of Democracy” Third Edition. Cambridge UK: Polity Press.

Hobbes, T. (1967) “Leviathan: Or the Matter, Forme and Power of a Commonwealth Ecclesiastical and Civil”. Edited by Michael Oakeshott with an introduction by Richard S. Peters (New York: Collier Books, 1967).

Cas Mudde & Cristobal Rovira Kaltwasser. (2017). *A Very Short Introduction*. Oxford University Press, pp. 6

Jan-Werner Muller (2016) “What is Populism?” University of Pennsylvania Press, U.S.A. 2016 pp.3, 7-11, 19-20

Dahl A, R. (1989) “Democracy and its critics” U.S.A. New Haven and London: Yale University Press

Dahl A, R. (1971) “Polyarchy: Participation and Opposition”. New Haven and London: Yale University Press

Dornbusch, R., & Sebastian, E. (1990) *Macroeconomics Populism*. *Journal of Development Economics*, 32(2), 247-277

Dornbusch, R., & Sebastian, E. (1991). *The Macroeconomics of Populism*. In R. Dornbusch, and E. Sebastian (Eds.) *The Macroeconomics of Populism in Latin America* (PP. 7-13). Chicago: University of Chicago Press.

Hogwood, Brian W. and Gunn, Lewis A. (1984). “Policy analysis for the real world”. New York: Oxford University

Moffitt, B. (2020) *Populism*: Polity Press, U.S.A.

Mounk, Y. (2018) *The People vs. Democracy: “Why our freedom is in danger and how to save it”* U.S.A., Harvard University Press.

- Pateman, C. (1970) "Participation and Democratic Theory" U.K.: Cambridge University Press.
- Sen, A., (1999) Development as Freedom: Oxford University Press, U.K.
- Stiglitz, J. (2012) The Price of Inequality. W.W. Norton & Company, U.S.A.
- Kaltwasser R., Taggart P., Ochoa Espejo, P., Ostiguy P. (Edit) (2017) The Oxford Handbook of Populism. Oxford University Press, U.K.
- Hoff, J. (2006) "E-Democracy in Denmark: Black Clouds on a Blue Sky?" In Hoff, J (Ed), Internet, Governance and Democracy: Democratic Transitions from Asian and European Perspectives. Copenhagen S: NIAS Press. P.1-17
- Kenneth L. Hacker and Jan van Dijk (2000) "Digital Democracy: Issues of Theory and Practice" edited by Kenneth L. Hacker and Jan van Dijk. London, Thousand, New Delhi: SAGE Publications.
- Habermas, J. (1996) "Between Facts and Norms: Contribution to a Discourse Theory of Law and Democracy" Second Printing, U.S.A.: MIT Press.
- Truman, D. (1951). "The Government Process; Political Interest and Public Opinion" New York: Alfred A. Knopf Inc.
- Titmuss, R. (2019) "Essay on the Welfare State" U.K.. Policy Press.
- Gosta Esping-Anderson (1990). "The Three Worlds of Welfare Capitalism" U.K.: Polity Press
- Sargen, L. T. (1984). "Contemporary Political Ideologies: A Comparative Analysis." U.S.A.: The Dorsey Press.

2) บทความในวารสาร

- Rodrik, D. (2018) Populism and Economics of Globalization. Journal of International Business Policy, 1. pp 12-28
- Sachs, J. (1989). Social Conflict and Populist Policies in Latin America. NBER Working Paper No. 2897

- Schroeder, R. (2020). The dangerous Myth of Populism as a Thin Ideology. Brill, 3(1), 13-28
- Kilic, A. (2015) Erdogan's Populism: The Changing Dynamics of Turkish Politics. Turkish Review, 4(1). 35-50
- Knight, A. (1998) Populism and neo-populism in Latin America, especially Mexico. Journal of Latin American Studies. 30,2 (May), pp 223-228
- Archon Fung (2006) "Varieties of Participation in Complex Governance" Public Administration Review, Vol. 66, Special Issue: Collaborative Public Management (December 2006) Harvard University pp 66-75

3) เอกสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์

- Froomkin, D. and Shapiro, I. "The new authoritarianism in public choice" first published on line 31 August 2021 สืบค้นเมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://shapiro.macmillian.yale.edu>
- Wikipedia "Bolsa Familia (Family Allowance)" สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2569 จาก <https://en.wikipedia.org>
- UNDP. 2024 "Bolsa Familia" สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2569 จากข้อมูลใน <https://www.undp.org>
- Wikipedia "Healthcare in South Korea" สืบค้นเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2569 จาก <https://en.wikipedia.org>
- Dale Krane and Gary s. Marshall. (2003) "Democracy and Public Policy" January 2003 จากหนังสือ Encyclopedia of Public Administration and Public Policy, Third Edition. 2015 สำนักพิมพ์ Marcel Dekker สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2568 จาก <https://www.researchgate.net>
- Ipsos. "The IPSOS Populism Report 2025". June 2025. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2568 จาก <https://thecprhub.org>
- John West. "Amartya Sen on development as freedom" 28 March 2014 สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2568 จาก Asian Century Institute. www.asiancenturyinstitute.com
- Tilli, R. "Two decades of decline in the global state of democracy" 9 April 2025 สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2568 จาก Demo Finland. <https://demofinland.org>

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. รศ.พ.ต.อ.ดร. อีรวุฒิ นิลเพชร อาจารย์ (สบ4) คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
2. รศ.ดร. สัญญา เคนาภูมิ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. ผศ.ดร. กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
4. ผศ.ดร. สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
5. พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร. อาจารย์สาขาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. รศ.พ.ต.อ.ดร. อีรวิทย์ นิลเพ็ชร

ตำแหน่ง อาจารย์ (สบ4) คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
คุณวุฒิ

2. รศ.ดร. สัญญา เคนาภูมิ

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
คุณวุฒิ

3. ผศ.ดร. กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์

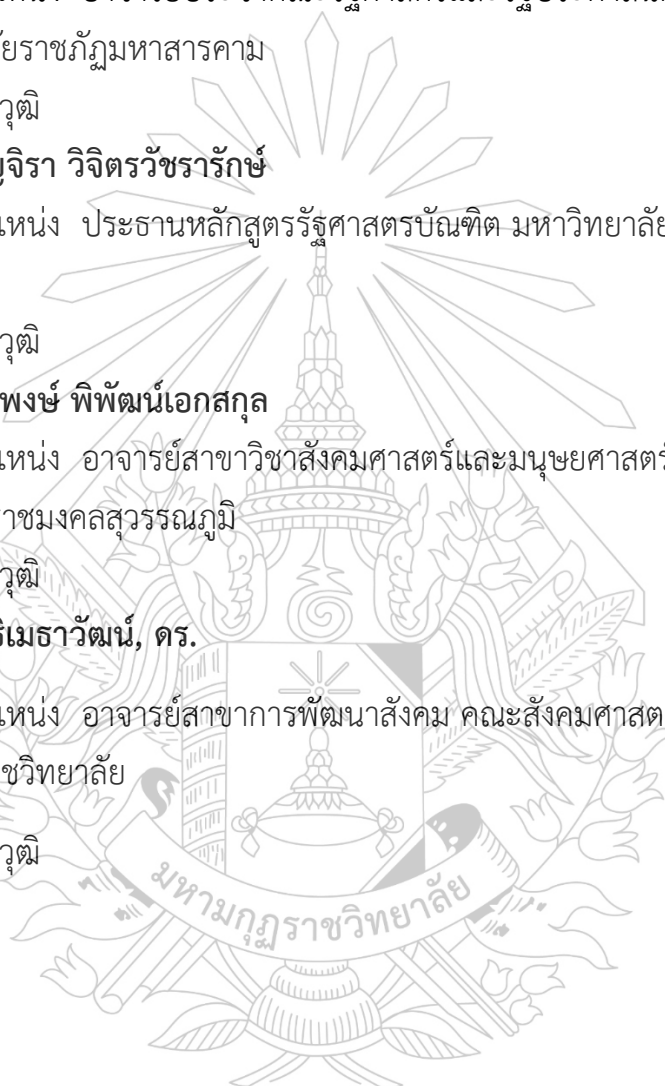
ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช
วิทยาลัย
คุณวุฒิ

4. ผศ.ดร. สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล

ตำแหน่ง อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
คุณวุฒิ

5. พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.

ตำแหน่ง อาจารย์สาขาการพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหามกุฏราชวิทยาลัย
คุณวุฒิ

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

ที่ ๕๖ ๗๙๐๘/๖๐๐๕๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๔ ถนนวิภาวดีรังสิต

ต.คลองสาม อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายอิศเรศ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต กรรมการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

สิ่งส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอรับ
รับ

ขอเจริญพร
(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ, ผศ.)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ ๒๗ ๒๕๖๔/๖๐๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๔ ถ.ศาลาบา-นครชัยศรี
ต.ศาลาบา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๑๐
โทร ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ผศ.ดร.ภาณุजनกฤษณ์ ปุณรัตน์ อาจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและเลขานุการหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๓๓๑๑๒๐๐๖๖ ปฏิญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลาบา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

สมิต ไพฑูริย์มอญ
ไพฑูริย์มอญ
๒๕๖๔

(ผศ.ดร.ภาณุजनกฤษณ์ ปุณรัตน์)

ขอเจริญพร
ไพฑูริย์มอญ
(พระมหาสุรไกร จันทุทธิศิริ, ผศ.)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ ถว ๙๙๐๘/๖๐๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๓๐
โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ดร. สุวรรณ สุทธิวงศ์ กรรมการผู้จัดการ บ.ซีทีเอส ซิปป์ แอนด์ โลจิสติกส์ จำกัด
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๖ บริบูรณ์ เอก หลักรัฐ
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

พระมหาสุวโร ชินพุทธิสิริ, (ศ.)

ขอเจริญพร

(พระมหาสุวโร ชินพุทธิสิริ, (ศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๐๕๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ภาควิชา-นศวชัยศรี

ค.ศ.ภาว. อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม phnanto

โทร. ๐๖-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๖-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.สุจิตา เขยชุม ประธานบริษัท และที่ปรึกษานายกสภาทนายความ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขาธิการเป็นนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

ยื่นขอเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

๙/ 18/5
(ดร. สุจิตา เขยชุม)

(พระมหาสุรเฑียร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๖-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๓๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๙๐๔/๖๐๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ภาควิชา-นครชัยศรี

ค.ศ.สาธา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๖๑๓๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร. คณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มมร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(พระมหาสุรโรจน์ ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นพรัตน์ พันธ์ ธิติไพบูลย์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๖๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ อ.ศาลายา-นครชัยศรี
ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๑๐
โทร. ๐๖-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๖-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ต. นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล อาจารย์ประจำคณะสังคมศาสตร์ มจร

ถึงที่เลขาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรโกโร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๖-๔๔๔-๖๐๐๐ ต.ย. ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ ๕๖ ๓๕๐๘/๖๐๐๕๓

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๔ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผศ.ดร.สมภพ กระจับทุกซ์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ยินดีเข้าร่วม

ร. น.

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๓๐๘/ว๐๐๘๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลาบา-นครชัยศรี
จ.ศาลาบา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร นายอาร์ม ทิพย์จันทร์ ที่ปรึกษาอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน การบริหารติดตามงบประมาณ วุฒิสภา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๓๑๒๐๐๖๖ ปรินญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลาบา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีเข้าร่วม

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๔-๐๔๐๘-๘๒๓๕

ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

៧ ឧសភា ២០២៤

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (CVI)
เรียน พระครูสุทธิมนธวาทิน, ดร. อาจารย์สาขารพัฒนาสังคม คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)” มีความประสงค์ขอให้ท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์เป็น
ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(พระมหาสุรไกร ชินพทิสิริ, ผศ.)

คณิตคณะสังคมาศต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๐๒๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๗ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้อยู่อาศัยและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI)

เจริญพร รศ.พ.ด.อ.ดร.ธีรภูมิ นิลเพชร อาจารย์ (สบ๔) คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)” มีความประสงค์ขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุญาตเป็นผู้อยู่อาศัยและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาตเป็นผู้อยู่อาศัยและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

៧ ឧក្រាស ២៥៦៤

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (CVI)
เจริญพร ผศ.ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล อาจารย์สาขาวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)” มีความประสงค์ขอให้ท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือนิรนัย (CVI) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงาน
วิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพหิตสิริ, ผศ.)

คณิตคณะสังคมาศต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๙๐๘/ว๐๐๒๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนสายนครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๗ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI)

เจริญพร ผศ.ดร.กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อ
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)” มีความประสงค์ขอให้ท่าน
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพรมายังท่าน เพื่อขออนุญาต
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงาน
ดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขออนุญาต

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

៧ ឧសភា ២០២៤

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (CVI)
เจริญพร รศ.ดร.สัญญา เคนภูมิ อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๓๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)” มีความประสงค์ขอให้ท่าน เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) เพื่อเก็บข้อมูลการเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น บัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ จึงเจริญพมายังท่าน เพื่อขอความอนุเคราะห์
เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย (CVI) ดังกล่าว ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงาน
วิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพทิสิริ, ผศ.)

คณิตคณะสังคมาศต

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group)

ที่ ๒๗ ศส๐๔/๖๐๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๔ ถ.ศาลาบา-นครชัยศรี
ต.ศาลาบา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๓๑๐
โทร ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร ผศ.ดร.ภาณุजनกฤษฏี ปุสันรัมย์ อาจารย์ ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและเลขานุการหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มจร. วิทยาเขตขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๓๓๑๑๒๐๐๖ ปริญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies In Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลาบา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

สมิต ไพฑูริย์มอญ
ไพฑูริย์มอญ
๒๕๖๔

(ผศ.ดร.ภาณุजनกฤษฏี ปุสันรัมย์)

ขอเจริญพร
พระมหาสุรไกร จันทุทธิศิริ, ผศ.)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๔๐๘/ว๐๐๕๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถนนวิภาวดีรังสิต

จ.ปทุมธานี อ.คลองหลวง

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ดร.สุจิตา เขียวชุม ประธานบริษัท และที่ปรึกษานายกสภาทนายความ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปรินญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

ยื่นขอเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

๙/ 18/5
(ดร. สุจิตา เขียวชุม)

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๕๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๓๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ที่ อว ๗๙๐๔/๖๐๐๔๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ภาควิชา-นครชัยศรี

ค.ศ.สาขานา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๖๑๓๐

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เรียน พระมหาชินกร สุจิตโต, ดร. คณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มมร.

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)"

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(พระมหาสุรโรจน์ ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

นพรัตน์ พันธ์ทิพย์

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๖๓๕

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ อ.คณาทร-นคารักษ์ศรี

ค.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม *thailand*

ໂກ໊. ອ໊-໔໔໔-໖໐໐໐ ໂກ໊໊໊໊. ອ໊-໔໔໔-໖໐໖໐

www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ข้อความอนุเคราะห์ที่ทางมูลนิธิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ต. นภารัตน์ กิตติรัตนมงคล / อยากรู้ประจำคณะสังคมศาสตร์ มม

ถึงที่สุดท้าย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๓๓๒๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนาโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนคุณวิญญ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คณิตศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

ត្រី. ០៥-០៥០៨-៨២៣៥

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ๓.ศาลา-นครชัยศรี

ค.ศาลาชา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

ปี ๒๖ ๓๓๐๘/๒๐๐๕

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้ทางคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร ผศ.ดร.สมภาพ กระจับทกข์ รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๓๓๓๓๓๐๐๖ ปริญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนคุณวิญญู ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น. ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ยินดีเข้าร่วม

5. w

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ผศ.)

คุณบ๊วยคะสังคมาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

ត្រី. ០៧-០៧០៨-៨២៣៥

ที่ ขว ๗๗๐๘/๖๐๐๘๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถนนกาญจนาภิเษก
ค.ศ.ค.ศ. อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
เจริญพร นายอารม ทิพย์จันทร์ ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์คณะกรรมการบริหารติดตามงบประมาณ วุฒิสภา
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๑๑๓๒๐๐๖ ปฏิญญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชินทุทธิสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีเข้าร่วม

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๕๕๕-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๔-๐๔๐๘-๘๒๓๕

ปี ๕๖ ๗๗๐๘/๖๐๐๘๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลาบา-นครชัยศรี
ต.ศาลาบา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

เจริญพร นายอิสระ รัตนคติณ ภูเก็ฏ กรรมการสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

สิงห์สงมาด้วย เอกสารประกอบการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๖๓๐๑๓๓๓๓๒๐๐๖ ปรินญาเอก หลักสูตร
รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อวิทยานิพนธ์
เรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย (Application
of Contemporary Democracy to Develop Populist Policies in Thailand)”

ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย คณะสังคมศาสตร์ จึงเรียนมา
เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการเข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลงานเขียนวิทยานิพนธ์ ซึ่งกำหนดในวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๔ เวลา ๑๓.๐๐ น.
ณ ห้องประชุม ๒๐๔ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตำบลศาลาบา อำเภอพุทธมณฑล
จังหวัดนครปฐม และแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom รายละเอียดตามเอกสารที่แนบมาพร้อมหนังสือฉบับนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดอนุเคราะห์ จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอรับ
รับ

ขอเจริญพร

(พระมหาสุรไกร ชื่นพุทธสิริ, ผศ.)

คณบดีคณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ ต่อ ๑๑๕๖

ผู้ประสานงาน นายชัยยุทธ คำคุณ

โทร. ๐๙-๐๙๐๘-๘๒๓๕

ภาคผนวก จ

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

เลขที่: คจม.มมร. 6/2569
 โครงการวิจัย เรื่อง: การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยม
 (ภาษาไทย) ในประเทศไทย
 โครงการวิจัย เรื่อง: APPLICATION OF CONTEMPORARY DEMOCRACY TO DEVELOP
 (ภาษาอังกฤษ) POPULIST POLICIES IN THAILAND
 หมายเลขอ้างอิงโครงการวิจัย: MBU-HREC-0006-69
 หัวหน้าโครงการวิจัย: ชัยยุทธ คำคุณ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 ได้พิจารณารับรองโครงการวิจัยตามแนวทางมาตรฐานจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
 และกฎหมายระดับประเทศและสากล

วันที่รับรอง: 9 มีนาคม 2569
 วันที่หมดอายุ: 8 มีนาคม 2570

(ดร.จักรพรรดิ วัฒนา)

ประธานกรรมการ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาฯ จังหวัดนครปฐม

248 ถนนศาลายา-นครชัยศรี ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 โทร. 02-444-6000 ต่อ 1126

e-mail: mbuhrec@mbu.ac.th website: <https://hrec.mbu.ac.th/>

Mahamakut Buddhist University Human Research Ethics Committee

This is to certify that

No: MBU HREC 6/2026
 Title: APPLICATION OF CONTEMPORARY DEMOCRACY TO DEVELOP
 POPULIST POLICIES IN THAILAND
 Code: MBU HREC-0006-69
 Principal investigator: Chaiyut Kumkun

Mahamakut Buddhist University Human Research Ethics Committee
 has reviewed and approved
 this research project in accordance with human research ethics standards,
 as well as applicable national and international laws

Date of approval: March 9, 2026

Date of expiration: March 8, 2027

(Dr. Jakraphat Watha)

Chairman

Mahamakut Buddhist University Human Research Ethics Committee

Mahamakut Buddhist University Human Research Ethics Committee

Mahamakut Buddhist University, Salaya, Nakhon Pathom Province

248 Salaya-Nakhonchaisri Road, Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170. Tel. 02-444-6000 ext. 1126

e-mail: mbuhrec@mbu.ac.th

website: <https://hrec.mbu.ac.th/>

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อ การวิจัย
เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมใน
ประเทศไทย

ด้วย นายชัยยุทธ คำคุณ รหัสนักศึกษา 6630131132006 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตร
 ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
 “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เพื่อเป็น
 ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในที่นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้
 เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง
 (Semi-Structured Interview) เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ

- 1) เพื่อศึกษาหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย
- 2) เพื่อศึกษานโยบายประชานิยม
- 3) เพื่อวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบาย

ประชานิยมในประเทศไทย

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้ มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ..... นามสกุล..... อายุ.....ปี

ที่อยู่.....

อาชีพหลัก..... อาชีพเสริม

วุฒิทางการศึกษา.....

ตำแหน่ง.....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่..... เดือน..... พ.ศ. เวลา.....ถึง.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....

ผู้บันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) (จดบันทึก, บันทึกเสียง, บันทึกภาพ).....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มคำถาม ดังนี้

- 1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม
- 2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย
- 3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย
- 4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด
- 5) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม

1.1 ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.2 ท่านมองว่านโยบายประชานิยมในบริบทของประเทศไทยมีลักษณะสำคัญหรือจุดเด่นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.3 ท่านเห็นว่าประชาธิปไตยร่วมสมัยมีความสัมพันธ์กับนโยบายประชานิยมหรือไม่
อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

1.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและ
นโยบายประชานิยม มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย

2.1 ในปัจจุบัน ประชาชนมีบทบาทหรือส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมมาก
น้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.2 ช่องทางหรือกลไกใดที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายมากที่สุด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.3 ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบาย มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

3.1 หลักการหรือแนวคิดใดของประชาธิปไตยร่วมสมัยที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.2 ท่านสามารถยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในนโยบายประชานิยมที่ท่านเห็นว่าเหมาะสมหรือประสบความสำเร็จได้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.3 ปัจจัยใดที่สนับสนุนหรือเอื้อต่อการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในบริบทประเทศไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด

4.1 ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้นโยบาย
ประชานิยมในประเทศไทยคืออะไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.2 ท่านเห็นว่ามีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง การบริหาร หรือวัฒนธรรมใดที่
ส่งผลต่อการดำเนินนโยบายประชานิยมบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัด

5.1 ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการพัฒนานโยบายประชานิยมให้สอดคล้องกับหลัก
ประชาธิปไตยร่วมสมัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.2 ภาครัฐควรปรับบทบาทหรือกลไกใดเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
กระบวนการกำหนดนโยบาย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5.3 ท่านมีข้อเสนอเพิ่มเติมเกี่ยวกับทิศทางหรืออนาคตของนโยบายประชานิยมในประเทศไทยหรือไม่

5.4 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6) กลุ่มคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะและแนวทางเพิ่มเติมการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย มีอะไรบ้าง

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

วิทยานิพนธ์ เรื่อง

การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย
เพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

หลักการและเหตุผล

นายชัยยุทธ คำคุณ รหัสนักศึกษา 6630131132006 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติให้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยเพื่อพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย” เพื่อต้องการศึกษาและวิเคราะห์หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย เพื่อหาแนวทางในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมของประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อให้การนำนโยบายดังกล่าวมาใช้ปฏิบัตินั้น เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ส่งผลดีต่อประชาชนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม

- 1) เพื่อศึกษาหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ซึ่งรวมถึง ความหมาย ความเป็นมา หลักประชาธิปไตยภายใต้สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ซึ่งรวมถึง ความหมาย ความเป็นมา ผลกระทบของการใช้นโยบายประชานิยมในช่วงเวลาที่ผ่านมา
- 3) เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางที่เหมาะสมในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

สถานที่จัดสนทนากลุ่ม

ณ ห้อง 204 คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล นครปฐม 73170

วันเวลาที่จัดสนทนากลุ่มเฉพาะ

วันอาทิตย์ ที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2569 เวลา 13.00 น. เป็นต้นไป

ขั้นตอนการดำเนินการ

- 1) จัดทำโครงการ และเสนอรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเสนอขอความเห็น และขออนุมัติจากกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- 2) ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเชิญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming)
- 3) เสนอขอหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) จากหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
- 4) แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) กับผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญตลอดถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 5) จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
- 6) จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) ตามวัน เวลา และสถานที่
- 7) ประเมินผลจัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) มาสรุป รวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ สังเคราะห์ นำไปอภิปรายผล และเผยแพร่ในวารสารทางวิชาการหรือการประชุมทางวิชาการ
- 8) สรุปผลรายงานการดำเนินงานไปยังประธานกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์

ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม

จัดการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) ในครั้งนี้ โดยการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ (Expertise Meeting) จำนวน 8 คน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

1. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่นักวิชาการ/อาจารย์ จำนวน 4 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นประชาชน/ประชาสังคม จำนวน 4 คน

ผู้ดำเนินรายการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

ผศ.ดร. เกษภา ผาทอง

ประธานคณะกรรมการบริหารบัณฑิตศึกษา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้รับผิดชอบการสนทนากลุ่ม

นายชัยยุทธ คำคุณ

นักศึกษาลัทธิรัฐศาสตร์ดุสิตบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประเด็นในการสนทนากลุ่ม

การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่ม โดยมุ่งหมายให้การสนทนากลุ่ม เป็นการ 1) ขอรับฟังความคิดเห็น เกี่ยวกับนโยบายประชานิยมในประเทศไทยในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา 2) รับฟังความคิดเห็น ความรู้ ความเข้าใจ และมุมมองที่เกี่ยวกับหลักประชาธิปไตยร่วมสมัย และความเชื่อมโยงกับนโยบายประชานิยม 3) เพื่อวิเคราะห์ พิจารณาหาแนวทางในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยม 4) เพื่อหาปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะเพื่อให้สามารถนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม 5) เพื่อวิเคราะห์ และสังเคราะห์ ในการหาความเห็นร่วม เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่มีความเหมาะสม และเป็นไปได้ เพื่อนำเสนอผลงานวิจัยต่อไป

ทั้งนี้ การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และระดมสมอง (Brainstroming) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบคำถามเบื้องต้นไว้ 5 ประเด็นคำถาม ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม

ประเด็นที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ประเด็นที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในส่วนความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน

ประเด็นที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้ในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย

ประเด็นที่ 5 คำถามเกี่ยวกับมุมมองเชิงอนาคต

มีประเด็นในการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางในการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัยในการพัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย ดังนี้

ประเด็นที่ 1 คำถามเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยร่วมสมัยและนโยบายประชานิยม

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

1.1 ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด “ประชาธิปไตยร่วมสมัย” อย่างไร โดยเฉพาะแนวคิดอย่างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และ ประชาธิปไตยแบบดิจิทัล

1.2 ท่านคิดว่านโยบายประชานิยมกับประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ส่งเสริมหรือขัดแย้งกันในมุมมองของท่าน

1.3 นโยบายประชานิยมในประเทศไทยที่ผ่านมา มีจุดแข็งและจุดอ่อนอย่างไร

ประเด็นที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการกำหนดนโยบาย

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

2.1 ในปัจจุบัน รัฐบาลควรเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายประชานิยมในขั้นตอนใดบ้าง (เช่น กำหนดปัญหา ออกแบบนโยบาย ติดตามประเมินผล)

2.2 ช่องทางหรือกลไกใดที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายมากที่สุด เช่น เวทีรับฟังความคิดเห็น การทำประชาคมติ แพลตฟอร์มออนไลน์ บล็อกเชน หรือ ช่องทางอื่นๆ

2.3 ท่านคิดว่าจะทำอย่างไรให้การมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลต่อคุณภาพและความยั่งยืนของนโยบายประชานิยมอย่างแท้จริง โดยไม่ใช่การมีส่วนร่วมเป็นเพียง “เชิงสัญลักษณ์”

2.4 การทำ “งบประมาณแบบมีส่วนร่วม” ควรเริ่มที่ระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ

ประเด็นที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักประชาธิปไตยร่วมสมัย ในส่วนความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืน

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

3.1 นโยบายประชานิยมจำนวนมากถูกวิจารณ์เรื่องภาระงบประมาณและความยั่งยืน ท่านคิดว่าควรมีกลไกอย่างไรเพื่อให้โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้

3.2 ท่านเห็นว่าใครควรมีบทบาทหลักในการประเมินนโยบาย (รัฐสภา ภาควิชาการ ภาคประชาชน องค์กรอิสระ)

3.3 ท่านคิดว่า เราจะสร้างสมดุลระหว่าง “ความนิยมทางการเมืองระยะสั้น” กับ “ผลประโยชน์ระยะยาวของประเทศ” ได้อย่างไร และจะป้องกันการใช้นโยบายประชานิยมเพื่อผลประโยชน์ของทางเมืองเฉพาะกลุ่มได้อย่างไร

ประเด็นที่ 4 คำถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบาย
ประชานิยมในประเทศไทย

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4.1 ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการนำหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยมาใช้พัฒนานโยบายประชานิยมในประเทศไทย มีอะไรบ้าง

4.2 ท่านเห็นว่ามีข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางการเมือง การบริหาร หรือวัฒนธรรมใดที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายประชานิยมบ้าง

4.3 ข้อเสนอแนะและแนวทางเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา อุปสรรคและข้อจำกัด ที่เกิดขึ้น

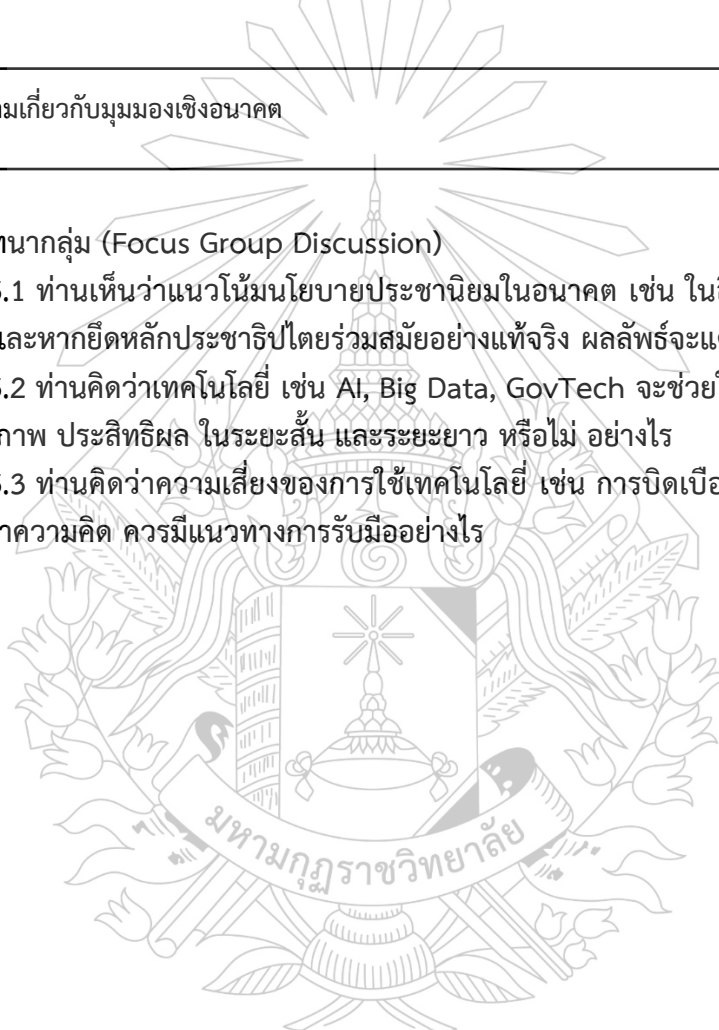
ประเด็นที่ 5 คำถามเกี่ยวกับมุมมองเชิงอนาคต

ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

5.1 ท่านเห็นว่าแนวโน้มนโยบายประชานิยมในอนาคต เช่น ในอีก 10 ปีข้างหน้าจะเป็นอย่างไร และหากยึดหลักประชาธิปไตยร่วมสมัยอย่างแท้จริง ผลลัพธ์จะแตกต่างหรือไม่

5.2 ท่านคิดว่าเทคโนโลยี เช่น AI, Big Data, GovTech จะช่วยให้นโยบายประชานิยม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ในระยะสั้น และระยะยาว หรือไม่ อย่างไร

5.3 ท่านคิดว่าความเสี่ยงของการใช้เทคโนโลยี เช่น การบิดเบือนข้อมูล หรือการใช้อัลกอริทึมชี้นำความคิด ควรมีแนวทางการรับมืออย่างไร

ประวัติผู้เขียนคุณิพนธ์

ชื่อ	นายชัยยุทธ คำคุณ
วัน เดือน ปี เกิด	20 มกราคม 2505
สถานที่เกิด	-
ประวัติการศึกษา	- เศรษฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ - บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (ภาควิชาภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ - Certificate in International Tax Program (เทียบเท่าปริญญาโท) Harvard University, U.S.A. - รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่อยู่ปัจจุบัน	1414/9 คอนโดสุขุมวิทพลัส ดีเกอ ซ.สุขุมวิทพลัส2 ถ.พระรามสี่ แขวง พระโขนง เขตคลองเตย กทม. 10110
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

